

Ikt. szám: 222/41-2/2020.

Heves Megyei Közgyűlés

Helyben

Javaslat

Heves megye egyes területfejlesztési tárgyú dokumentumaival kapcsolatos döntések meghozatalára

Tisztelt Közgyűlés!

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) 27. § (1) bekezdése alapján a megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely - egyebek mellett - területfejlesztési feladatokat lát el.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (a továbbiakban: Tftv.) határozza meg részletesen a megyei önkormányzatok területfejlesztéssel kapcsolatos feladat- és hatásköreit. A Tftv. 11. § (1) bekezdése a területfejlesztési feladatok kapcsán írja elő, hogy a megyei önkormányzatnak a területfejlesztési tervezéssel összefüggő feladatok ellátása körében az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban ki kell dolgoznia és el kell fogadnia a megye területfejlesztési koncepcióját és területfejlesztési programját.

Ezen törvényi előírásokra figyelemmel a megyei önkormányzatok a 2014-2020-as fejlesztési ciklus előkészítéseként, a fejlesztési irányok meghatározása céljából kidolgozták és elfogadták területfejlesztési koncepcióikat és programjaikat, mely területi tervekre alapítottan dolgozták ki a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program megyei szintű végrehajtását megalapozó dokumentumot, az ún. Integrált Területi Programot is.

Heves Megye Területfejlesztési Koncepciója a Közgyűlés 6/2014. (II.14.) számú határozatával, a Heves Megye Területfejlesztési Programja a Közgyűlés 150/2014. (IX.26.) számú határozatával került elfogadásra.

A Tftv-ben meghatározott tervező munka alapját képezi a 2021-2027-es uniós költségvetési időszak Európai Uniós forrásai felhasználásához kapcsolódó területi szintű tervezésnek is, melynek okán az említett tervdokumentumok felülvizsgálata, aktualizálása szükséges.

A területfejlesztési koncepció és program – mint területi tervek – tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet (továbbiakban: Rendelet) rendelkezik. Ennek értelmében a megye területfejlesztési koncepciója hosszútávú (14 éves), a megye területfejlesztési

programja középtávú (7 éves) időszakra szól. A tervezés előkészítő és javaslattevő fázisból áll, amelyek a következők:

- Az előkészítő fázisban megszerezni és értékelni kell a fejlesztésre ható tényezőket, valamint vizsgálni kell a fejlesztés lehetséges irányait. Az előkészítő fázis részét képezi a területfejlesztési partnerségi terv végrehajtása és a helyzetértékelés.
- A javaslattevő fázisban ki kell dolgozni a megye jövőképét és ennek legkedvezőbb fejlesztési irányát.

Tekintettel arra, hogy a megyei területfejlesztési koncepció „félidőben” jár, indokolt megyénk gazdasági, társadalmi és környezeti állapotát áttekinteni. Ennek érdekében megkezdjük a helyzetértékelő munkarész frissítését, mely a nemrég elfogadott megyei területrendezési terv helyzetfeltárásán alapul, kiegészítve az annak elkészülte óta megszületett új megyei dokumentumok (pl. Szolgáltatási Út Térkép) megállapításaival, illetve frissebb statisztikai adatokkal. A jogszabály előírja az elkészült munkarészek jóváhagyását a további tervezés alapjául, ezért kerül betervezésre az eddig elkészült anyag (1. melléklet).

Mindezekon túl a Rendelet előírja, hogy a területfejlesztési koncepciók és programok kidolgozásának része az állampolgárok, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviseletek, társadalmi szervezetek és vállalkozások tervezésbe való bevonását részletező partnerségi terv, amely a következőket határozza meg:

1. a bevonandó célcsoportot,
2. az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás tervezett eszközeit és részvételi formáit,
3. a bevonás céljait.

A partnerségi terv megalkotása során a következő alapelveket tartjuk szükségesnek figyelembe venni. Fontos, hogy a tervezés a lehető legszélesebb körben mozgassa meg a megye polgárságát, társadalmát, gazdasági szereplőit, a települési önkormányzatokat és a fejlesztésekben érdekelt egyéb szereplőket. A bevonás folyamatát, eredményeit dokumentálni kell: kit és hogyan sikerült megszólítani, és mindez hogyan járult hozzá a tervezési folyamathoz. A bevonás legyen rendszerben szervezve, legyen folyamatos és mechanizmusai működtethetők legyenek a tervezés lezárását követően is. Szintén kiemelendő, hogy a digitális felületeken keresztül történő kommunikációt kell elsődlegesen alkalmazni a tervezési munka hatékonyságának növelése érdekében, tekintettel a pandémiás helyzet folyamatosan változó, korlátozó tényezőire. A fentiek alapján elkészített Partnerségi Tervet a 2. melléklet tartalmazza.

A Vidékfejlesztési és Határon Túli Ügyek Bizottsága 2020. szeptember 15-i ülésének döntése alapján egyhangúlag támogatta a határozati javaslat közgyűlési megtárgyalását és a határozati javaslat elfogadását.

Kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy az előterjesztést megtárgyalni és annak mellékleteit elfogadni szíveskedjenek.

Eger, 2020. szeptember 16.

dr. Juhász Attila Simon

Törvényességi szempontból ellenőriztem:

dr. Barta Viktor
Heves Megye Főjegyzője

Közyűlési határozati javaslat:

- 1. Heves Megye Közgyűlése megállapítja, hogy a Heves Megyei Területfejlesztési Koncepció felülvizsgálatával kapcsolatban az előkészítő fázis elkészült munkarészei megfelelnek a további tervezés alapjául.**
- 2. Heves Megye Közgyűlése elfogadja a Heves Megyei Területfejlesztési Koncepció felülvizsgálatához és a Heves Megyei Területfejlesztési Program tervezéséhez kapcsolódóan az előterjesztés melléklete szerinti tartalmú partnerségi tervet.**

Felelős: dr. Juhász Attila Simon
Heves Megyei Közgyűlés Elnöke
dr. Barta Viktor megyei főjegyző

Határidő: a vonatkozó jogszabályok és a később kiadásra kerülő minisztériumi útmutatók szerint

1. sz. melléklet

HEVES MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁNAK FELÜLVIZSGÁLATA

ELŐZETES HELYZETÉRTÉKELÉS

2020. szeptember

Tartalom

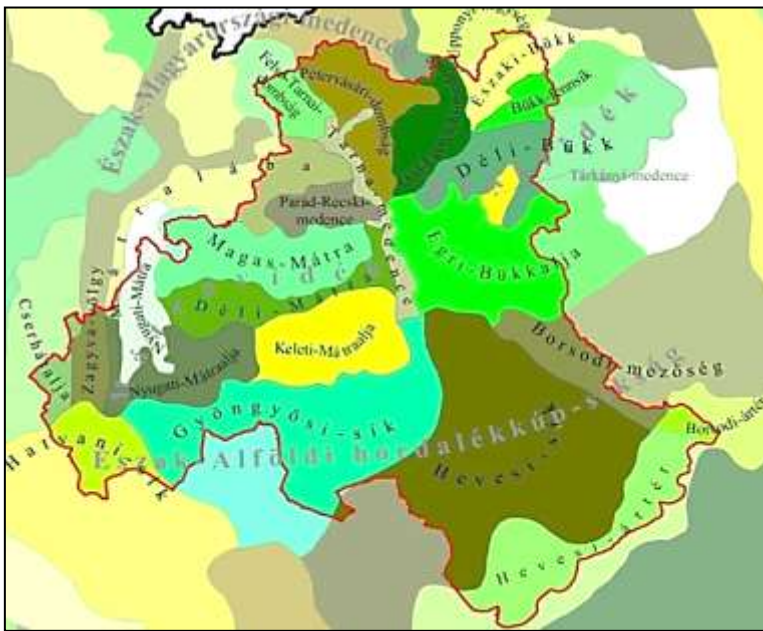
Térségi adottságok, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel.....	3
Földrajzi elhelyezkedés, tájbeosztás	3
Termőföld- és talajvédelem	34
Vízvédelem	35
Épített környezeti és a kulturális örökségi értékek	56
Építészeti örökség, műemléki értékek	68
Világörökségi és világörökségi várományos értékek	80
Honvédelem	81
Ásványvagyon	82
Természeti és környezeti kockázatok.....	92
Térszerkezet alakulása, a területfelhasználás változásai, tendenciák	96
A térszerkezet alakulása.....	96
A területfelhasználás változásai, tendenciák	98
Településrendszer.....	99
Mezőgazdaság	101
Erdőgazdálkodás	101
Vízgazdálkodás.....	102
Közlekedési és kommunális infrastruktúra	105
Vonalas rendszerek, létesítmények	105
Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok	107
Vízellátás	116
Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap-elhelyezés.....	117
Energiaellátás, energetikai hálózatok	119
Megújuló energia hasznosítása.....	120
Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	125
Gazdasági bázis	126
Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai	126
Főbb gazdasági irányok, trendek	126
Agrárágazat.....	127
Erdőgazdálkodás.....	132
Vízgazdálkodás.....	133
Feldolgozóipar, kereskedelem	135
Turizmus	136
Gazdaság küldő és belső kapcsolatai	142
A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők.....	144

Társadalmi környezet.....	146
Területi identitás civil aktivitás.....	146
Humánerőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete	147
Foglalkoztatási viszonyok, munkanélküliség, humánkapacitás, jövedelmi viszonyok	149
Kisebbségek helyzete	152
A települések intézményfelszereltsége.....	153
Heves megye egészségügyi ellátórendszere	153
Szociális intézményrendszer	161
Oktatás.....	199
Kulturális ellátottság	204
A települések jellemző lakásviszonyai.....	205
A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése	212

Térségi adottságok, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel

Földrajzi elhelyezkedés, tájbeosztás

Heves megye az Északi- középhegység (Mátra, Bükk) és az Alföld nagytáj találkozásánál fekszik. A megye területe 3637 km², az ország területének 3,9%-a.

1. ábra Heves megye tájbeosztása

Forrás: Magyarország kistájainak katasztere Szerk. Dövényi Z. 2010

hat középtáj és 23 kistáj található.

A földrajzi adottságok miatt a megye területe változatos kistájkból áll.

Észak felé a Mátrához kapcsolódó dombosági területek, keletre a Bükk tömege, déli irányban az Alföld síkvidéki tájai, míg nyugat felé a Cserhát vonulatai jelentik a táji kapcsolódásokat.

A megye táji változatosságát jól jellemzi, hogy területén két nagytáj,

Az **ALFÖLD NAGYTÁJBÓL** a **Közép-Tisza-vidék középtáj** Heves megye déli, Tisza menti területeit érinti. A térséget az Északi-Középhegység Tiszába torkolló folyói töltötték fel. A Tisza szabályozásával alakult ki a táj mai síkvidéki arculata. A kistájokon a kedvező adottságok a magas szintű mezőgazdasági művelés a domináns. A Tisza és a Tisza-tó –többek között- az üdülés színterei. A Tisza-kaputól Tiszaföldvárig terjedő középtájnak az északi kistájai tartoznak Heves megyéhez (a könnyebb azonosíthatóság érdekében néhány település megjelölésével). A kistájok az ország legalacsonyabban fekvő területei közé tartoznak (88-90 m Bf). A tájhasználat szempontjából az árterek a vízgazdálkodásra épülő tevékenységek, az ártéri tájgazdálkodás lehetséges színterei: Hevesi-ártér (Poroszló, Kisköre) és Borsodi-ártér.

Az **Észak-alföldi-hordalékkúp-síkság** középtáj az Északi-középhegység előterében a Közép-Tisza-vidék irányába lejtő terület, melyet folyók építettek. A kedvező adottságú területek a megye legintenzívebben használt területei. A középtájon hagyományosan a mezőgazdaság az uralkodó tájhasználat melyet jelentősen befolyásol az évszázadok alatt itt kialakult és használt infrastruktúra folyosó, mely napjainkban az európai TEN hálózat része.

- Hatvani-sík ((Hatvan)
- Gyöngyösi-sík (Hort, Adács, Nagyfüged, Tarnaméra)
- Hevesi –sík (Heves, Füzesabony, Sarud)
- Borsodi-Mezőség (Maklár, Szihalom, Mezőszemere).

Az **ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI-KÖZÉPHEGYSÉG NAGYTÁJ** négy középtájra tagozódik. Ide tartoznak Magyarország legmagasabb hegységei, melyeket folyóvölgyek, medencék osztanak kisebb részterületekre, kistájakra.

A dombság jellegű **Cserhát-vidék középtáj** csak a Zagyva-völgybe lefutó alacsonyabb térszínű délkeleti részével nyúlik be a megye nyugati határára.

- Cserhát-alja (Heréd).

A **Mátra-vidék középtáj** magába foglalja a Mátra-hegység kistájjait és a Parád-Recski-medencét. A középtáj majdnem teljes egészében Heves megye területén fekszik. A Mátra a miocén vulkáni koszorú

2. ábra: Magyarország domborzata - kivágat

része. Felszíne rendkívül változatos, a magashegységi részektől a heglábi részeken át ereszkedik a Hatvani és a Gyöngyösi-síkra. Itt található az ország legmagasabb pontja (Kékes tető 1015 m). Felszínén a meredek területeket jelentős mértékben erdők borítják, míg a heglábi déli fekvésű, meleg, vulkanikus talajú lejtőkön a mezőgazdaság dominál, ezen belül is a híres borvidékek. Az erdő és mezőgazdálkodás mellett jelentős a bányászat és az energiaipar is. A Mátra-vidék természetvédelmi és idegenforgalmi szempontból is kiemelkedő jelentőségű terület.

- Magas-Mátra (Kékestető, Mátraháza, Mátraszentimre)
- Déli-Mátra (Gyöngyöstartján, Gyöngyössolymos, Markaz, Kislána)
- Nyugati-Mátra (Gyöngyöspata, Rózsaszentmárton)
- Keleti-Mátra-alja (Karácsond, Visonta, Detk, Halmajugra, Abasár)
- Nyugati-Mátra-alja (Gyöngyös, Gyöngyöshalász)
- Mátralába (Apc)
- Parád-Recski-medence (Parád, Recsk, Mátraderecske)

A **Bükk-vidék középtáj** Magyarország legnagyobb átlag magasságú hegységét foglalja magába. A Heves megyéhez tartozó nyugati részen található a hegység legmagasabb pontjai: Bálvány (956 m), Istállós-kő (959 m), Tar-kő (950 m). A mészkő felépítésű hegységben a karsztjelenség több formája is megfigyelhető. A hegység jelentős részét erdők borítják. Az itt található kistájak természetvédelmi és idegenforgalmi jelentősége kiemelkedő.

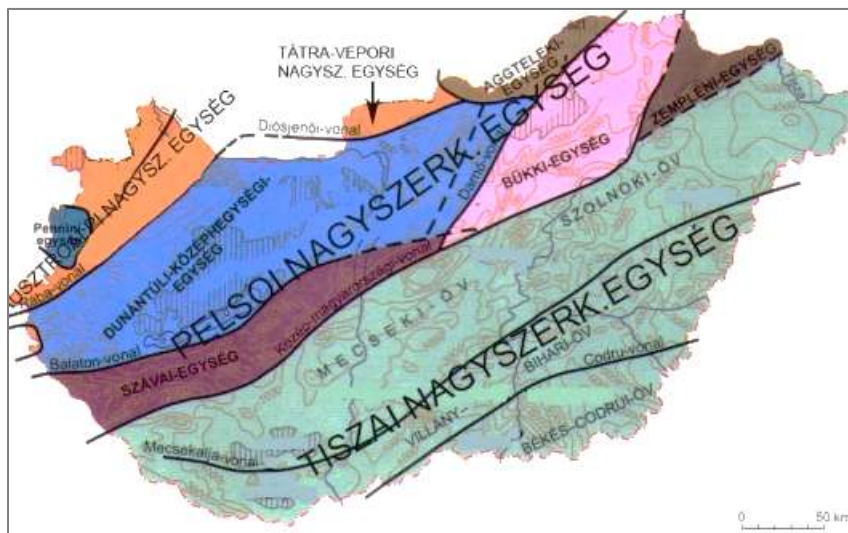
- Északi-Bükk (Bélapátfalva, Szilvásvár, Nagyvisnyó)
- Bükk-fennsík (Bánkút)
- Déli-Bükk (Szarvaskő)
- Egri-Bükkalja (Eger, Andornaktálya, Egerszélók, Egerszólát, Noszvaj)
- Tárkányi medence (Felsőtárkány)

Az **Észak-magyarországi-medencék középtáj** teraszos völgyekkel tagolt eróziós-deráziós dombosági tájak, medencék, melyek üledékekkel töltődtek fel. Jellemző tájhasználat a mezőgazdasági művelés és az ipar.

- Zagyva-völgy (Lőrinci, Zagyvaszántó)
- Felső-tarnai-dombság ((Istenmezeje)
- Tarna-völgy (Pétervására, Sirok, Verpelét)
- Ózd-Egercsehi-medence (Egercsehi, Mónosbél, Bátor)
- Pétervásárai-dombság (Tarnalakaesz, Váraszó, Bükkszék)

Domborzat, földtani felépítés

Magyarország területén halad át – leegyszerűsítve – az Afrikai lemez és az Eurázsiai elválasztó

3. ábra: Magyarország paleozóos és mezozoóos nagyszerkezeti egységei

földtani egység: a Balaton-Darnó vonal és a Középmagyarországi vonal között levő nyírási zóna a ma is aktív Középmagyarországi egység. Ezekre a kőzetlemezekre üledékek rakódtak, a medencék feltöltődtek, majd a vulkáni tevékenység, hegységképző gyűrődés alakította, míg elnyerte mai

formáját.

Heves megyét délen érinti a Középmagyarországi egység mindkét határa, a Balaton-Darnó vonal és a középmagyarországi vonal. Darnó-hegyen a felszínen találkozhatunk a Mátra legidősebb kőzeteivel.

A megye domborzata és földtani felépítése rendkívül változatos. A síkságoktól a dombvidéken át a magashegyéig minden felszíni forma megtalálható a területén.

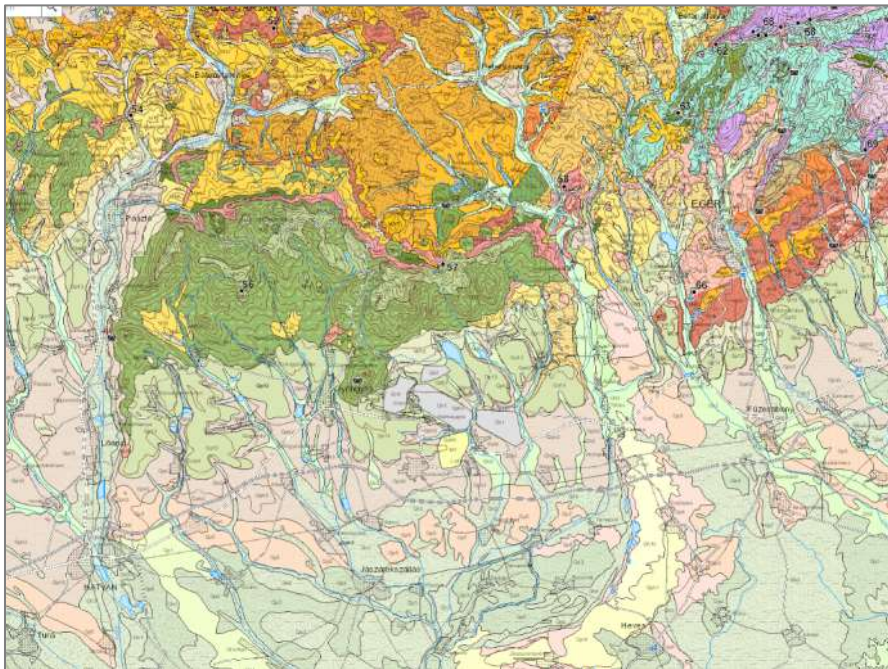
A legalacsonyabban fekvő területek a Tisza-menti árterek (85-90 mBf). A táj mai arculata a Tisza szabályozását követően alakult ki. A kavicsos-homokos hordalékkúp felszint löszös réteg fedi, de a mélyen fekvő mocsaras területeken megjelenik a tőzeg és a kotu is.

Az Északi-középhegység és a Tisza ártere között kialakult Észak-alföldi-hordalékkúp-síkságot a Tiszába lefutó folyók építették. Magassága 95-200 m Bf. között változik.

Az alig észrevehetően válik el a Mátraalja és a Bükkalja törmeléklejtő övezetétől. A síkság Heves megyére eső nyugati részét a Zagyva, középső területén a Gyöngyös, a Tarna és a betorkolló mátrai patakok, keleten a Laskó és az Eger patakok hordalékkúpjai építik fel.

Az Észak-magyarországi-medencék a Mátra és Bükk északi homlokterében helyezkednek el. A harmadkori medencék felszíne dombvidéki jellegű, a Felső-Zagyva és Tarna közti dombságot, valamint a Gömöri – Hevesi dombságot foglalja magában. Egercsehi körzetében miocén szételepek vannak. A harmadkor és a negyedkor határán tektonikus mozgások a területet erőteljesen feldarabolták, majd a külső erők munkája révén dombsággá alakult a vidék (Felső-Tarnai-dombság és a Pétervásárai-dombság 150-540 m). A dombságok közé sorolható még a Cserhát-alja (125-300 m), de dombság jellegű még a Mátra északi lába is.

A Zagyva és a Tarna között helyezkedik el a Mátra. Magyarország legmagasabb pontja a Kékestető (1014 m). Eredetét és felépítését nézve a Kárpátok vulkanikus eredetű, belső övezetének tagja. Néhány kisebb triász mészkőrög kivételével a Mátra nagy része vulkáni eredetű.

4. ábra: Magyarország földtani atlasza kivágat
(forrás: MBFSZ térképszervert)

A Központi Mátra a Mátrabérc fennsíkjára, a Galyatető és a Kékes csoportjára bomlik. A Mátrabérc környékén van hazánk legmagasabban fekvő települése Mátraszentimre.

A Keleti-Mátra erősen letarolt tönkökből álló vonulata a Kékestetőtől a Tarna - völgyig terjed.

A Mátraalja a hegység Alföldre tekintő elővidéke. Felszínét a folyók enyhén

hullámossá alakították. A Kelet-Mátraalja üledékes kőzeteire lignites képződmények rakódtak.

A megye keleti részén merőben más természetű, hazánk legtagozottabb mészköves formákat mutató hegysége a Bükk helyezkedik el. A hegység fő tömegét triász mészkő építi fel. Alaktani szempontból a Bükkhegységet három fő részre illetve szintre, a Magas-Bükk mészkőszikrára, az alacsonyabb térszínű, kevésbé ellenálló, palás rétegbe ágyazott leszakadt mészkőrögökre és a hegység környezetét alkotó harmadkori dombságok területére lehet osztani. A megyében a Magas-Bükk és a Délnyugati-Bükk egy része helyezkedik el. A magas-Bükk központi mészkőfennsíkja a Bükk-plató. A Bükk-plató felszínét egyenletes magasságú peremkövek tagolják (Bél-kő, Tar-kő, Istállós-kő). A karsztjelenség következtében a Magas-Bükkben emeletes barlangrendszerek alakultak ki. A Bükk-plató kiemelkedése miatt víztelenné vált forrásbarlangok magasán fekszenek, a ma élő források alacsonyabb járatokból bújnak elő. A hegység másik fő területe a Délnyugat-Bükk. Meredek lejtőit V alakú völgyeikkel a patakok erősen tagolják.

Éghajlat

Heves megye éghajlatának változatosságát nagyban meghatározza az egyes tájak közötti nagy szintkülönbség, a fekvés (kitettség) és a felszín borítása.

A csapadék eloszlása változó. Legszárazabb és legmelegebb területek a Tisza menti árterek, valamint az Észak-Alföldi-hordalékkúp síkság. A napsütéses órák száma itt 1900-2000 óra évente, az évi középhőmérséklet 10,0-10,3 °C között mozog. A csapadék 550-600 mm évente, ami szárazságra való hajlamot jelez.

A tengerszint feletti magasság emelkedésével csökken az évi középhőmérséklet és a napsütéses órák száma (a hegycsúcsokat kivéve), nő az éves csapadék mennyisége. Ezt a tendenciát azonban jelentősen befolyásolja a kitettség. A déli-délnyugati oldalak mindig melegebbek és szárazabbak, mint a keleti-északi oldalak és a völgyek. A domborzati viszonyok, a jelentős szintkülönbségek kis területen is változatos mikroklima kialakulását eredményezik.

A dombvidékekre a mérsékelt hűvös, mérsékelt száraz éghajlat a jellemző. A napsütéses órák száma már csak 1830-1900 óra évente, az évi középhőmérséklet 8,3-9,0 °C között mozog a fekvéstől függően. A csapadék 560-620 mm évente.

A hegységekre a hűvös-nedves éghajlat a jellemző. A napsütéses órák száma 1900, a csúcsokon 2000 óra évente, az évi középhőmérséklet 6,0-8,0 °C között mozog (Kékes: 5,4 °C). A csapadék 600-840 mm évente.

A megye klímáját jelentősen befolyásolja a hegyvidék és alföldi terület közötti 400-900 m-es szintkülönbség.

A szél iránya és sebessége a területen rendkívül változatos, ami a tagolt domborzati felület következménye. Az észak-északkeleti szelek a leggyakoribbak. A völgyek irányába eső, szélcsatornaszerű áramlás a legjellemzőbb. Az Északi-Kárpátok szélvédő és szélirány-eltérítő hatása erősen érvényesül.

Vízrajz (A vízgazdálkodással, felszíni és felszín alatti vízkészletekkel külön fejezet foglalkozik)

Heves megye legjelentősebb folyóvizei a *Mátra* nyugati oldalán a *Zagyva*, a keleti oldalon a *Tarna*, a *Mátra* és a *Bükk* határán az *Eger-patak* és a *Laskó-patak*. Valamennyi befogadója a Tisza. A megye délkeleti részét a Tisza, illetve a Tisza-tó határolja. Az éghajlat viszonylag kiegyenlített, a síkvidéki területek kontinentális, a hegyvidékek szubkontinentális jellegűek. A megye több nagy méretű tóval rendelkezik melyek több helyen a települések vízellátását is segítik, illetve üdülési potenciállal is rendelkeznek. (Köszörű-völgyi, Búzásvölgyi, Markazi, Egerszalóki, Adácsi, Gyöngyös-Rédei, Alatkai tavak stb.)

Heves megye forrásokban nem mondható gazdagnak. Oka ennek egyrészt a hegységek kőzete, mely nem kedvez a forrásképződésnek, másrészt az a körülmény, hogy a dombokat és hegytetőket, – különösen a Mátrától éjszakra eső fennsíkon – megfosztották a csapadék gyűjtését elősegítő erdőktől, s így a kevés számú forrás is, a melegebb nyár folyamán, többnyire kiapad.

Tavasszal, vagy felhőszakadások alkalmával megduzzadnak ugyan a patakok, sőt néha nagy károkat is okoznak, de a nyár folyamán annyira kiapadnak, hogy csak a fenéken csörgedezik csekélyke víz.

Tisza

A Tisza vízgyűjtőjét, a folyók pályáját évmilliók alatt a külső és belső felszínalakító erők, vagyis egyrészt a kéregmozgások és a vulkáni tevékenység, másrészt a víz és a szél alakították mai formájára.

A szorosabban vett tiszai vízrendszer kialakulásának kezdete a harmadidőszak végére, nagyjából 1,5 millió évvel ezelőtre esik. A pliocénben a hegytömbök több szakaszban történt kiemelkedése következtében hazánk területén zárt medence alakult ki, - a Pannon beltenger - amely a korszak végére folyamatosan feltöltődött. Ebben az időben az Északi- és Északkeleti-Kárpátokból lefolyó vizek a mai Ér, Berettyó vonalán igyekeztek a Pannonmedence legmélyebb pontja felé és ide ömlöttek az Ós-Maros völgyének közvetítésével az Erdélyi-medence és a Bihar-hegység vízfolyásai is. A pleisztocén időszakban a Tisza medrének alakulását döntően a helyi jellegű tektonikus változások határozták meg. Jelentős mozzanat a Bodroghöz-Szatmári-síkság mérsékelt megsüllyedése és a Nyírség erőteljesebb megemelkedése, amelyek következtében a folyó elhagyta az Ér-Berettyó-Körösök menti útvonalát, pályája északra tolódott és észak-nyugati kanyarra kényszerült az Alföld északi peremén. További útvonalát a Bodroghöz-ből a hortobágy-kunsági és a borsodi-hevesi-jászsági területek határán ugyancsak süllyedékek jelölték ki. E mederváltozások során a Tisza keresztezte jobb parti mellékfolyóit és több ágra szakadt. Vize egyrészt a mellékfolyók régi medrében, másrészt a süllyedések által kijelölt új mederben folyt tovább. A Tiszának Tokajtól délre levő folyásától is számos kiágazás vezetett az általa elhagyott régi medrekben a sárréti depresszió felé.

Zagyva

A Tisza legtekintélyesebb mellékfolyója, melynek vízgyűjtőterülete majdnem teljes egészében Magyarország területén fekszik, így annak állapotát kizárólag hazai behatások alakítják. A folyó Nógrád megyében, a Zagyva nevű községnél ered s Nádújfalu mellett lép Heves megye területére. Mátraverebélyig határt alkot Heves és Nógrád megyék közt, majd délre fordulván, Pásztó, Szentjakab, Szurdokpüspöki, Apc községek érintésével, miután két ízben is Nógrád megye területére lépett, Hatvan mellett folyik el, s onnan egészen a Pest megyei Boldog községig határvonalat alkot Heves és Pest megyék közt. Ez Nógrád megyében, a Zagyva nevű községnél ered s Nádújfalu mellett lép a megye területére. Mátraverebélyig határt alkot Heves és Nógrád megyék közt, majd délre fordulván, Pásztó, Szentjakab, Szurdokpüspöki, Apc községek érintésével, miután két ízben is Nógrád megye területére lépett, Hatvan mellett folyik el, s onnan egészen a Pest megyei Boldog községig határvonalat alkot Heves és Pest megyék közt. A Zagyva Szolnokon ömlik a Tiszába.

Tarna

Második folyóvize a megyének, s egyszersmind legnagyobb vízgyűjtője a Tarna, mely Istenmezeje fölött lép be a megyébe. A Tarna mellékfolyói jobbról: a Szúcsi fölött eredő Ágói patak, melyet Jákóhalma mellett vesz föl, a gyöngyöspatai, a szárvágyi, a Nagy- és Mérges patakokkal bővült Gyöngyös patak, a Bene patak és a Tarnócza patak, melyek Tarnaörs fölött egyesülvén, éppen a megye határán ömlenek a Tarnába. Balról a Tarna fölveszi a váraszói, szentdomonkosi, a széki csermelyeket és Aldebrő alatt a vele párhuzamosan folyó Kigyós patakot.

Laskó

Harmadik folyóvíz a Laskó patak, mely Szúcs határában ered s Bátor, Bakta, Egerszalók, Demjén, Kerecsend, Füzesabony, Mezőtárkány községek mellett elhaladva, Sarud fölött ömlik a Tisza-tóba.

Eger-patak

Az Eger-patak a leghosszabb vízfolyás Egerben és környékén. A Balaton község területén, a Vajdakútnál eredő kis patakocska innen délkeleti irányban 68 kilométert tesz meg a Tiszáig amelynek jobb oldali mellékfolyója.

Tisza-tó

A Kisköre és Tiszavalk közötti folyószakasz felduzzasztásával a Tisza hullámterében létesült a Tisza-tó, amely 127 km²-nyi kiterjedésével a Kárpát-medence második legnagyobb kiterjedésű állóvize lett. A duzzasztást a Kiskörei vízlépcső 1973-as üzembe helyezése tette lehetővé. A Kiskörei tározó (később Tisza-tó) kialakulása az 1978. augusztus 5-én beállított II. duzzasztási ütem idejére tehető. A vízszint elérte a 700 cm-es duzzasztási szintet a Kisköre felső vízmércénél, előntésre kerül a hullámtér, létrejött a „Tisza-tó”. A Tisza-tó egészét tekintve ökológiai szempontból a sekély-tó típusú tározók közé sorolható, de a nagyfokú mozaikosságot jól jelzi, hogy található a területen

mocsár, sekély-tó, kopolya, dévér-szinttájú nagy-, közepes és kisvízfolyás. A duzzasztás hatására a terület medersziszonyai jelentősen átalakultak; nagymértékű a feltöltődés és megváltozott a mederanyag is. A tározótérben az árasztás óta a makrofita növényzet aránya a nyílt vízfelülethez viszonyítva fokozatosan növekszik.

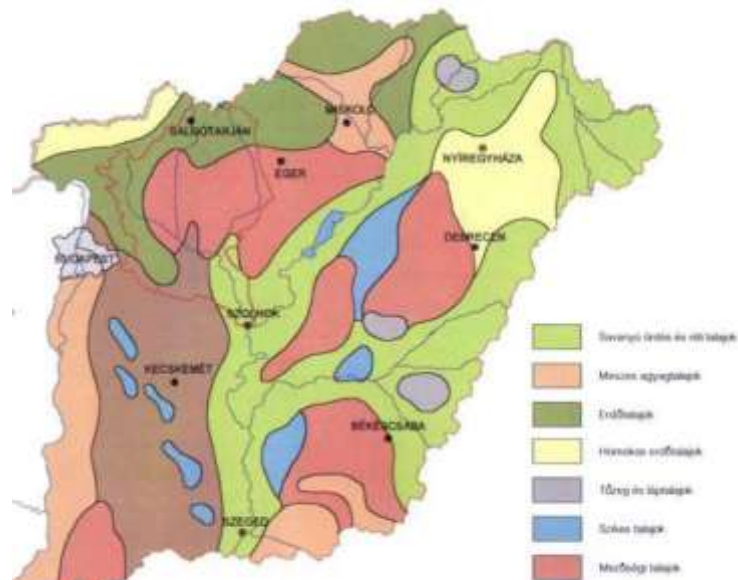
Talajok

Heves megyében közel 32 féle genetikai talajtípus fordul elő.

A Tisza-menti árterületen réti talajféleségeket és szikeseket, főleg szolonyecceket találunk.

Az Észak-Alföldi-hordalékkúp síkságra a homokon és löszön képződött humuszos homoktalajok, csernozjom barna erdőtalajok, néhol futóhomok fordul elő.

A domboságokon szintén a csernozjom barna erdőtalajok és a barnaföldek az uralkodók. A nagy eróziós potenciálú lejtőkön nagy területeket sújt az erózió.

5. ábra: (forrás: Heves megye Környezetvédelmi Koncepciója)

A folyóvölgyekben termékeny nyers öntéstalajokat találunk.

A hegységekben az alapkőzettől függően savanyú vagy semleges/lúgos kémhatású agyag bemosódásos barna erdőtalajok, barnaföldek találhatóak, de előfordulnak savanyú, nem podzolos barna erdőtalajok, rendzinák is. Jelentős kiterjedésűek a korábbi évszázadokban történt erdőirtások és az erózió következtében kialakult kopárok. A lemosott talaj a folyóvölgyekben rakódott le.

A síkságok és a folyóvölgyek talajainak termékenysége 40-50 (közepestől-jóig) a hegységek talajainak termékenysége 20-45 közötti értéket mutat (gyengétől-jóig). A síkságok, folyóvölgyek és enyhe lejtésű hegyoldalak kiválóan alkalmasak a mezőgazdasági termelésre (elsősorban szántóföldi növénytermesztés). A Mátra déli lejtőin, a vulkánikus alapkőzeten képződött talajokon, kedvező mikroklímatis környezetben alakultak ki a híres történelmi borvidékek.

Természetes növénytakaró és állatvilág

Növénytakaró

A terület növényföldrajzilag a pannóniai flóratartományba tartozik, melyen belül három flórajárás található a megyében. Ezek közül önálló flórajárás a Matricum.

A Tisza egykori árterén a jellegtelen füzeseket, telepített nyárfásokat találunk, a keményfás ligeterdők, mint a természetes növénytakaró elemei közül alig maradt meg valami. Nagy területeket hódítanak meg az özönfajok (gyalogakác).

Az Észak Alföldi hordalékkúp-síkság jellemzően kultúrtáj, ahol dominálnak a szántóföldek és az ültetett erdők. A hegylábi részeken fragmentális gyepekkel tarkított természetközeli vegetáció még található.

A természetes növénytakaróból fűz-nyár ligetek még vannak. Kuriózumként meg kell említeni a káli égerligetet, az erdőtelki égerláp maradványt, valamint a kerecsendi Berekerdőn az alföldi lösztölgyesek maradványát gyertyános-tölgyes foltokkal.

A dombvidékek növénytakarója változatos képet mutat. Az erdőirtások ezeket a területeket sem kerülték el. Jellemző a cseres-tölgyes, a völgyek alján a gyertyános-tölgyes, bükkös. A hegyháton gyakoriak az irtások.

A hegyvidékek növénytakarója tekintetében nagy különbségek alakultak ki az eltérő termőhelyi viszonyok miatt. A Mátra nyugati oldalán az erdőssztyep növényzet szinte teljes mértékben eltűnt. Helyét elakácosodott erdők, legelők, szikesedő rétek foglalják el. A Déli-Mátra napsütötte lejtőin száraz gyepekkel mozaikosan melegkedvelő tölgyes, molyhos tölgyes bokorerdő foltjai találhatók. Az északi fekvésű Mátralábanál bükkösök, gyertyános tölgyesek, cseres tölgyesek alkotják az erdőt, míg a völgyekben égerligetek, füzesek húzódnak.

Az Egri-Bükkalján az erdőssztyep övezet pannoniucum izolált foltjai még fellelhetők. A Déli-Bükk meredek sziklafalain szubmontális bükkösök, gyertyános tölgyesek, sziklaerdők, délen melegkedvelő tölgyesek találhatóak. Az Észki-Bükk, a Bükk-fennsík jellegzetes növénytakarója a montán bükkösök, sziklaerdők, sztyeprétek, montán fajokban gazdag hegyi rétek, de telepített fenyvesek is előfordulnak.

A Magas-Mátra növénytakarójára szintén jellemzők a montán bükkösök és tölgyesek elegyfajokkal (juharok, hegyi szil, madárberkenye, stb.). Savanyú talajon mészkerülő tölgyeseket és bükkösöket találunk. A nedves mélyedésekben kőrises lápok alakultak ki. Az irtásrétek gazdag gypszintje mellett nagy területeken telepítettek fenyőféléket, leginkább lúcot, vörösfenyőt és erdei fenyőt.

Állatvilág

Állatvilága változatos, minden magyarországi állatfaj megtalálható

A változatos növényzet **változatos állatvilág** kialakulását tette lehetővé. Mint a növényvilágban, itt is megfigyelhető a jelentős különbség a déli és északi oldalak, a meredek és kevésbé meredek lejtők, a

mészke és a vulkáni kőzetek élővilága között. Természetesen nem a nagytermetű emlősök különbsége ez, hanem a kevésbé feltűnő, elsősorban ízeltlábú állatoké. Ezen a területen **több ritka rovarfaj** lehet találni. **Madárvilága** több mint száz fészkelő fajt számlál, köztük olyan ritkaságokat, mint a parlagi sas vagy a vándorsólyom.

A **kételtűek** családjához tartozó foltos szalamandra az Északi-középhegység egyik különleges állatfaja. **Ritka denevérfajok** is élnek viszonylag nagy számban ezen a területen. A nagyvadak szintén megtalálhatók a megye területén. Természetvédelmi problémát jelenthetnek viszont a vadászati céllal mesterségesen túl nagy számban tartott nagyvadak, amelyek nemcsak a környező szántók, de az erdők növényeit is károsítják. Számuk visszaszorításában jelentősek lehetnek a visszatelepülő nagyragadozók: farkasok és hiúzok.

Dúvadgyérítési programok keretében – általában tél végén – kerül sor a rókák, aranysakálók gyérítésére, melyek behúzódnak a belterületre és kárt okoznak. A program célja a kártevő territoriális ragadozók populációjának kívánt mértékűre apasztása.

A Táj jellemzői (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép), tájvédelem

Heves megye tájai nagy változatosságot mutatnak. A tájalkotó elemek gazdagsága miatt szinte minden tájtípus megtalálható. A települési táj, az erdőgazdasági, mezőgazdasági táj (ezen belül a borvidékek) - mint fő tájtípusok - mellett megtaláljuk az ipari tájat (Mátrai Erőmű) és az üdülőtájat (Tisza tó) is. Az egyes tájak karakterét a természeti adottságok és a rajta folyó tevékenység együttesen határozzák meg.

A mozaikosság-szegélyhatás erősen befolyásolja a tájképet, minél mozaikosabb a táj annál szebbnek érezzük. A változatos domborzaton megjelenő változatos növényzettel, a magas erdőszűléssel különleges geológiai formációkkal, vízfolyásokkal, vízfelületekkel, épített értékekkel gazdag tájak Magyarország legszebb tájai közé tartoznak. A kedvezőtlen hatások között meg kell említeni, hogy az intenzív mezőgazdasági művelés igényei miatt a mozaikosságot jelentő elemek - melyek határán a szegélyhatás kialakul - a síkságokon háttérbe kerültek. A dombságokon a kopárok kialakulásához vezető, a korábbi évszázadokban történt erdőirtások, valamint a bányászat okozta tájsebek, a kedvezőtlen megjelenésű építmények látványa is kifogásolható.

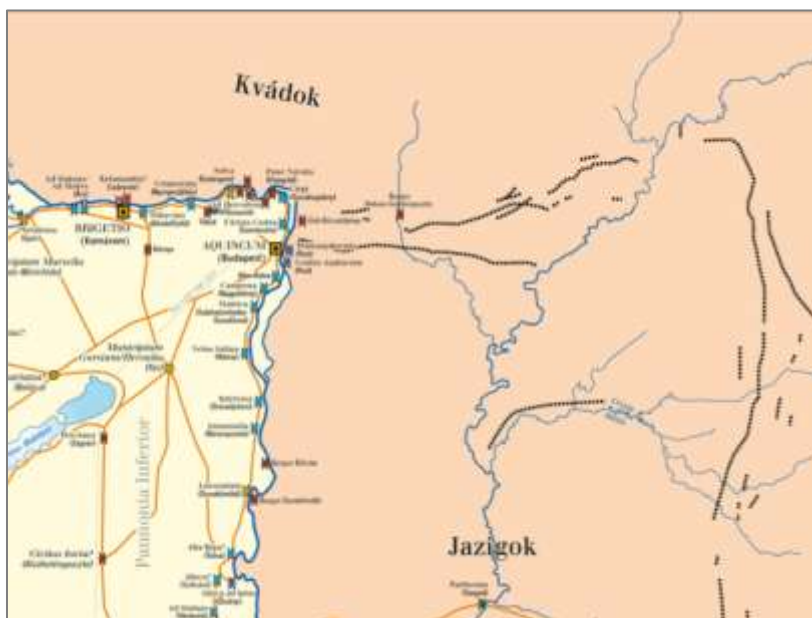
A táj jellemzői mellett ki kell emelnünk az átjárhatóságot. Az átjárhatóság akadályozása azt jelenti, hogy két pont közötti távolságot csak nagy kerülőkkel lehet megtenni. Az átjárhatóság természetes akadálya a megyében a Tisza és a nagyobb folyók, melyeken csak hidakon vagy eszközök igénybevételével lehet átkelni. Ez a probléma humán relációban van jelen.

Az átjárhatóság mesterséges akadálya elsősorban az állatvilág szabad mozgása esetében okoz gondot. Ilyen mesterséges akadály az autópálya hálózat, minden lekerített nagy kiterjedésű terület (külszíni bányák), az egyes élőhelyeket összekötő zöld folyosó nélküli települési területek (lakó és ipari területek egyaránt) stb.

Tájszerkezet-tájhasználat alakulása Heves megyében

A tájhasználat kezdete az ember megjelenésének idejére tehető e térségben. Az első leletek a Kr. e. 36000-3000 korból származnak (Istállóskői barlang). Az első telepések megjelenését követően újabb leletek a rézkorból kerültek elő, melyek alapján megállapítható, hogy a fő tevékenység az állattartás volt. Később a földművelés és a kézművesség alapján következtethetünk a tájhasználatra. A bronzkorból már erősített települések (sáncvárok – Kelemen széke Töröksánc) nyomai is fellelhetők. A római kor előtti leletanyagok a tárgyi kultúra fejlődését tanúsítják, de a tájhasználatban nem történt olyan változás, mely a tájszerkezetet lényegesen megváltoztatta volna.

A Kárpát-medencében a vaskortól kezdve már voltak előzményei a kereskedelemnek, melyhez a szükséges utak megléte a tájhasználat egy újabb magasabb szintjét jelentette.

6. ábra: Csörszárók rendszer
Forrás: rómaikor.hu

Kr. e. V-IV. században a római provinciák közé ékelődött szermaták a germán törzsek ellen egy védvonalat építettek ki (Csörsz-árok). A Csörsz-árok rendszer már jelentős változást eredményezett a tájszerkezetben, egyes szakaszai mind a mai napig azonosíthatók.

A honfoglalás előtti századokban a hunok és az avarok is a szarmata településeket használták. A tájhasználatban a legfőbb tevékenység az állattartás volt.

A honfoglalás-államalapítás-államszervezés a tájhasználat alakulásában jelentős változásokat hozott, melyek kihatottak a tájszerkezetre is. A térség az Aka nemzetség birtoka volt. Várak, templomok épültek, a településhálózat, közigazgatás fontosabb elemei is kiépültek. A mezőgazdaságban az állattenyésztés mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapott a szántóföldi növénytermesztés. A tájszerkezetben további változást hozott az erdőirtás, mely az energia és építőanyag, valamint az új megművelhető területek iránti igényt elégítette ki.

A kora középkorban az Egri püspökségre költöző idegen szerzetesek honosították meg a szőlőtermesztést-borkészítést. A szőlészet-borászat elterjedt a világi birtokokon is és mind a mai napig meghatározó eleme a tájhasználatnak és a tájszerkezetnek. A szőlőterületek növelése miatt a kedvező fekvésű lejtőkön folytatódott az erdőirtás. Egy 1269-ből származó oklevél szerint III. Endre bányászokat telepített le a Mátra ércekből gazdag északi és keleti részeire.

A tájhasználat fejlődése töretlen volt egészen a tatárjáráig. A tatárjárást követően az elnéptelenedett településeket vallonokkal telepítették be, akik a szőlőkultúra meglévő hagyományait a sajátjukkal gazdagították.

A török uralom alatt a szőlőtermesztés megmaradt. A kékszőlő fajtákat és a vörösbor készítését a törökök elől menekülő rácok honosították meg a vidéken. A török időkben már nemesfém bányászat is folyt a térségben.

A török uralmat követő időszak nagy fellendülést hozott a tájhasználatban, ami kihatott a tájszerkezet alakulására is. Erre az időszakra tehető a nagybirtokok (Rákóczi, Grassalkovich család,

7. ábra: Magyarország vízborította és vízjárta területei az ármentesítő és lecsapoló munkálatok megkezdése előtt.

püspöki birtok) és a kezdődő gyáripar kialakulása, bányászat fejlődése.

A XIX. sz. közepén indult meg a világban végbemenő gyarmatosítás hatásaként idegenhonos fajok (fehér akác) tömeges telepítése, elterjedése.

A XIX sz. alapvető változásokat hozott a tájhasználatban és a tájszerkezet alakulásában. A tájhasználat intenzifikációját segítette a 1867-ben a Pest-Hatvan, majd 1869-70-ben a

Hatvan-Miskolc közötti vasútvonal kiépítése. A vasút a térség tájszerkezetének meghatározó elemévé vált. A vasút kiépítésének hatására nagyot fejlődött az mező- és erdőgazdaságra épülő feldolgozó ipar, majd a helyi ásványkincsekre épülő bányászat és nehézipar. 1888-ban megindult a lignitbányászat Rózsaszentmártonban mélyműveléssel.

Ezt követte a Tisza szabályozása, mely a Tisza-menti árterületek alapvető megváltozását eredményezte. A munkálatok 1846-ban már megkezdődtek, de az 1848-as forradalom és szabadságharc miatt leállt. A szabadságharc leverését követően folytatódott és 1905-ben fejeződött be. A Tisza gátak közé került, a települések árvízvédelme megvalósult. Hidak épültek és hatalmas területek szabadultak fel, váltak biztonságosan megművelhetővé. A folyószabályozással egyúttal megszűntek a hagyományos ártéri gazdálkodás feltételei és számos, akkor még nem feltételezett probléma keletkezett, mint a mélyfekvésű, lefolyástalan területek szikesedése, belvízzel elöntött területek kialakulása.

1886-ban megjelent a megyében is a filoxéra, és a szőlőket szinte teljesen kiirtotta. Az újratelepítések (rekonstrukció) során új fajták is bekerültek a borvidékekre.

A XX. század közepén a II. világháborút követő társadalmi és gazdasági változások hatást gyakoroltak a tájhasználatra. Az államosítással általánossá vált nagyüzemi rendszerben az intenzív

tájhasználat és a nagyarányú gépesítés miatt a táj mozaikossága eltűnt. A természetes növénytakaró még fellelhető foltjai is fokozatosan visszaszorultak.

A külfejtéses lignitbányászatra alapozva 1967-ben épült meg a mai Mátrai Erőmű, mindkettő jelentős változást eredményezett a tájszerkezetben. A hatalmas külszíni művelésű bánya nagy környezeti terhelést jelent a térségre porszennyezéssel és hősziget hatással.

A visontai meddőhányó tájrendezésére már az 1960-as évektől sor került. Az egyik rekultivált területen fekszik Magyarország legnagyobb kiterjedésű napelem parkja.

Tájképvédelem

A megye területének több mint a fele Tájképvédelmi terület. Elsősorban a hegy- és dombvidékek, folyóvölgyek, valamint a Hevesi füves puszták tájképvédelmi körzet és környezetük, valamint az árterek területe tartoznak ide.

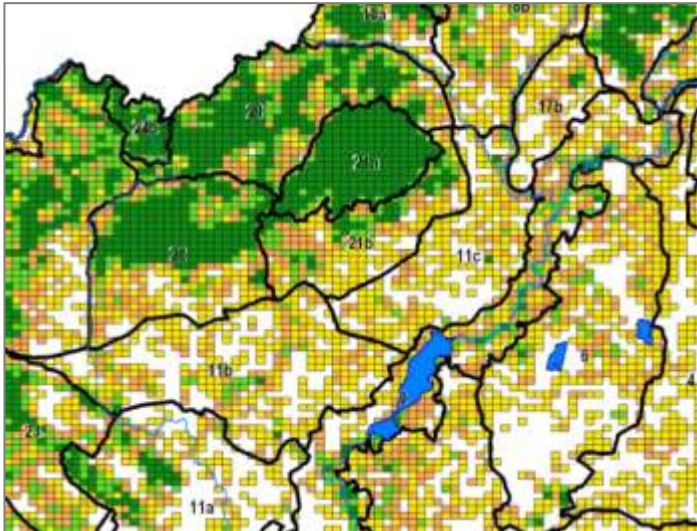

8. ábra: Tájképvédelmi terület

Napjainkban előtérbe került a természeti értékek fokozott védelme, a tájrehabilitáció, a környezetkímélő tájhasználat, gazdálkodási módok támogatása. Ezt célozza az Magas Természeti Értékű Területek - MTÉT rendszer (I. még mezőgazdaság fejezetben).

Tájhasználati konfliktust okoz a termőterületek nagyságának és a talajok termőképességének folyamatos csökkenése, a nem működő ipari létesítmények megoldatlan helyzete (Hatvan-Lőrinci és Eger-Bélapátfalva környéke), valamint az energiaipar-bányászat okozta tájrömlés (Gyöngyös-Gyöngyösoroszi-Visonta).

Ugyancsak tájhasználati konfliktust jelentenek a Heves-Borsodi-dombvidéken a korábbi évszázadok erdőirtásai következtében kialakult kopárok. Ezeket a területeket korábban legeltetésre használták. Napjainkban az állattartás nehézségei miatt a területeket nem használják.

9. ábra: erdősültség (forrás: NÉBIH)

Heves megye erdőterülete megközelíti a 101 ezer hektárt. A megye erdősültsége 24,65%. Ez az országos átlag feletti érték, a megye a magas erdősültségű megyék közé tartozik. Az erdőterületek rendkívül fontos szerepet tölthetnek be a klímaváltozás elleni küzdelemben. Az erdőtűzvédelmi szempontból veszélyeztetett erdőterületek elsősorban a megye északi és középső részén helyezkednek el. A túlevelű állományt a rovarkár miatt fokozatosan lecserélik honos fajokra. A megye erdőterületei 60-40% arányban állami és magán tulajdonosok kezében

van. Az állami tulajdonú erdőterületek 95%-át az Egererdő Zrt. kezeli. Mindössze 2.000 hektárnyi állami erdőterületet kezel még a Bükk Nemzeti Park, a vízügyi igazgatóságok és egyéb állami szervek. A közösségi tulajdonú (önkormányzat, egyház, alapítvány, stb.) erdőterület nagysága elhanyagolható, nagysága nem éri el a 300 hektárt. A megye erdőterületének valamivel több, mint egyharmada magántulajdonosok kezében van (kezelőik főként erdőbirtokosságok, magánszemélyek és gazdasági társaságok).

Az erdők nagyrésze a megye területén védett természeti területen található (Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet, Mátrai Tájvédelmi Körzet, Bükk Nemzeti Park). A védett erdőterületek természetvédelmi kezelését a Bükk Nemzeti Park Igazgatósága látja el. Az erdőterületek nagysága 2000-2010 között csökkent, azóta lényegében nem változik.

Az elmúlt évtizedek gyakorlata szerint a védett erdőkben is ugyanolyan gazdálkodás folyik, mint a gazdasági erdőkben, azzal a különbséggel, hogy eseti jelleggel, megfelelő indoklással ez korlátozható (ennek eszköztára jellemzően kimerül abban, hogy az erdőn belül egy kisebb részterület nem érinthető erdőgazdálkodási munkával). Ez a gyakorlat teljesen elfogadható lenne – a gazdasági erdőkben. A védett erdőkben végzett munkák célja azonban – az erdőtörvény alapján – elsősorban a természeti állapotok javítása kell, hogy legyen. Gazdálkodás ezért ezekben az erdőkben csak olyan módon és mértékben lenne végezhető, hogy az ezt a célt (a természetvédelmet) ne veszélyeztethesse.

A természetvédelmi cél olyan jórészt idős erdőterületeket is tartalmazó, alapvetően változatos szerkezetű (térben, strukturális szerkezetben és fajösszetételben is) állományok megléte lenne, melyekben a gazdasági tevékenység során is folyamatos erdőborítás maradna. Erre van megfelelő gazdálkodói módszer (szálaló üzemmód, készletgondozó fahasználat), ezt azonban itt egyelőre nem használják. (Ennek oka kérdéses, hogy esetleges szakmai hiányosságok miatt, vagy rövid távú anyagi megfontolások következtében nincs előrelépés a gazdálkodók részéről). A folyamatos erdőborítást azért fontos hangsúlyozni, mert az erdők pufferoló képessége jelentős. A zárt erdő (egy véghasználatlalt érintett területhez képest) sokkal nagyobb mennyiségű fényt ver vissza. Jelentős a lombzat és az egyéb növényzet vízmegkötő képessége, mely kiegyenlítő hatású csendes esők, de rendkívüli időjárás alkalmával is. A zárt szerkezet megtöri a szeleket, a kipárolgás, szárazodás – a talaj vízvesztése – lényegesen kisebb mértékű. Összességében elmondható, hogy a megye ¼ részben erdősült

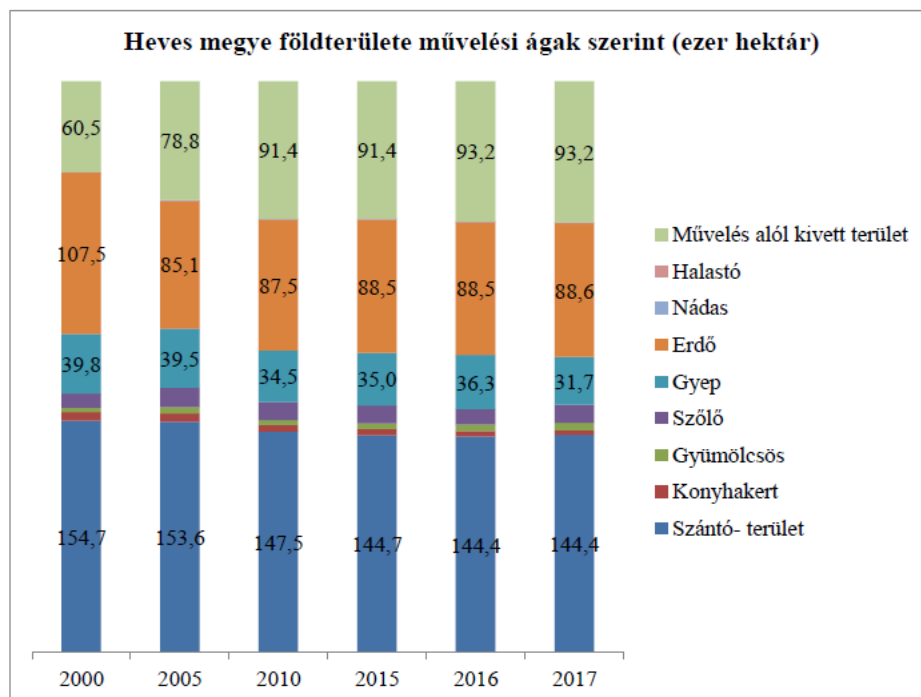
területeinek jelentős kiegyenlítő hatása van a klíma és a vízháztartás szempontjából, ezért ezek kezelése során nem csak a védett természeti területen lévő erdők esetében, hanem minden (egyes ültetvények – pl. nyárok – esetében is megfontolandó) erdőterület esetében jelentősen növelni kellene a folyamatos erdőborítással járó üzemmódok, módszerek használatát.

Legelő és rét gazdálkodású területek

A Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzetet 1993 márciusában hozták létre, a Heves megye déli részén elhelyezkedő, ember által formált pusztai élőhelyek, illetve az itt élő életközösségek védelme érdekében. A tájvédelmi körzet 2005-ben és 2008-ban bővült, jelenlegi területe 16 114 ha.

A **Hevesi síkság Érzékeny Természeti Területen** elsősorban a tűzok védelmét szolgáló programcsomagokra (szántóföldi növénytermesztés tűzok élőhely fejlesztési előírásokkal, lucernatermesztés tűzok élőhely fejlesztési előírásokkal, gyepegzálkodás tűzok élőhely fejlesztési előírásokkal, gyeptelepítés érzékeny természeti területen) A területen előforduló védett növények közül megtalálható pl. a réti iszalag, a buglyos boglárka, a macskahere, a réti őszirózsa, a sziki őszirózsa és a fátyolos nőszirm.

Mezőgazdasági területek

10. ábra Heves megye földterülete művelési ágak szerint
 Forrás: Heves megyei Kormányhivatal adatszolgáltatása

A földterületek művelési ágak szerinti megoszlását mutató grafikonból megállapítható, hogy míg a kivett területek nagysága 2000-2017 között több mint 50 %-kal nőtt (drasztikusan 2005-2010 között),

addig a mezőgazdasági hasznosítású területek mind csökkentek. 2010 óta a változások kismértékűek, de a kivett területek nagysága továbbra is növekedő tendenciát mutat.

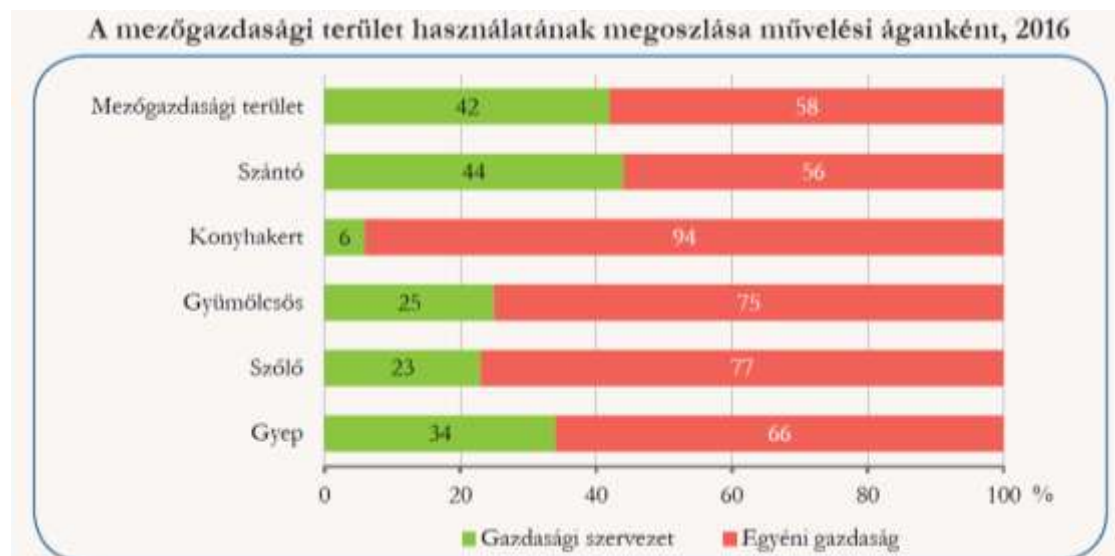
A domborzati viszonyok miatt Heves megyében a magyar mezőgazdaságra jellemző összes ágazat egy térségben fellelhető, bár a talajadottságok miatt a legtöbb növény terméshozama az országosnál kedvezőtlenebb.

A megye gazdaságszerkezetére az országos átlagnál lényegesen magasabb mezőgazdasági szerepvállalás jellemző, beleértve az erdő-, vad- és halgazdálkodást is. A lakosság 70-75 %-a érintett a mezőgazdasági termelésben.

Szántóföldi növénytermesztés

A művelési ágak közül a szántó a legjelentősebb, mintegy 155 000 ha-al. A magyar viszonyoknak megfelelően a négy legfontosabb szántóföldi növény vetésterülete Heves megyében:

- őszi búza: 43-50 ezer ha/év,
- kukorica: 11-14 ezer ha/ év,
- napraforgó 28-32 ezer ha/év,
- őszi káposzta repce 13-16 ezer ha

11. ábra A mezőgazdasági terület használatának megoszlása művelési áganként
(forrás: Heves megyei Kormányhivatal adatszolgáltatása)

Szőlőtermesztés (forrás: borászportál.hu)

A szőlőtermesztésre legkedvezőbb természeti adottságok a hegyvidék déli lejtőin és az előtte fekvő síkságokon vannak, ahol két történelmi borvidék alakult ki.

Az **Egri borvidék** a Bükk hegység déli lankáin terül el. A szőlőterület nagysága 6040 ha. A borvidék központja Eger. A város és környéke híres történelmi borvidék. A lakosság csaknem 1000 éve foglalkozik szőlő- és bortermelelssel olyan kiváló borokat termelve, mint az Egri Bikavér, az Egri Leányka, Debrői Hárslevelű, Egri Chardonnay, Egri Cabernet franc és sauvignon, Egri Merlot, Egri Kékfrankos és Kékmedoc.

Érintett települések:

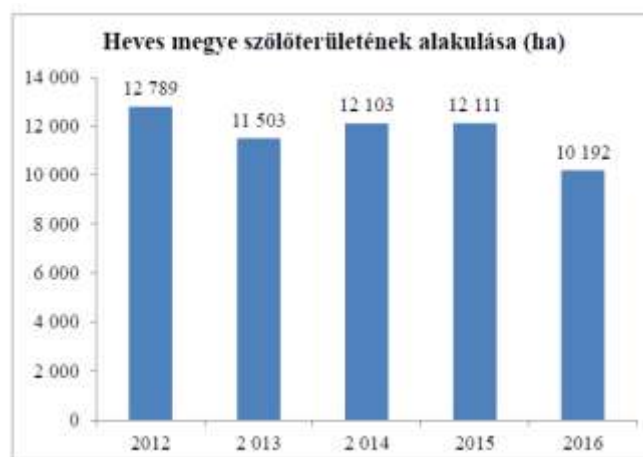
- Egri körzet: Andornaktálya, Demjén, Eger, Egerbakta, Egerszalók, Egerszólát, Felsőtárkány, Kerecsend, Maklár, Nagytálya, Noszvaj, Novaj, Ostoros, Szomolya.
- Debrői körzet: Aldebrő, Feldebrő, Tófalu, Verpelét településeknek a szőlőkataszter szerint I. és II. osztályú határrészei.

A **Mátrai borvidék** a Mátra hegység déli lejtőin, kelet-nyugat irányban a Tarna és a Zagyva folyók által határolt területen, mintegy 15-20 km széles sávban helyezkedik el. A szőlőterület nagysága 7815 ha. A Mátraaljai borvidék borai a minőségi és a különleges minőségi kategóriába tartoznak.

A Mátrai Borvidék adja az ország szőlő-bor exportjának több mint egyharmadát, a nyugati exportnak pedig több mint 40 %-át. A térség exportban meghatározó üzei a Nagyrédei Szőlőskert Zrt., és a gyöngyösi telephellyel rendelkező Danubiana Bt.

Érintett települések: Abasár, Apc, Atkár, Detk, Domszló, Ecséd, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöspata, Gyöngyössolymos, Gyöngyöstarján, Halmajugra, Hatvan, Karácsond, Kislána, Markaz, Nagyréde, Rózsaszentmárton, Szücsi, Vécs, Visonta településeknek a szőlőkataszter szerint I. és II. osztályú határrészei.

A szőlőterületek 75 %-át egyéni gazdaságok használják. A szőlőterületek nagysága csökkenő tendenciát mutat.

12. ábra Heves megye szőlőterületének alakulása
Forrás: Heves megyei Kormányhivatal adatszolgáltatása

Gyümölcsstermesztés

Heves megyében mintegy 3 500 ha-on folyik gyümölcsstermesztés. Alma, körte, szilva, meggy, cseresznye, kajszibarack a jellemző fajok. A hagyományos gyümölcs stermesztő körzetek Heves, Csány, Hatvan, Gyöngyös, Eger, Kál, Recsk térségében találhatók.

Zöldségstermesztés

Heves megyében kb. 500 ha-on stermesztenek általában intenzív körülmények között görög "hevesi" dinnyét. A stermesztés dominánsan a Csány, Hort, Boconád településeken folyik. Itt található Magyarország legnagyobb gombatermesztéssel foglalkozó üzeme, mely a gombaágazat teljes vertikumát a kutatástól a konzervkészítésig felöleli. További 500 ha-os területen folyik zöldborsóstermesztés.

Gyepgazdálkodás

Heves megyében mintegy 40 000 ha gyepterület van, melynek jelentős része a Bükk és a Mátra között elterülő dombvidéken és a természetvédelmi jelentőségű Dél-Hevesi térségben, a Hevesi síkon helyezkedik el. A területeket jellemzően juh és kismértékben szarvasmarhatartásra hasznosítják, de a területek nagyobb része gondozatlan, nem hasznosított.

Állattartás

Magyarországon a növénystermesztés és az állattenyésztés aránya ma már sajnos 65-35%-os súllyal szerepel a termelés kibocsátásában. Az állattenyésztés mutatói Heves megyében elmaradnak a lehetőségektől és az országos adatoktól. A gyepterületekhez kötődően a juhtenyésztés és az elmúlt években a húshasznú szarvasmarha tenyésztés a jellemző ágazat. 3-4 nagyobb tejtermelő vállalkozás, néhány kisebb kibocsátású sertés telep, baromfi hús és tojás termelő vállalkozás működik a megyében.

	2014.	2018.
szarvasmarha	11,8 e db	15,7 e db
sertés	39,8 e db	16,6 e db
juh	28,3 e db	22,7 e db

13. ábra Heves megye állatállományának alakulása 2017-ben
 Forrás: Heves megyei Kormányhivatal adatszolgáltatása

Az állattenyésztésnél meg kell említeni a haltenyésztést is.

A NÉBIH az alábbi halgazdaságokat tatja nyilván:

Hegy-Halász

Kiskörei Halgazdaság

Sáfrány Pisztráng Bt.

Villan-Tó 2002 Kft

Tájgazdálkodási formák Heves megye területén

(forrás: Heves megye környezetvédelmi Programja 2018-2022)

MTÉT területek: Az MTÉT célja a botanikai értékek mellett a fokozottan védett, védett és veszélyeztetett madárfajok élőhelyének, ezáltal azok állományainak is fenntartása, megőrzése. További optimális élőhelyek kialakítása, megtartása.

- Hevesi sík MTÉT, Jászság MTÉT:

Elsősorban a túzok és a ragadozómadarak élőhelyének védelmét szolgáló gazdálkodás támogatása a kiemelt cél.

– Bükkalja MTÉT:

A területen az extenzív gazdálkodás támogatása a kiemelt cél.

Ártéri tájgazdálkodás területe (nem intenzív mezőgazdasági térség) a Tisza és a Tisza-tó menti térség.

Az ártéri gazdálkodás célterületein a táji sajátosságoknak megfelelő tájhasználat rehabilitációja a legfontosabb cél. A táj sajátosságaitól idegen meliorációs beavatkozások megszüntével újra létrejöhet az ártéri ökológiai rendszer, amely egykor a tájat jellemezte. Ebben az érzékeny, vízre szerveződő rendszerben csak a lehető legjobban tájba illeszthető, tájhoz alkalmazkodó ártéri gazdálkodás képes hosszú távon kiegyenlített természeti- társadalmi-gazdasági szervezőerőként működni.

Hevesi-dombság:

A változatos mozaikos dombvidék arculatának megőrzése csak a tájgazdálkodás eszközeivel történhet. A dombvidék legnagyobb problémája a korábbi évszázadok erdőirtásaival összefüggő eróziós kártétel, melynek során kopárok alakultak ki. Ezek a károk mesterséges módon nem állíthatók helyre csak komplex tájgazdálkodási eszközökkel. Ezek közül a legfontosabbak:

- a dombvidéki mezőgazdaság racionális tábla-struktúrájának kialakítása az elsődleges talajvédelmi szempontok figyelembe vételével,
- talajvédelmi célú erdősávok, fasorok és cserjesorok telepítése.

A dombvidéki tájgazdálkodás tradicionális elemei: az erdőgazdálkodás, a legeltetési állattartás, a gyümölcs- és szőlőtermesztés. A megfelelő gazdálkodási mód alkalmazásával a táj stabilitása növekszik, mivel ezek a tevékenységek rendelkeznek a szükséges táji kapcsolatokkal, valamint a táj védelmi potenciáljának növelése mellett a tájképet is pozitívan formálják. A gazdaságosan nem művelhető szántók gyepekké, illetve erdőkké alakulnak.

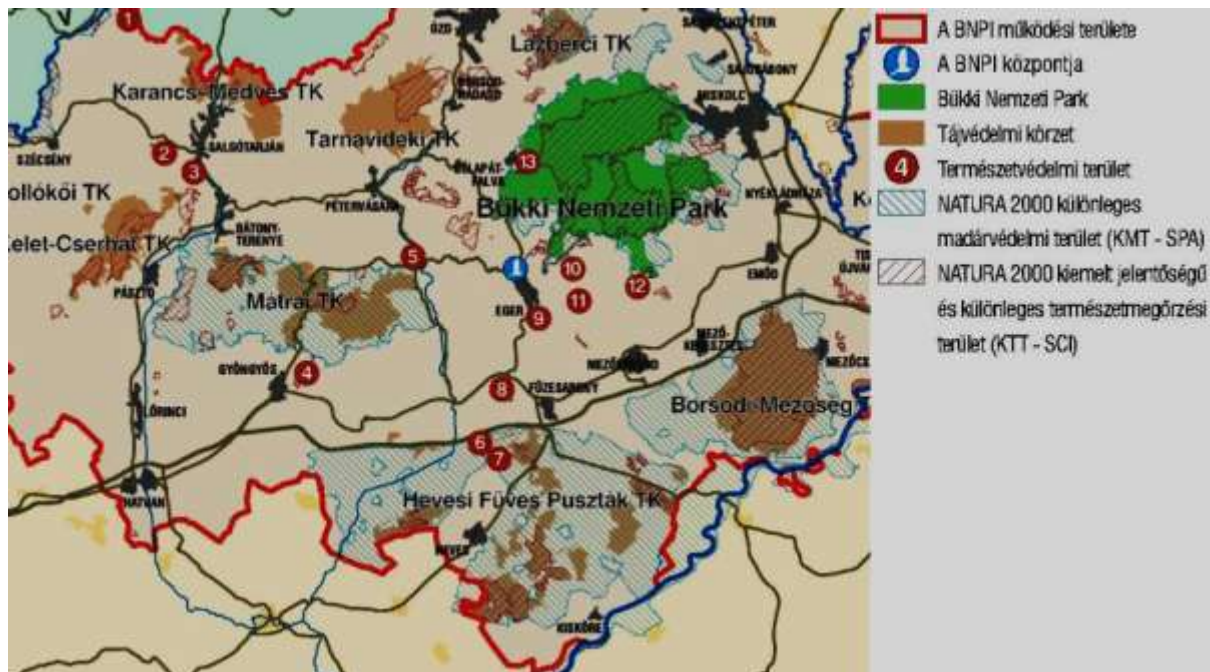
Vadgazdálkodás

Heves megye a domborzati adottságai miatt mind apróvad, mind nagyvadfajok esetében jó minőségű vadállománnyal rendelkezik. A jellemző nagyvadfajok: gímszarvas, muflon, őz, vaddisznó. A jellemző apró- vad fajok a mezei nyúl, fácán és a heves sík egyes területein a fogoly. A Tisza és a Tisza-tó térségében a réce és vadliba fajok is megtalálhatóak.

A megye jelenlegi vadállománya lényegesen magasabb, mint amennyit a terület természetes módon elbírna.

Természetvédelem

Heves megye védett természeti területei és értékei a Bükk Nemzeti Park és a Hortobágyi Nemzeti park illetékességi területén találhatók.

14. ábra: Bükk Nemzeti park védett természeti területei
Forrás: en.bnpi.hu

A természetvédelmi területek sorszámaihoz tartozó helyszínek: 4. Sárhegy; 5. Nyírjes-tó; 6. Erdőtelki arborétum; 7. Erdőtelki égerláp; 8. Kerecsendi erdő; 9. Kőlyuk-tető; 10. Szőlőcskei erdő; 13. Bél-kő.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény szerint a védett természeti területek csoportosítása:

Országos jelentőségű védett természeti területek és értékek

1. Egyedi jogszabállyal védett természeti területek: nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék.
2. Egyedi jogszabállyal védett természeti értékek: élő szervezetek, ásványok, ásványtársulások, ősmaradványok, mesterséges üregek.
3. A törvény erejénél fogva ("ex lege") védett természeti területek:
 - a) természetvédelmi területnek minősül valamennyi láp és szikes tó;
 - b) természeti emlékek minősül valamennyi kunhalom, földvár, forrás, víznyelő.
4. A törvény erejénél fogva ("ex lege") védett természeti értékek: barlangok.

Heves megyei védett természeti területekkel érintett települések listáját az 1. melléklet tartalmazza.

A természetvédelmi területeknek nagy jelentősége van a megye jelenlegi térszerkezetében, mivel a védett területek az országos átlag feletti értéket mutatnak. A megye területe természetvédelmi szempontból különleges értékek hordozója, mely alapvetően abból adódik, hogy a hegyvidék és Alföld ütköző övezetként sajátosan gazdag biodiverzitás alakult ki. A jelenleg védelem

alatt álló területek ugyan meglehetősen szigetszerűek, az ökológiai folyosók még nem alkotnak rendszert, de jó alapot nyújtanak a természetvédelmi célú fejlesztésekhez, és az ökológiai alapelvű területrendezéshez.

A természetvédelem különböző szintű lehatárolásai sok helyen átfedésben vannak. Az egyes területeken halmozottan jelentkező védettségek a terület különleges fontosságát hangsúlyozzák.

Ezek közül a legfontosabbak:

- Bükk hegység: Bükki Nemzeti Park, Natura 2000 terület, Ökológiai hálózat része
- Mátra hegység: Mátrai Tájvédelmi Körzet, Natura 2000 terület, Ökológiai hálózat része
- Hevesi-sík: Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet, Natura 2000 terület, Ökológiai hálózat része
- Tisza-mente: Közép-tiszai Tájvédelmi Körzet, Ramsari terület, Natura 2000 terület, Ökológiai hálózat része

Bükki Nemzeti Park

Bükki Nemzeti Park csaknem az egész Bükk hegységre kiterjed, magába foglalva annak legszebb, természeti értékekben leggazdagabb részeit. Kiterjedése 42 269 hektár. Ennek 94,27 %-a erdő, 3,35 %-a gyep (rét és legelő), 1,95 %-a művelés alól kivont terület, 0,42 %-a szántó, a fennmaradó alig 0,01 %-át pedig szőlők és gyümölcsösök teszik ki. A védett terület nagyobb része (65 %) Borsod-Abaúj-Zemplén, kisebb része (35 %) Heves megyéhez tartozik. A nemzeti park Heves-megyében Eger, Felsőtárkány, Szarvaskő, Mónosbél, Bélapátfalva, Szilvásvár és Nagyvisnyó települések közigazgatási területeit érinti. A nemzeti park védett területének 97,7 %-a állami tulajdonban van. Kezelője szinte kizárólag két erdőgazdaság: az Egererdő Zrt. (a Bükk Ny-i felén) és az Északerdő Zrt. (a Bükk K-i felén).

15. ábra: Bükki Nemzeti park (forrás: adatszolgáltatás)

Fokozottan védett területek

A Bükk Nemzeti Parkon belül vannak kiemelkedő fontosságú, egyedülálló természeti, kultúrtörténeti és tájképi értékeket hordozó területek, amelyek fokozott védelmet élveznek. A BNP területén ezek az alábbiak (a 18/1976. OTvH határozatban 6009 hektár szerepel mint "szigorúan védett terület"):

- a Nagy-mező,
- az Ablakos-kő-völgy és a Leány-völgy,
- a "Kövek" vonulata,
- a Szalajka-völgy,
- a felsőtárkányi Vár-hegy,
- a szarvaskői Vár-hegy és környéke,
- az Imó-kő.
- a Bél-kő délnyugati orma (13,4 hektár).

A Bükk Nemzeti Park fokozottan védett területeinek kiterjedése jelenleg tehát 6009 hektár (a 18/1976. OTvH határozat és a 4/1984. OKTH rendelet szerint).

Hortobágyi Nemzeti Park

A Hortobágyi Nemzeti park nyugati területei – elsősorban a Tisza-tó egyes részei – fekszenek Heves megye területén. A HNP a Tisza-tó menti Poroszló, Újlőrincfalva, Kisköre és Pély településeket érinti, itt elsősorban a Tisza-tó különleges madárvilágának védelmét szolgálja. A Tisza-tó különleges természeti értékét szolgálja. A Tisza-tó északi öblözetében található a Tisza-tavi madárrezervátum. A tározó kialakítása óta a sekély vízfelületek, nádasok jó fészkelőhelyei kedvező feltételeket biztosítottak a gazdag madárvilág kialakulásához. A szigorúan védett természeti érték egyúttal Ramsari terület is és a Világörökség része.

16. ábra: Hortobágyi Nemzeti park
(forrás: adatszolgáltatás)

Növényvilág

A szegélyzónákban: gyalogakác, nyárasok, a süntök, a vadszőlő, nyomokban fellelhető még kőris-tölgy liget, fűz-nyár liget és bokorfüzetek. Az utóbbi időszakban a szilfa elterjedését lehet megfigyelni. A rövidebb ideig vízzel borított helyeken nemesnyár figyelhető meg.

Vízinövény társulások: a nádasok, gyékényesek, a különböző hínártársulások. A békalencsehínár kisebb-nagyobb foltokban jelenik meg. A tündérfátyol-hínár együtt borít nagyobb területeket. A vízipáfrány-hínár a hullámszemes vízeken terjedt el. A tározó vízfelületéből igen nagy területet borít hínár. Jellemző még a sulyom, és a békatutaj is.

Mocsári növénytársulások: A zsámbékosok és magassásrétek a tározó kialakítása után csak kisebb foltokban találhatók meg.

Állatvilág

Állatvilágát tekintve igen változatos mind a vízi, mind a szárazföldi élőlények csoportja. A gerinctelenek csoportjából főként a vízi élőlénycsoportból vannak felmérések, mivel a szárazföldi gerinctelen fauna a hosszabb-rövidebb ideig tartó elöntések miatt szegényes. A duzzasztott folyómeder legjellemzőbb halai a karika keszeg, dévérkeszeg, ezüstkárász. Gyakori még a ponty, süllő, harcsa, csuka. A legritkább és leginkább védett fajok a kerecsensólyom, a vándorsólyom, a fekete gólya és a barnakánya. A Valki- és Poroszlói-medence területén nagy számban élnek kárókatona, réti sasok és halászsasok. A nádas-gyékényes területek a gémelek kedvelt fészkelő és pihenőhelyei. Megtalálható itt szürkegém, üstökös, kanalasgém, valamint nagykócsag, kiskócsag és a bakcsó. Rendszeres fészkelő a batla, a kis kárókatona és a cigányréce. A mocsárréteken és a magaskórós társulások által borított területeken jelentős példányszámban megtalálható a guvat és a pettyes vízicsibe, valamint a kisebb példányszámú haris. Szintén ezeken a helyeken fészkel a foltos nádiposzáta, a sárga billegő, a piros lábó cankó, a bíbic és a nagy goda. A hínármezők fészkelő madarai közé tartozik a vöcsök, a szárcsa, a szerkő és a sirály. Az emlősök közül legjelentősebb a hód megtelepedése volt. A magasabban fekvő területeken az őzek és a vaddisznók mellett gyakori a vadmacska.

Tájvédelmi körzetek

Mátrai Tájvédelmi körzet

A tájvédelmi körzet 10 település közigazgatási területét érinti Heves megyében: Domszló, Gyöngyös, Gyöngyössolymos, Kiszána, Markaz, Mátrászentimre, Parád, Parádsasvár, Recsk, Sirok. A hegység kisebb nyugati, és nagyobb keleti részét foglalja magában, kikerülve a forgalmas lakó- és üdülő településeket. A kisebbik Ágasvár környéke, a Mátrabérc még védelemre érdemes része, a másik a Kékes tömbje a Keleti – Mátrával,

17. ábra: Mátrai Tájvédelmi Körzet (forrás: en.bnpi.hu)

viszonylag nagyobb, összefüggő, természeti értékekben gazdag terület.

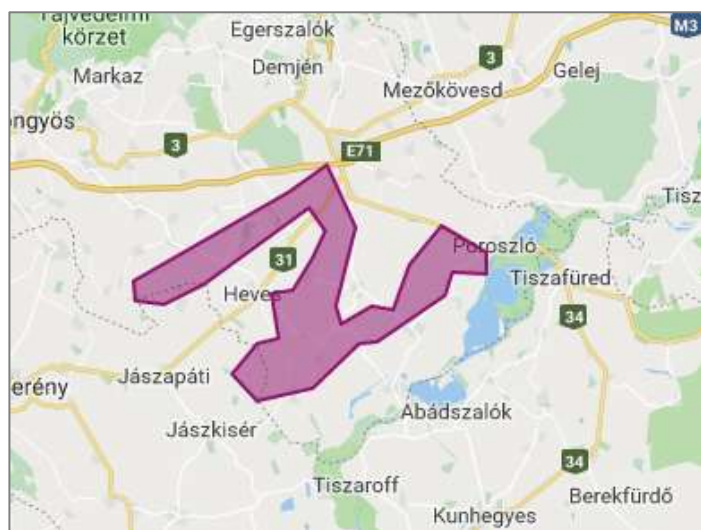
A nagy területű, zárt erdőknek, illetve a környező peremterületeknek igen gazdag a madárvilága. A fészkelő fajok listáján több fokozottan védett faj szerepel. A legnagyobb európai sasok egyike a parlagi sas (*Aquila heliaca*), mely féltve őrzött fészkelő madarunk. A kisebb termetű kis békászósas (*Aquila pomarina*) is szórványosan fészkel. A közönségesnek mondható egerészölyv (*Buteo buteo*) mellett szórványosan fészkel a darázsölyv (*Pernis apivorus*), és a ritkább kígyászölyv (*Circäetus gallicus*). A baglyok közül az uhu (*Bubo bubo*) és az uráli bagoly (*Strix uralensis*) képviseli a legnagyobb eszmei értéket. Holt fában gazdag bükkösök ritka madárfaja a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*). Értékes színfoltja az összefüggő, zárt, háborítatlan idős erdőknek a fekete gólya (*Ciconia nigra*).

Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi körzet

A Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzetet 1993 márciusában hozták létre, a Heves megye déli részén elhelyezkedő, pusztai élőhelyek, illetve az itt élő életközösségek védelme érdekében. A tájvédelmi körzet 2005-ben és 2008-ban bővült, jelenlegi területe 16 114 ha.

A térség mintegy 60%-a szántóföldi művelés alatt áll, a gyepterületek aránya mindössze 12%. Sajnos az erdőterületek szinte teljesen eltűntek, alig maradt néhány 10 ha-nál nagyobb tömb a régió szétszórt pontjain, melyek kivétel nélkül telepített erdők. A védett terület legnagyobb részét a gyepek (47 %) és a szántók (46 %) teszik ki. Közel 5 % a művelésből kivont területek, alig több mint 1 % az erdők és fásítások aránya.

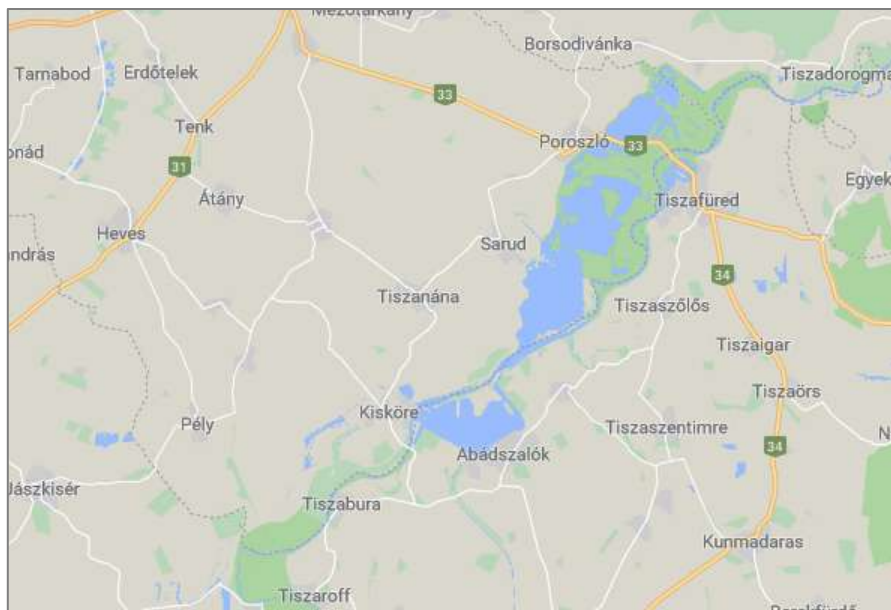
A legmarkánsabb növényzeti típust a szikesek adják, melyek kialakulásában és fennmaradásában nagy szerepet játszottak az emberi hatások, ugyanakkor ősi szikes mozaikokat is feltételezünk a terület déli részén. A szikesek a változatos mikrodomborzatnak megfelelően mozaikos élőhelyeket alkotnak. A mozaikosság a vízborítás időtartamától, valamint a talaj szikesedésének és eróziójának a mértékétől függ. A Hevesi-sík természeti értékleltárának legjelentősebb részét a térség rendkívül gazdag és sajátos összetételű madárvilága képezi. A térség legjelentősebbnek tekintett madártani értékét a globálisan veszélyeztetett túzok (*Otis tarda*), valamint a ritka, fokozottan védett ragadozómadár-fajok, úgymint a parlagi sas (*Aquila heliaca*), kerecsen sólyom (*Falco cherrug*), kék vércse (*Falco vespertinus*) és hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) állományai jelentik. Szintén fokozott figyelmet érdemel a térség szalakóta (*Coracias garrulus*) állománya, melynek térségi állománya meghaladja az országos állomány 20%-át, valamint a mezőgazdasági környezetben költő, fokozottan védett ugartyúk (*Burhinus oedicnemus*). Az időszakos vízállások néhány fészkelő és annál több átvonuló, a térségben megpihenő vízimadárnak nyújtanak alkalmas élőhelyet.

18. ábra: Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet (forrás: en.bnpi.hu)

Közép-tiszai Tájvédelmi Körzet

A Közép-tiszai Tájvédelmi Körzetet 1978-ban alapították. A Tájvédelmi Körzet legfőbb feladata és célkitűzése a Közép-Tisza-vidék ármentesítését követően, szinte változatlanul fennmaradt, részben átalakult vagy kialakult, zömmel az árvízvédelmi fővédvonalak közötti területre koncentrálódó, alapjában véve másodlagos jellegű élőhelyek, természetes és természetyszerű életközösségeinek, valamint az itt menedéket találó élő és élettelen természeti értékeknek, térformáknak (vízfolyások, holtágak) a megőrzése. A tájvédelmi körzet fő rendeltetése a folyót kísérő ártér természeti értékekben gazdag erdőterületeinek, rétjeinek, holtágainak és egyéb víztereinek (kubikok, szikes tavak) hosszútávú megóvása és fenntartása. Érintett települések: Kisköre, Pély.

19. ábra a Közép-Tiszai Tájvédelmi körzet Heves megyei területei
Forrás: Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság honlapja

Tarna-vidék Tájvédelmi Körzet (forrás: www.termeszetvedelem.hu)

A Tarna-vidék TK déli területei tartoznak Heves megyéhez.

Érintett települések: Bükkszenterzsébet, Hevesaranyos, Istenmezeje, Szentdomonkos, Tarnalelesz, Váraszó.

A tájvédelmi körzet a Heves–Borsodi-dombvidék területén három különálló egységből áll: legjelentősebb része egy tömbben található Istenmezeje, Váraszó, Bükkszenterzsébet, Tarnalelesz, Szentdomonkos, Arló, Borsodszentgyörgy és Domaháza határában, külön áll a hevesaranyosi és a csernelyi rész.

A terület kiemelkedő földtani-felszínalaktani, s egyben tájképi értékei a dombvidéket alkotó homokkő (Pétervásárai Homokkő Formáció) természetes feltáródásai. A leglátványosabb a bükkszenterzsébeti Nagy-kő 60–80 m magas, csaknem függőleges sziklafala. Hasonlóan impozánsak a

Vermes-völgy és a Leleszi-völgy találkozásánál emelkedő Pes-kő sziklafalai, valamint a Szarvas-kő-völgy magas, meredek sziklaorma. A kőzetet „cipóköves homokkő”-nek is nevezik, mivel a kőzetpadok mentén zsákra, cipóra emlékeztető dudorok sorakoznak. Az erősen összecementált homokkőfoltokat a külső lepusztító erők (eső, szél, fagy) preparálták ki lazább környezetükből. Istenmezején a mintegy 500 m hosszú, 20–30 m magas homokkőfal domború felszínéből szabályos „sorokban” kiemelkedő konkréciók.

A TK lehatárolását lásd a 32. ábrán.

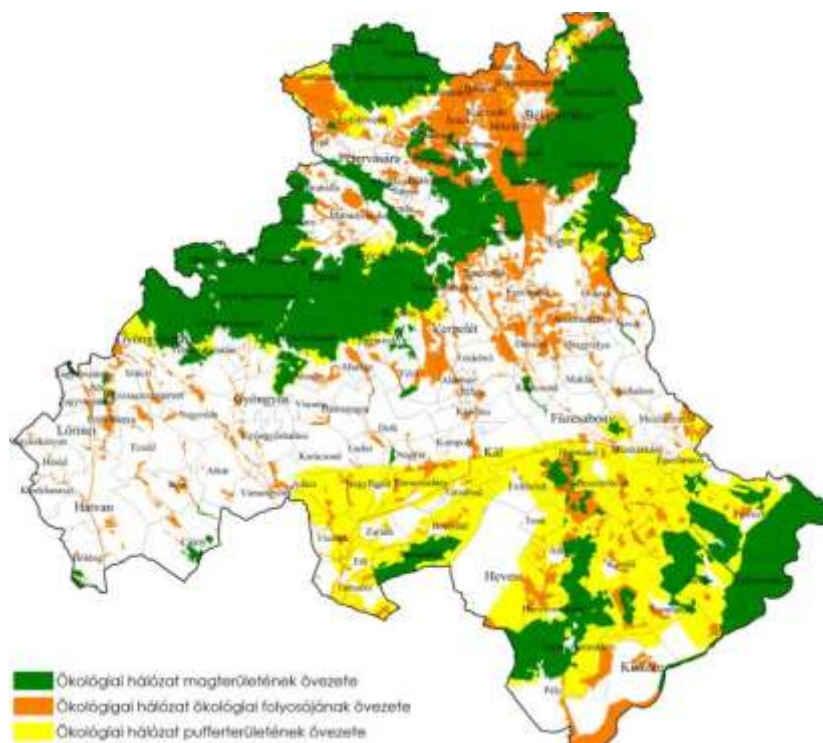
Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat a védett természeti területek és védőövezetük, valamint a nem védett természeti, természet-közeli területek ökológiai folyosókkal biztosított biológiai kapcsolatainak összefüggő rendszere.

Heves megyében egyaránt jelentős kiterjedésűek

- a Magterület övezete: Mátra, Bükk, Hevesi füves puszták, Tisza mente, Heves-Borsodi-dombság egyes területei
- az Ökológiai folyosó övezete: a Tisza és holtágak menti vizes élőhelyeken és a kisebb vízfolyások, tavak menti vizes élőhelyeken (többek között az Eger-patak, Zagyva, Tarna-mente, Ózd-Egercsehi medence) kerületek kijelölésre

Puffer terület övezete: összefüggően a Hevesi sík és a Borsodi-mezőség területére terjed ki.

20. ábra: 2018. évi CXXXIX. törvény 3/1. sz. melléklete: Ökológiai hálózat magterületének övezete, az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete és az ökológiai hálózat pufferterületének övezete

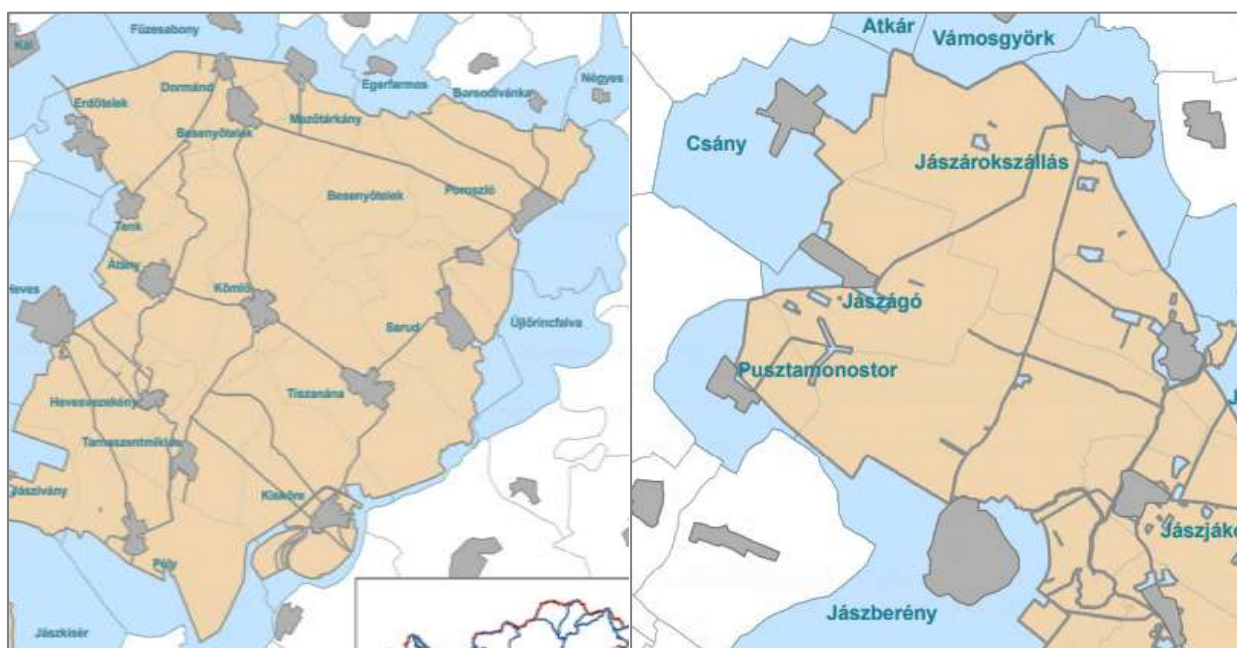
MTÉT területek

(forrás: A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja)

A Vidékfejlesztési Program zonális természetvédelmi célprogramjai olyan konkrétan lehatárolt, ún. Magas Természeti Értékű Területeken támogatják a gazdákat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában, ahol a mezőgazdasági hasznosítás folytatása különösen fontos feltétele az élővilág, a tájkép, valamint az épített és történeti értékek hosszú távú megőrzésének. A Magas Természeti Területek kifizetései olyan előre kijelölt területeken érhetőek el, melyek természeti és táji adottságai annyira értékesek, hogy ott különleges földhasználati módok támogatása indokolt.

21. ábra: Bükkalja MTÉT

22. ábra: Hevesi sík MTÉT

23. ábra: Jászágó MTÉT

Bükkalja MTÉT fontosabb értékek:

- a patakokat kísérő, kiszélesedő völgyek aljában, az üde körülményekhez köthető réti csenkeszes kaszálók és mocsárrétek,
- veszélyeztetett ragadozómadarak: parlagi sas, békászó sas, kígyászölyv, kerecsensólyom, vándorsólyom.

Hevesi sík MTÉT fontosabb értékek:

- alföldi erdőspuszta fás-ligetes mozaikkal
- ritka kétéltűek
- pusztai fészkelő madarak: tűzok, ugartyúk
- veszélyeztetett madárfajok: parlagi sas, kerecsensólyom, hamvas rétihéja.

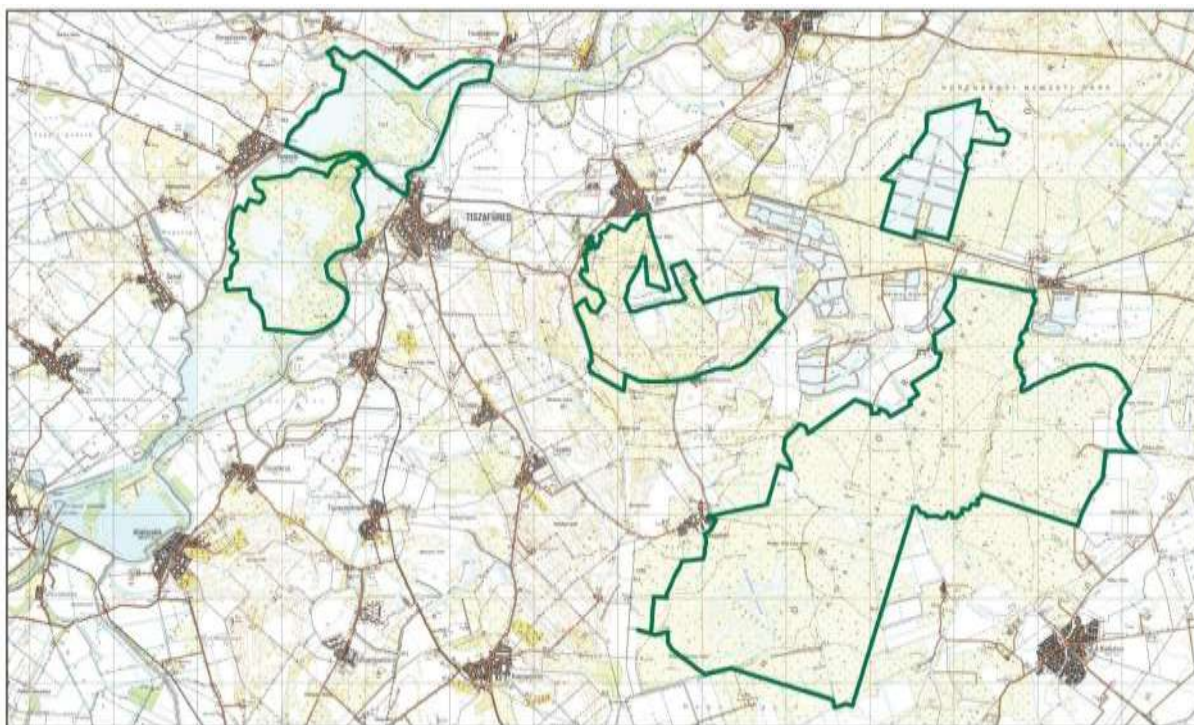
Jászság MTÉT fontosabb értékek:

- ősgyepék, zsombékos, vízállásos területek élőhelyei
- parlagi sas (az országos állomány 30 %-a itt található)
- szalakóta

Nemzetközi szintű védelem

Külön védelmi rendszert képeznek a nemzetközi védelmek, melyek közül

- a Natura2000 hálózat az Európai Unió tagállamaiban alkalmazott hálózat,
- a vizes élőhelyek élővilágának megőrzését szolgáló Ramsari egyezmény alapján lehatárolt területek.

24. ábra: Hortobágy Ramsari terület

Forrás: A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja

Kiskörei-víztározón belül az 1972-ben létrehozott Tisza-tavi Madárrezervátum 3 475,6 hektáros, illetve a tó 3 648,4 hektáros közepső, főként a Poroszlói-medencét érintő területei kerültek az egyezmény hatálya alá. Mindkét terület a Hortobágyi Nemzeti Park részterülete és Natura 2000 védettséget is élveznek. Ez nem is véletlen, hiszen a Tisza-tó fészkelő madárvilágában és a madárvonulásban is jelentős szerepet tölt be. A tó területén eddig csaknem 200 madárfajt figyeltek meg, és ebből 73 faj fészkel is itt. Ezek közt számos védett és fokozottan védett madárfajt is találunk, mint például a fenséges réti sas, vagy a félénk és ritkán szem elé kerülő fekete gólya, de költ a kis kárókatona és két fokozottan védett szerkő fajunk is. A fészkelés mellett a madárvonulás is egy roppant izgalmas természeti jelenség a Tisza-tó életében, melynek során egyszerre akár 80-100 ezer madarat is meg lehet figyelni a területen. A tározó létrehozását követően rövid időn belül megemelkedett a vonuló madarak száma, melyhez hozzájárult a Hortobágy, mint kiemelkedő jelentőségű madárvonulási centrum közelsége is. Számos partimadár-faj, különböző récefélék, lúdalkatúak, illetve bűvár fajok fordulnak meg olyankor a területen és töltik idejüket a tározón.

Natura 2000 hálózat részei Heves megyében a Borsodi-sík egy része, a Bükk-hegység és peremterületeinek egy része, a Hevesi-sík és a Mátra.

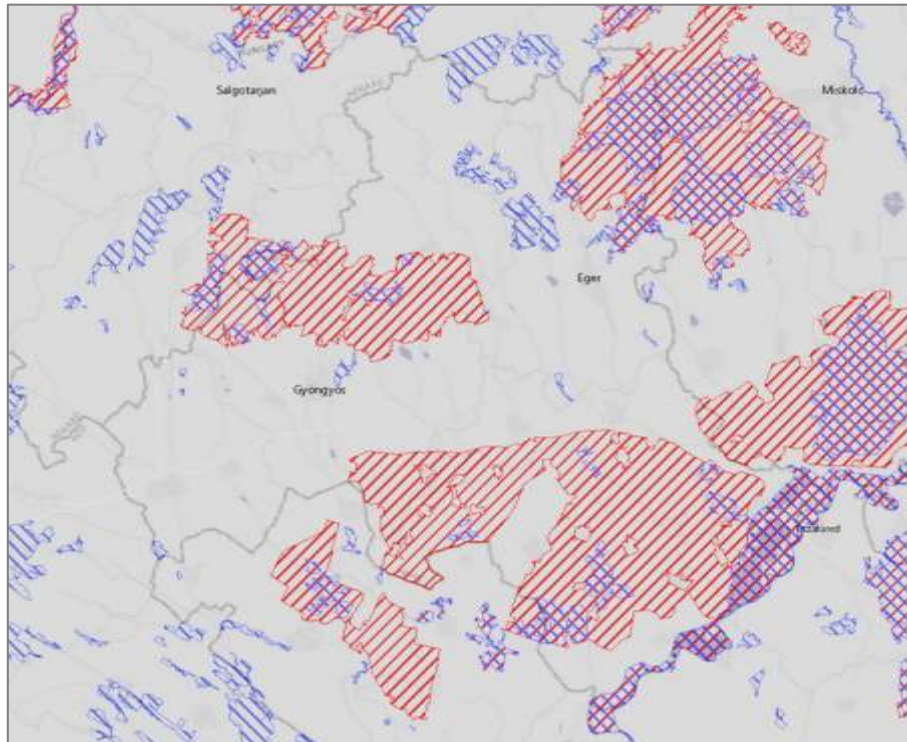
A Bükki Nemzeti Park területén:

- Különleges természetmegőrzési területnek jelölt területek: Nagylóci Kő-hegy.
- Jóváhagyott természetmegőrzési területnek jelölt területek: Boldogi Vajda-rét, Recski Hegyes-hegy.
- Jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek: Bükk fennsík és Lök-völgy, Szarvaskő, Vár-hegy – Nagy-Eged, Ostoros-patak menti erdőpuszta, Egerbakta – Bátor környéki erdők Hevesaranyosi-Fedémesi dombság, Gyepes-völgy, Poroszlói szikések, Kétútközi

legelők, Nagy-Hanyi, Kerecsendi Berek-erdő és Lógó-part, Pusztafogacs, Nagy-fertő – Gulyagyep – Hamvajárás szikes pusztái, Pélyi szikesek egy része, Verpeléti Vár-hegy, Mátra északi letörése, Gyöngyöstarjáni Világos-hegy és Rossz rétek, Mátrabérc-Fallóskúti rétek egy része, Gyöngyöspatai Havas, Apci Somlyó, Petőfibányai Kopasz-hegy, Szilvásváradszőlő mentje.

Hortobágyi Nemzeti Park területén:

- Jávahagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület: Tisza-tó.

25. ábra: Natura 2000 területek

Forrás: A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja piros: természetmegőrzési, kék: madárvédelmi terület

Termőföld- és talajvédelem

Termőföldek minősége

A tájhasználat következtében, nagyrészt emberi beavatkozás eredményeként a talajfejlődési és átalakulási folyamatok jól nyomon követhetők. Általában emberi degradáció következménye a köves, sziklás váztalajok, illetve a szikesek, valamint az elhomokosodás (sivatagosodás) erőteljes növekedési folyamata. A hegy- és dombvidéki területeken a vízerosztás pusztításának következtében a megye É-i területein, a dombvidéki tájakon, a felsőbb szinteken teljesen elvékonyodott a termőtalaj, a völgyek peremén pedig erős akkumuláció zajlott, illetve zajlik le napjainkban is. A felületi és az árkos erózió szinte minden formája ismert.

Mivel a termőhelyi adottságokat a termőföld alapvetően meghatározza, az alábbi ábrákon mutatjuk be, amit a 3.1. fejezetben Talajok címszó alatt részleteztünk, hogy a mezőgazdasági művelés alatt álló talajok átlagos vagy az átlagnál gyengébb minőségűek. Heves megyében a jó minőségű talajokkal rendelkező termőhelyek aránya alacsony. Országos probléma, hogy a termőföldek minősége évről évre csökken.

A hegyvidékeken a magas természetességű erdők területén megmaradt a jó talaj, míg az erózió által sújtott területeken a termőhelyi adottságok nem kedvezők.

26. ábra: 2018. évi CXXXIX. törvény
Kiváló termőhelyi adottságú szántó
övezete

27. ábra: 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet
Jó termőhelyi adottságú szántó övezete

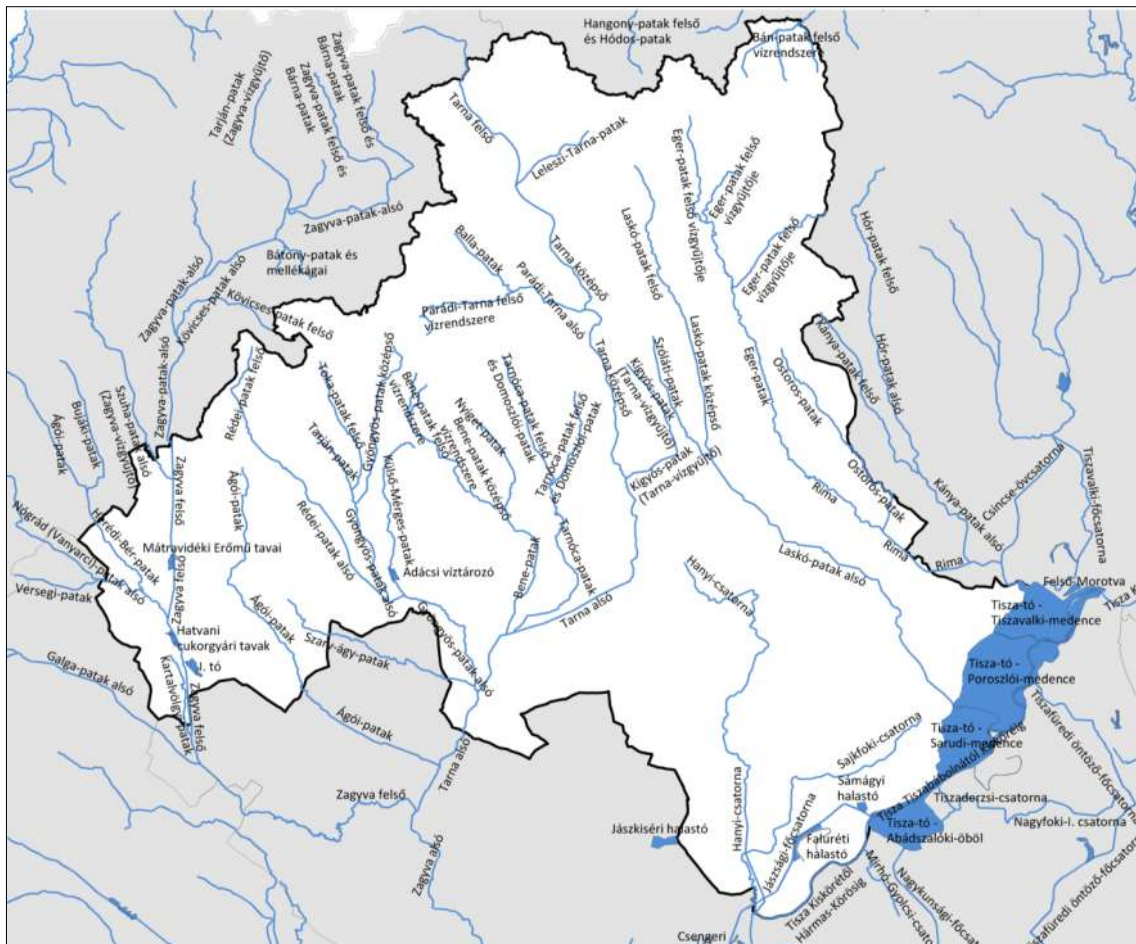
28. ábra: 2018. évi CXXXIX. törvény
Erdők övezete

Itt is meg kell említeni, hogy a talaj a termőföld más célú igénybevétele miatt is pusztul. A bányászattal összefüggésben keletkezett meddőhányók rekultivációja megtörtént, vagy folyamatban van. Rekultivált területek közül Visonta és környéke az elsők között volt. Az építmények által elfoglalt területek tekintetében Magyarország a második helyen áll Dánia mögött, ahol ez az arány a legalacsonyabb az Eu tagállamai között.

Vízvédelem

Felszíni vizek, vízkészletek

Felszíni vízkészletek alakulása szempontjából a megyében meghatározó jelentősége a Tarna-pataknak és mellékvízeinek, a Zagyvának és mellék vízfolyásainak, valamint a Tiszának van. A folyók hasznosítható vízkészletét a nyári (augusztusi) mértékadó időszakban rendelkezésre álló vízkészletek határozzák meg.

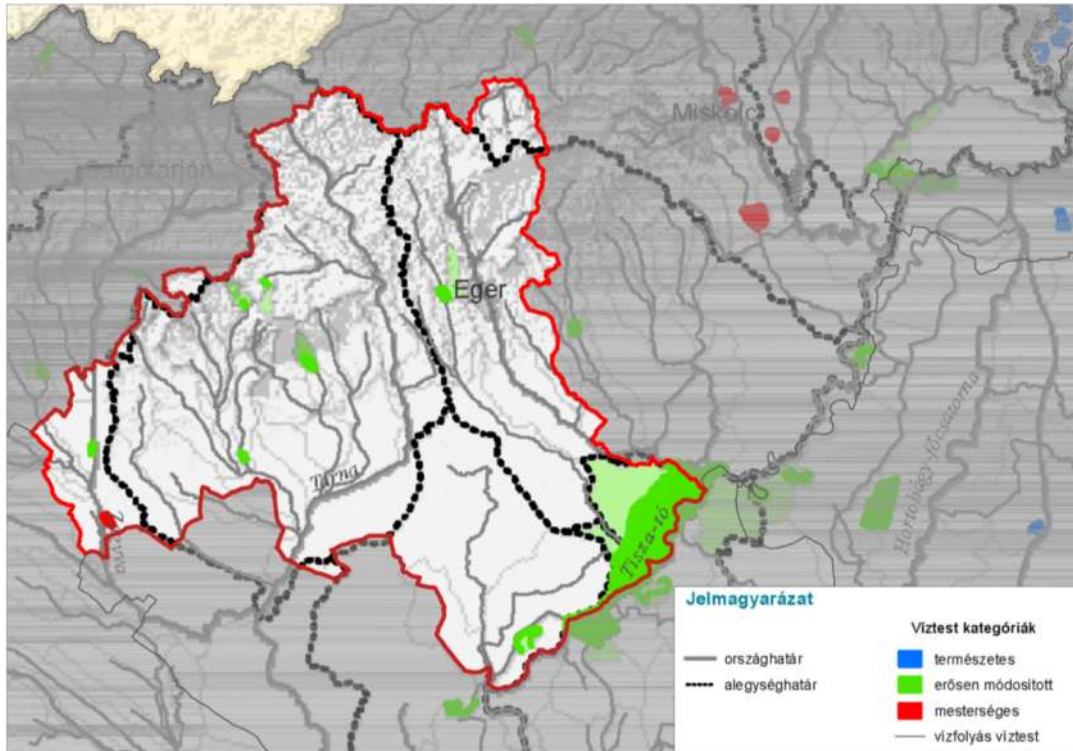
29. ábra: Felszíni vizek (Forrás: saját szerkesztés)

Az elmúlt évszázadban a megyét érintően, rövidebb-hosszabb szakaszokon megvalósított Tisza, Tarna és Zagyva vízfolyásokat és mellékvízeit érintő szabályozással jelentősen beavatkoztak a folyók természetes lefolyásába. A legnagyobb beavatkozás a Kiskörei-tározó (Tisza-tó) építése volt, amelynek duzzasztását 1973-ban kezdték meg. A Tisza-tó létrehozásának alapvető célja a vízfolyások szabályozásának hatására az egyre szárazabbá váló alföldi területek öntözési lehetőségének biztosítása volt.

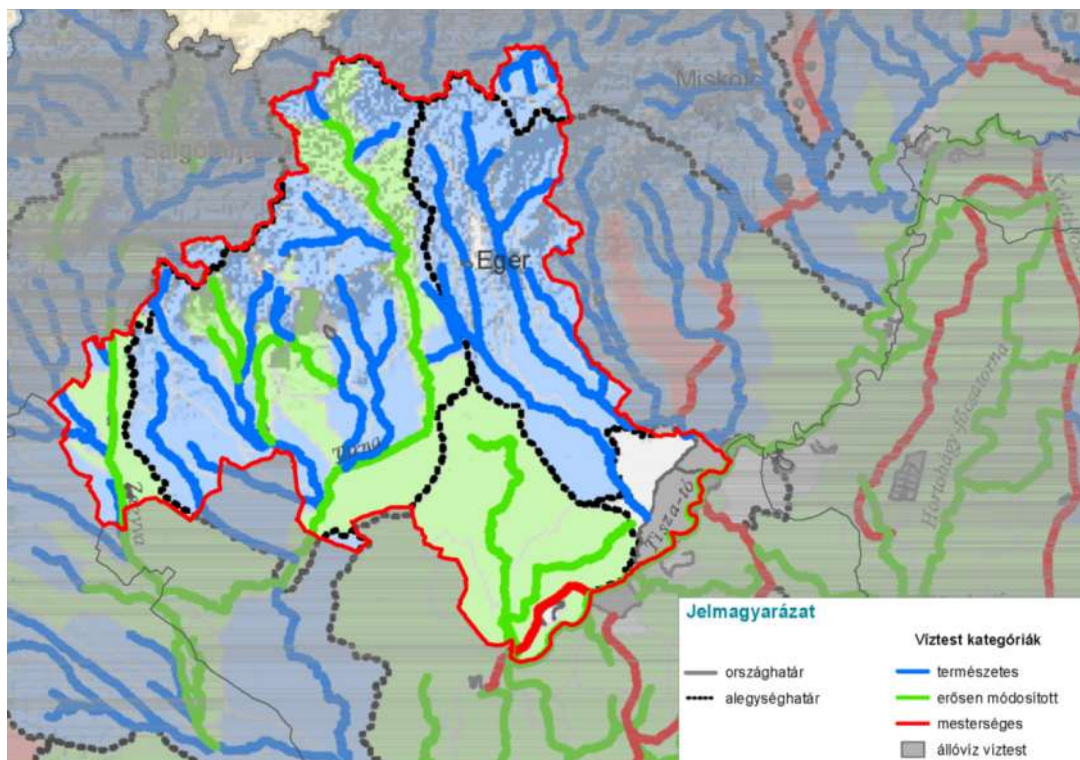
Az öntözés mellett azonban már a tó létesítésekor felmerült a többcélú hasznosítás lehetősége, de a megvalósított vízszint magassága elmaradt a tervezettől, így az előzetes tervek csak részben teljesülhettek.

A vízlépcsőépítés, illetve a bányászat is jelentős vízháztartást befolyásoló hatásterülettel rendelkezik. A Tarna völgyében is történtek víztározó építések, amelyek segítik az érintett települések ellátását.

A megyében több helyen is folytattak kavicsbányászatot, amely után mesterséges, nyílt vízfelületek maradtak vissza.

30. ábra: Állóvíz víztestek kategóriái Forrás: Vízyűjtő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015

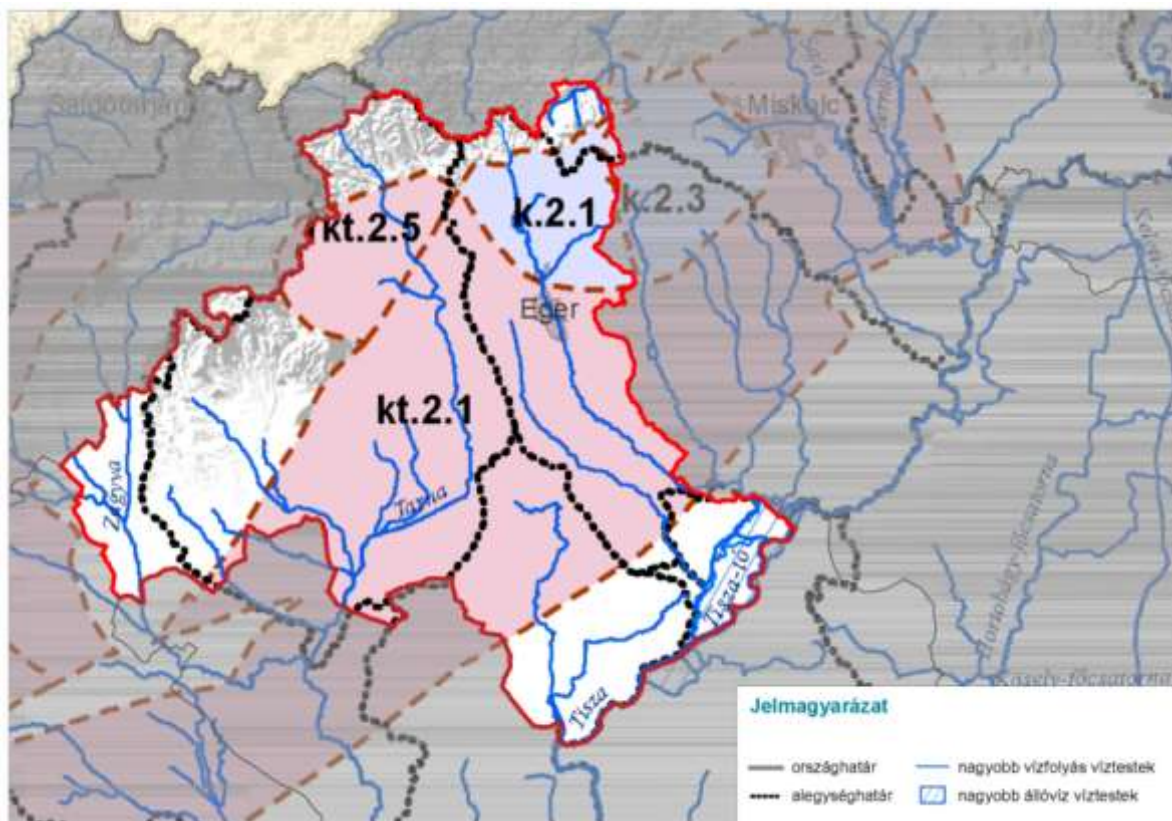

31. ábra: Vízfolyás víztestek kategóriái Forrás: Vízyűjtő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015

Felszín alatti vizek, vízkészletek

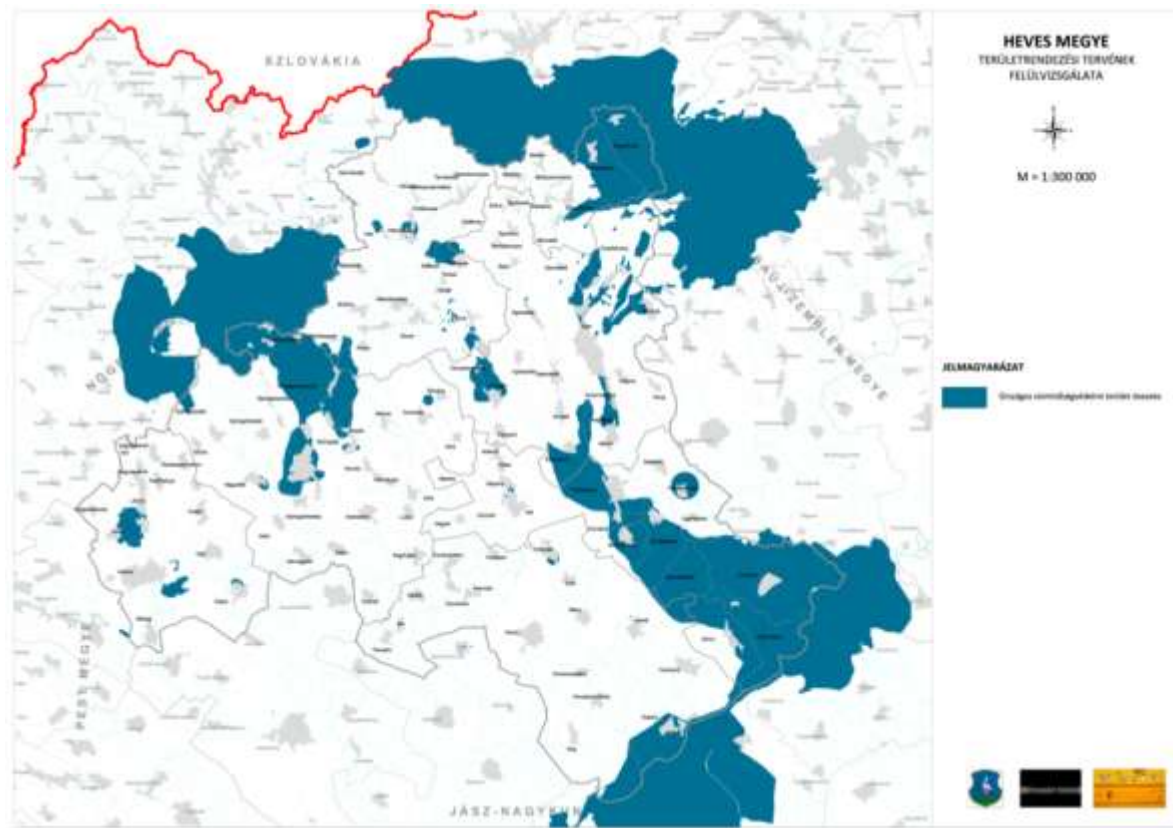
A felszíni vízkészletekhez hasonlóan a felszín alatti vízkészletek elemzése is támaszkodhat az átfogó területrendezési tervben és a hatályos megyei tervben rögzítettekhez.

A felszín alatti vízkészletet a talajvíz, a rétegvíz és a karsztvíz alkotja. A talajvizek változó mélységben fordulnak elő. A mélyebben fekvő területeken magasabban fekszenek, de minőségük szinte az egész megye területén már a 20. század utolsó negyedében ivóvízként való hasznosításra alkalmatlan volt. A megyében a szennyvízelvezetés közcsatornás megoldásának a késlekedése miatt - mivel jellemzően a szennyvizet a talajba szikkasztották, illetve szikkasztják - a talajvíz réteg elnitrátosodott, ezzel a talajvíz ivóvízként való hasznosításra már nem felelt meg. A megyében a talajvíz ivóvíznek is megfelelő vízminősége legfeljebb a beépített területtől távolabbra eső területeken fordul elő, ott is az ivóvízként való használhatóságához a vízminőség folyamatos ellenőrzése szükséges.

32. ábra: (Forrás: Vízyűjtő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015)

A hidrogeológiai adatok alapján a vízfolyások közelében bőséges vízadó rétegek fordulnak elő. A kitermelhető rétegvíz meghaladja a helyi igényeket. Így, különösen megye északi és nyugati részén regionális vízellátó rendszereket alakítottak ki. A megye dél-keleti területén a települések saját fúrt kutakkal rétegvízből biztosítják a vízellátásukat. Ezek a kutak szinte mindegyike kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területen fekszik, így a vízminőség részben már jelenleg is javításra, kezelésre szorul, részben védelmének biztosítására fokozottabb figyelmet kell fordítani.

33. ábra: Országos vízminőségvédelmi terület övezete
 Forrás: Szolgáltatói adatok alapján saját szerkesztés

Hidegvíz-készletek

A térség felszín alatti vízkészlete teljes egészében a laza, törmelékes, rétegzett képződményekben található, amelyek a medencealjazatot képező, mélybe süllyedt alaphegységekre rakódtak le, igen nagy vastagságban. A vízzáró rétegek közötti porózus vízvezető rétegekben található a rétegvíz, amely kapcsolatba kerülhet a legfelső vízzáró réteg fölött elhelyezkedő talajvízzel. A területen a felszín alatti vizeknek ez a két típusa fordul elő. Azt a rétegzett képződmény együttest, amely a megye ivóvízellátásában használt hidegvíz-készletét tartalmazza különböző, eltérő vízfolyások rakták le a földtörténeti negyedidőszak folyamán. A különböző vízfolyások eltérő anyagú-szemcseméretű hordalékot szállítottak a területre, így az általuk felépített üledékcsoport is eltérő.

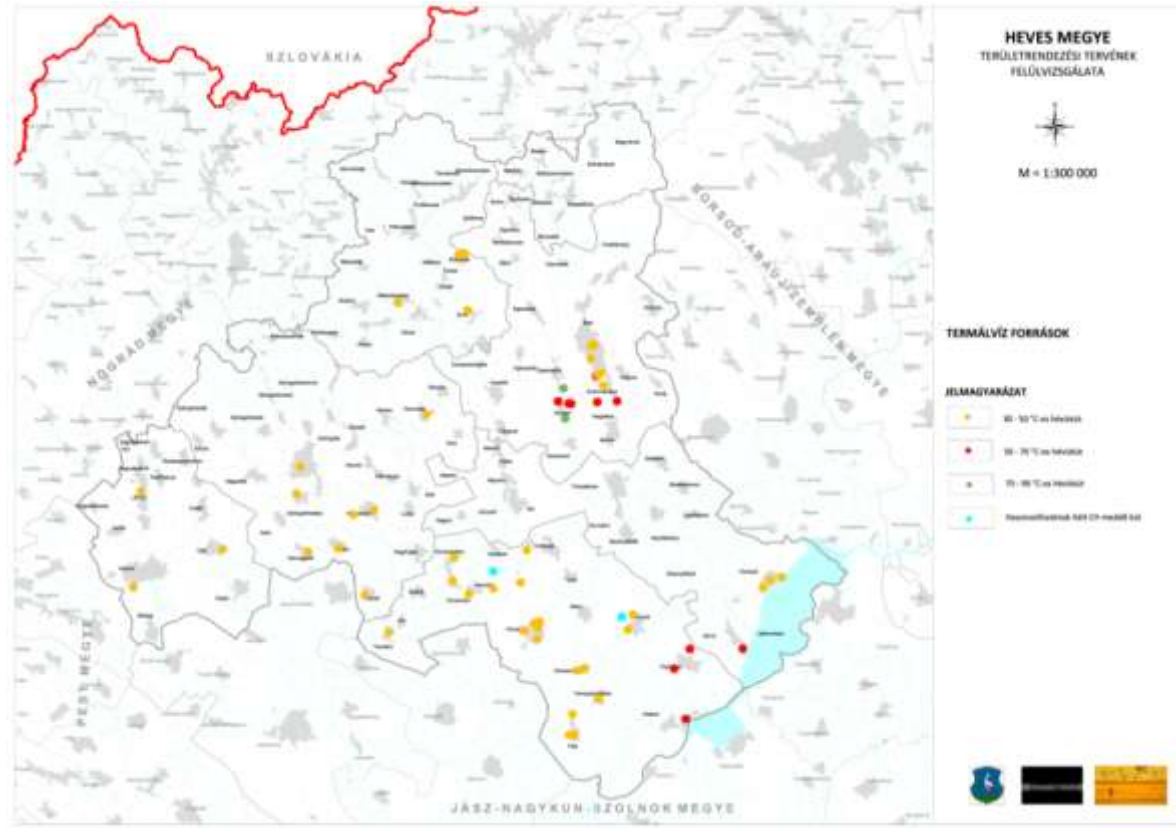
A felszín alatti vízkészletek sérülékenysége alapján Heves megyében a sérülékeny vízbázisú települések száma magas. A vízbázisok védelme védőterület kijelölésével és gondozásával rendezhető. Az ivóvízbeszerzés védelme érdekében a 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet 1. § (1) - (3) értelmében - megfelelő diagnosztikai vizsgálatok elvégzését követően, annak eredményei függvényében – fontos a belső védőterület kialakítása, a védőidomok, illetve védőterületek teljeskörű kijelölése, azok jogi rendezését is beleértve.

Hévíz-készletek

Heves megye szinte teljes területe potenciálisan alkalmas hévíz feltárássra, ezen belül döntően a 30-50 °C-os víz előfordulása a legáltalánosabb, de Eger, Andornaktálya, Demjén, Sarúd, Tiszanána, Kisköre településeken 50-70 °C-os, Boconád, Kömlő, Demjén településeken 70 °C-ot is meghaladó

hőmérsékletű víz kivételére van lehetőség, illetve vannak termásvíz kitermelésre alkalmas hasznosíthatóknak ítélt CH meddő kutak is.

A hévízfeltárás és termelés alakulására a megyében jellemző volt, hogy a korábbi kezdeti fúrások után főleg a szénhidrogén-kutatások során növekedett a kutak száma, de az ivóvíz beszerzési célú fúrások is sok helyen tártak fel hévizet. Ezen kívül több helyen fúrtak hévíz kutakat balneológiai célokra is.

34. ábra: Heves megyében található termásvíz források
Forrás: Magyarország geotermikus felmérése (2016), alapján saját szerkesztés

A mezőgazdasági célú hévízfeltárás és hasznosítás a 60-as években vett nagy lendületet azzal, hogy jelentős központi támogatásokat lehetett ilyen célokra elnyerni. Ennek keretében fúrtak pl. az első termál kutat Egerszalók településen. A támogatások megszűntével azonban az ilyen célú hévízfeltárási tevékenység erősen visszaesett.

A hévíz kutak kezdetben nagyrészt szabad kifolyással működtek, az intenzív termelés miatt bekövetkezett nyomáscsökkenések a túlnyomást azonban sok helyen megszüntették és a szabad kifolyásos termelésről a szivattyúzásra kellett áttérni.

A nyomáscsökkenés megelőzhető, illetve megszüntethető, ha a kitermelt hévizeket hasznosításuk után visszatáplálják. A hévíz visszatáplálás lehetősége nem csak ezért merült fel, hanem a használt hévizek elhelyezésének gondjai miatt is. A nagy sótartalmú és esetenként a nem eléggé lehűlt hévizek felszíni befogadóba történő bevezetése a vízminőségre, illetve az élővilágra gyakorolt káros hatás miatt általában nem engedhető meg. A nagy vízhozamú folyók mentén ez kisebb probléma, kisebb vízfolyások, öntözővíz-csatornák esetében azonban csak nehezen oldható meg.

A hévíz visszatáplálás jelenlegi ismeretek szerint csak az energetikai célú hévízhasznosítás esetében, vagyis a víz hőjének kinyerése után jöhet szóba. Balneológiai célú vízhasználat utáni

visszatáplálásnál szigorú közegészségügyi előírások szerint lehetne csak a vizet visszatáplálni, amelynek módja még nincs kimunkálva.

A hévizek hasznosítása:

- ivóvízellátási célra, a kutak jellemzően a 40 °C alatti hőtartományba tartoznak. Területileg ezek a kutak a hideg ivóvízkészletekben szűkös vidéken találhatóak,
- mezőgazdasági célra,
- balneológiai és fürdővíz célú a megye több településén működik termálfürdő, de országos jelentőségűek közül a legjelentősebb Egerben, Egerszalókon üzemel,
- egyéb célú termásvíz használat nem jellemző.

A hévizek felhasználásában Heves megye a megfűrt kutak hozamai alapján is elmarad a lehetőségektől.

Mezőgazdasági vízhasznosítás

Heves megye területén a mezőgazdasági vízhasznosításnak bár van múltja, az utóbbi évek során jelentős visszaesés tapasztalható, a földtulajdon beállt változások következtében, korábban üzemelő öntözőtelepek felszámolásra kerültek, a kis területen gazdálkodó mezőgazdasági termelők nem használták ki a meglévő lehetőségeket. Napjainkban azonban újra nő a mezőgazdasági célú vízhasználat iránti igény. Az évi 300-400 millió m³ felhasznált vízmennyiség átlagosan kétharmad része halastavi és harmada öntözési célú, de ezek az arányok az időjárás függvényében és régióként jelentős szóródást mutatnak.

A megye öntözhető területei zömmel az alacsonyabban fekvő területeken helyezkednek el, de a térség öntözővízzel való ellátása csak a felszíni vízkivételre alkalmas vízfolyások környezetében oldható meg. Általánosságban megállapítható, hogy az öntözési lehetőségek, valamint az öntözési igények területi megoszlása nem mindenhol esik egybe.

A vízigények egy összetett, sokcélú vízgazdálkodási rendszereken kerülnek kiszolgálásra. Ez a komplex infrastruktúra egyszerre nyújt szolgáltatást köz- és magán tevékenységek számára, miközben tulajdonosi szempontból is több részre tagolódik. A felhasználás nagymértékű csökkenése a magas fix költségek miatt jelentősen növeli a szolgáltatás fajlagos költségét a megmaradt felhasználásra vetítve, az emelkedő költségszint viszont visszaveti a szolgáltatás iránti igényt, ami végső soron egy lefelé tartó öngerjesztő folyamatba torkollik. Emellett elmondható, amelyet a VGT2. is megerősít, hogy országos tendencia az engedély nélkül létesülő vízkivételek, kutak számának növekedése. Problémát jelent továbbá az öntözési infrastruktúra korszerűtlensége, az ebből adódó hálózati veszteség, alacsony a mikroöntözés részaránya.

Az alábbi ábra jól szemlélteti, hogy jelenleg időjárástól függően a mezőgazdasági területek 1-2%-a kerül öntözésre, miközben az öntözésre berendezett területek aránya 3,3%, ami pl. európai összehasonlításban - figyelembe véve az éghajlati viszonyokat is - kifejezetten alacsonynak mondható.

35. ábra: Öntözött területek aránya (%)

Forrás: MKB, VG-grafika

A szolgáltatás visszaesésében szerepet játszott az is, hogy rendszerváltás előtt kiépített infrastruktúra túlméretezett, már tervezése során sem mindenben illeszkedett a valós igényekhez és a mezőgazdasági gazdálkodás közgazdasági racionalitásához. Az alacsony kihasználtság és stagnáló mezőgazdasági öntözés ellenére az előrejelzések és a tervek a felhasználás bővülését prognosztizálják. Ennek ellenére a jó minőségű agrárterületeken a gazdálkodó szempontjából az öntözés kiépítése egy gazdaságilag megtérülő beruházás lenne, a legnagyobb akadályt az öntözés infrastruktúrájának gazdaságos kiépítéséhez szükséges egybefüggő és megfelelő méretű terület megszervezése jelenti.

A vázolt problémákat részben és átmenetileg orvosolta a 115/2014. (IV. 3.) Korm. rendelet, rögzítve az árszabás kereteit és vízmennyiség-arányossá téve a költségek elosztását a térségi vízpótló és vízelosztó művek esetében.

A mezőgazdasági vízszolgáltatás költségmegtérülési mutatója 2012-ben 78 %, 2013-ban 115 % volt.

A mezőgazdasági vízszolgáltatás szabályozási javaslatainak megalapozásához az alábbi fő megállapítások tehetők:

- Az öntözési szolgáltatás kibontakozását az szolgálhatná, ha növelni lehet a vízrendszer használatát a jelenleginél magasabb hozzáadott értékű közösségi és magán célú tevékenységek kiszolgálásán keresztül.
- A vízpótlással elérhető területeken előállítható ökoszisztéma-szolgáltatások a közösség szintjén jelentkező (és kimutatható) hasznokat hoznak, ami egyértelművé teszi a vízrendszer fenntartásának közérdekét és vele az állami finanszírozás stabilizálását.
- Másrészt a bővülő közösségi célú vízhasznosítások csökkentik a mezőgazdasági vízhasználatokra eső költségek arányát is.

A vízjárési viszonyok és az ökológiai kisvizek helyreállítása és a víz hatékony felhasználása érdekében szükséges az öntözőrendszerek módosítása, víztakarékos megoldások alkalmazása a növénytermesztésben, mindezeket kiegészítve technológiai és öntözési tanácsadással.

Vízkárelhárítás, árvíz- és belvízvédelem, helyi vízkárrendezés

A vízgazdálkodási feladatok közül kiemelt feladat a vízkárelhárítás. A klímaváltozás hatására előforduló szélsőséges csapadékesemények zavarmentes elvezetése egyre nehezebb feladat. A nagyobb csapadékesemények során a vizek elvezetésére szolgáló vízfolyások mederben tartása egyre nehezebb, de a csapadékvíz hiánya is egyre igényesebb beruházással kezelhető. A vízkárelhárítás többnyire településrendezési feladat, területrendezéshez a nagyvízi meder övezete kapcsolódik. A nagyvízi meder területét a mértékadó árvízszint vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöli ki. Az OTrT-ben kijelölt nagyvízi meder övezetének területét kell a megyei területrendezési tervekben kijelölni, mint a Nagyvízi meder övezetének területét.

A korábbi megyei területrendezési terv készítése óta ezen a területen jelentős változások történtek. Az utóbbi években lefutó árhullámok túllépték a korábbi árhullámok mértékét és az általuk okozott károk a mértékadó árvízszintek felülvizsgálatát tették szükségessé. A felülvizsgálat eredményeként született a 83/2014 (III.14.) kormányrendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, valamint a vízjárta és fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról. A rendelet előírásainak megfelelően az egyes területek vízügyi ágazatának kezelői feladatait ellátó vízügyi igazgatóságok elkészítették a nagyvízi mederkezelési tervet. Felülvizsgálták a mértékadó árvízszintet rögzítő rendeletet és az új mértékadó árvízszinteket rögzítő rendelet 74/2014 (XII.23.) BM rendeletként jelent meg.

A nagyvízi mederkezelési terv az árvízi veszélyeztetés mértéke alapján a vízfolyás mentén veszélyeztetési zónákat, levezető sávokat határozott meg. A levezető sávok a nagyvízi meder azon részei, amelyek az árvíz, az árhullámok és a jég elvezetésében részt vesznek. Az elsődleges levezető sáv a nagyvízi meder azon része, ahol az árvízi vízhozamok, az árhullámok és a jég a legkedvezőbb áramlási viszonyok mellett zavarmentesen le tud vonulni. A másodlagos levezető sáv is részt vesz az árvizek, árhullámok levezetésében, de területét csak a nagyobb árhullámok érintik. Az átmeneti levezető sáv az árvizek nagyobb árhullámai által időszakosan elöntött területrész, az áramlási holtter, ahol nincs áramlás, de mint tározó térfogat szerepe van az árvizek levonulásában.

A rendelet 3. mellékletében rögzítették az egyes levezetési sávban, zónában milyen építési tevékenység végezhető. Az elkészült nagyvízi mederkezelési tervet, a vízügyi ágazat elfogadta, de társadalmi elfogadása nem történt meg. A tervekészítések során figyelembe kell venni a mederkezelési terv azon előírásait, amelyek kártalanítási követelmény nélkül végrehajthatók.

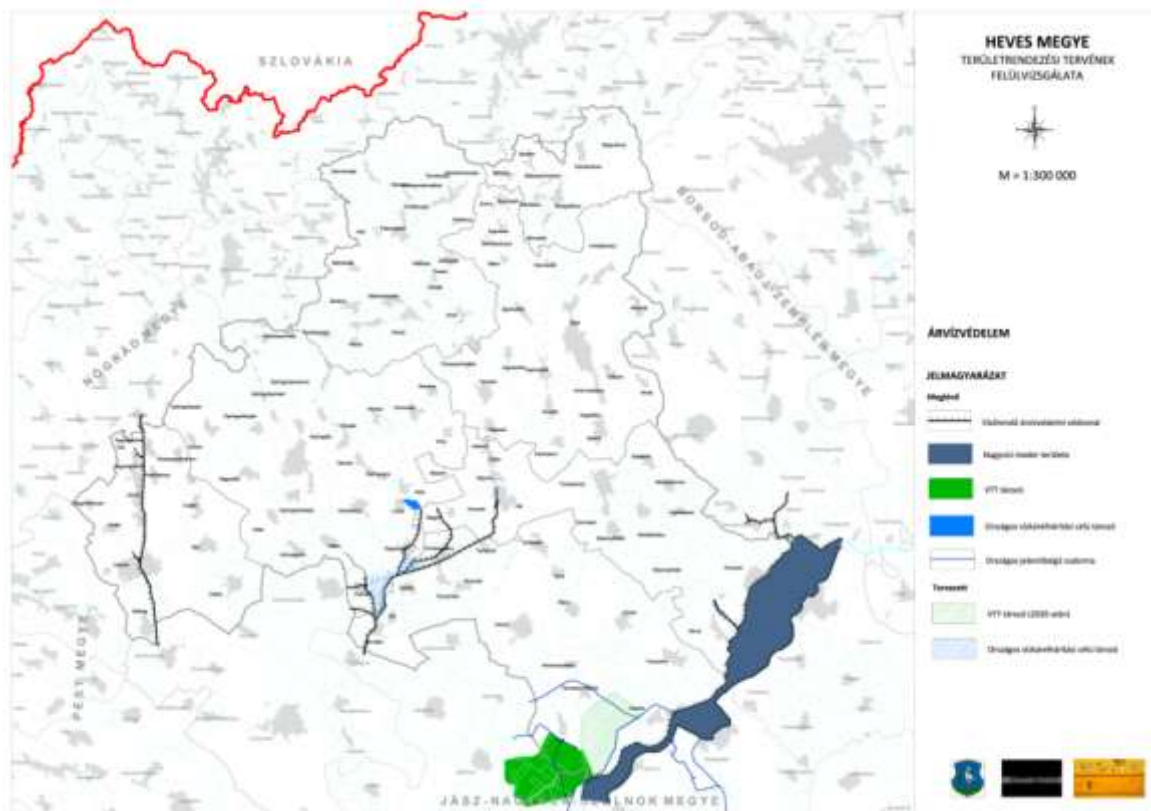
Az OTrT útmutatása szerint a nagyvízi mederrel érintett a területeken új beépítésre szánt területek nem jelölhető ki.

Az OTrT Nagyvízi meder övezete, VTT-tározók területének övezete tervlapja alapján, a Zagyva, a Tarna és a Tisza mentén, azoknak egy-egy, rövidebb-hosszabb szakaszán érinti Heves megye területét a nagyvízi meder területének övezete és érinti a Tarna és a Tisza mentén, a meglévő, illetve tervezett VTT-tározók területének övezete, valamint a szintén meglévő, illetve tervezett országos vízkárelhárítási célú tározók területének igénye.

A megye árvízi veszélyeztetettsége a Zagyva, a Tarna és a Tisza mentén is jelentkezik. A jelenleg hatályos megyei területrendezési tervben rögzítettek szerint, s ebben azóta jelentős változás nem történt, az árvízi veszélyeztetést okozó vízfolyások mentén árvízvédelmi töltés biztosítja a vizek mederben tartását. A módosított mértékadó árvízszintek és az előírt magasságbiztosítás igényét azonban a kiépített védelem többnyire nem elégíti ki. Nagyobb levonuló árhullámok mederben tartása többnyire csak helyi védelemmel oldható meg.

A vízfolyások mederben tartását az elsőrendű védvonal biztosítja. Az elsőrendű védvonal és a meder közötti terület a korábban definiált hullámtér, az új fogalom szerint az a nagyvízi meder területe. A védvonal mentett oldalán árvízi veszélyeztetéssel nem kell számolni. A védvonal lehet mesterséges védmű, vagy a víz természetes magaslatig kiterjedő vonala. A mértékadó árvízszint felülvizsgálata során a mértékadó árvízszintek többnyire növekedtek és a várható további növekedés lehetőségére a biztonságos védelmet a mértékadó árvízszint biztonsági magasítással meghatározott mérete biztosít. Ez a biztonsági magasítási igény mértékét is a mértékadó árvízszinteket rögzítő 74/2014 (XII.23.) BM rendeletben rögzítették. Általánosságban a mértékadó árvízszint +1 m.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ott, ahol nem kellő magasságú a védőgát, ott a nagyvízi meder a folyó völgynek természetes magaslatokkal határolt területéig is kijelölésre kerülhet. A korábbi terv úgynevezett Hullámtér és nyílt ártér övezetét határozta meg a korábbi jogszabályi környezetnek megfelelően. Ma ennek szerepét a nagyvízi meder vette át, pontos lehatárolása és térképi megjelenítése a nagyvízi mederkezelési tervben került rögzítésre.

36. ábra: Nagyvízi meder területe (Forrás: szolgáltatói adatok alapján saját szerkesztés)

A nagyobb folyókat, vízfolyásokat, felszíni víztesteket döntően a VIZIG-ek kezelik, a helyi jelentőségűeket döntően a települési önkormányzatok, illetve vízi társulatok, az üzemi vízfolyásokat az érintett üzemek kezelik.

A településeken belüli csapadékvíz - gazdálkodás és a kisebb vízfolyások kezelése a települési önkormányzatok kompetenciájába tartozik, s egyben Önkormányzati feladat a településeken összegyűlő vizek továbbvezetésének a megoldása a befogadókig.

A befogadókba a csapadékviszonyok hatására változó vízmennyiségek érkeznek. A változó vízmennyiségek továbbszállítása a megye nagyobb távolságról, nagyobb vízgyűjtőkkel bíróról, már a megye területére változó vízmennyiséggel érkező vízfolyásokon okoz nagyobb terhelést, így védekezési feladatok is ezen vízfolyásokon jelentkeznek. A tavaszi árhullámok különösen akkor veszélyesek, amikor a meleg esők az amúgy is olvadóban lévő hórétegekre esnek és azokat megolvasztva azokkal együtt folynak le.

Veszélyesebb helyi vízkárok akkor keletkeznek, amikor heves záporokból néhány óra alatt 80-120 mm csapadék esik. A nagyobb vízgyűjtőjű vízfolyásokon komoly vízkárt okozhatnak a kisebb vízhozamú és hosszabb ideig tartó esők is, főleg akkor, ha a vízgyűjtőn a talajrétegek a korábbi esőktől már telítődtek. A megye árvíz-, belvíz mentesítése, a mentességnek a biztosítása érdekében a medrek, a hullámterek, a nagyvízi meder területének fokozottabb karbantartása mellett a rendelkezésre álló védművek karbantartása, igény esetén kialakítása szükséges.

A VIZIG kezelésű, valamint a Társulati kezelésű befogadók jelentős része korábban - rövidebb szakaszok kivételével - a lezúduló csapadékvizek fogadására, továbbvezetésére megfelelő kiépítettségűek voltak, azonban a megfelelő karbantartások elmaradása miatt, valamint a növekvő terhelési igények miatt ma már a kiépítettségük elégségesége is vizsgálendő. A vízfolyások medrének, a védművének döntő hányada, fokozottabb karbantartásra, illetve a megnövekedett mértékadó árvízszinthez való igazítására szorul. A közelmúltban erre megfelelő gazdasági háttér nem volt biztosítva. A megfelelő karbantartás, fejlesztés hiánya miatt a lefutó árhullámok időszakában komolyabb védekezéssel kell az épített környezet védelmét biztosítani.

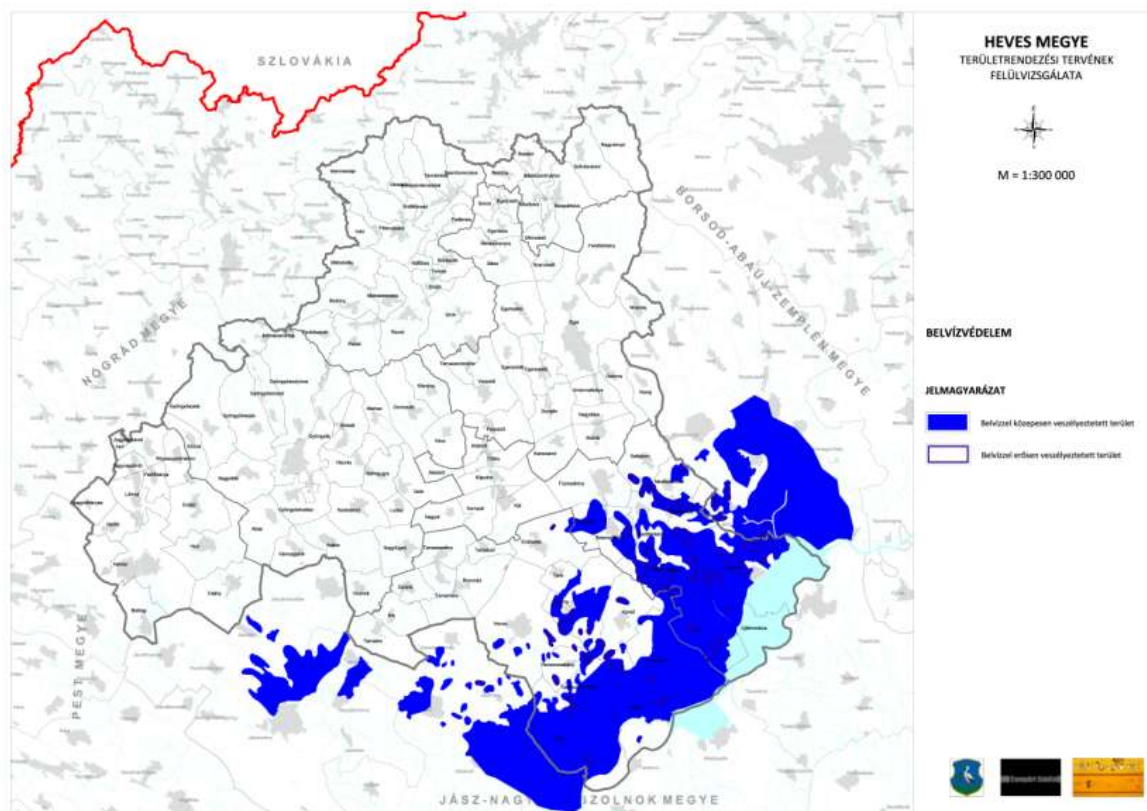
Az árvizektől az épített környezet védelme a védművekkel és megfelelő védekezéssel biztosítható. Az árvízi elöntéssel veszélyeztetett területek, a nagyvízi meder használatát, azon építési lehetőséget szigorúan korlátozni-szabályozni is kell. Az árvízi védekezésre szükséges mentett oldali sávokat a védművek lábától szintén 10 m-es sávot, a folyók, patakok magas partjától 10 m-es, védművének lábától 10 m-es sávot árvízi védekezésre szabadon kell hagyni.

Belvízvédelem

A megye belvízi öblözeteiről, belvízzel való veszélyeztetettségéről az érintett vízügyi hatóságok adatszolgáltatásának hiányában a belvív - „veszélyeztetettség” mértékét a Pálfai féle térkép jelöli, mely több természeti tényező figyelembe vételével készült és négy kategóriát különböztet meg:

- I. belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett terület,
- II. belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület,
- III. belvízzel közepesen veszélyeztetett terület,
- IV. belvízzel erősen veszélyeztetett terület.

Az I. és II. kategóriába tartozó területeket nem kellene feltüntetni a területi rendezési eszközökben, csak a III. és IV. kategóriájú veszélyeztetett területeket. Heves megye területét, annak dél-keleti szélét nagy kiterjedésben érinti a II. belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület, és III. belvízzel közepesen veszélyeztetett terület, amelyben erősen veszélyeztetett területi foltok is vannak.

37. ábra: Heves megye területét érintő belvíz „veszélyeztetettségi” területek
 Forrás: Pálfai-féle belvíz „veszélyeztetettségi” térkép

A Pálfai féle térkép szerint, belvíz a megye síkvidéki jellegű területét veszélyezteti, ahol a terület topográfiai adottságaiból és geológiai adottságaiból eredően lefolyástalan területek alakulnak ki. A belvízrendszerek vízelvezetését nagyrészt mesterségesen épített csatornahálózattal oldják meg.

Az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIK) illetékességi területén a síkvidéki, belvízvédelmi és vízrendészeti művek között említendő a 08.01. számú Laskó-Csincse belvízvédelmi szakasz, amelynek egy része esik Heves megye közigazgatási területére. Kizárólagos állami tulajdonban és ÉMVIK kezelésben lévő belvízvédelmi létesítmény az Újlőrincfalvai és Poroszlói szivattyútelepek, a Pusztahídvégi szivattyúállás, a Laskó-patak, a Csincsa-csatorna, az Eger-csatorna és a Rima-patak (Egerfarmos-Mezőszemere) egy szakasza, valamint a Tisza-tó melletti szivárgó csatorna.

A Közép-Tisza-Vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIK) illetékességi területén nagyon fontos megemlíteni a Kisköre és Pély települések közigazgatási területét érintő hullámtéri szakaszokon megjelenő, árvízi lefolyást kedvezőtlenül befolyásoló növényzetborítás problémáját. A cél a vízfolyási akadályt képező cserjeszint visszaszorítása. A KÖTIVIK vagyongazdálkodásába került művek hatására nagyszámúval megnőtt a kezelendő, üzemeltetendő művek száma, mely nagyban nehezítette a belvízvédekezést, mivel a műszaki és őrszemélyzet száma nem növekedett. Az átvett művek átvételkor elhanyagolt állapotához viszonyítva a csatornák vízvezetőképessége az átvett követően elvégzett fenntartási munkák hatására számottevően növekedett. A beavatkozással érintett csatornák hatásterületén a vízelvezetés hatékonysága a tavaszi védekezési időszak tapasztalatai alapján érzékelhetően javult, ami felhívja a figyelmet a csatornák folyamatosan jó állapotban tartásának szükségességére.

Fel kell hívni azonban a figyelmet arra is, hogy mélyfekvésű, tartósabb vízállásos, vagy mérsékelten veszélyeztetett belvizes területről a vizek teljes mértékű elvezetésének megoldása nem csupán gazdasági kérdés, mivel a vízvezetés megoldása esetén, a vízhiány kompenzálhatósága is elveszhet. A túlzott vízvezetés további következményeként a talajvíz szintje is mélyebbre kerül, mellyel azonban a magasabban fekvő területek termékenysége is veszélybe kerül. A belvízelvezetés műszaki megoldásánál tehát sokkal racionálisabb és költséghatékonyabb a tájhasználat megváltoztatása. Azokon a területeken, ahol inkább a mezőgazdasági termelés a jellemző, ott a vízvisszatartás prioritásának megfelelő területhasználat: komplex, a vízgazdálkodást, a természet- és környezetvédelmet, valamint a jövedelemtermelést egységnek tekintő tájgazdálkodás indokolt. A természeti értékei miatt védett területeken és környezetükben elsősorban a védelmi célú terület-felhasználás kerülhet előtérbe, így integrálva ezeket a területeket a meglévő ökológiai hálózat elemeibe.

Helyi vízkárrendezés

Két előfordulási területe a dombvidéki adottságból eredő helyi vízkár és a síkvidéki területen kialakuló vízkár. Heves megye területét mindkettő érinti. A helyi vízkár kialakulását az intenzív csapadék okozza, amelynek levonulása síkvidéken nem gyors, a víz tartósan, mint vízállás marad meg a mélyebb fekvésű területen. A helyi vízkár előfordulását, illetve előfordulási valószínűségét növeli a beépítés növekedése, a burkolt felületek arányának változása, növekedése. Hatására a lefutó víz mennyisége is nő. A helyi vízkár rendezése az önkormányzat illetve a befogadót üzemeltető feladata.

A patakok- vízfolyások- csatornák döntő hányada karbantartása hiányos, illetve mederrendezést igényel ahhoz, hogy a helyi vízkár elkerülhető legyen. A karbantartás igénye érdekében meg kell említeni, hogy a medrek karbantartását szolgáló parti sávok kijelölési kötelméről ma már kormányrendelet rendelkezik, de annak egyszerű végrehajtása akadályokba ütközik. A mederkarbantartó sávot elméletileg kijelölni a középvízi medertől lehetne. Az egyes vízfolyások középvízi medrének kijelölése azonban többnyire nem történt meg, így áthidaló gyakorlatként a településrendezési eszközök szintjén a meder telkétől jelölhető ki a mederkarbantartó sáv és arra a meder karbantartója számára bejegyzett szolgalmi joggal a vízgazdálkodási feladatok elvégzési lehetősége biztosítható.

Az OTÉK a mederkarbantartó parti sáv területét védendő vízgazdálkodási területbe való besorolását írja elő, amelynek végrehajtása a terület magántulajdonba léte esetén csak kártalanítással lenne megoldható. Ennek gazdasági fedezetének hiányában átmeneti megoldásként feltételezhető, hogy a középvízi meder kijelölése esetén a mederkarbantartó sáv a vízfolyás telkén belülrre esik, így a vízgazdálkodási terület bővítése nem indokolt, a középvízi meder kijelöléséig átmenetileg a meder telkétől, annak funkcióváltási igénye nélkül jelölhető ki a karbantartó sáv, szolgalmi jogot adva a meder karbantartója számára.

A helyi vízkár keletkezésének alapja a településen belüli felszíni vízrendezés, a csapadékvíz - gazdálkodás nem megfelelő megoldása. Az egyes településeken belüli csapadékvíz - gazdálkodás és a kisebb vízfolyások kezelése a települések önkormányzati kompetenciájába tartozik, s egyben önkormányzati feladat a településeken összegyűlő vizek továbbvezetésének a megoldása a befogadóig. Jelenleg a megye települései közül 72 rendelkezik jóváhagyott vízkár-elhárítási tervvel, a

többi település már megkereste az illetékes hatóságot a szükséges adatok beszerzése érdekében, így a tervek készítése folyamatos. A cél, hogy lehetőleg minden település rendelkezzen jóváhagyott tervvel.

A befogadókba a csapadékviszonyok hatására változó vízmennyiségek érkeznek. Így a legkisebb vízfolyásokon is ki tudnak alakulni nagyobb terhelések okozta hullámok. A változó vízmennyiségek zavarmentes tovább szállítása, a vizek mederbe tartása így helyi védekezési feladatok jelenthetnek ezeken a kis vízfolyásokon.

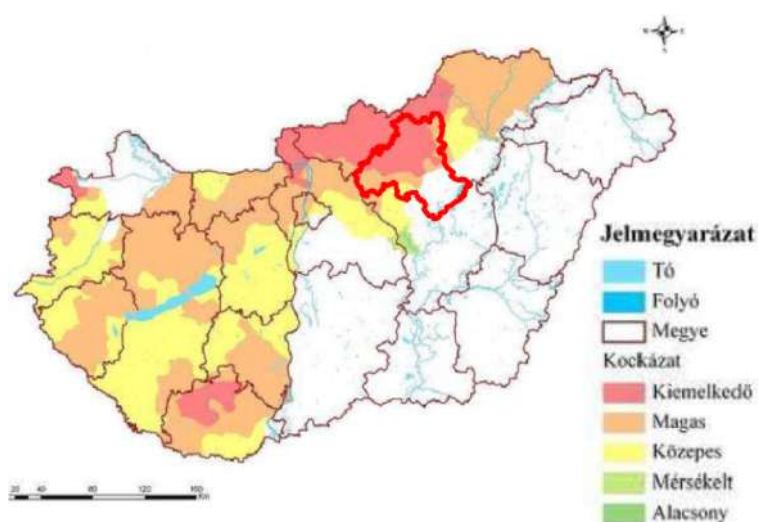
Veszélyesebb helyi vízkárok akkor keletkeznek, amikor heves záporokból, utóbbi időkben előforduló szuper-cellás zivatar, csapadékesemények során rövid idő alatt akár 80-120 mm csapadék esik. A nagyobb vízgyűjtőjű vízfolyásokon komoly vízkárt okozhatnak a kisebb vízhozamú és hosszabb ideig tartó esők is, főleg akkor, ha a vízgyűjtőn a talajrétegek a korábbi esőktől már telítődtek.

Valamennyi településen az elmúlt években megvalósított fejlesztések eredményeként a burkoltsági arány növekedett és ezzel az elvezetendő csapadékvíz mennyisége is nőtt és a többlet csapadékvíz elvezetési feladatokra az elvezető rendszert nem fejlesztették. A vízkárok okozta megelőzést a TOP-2.1.3 intézkedés is támogatja. A fejlesztések esetében a cél a belterületre hullott csapadékvizek és felszín alól előtörő fakadó vizek rendezett és kártétel nélküli elvezetése, a belterületen áthúzódó vízfolyások és belvízcsatornák, belvíz elvezető rendszerek rendezése és a települések belterületének védelme a külterületeken keletkezett vizek káros hatásaitól. Ezen fejlesztések döntéshozatalánál a megyei önkormányzatok szerepet kaptak.

A települések felszíni vízvezető rendszereinek fejlesztésének hiánya, valamint a vízfolyások megfelelő karbantartásának az elmaradása vezetett oda, hogy a nagyobb csapadékesemények zavarmentes elvezetése nem biztosított.

A helyi vízkár megelőzésére helyi víz visszatartás kiépítése szükséges. A helyi víz visszatartás kiépítését valamennyi új burkolt felület növekedésével járó beruházásnál meg kell oldani. Ehhez az építési szabályzatban a feladatokat, kötelezettségeket rögzíteni kell.

A helyi vízkár fejezetében említeni kell az úgynevezett „villámárvíz” előfordulásának a lehetőségét is, amely szélsőséges csapadékesemény kapcsán fordulhat elő. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság elkészített egy országos térképet, amely Heves megye területének villámárvízi érintettségét is jelzi. Ez ellen a csapadékvíz - gazdálkodás gondos megoldásával lehet védekezni, ezért annak mielőbbi kialakítása szükséges ide értve a csapadékvíz - hasznosítást is.

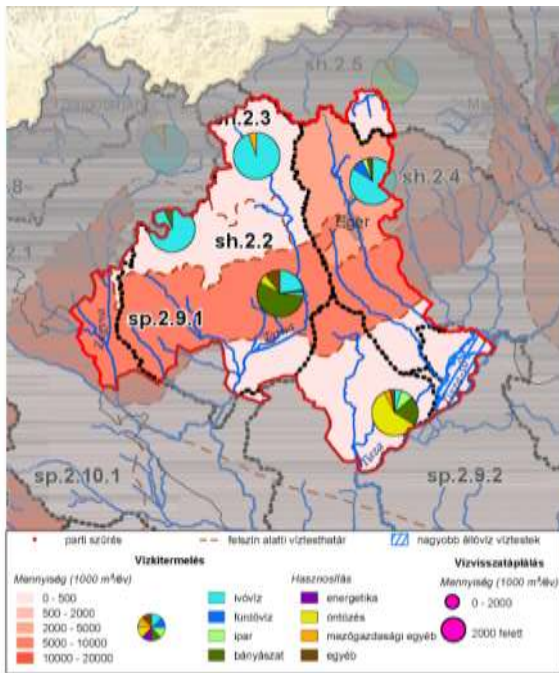
38. ábra: A villámárvíz-veszély mértéke Heves megye területén

Forrás: Nemzeti Katasztrófa Kockázat Értékelés Magyarország 2011. BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság <http://vmkatig.hu/KEK.pdf>

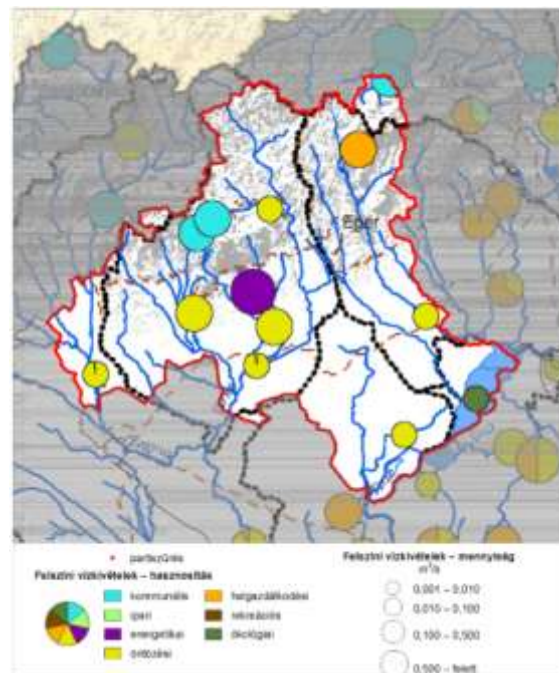
Az előforduló vízvezető hálózat kialakításának hiányából, vagy karbantartásának a hiányából származó vízöntés kezelése önkormányzati feladat, a szélsőséges csapadékesemény következtében keletkező helyi vízkár elhárítása „villám-árvízi” esemény a helyi katasztrófavédelem feladata.

Vízi-közművek

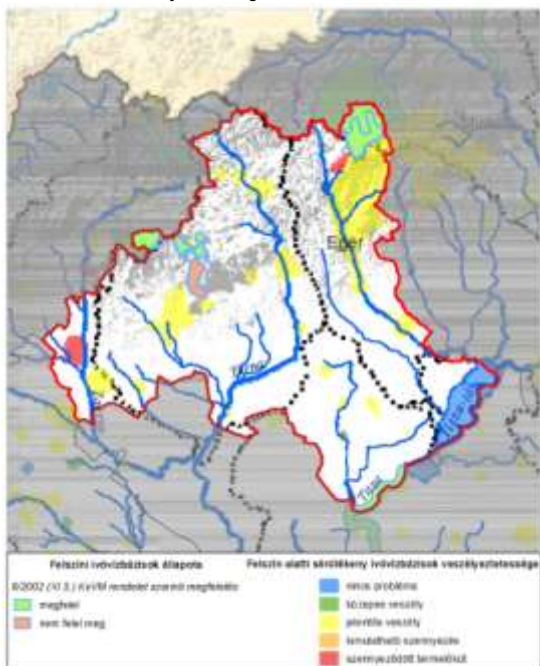
Heves megye vízi-közmű ellátását a természeti adottságaként rendelkezésre álló vízkészlete teszi kedvezővé. A megye hidrogeológiai adottsága a felszín alatti vizek és a felszíni vizekben való gazdagsága.

39. ábra: Vízkivételek felszín alatti vizekből sekély porózus és sekély hegyvidéki Forrás: Vízügytő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015

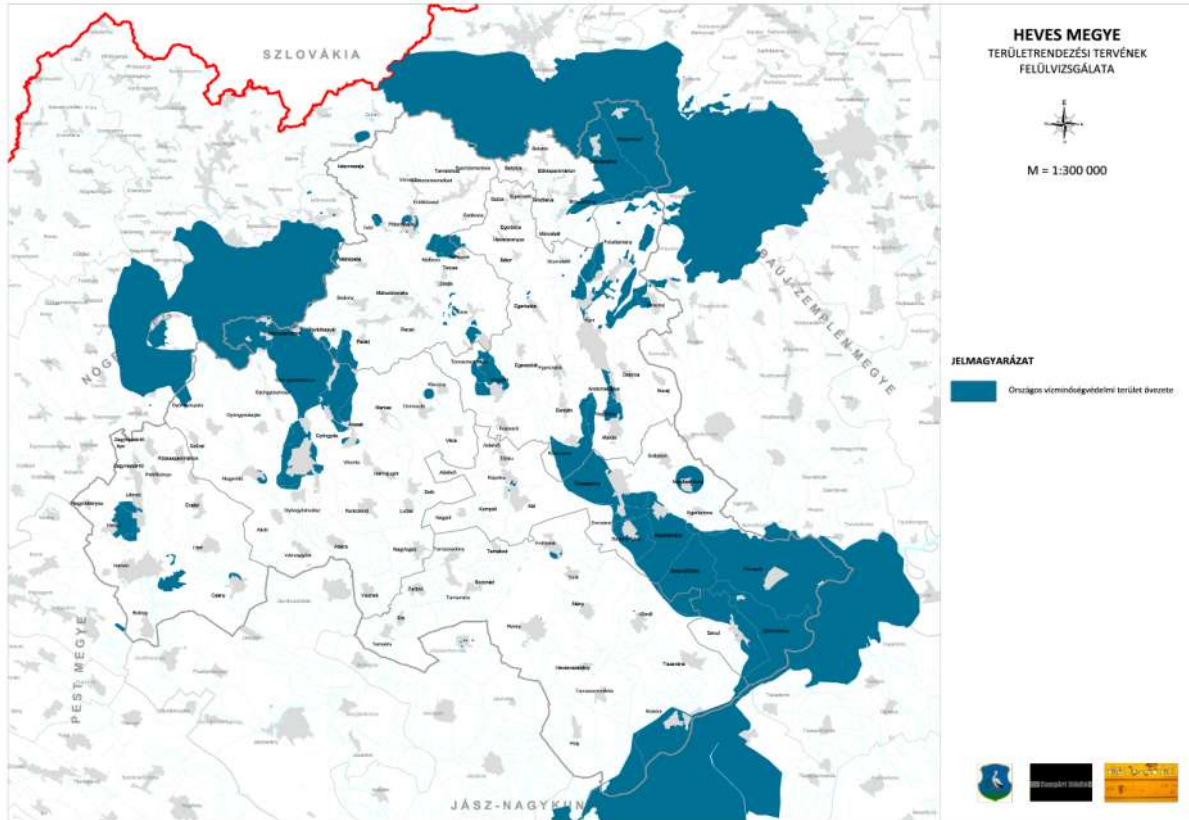

40. ábra: Vízkivételek felszíni vizekből

41. ábra: Védett területek állapota ivóvízkivételek védőterületei Forrás: Vízügytő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015

A felszín alatti vízkészletek vízminőségének a védelme kiemelt feladat, amelynek alapját az átfogó területrendezési tervben, az OTTrT-ben rögzített országos vízminőség védelmi területek övezete adja. Az országos vízminőség-védelmi terület övezetével érintett területre vonatkozóan a vízminőség védelmére a megyei és a településrendezési eszközökben intézkedés szükséges, amelyet az OTTrT ír elő:

42. ábra: Országos vízminőségvédelmi terület övezete
(Forrás: Vízyűjtő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015)

15. § (1) Az országos vízminőség-védelmi terület övezetében keletkezett szennyvíz övezetből történő kivezetéséről és az övezeten kívül keletkezett szennyvizek övezetbe történő bevezetéséről a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében rendelkezni kell.

(2) Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeinek készítése során ki kell jelölni a vízvédellel érintett területeket, és a helyi építési szabályzatban az építési övezetre vagy övezetre vonatkozó szabályokat kell megállapítani.

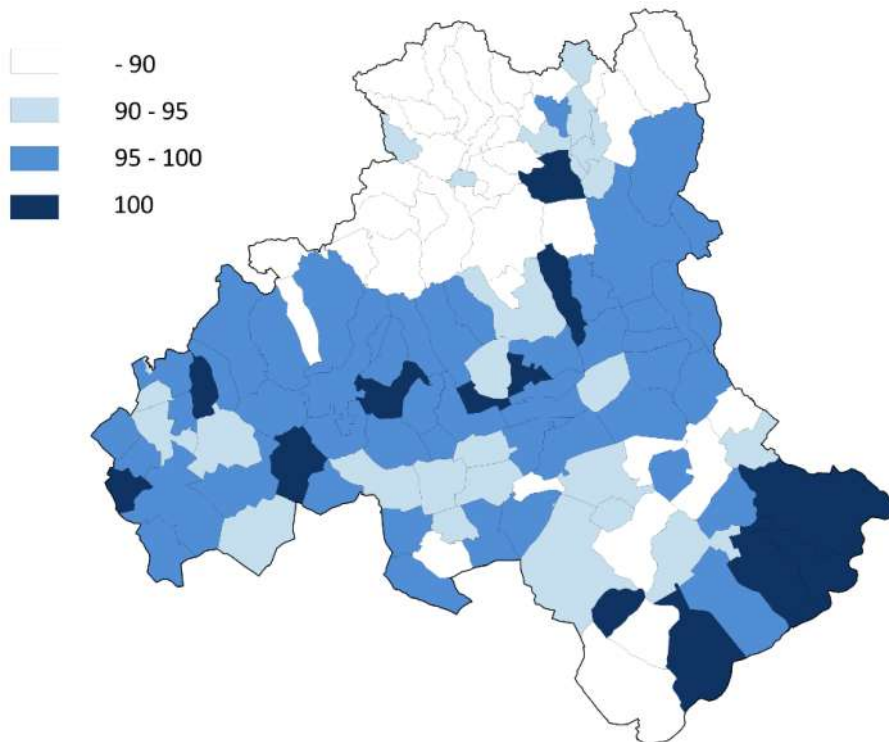
Ezt az előírást a víziközmű fejezet készítésénél figyelembe kell venni.

A közüzemi ivóvíz szolgáltatás területén fennálló vízminőségi problémák megoldását szolgáló Ivóvízminőségjavító Program valósult meg több dél-hevesi településen (pl. Tiszanána, Újlőrincfalva, Poroszló, Sarud), illetve nemrég fejeződött be a Kiskörét, valamint Hevest, Pélyt és Kömlőt érintő program végrehajtása. Kisköre esetében a beruházást a településen szolgáltatott ivóvíz határértéket meghaladó arzéntartalma, valamint az alkalmazott vízkezelési technológia fejlesztése tette szükségessé. A szolgáltatott ivóvíz egyes paraméterei nem teljesítik az előírt határértékeket Heves város, illetve Kömlő és Pély községek esetében sem. Heves és Kömlő településeken az ivóvíz ammónium tartalma, Pély községben az ivóvíz arzén és ammónium tartalma haladta meg az előírt határértéket. Heves város esetében a meglévő vas- és mangántalanító technológia került kiépítésre, valamint kiegészítésre ammóniamentesítő technológiai berendezésekkel, a beruházás keretében

Heves-Alatka városrész felfűzésre került a hevesi vízellátó rendszerbe. Pély és Kömlő esetében egy-egy új ivóvíztisztító technológia került kiépítésre.

Vízellátás

A vízellátás az elmúlt évtizedekben megvalósított fejlesztések eredményeként teljes körűnek nevezhető. Valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvíz ellátás. Ma megyei szinten a lakások vezetékes ivóvíz bekötöttsége 94,4 %-os, amely jelzi, hogy néhány település kivételével nagyon kedvező az ellátottság. A 2017. január 1-ei állapotot rögzítő statisztikai adatok szerint a megyében 8 település rendelkezik település szintű ellátottsággal. 19 olyan település van, ahol a közüzemű vízellátottság nem éri el a 70 %-ot, ebből egy település Szúcs ellátottsága a legalacsonyabb, 56 %.

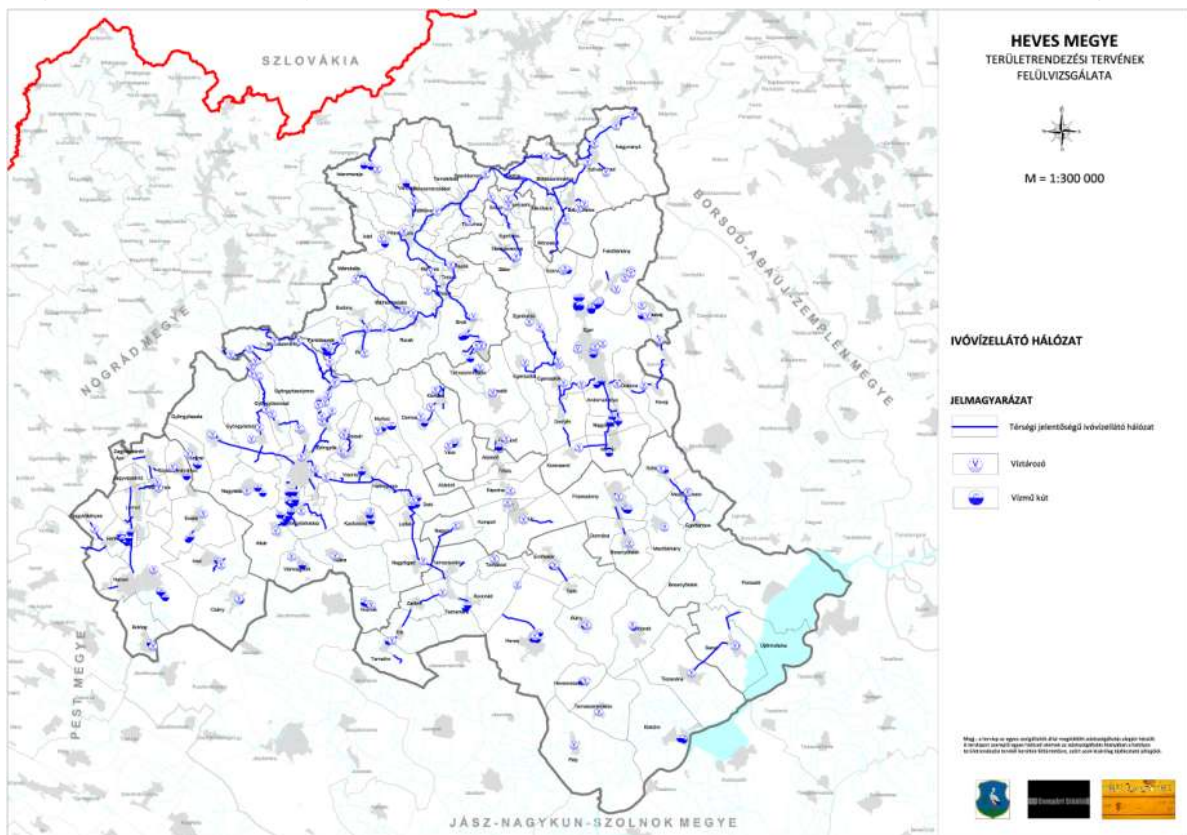
43. ábra: Háztartások vezetékes ivóvíz-ellátottsága.(%)
Forrás: KSH 16 évi adatok alapján saját szerkesztés

A megye szintű legkedvezőtlenebbül ellátott járása, a Pétervárái járás, ahol a járási átlagos ellátottság 77,23%. A megyei ellátottságának kedvezőbb értékelését az teszi lehetővé, hogy a kedvezőtlen ellátottságú településeken kevesebb ember él. A megyében mindösszesen 16 876 fő számára nem biztosított a közüzemi hálózati ivóvízellátás.

A megye jelenlegi kedvező ellátottsága alapján vízellátás vonatkozásában a fejlesztési feladatokban ma már a még teljes körű ellátással nem rendelkező településen kívül, ahol az ellátottság növelése is még feladat, többnyire már nem a bekötöttség növelése, a "mennyiségi ellátás" megoldása a legfontosabb. A "minőségi" biztosítása kerül előtérbe a vízellátás fejlesztési feladatok körében. A „minőségi” igény pedig elsődlegesen a vízminőségre vonatkozik, amely az általánosan terjedő elszennyeződés következtében egyre nehezebben biztosítható. Az egészséges víz, mint a természet legfontosabb kincse kiemelt védelmet igényel. Ezért a jövő feladata, rövid és hosszabb távú időciklusban egyaránt az ivóvízbázisok fokozott védelmének biztosítása.

Heves megye településeinek vízellátását döntő hányadban a Heves megyei Vízmű Zrt, illetve az Észak-magyarországi Regionális Vízművek Zrt. biztosítja, néhány település szolgáltatója a Tisza-menti Regionális Vízművek Zrt. Az ivóvíz-szolgáltatás gyakorlatilag mennyiségi oldalról biztonságos, korlátozásmentes. Megfigyelhető azonban, hogy a lakossági fogyasztók tényleges ivóvíz-fogyasztása az utóbbi években folyamatosan csökkent.

A vízellátást részben saját vízbeszerzéssel biztosítják, részben a saját ivóvízbázisról településen belüli elosztással, részben kistérségi regionális hálózattal, részben nagy regionális hálózatról vételezett vízzel látják el a településeket. A helyi, megfelelő vízminőségű vízbeszerzést, a helyi bázis elszennyeződése esetén a regionális rendszerek fejlesztésével lehet pótolni. A regionális vízbeszerzés lehetősége, ezért különös figyelmet érdemel. Az ellátás biztonsága érdekében a kistérségi-, térségi szolgáltató művek összekapcsolása, regionális rendszerek kialakítása növeli az ellátás biztonságát.

44. ábra: Közüemi ivóvízellátó hálózat
 Forrás: Szolgáltató adatok alapján összeállított saját szerkesztés

A statisztikai adatok segítségével a távlatilag várható igények mértékét prognosztizálni lehet, így annak ellátására a szolgáltató kellő időben fel tud készülni. Az országos trendeket vizsgálva, megyei léptékben ugrásszerű népességváltozás nem várható, megyén belüli lokális mozgások előfordulhatnak, amelyet a regionális rendszerrel működő vízellátás viszonylag rugalmasan tud követni. Mivel a víz, mint természeti kincs a világon egyre jobban felértékelődik, az azzal való takarékoskosságot a fenntartható fejlődés érdeke ki fogja kényszeríteni. Várhatóan távlatilag élesen elválasztódik az ivóvíz minőségű vízigény az egyéb, feltétlenül ivóvíz minőségű vizet nem igénylő vízigényektől. Az ivóvíz minőségű víz elsődlegesen a szociális célú, kommunális igények kielégítését fogja szolgálni, ezért a várható igénynövekedés jól prognosztizálható.

A megyében rendelkezésre álló bázisok a várható távlati igényeket, természetesen a bázisok, elosztóhálózatok és azok létesítményeinek megfelelő korszerűsítésével és fejlesztésével ki fogja tudni elégíteni.

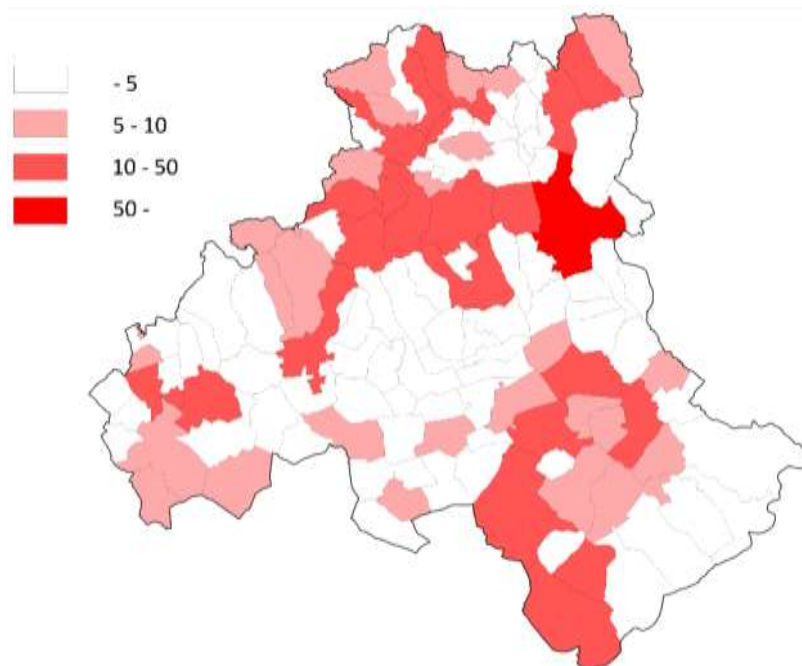
A nem ivóvíz minőségű vízigények kielégítésének gazdaságosságára törekedve egyre kevésbé fogják azt, az ivóvíz minőségű közhálózatra való támaszkodással megoldani. Annak kielégítésére lokális megoldást keresnek. Erre a talajvizek, rétegvizek, felszíni vizek is rendelkezésre állnak.

Távlatilag a legnagyobb vízhiány a mezőgazdaságban, az agrárágazatban várható, amelynek vízellátására az öntözőcsatornák, öntöző hálózatok kiépítési igénye várható. Ezek jellemzően a felszíni vizekre támaszkodva alakíthatóak ki. A kiskertek, zöldfelületek locsolóvíz igényének kielégítése is távlatilag egyre kevésbé veszi igénybe az ivóvíz hálózatot, hanem a helyi vízbeszerzés kap egyre hangsúlyosabb szerepet. A helyi vízbeszerzés keretében a csapadékvíz visszatartása is fontos megoldandó feladattá fog válni.

Szennyvízelvezetés, kezelés, elhelyezés

Az elmúlt évtizedekben kiépített vezetékes ivóvízellátással párhuzamosan lényegesen megnőtt a fajlagos vízfelhasználás, s ezzel együtt a keletkező szennyvíz mennyisége is. Az elhasznált víz a környezet egyik alapvető szennyező eleme, amelynek megfelelő elhelyezése nagyon fontos feladat.

A szennyvízgyűjtés és kezelés problémájának megoldatlansága, valamint a keletkezett szennyvizek jelentős hányadának még ma is kezeletlenül a talajba szikkasztása, az ivóvízkészlet, a felszín alatti vizek vízminőségének egyik legnagyobb veszélyeztető forrása. A megye területén ma is 5000 m³ szennyvíz szikkad átlagosan a talajba veszélyeztetve a felszín alatti vizeket.

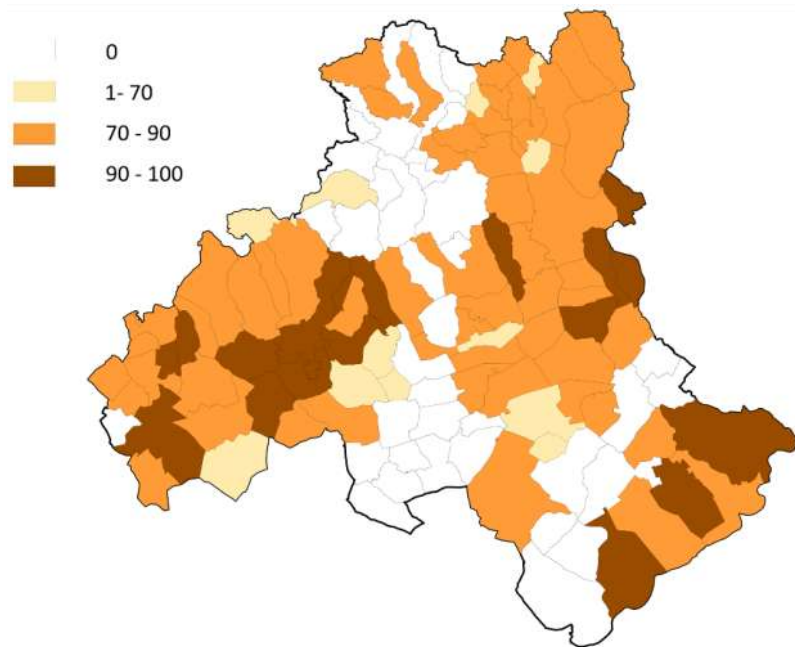

45. ábra: Talajba szikkadó szennyvíz okozta szennyezés naponta (m³/nap)
Forrás: KSH 2016. évi adatok alapján saját szerkesztés

A vízügyi ágazat a közelmúltban a korábbi vezetékes ivóvízellátás kiépítéséhez hasonlóan, hazai és nemzetközi támogatás segítségével bonyolította a szennyvízhálózat és szennyvíztisztítás létesítésének intenzív fejlesztését. Ennek hatására számos szennyvíztisztító telep létesült és több település

csatornahálózat került kiépítésre, illetve van a megvalósítás különböző fázisaiban. A megvalósított csatornázási és szennyvíztisztító telep létesítési beruházások ellenére azonban a megye településéből még mindig a legutolsó statisztikai adatok alapján 29 település nem rendelkezik szennyvíz közcsonna hálózattal.

A megye településeinek közcsonnával való ellátottságának bemutatására a statisztikai adatok nyújtanak lehetőséget. A rendelkezésre álló 2017-es statisztikai adatok alapján a következő ellátottság rajzolódott ki.

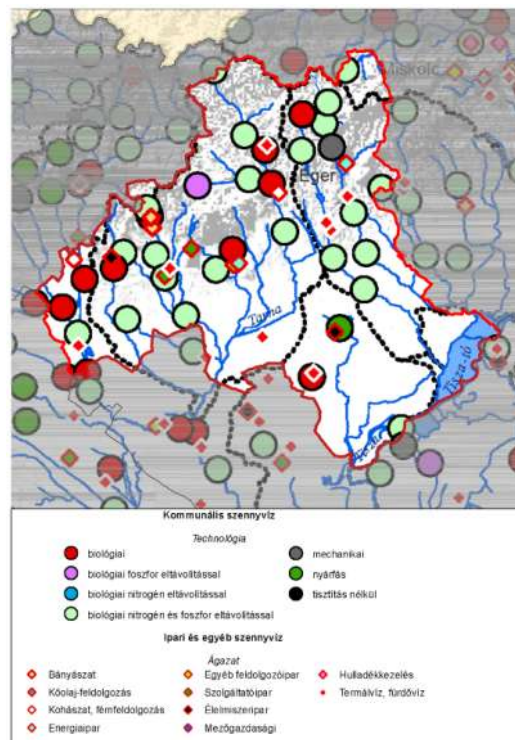

46. ábra: Háztartások közcsonnával való ellátottsága (%)
 Forrás: KSH 2016. évi adatok alapján saját szerkesztés

47. ábra: Szennyvízelvezető hálózat
 Forrás: Szolgáltatói adatok alapján saját szerkesztés

Megye szinten azonban a vizsgálatok szerint a jelenlegi csatornázottság mellett is, a talajba szikkadó szennyvíz mennyisége jelentős, eléri az 5000 m³/nap mennyiséget, amely a talaj, talajvíz, rétegvizek elszennyeződését okozzák. Különösen a megye északi részén, ahol a vízbeszerzés kisebb talpmélységű rétegvizes kutakkal történik, komoly veszélyforrása a helyi ivóvízbázisoknak.

48. ábra: Kommunális és ipari szennyvíz-bevezetések
 Forrás: Vízyűjtő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015

Ahogy azt a vizsgálatok feltárták, a jelentősebb szennyezést nemcsak a talajba szikkasztott szennyvíz mennyisége okozza, hanem ezt tovább fokozza a szennyvíz szennyezettségének növekedése, azaz annak a minősége, mivel a házi szennyvíz (megnövekedett mosószerfogyasztás stb. miatt) egyre magasabb nitrogén és foszfortartalmú. Ezek a szennyező anyagok a talajba és a talajvízbe jutva, nagyon veszélyeztetik a ivóvízbázisokat.

A vízellátáshoz hasonlóan Heves megyében a már csatornázott települések döntő hányadának szennyvíz elvezetését, kezelését, elhelyezését kettő jelentősebb szolgáltató biztosítja.

A csatornázott települések többsége a Heves megyei Vízmű Zrt., illetve az Észak-magyarországi Regionális Vízművek Zrt. vízellátó területén van, így a csatornahálózat üzemeltetését is e két szolgáltató végzi. De mellette üzemeltetőként jelen van a Tisza-menti Regionális Vízművek Zrt.

Telephely	Térségi szerepe	Kapacitása (m ³)
Adács	Regionális	247600
Bátor	Regionális	42480
Bélapátfalva	Települési	83400
Boldog	Települési	84007
Bükkszék	Települési	53904
Domoszló	Települési	62170
Eger	Regionális	3774370
Egercsehi	Települési	35970

Telephely	Térségi szerepe	Kapacitása (m ³)
Erdőtelek	Települési	61849
Füzesabony	Regionális	384330
Gyöngyös	Regionális	2401450
Gyöngyösoroszi	Települési	2830
Gyöngyöspata	Települési	65430
Gyöngyöstarján	Települési	76300
Halmajugra	Települési	31237
Hatvan	Regionális	1519660
Heréd	Regionális	73068
Heves	Települési	316470
Hort	Települési	117600
Kál	Regionális	230980
Karácsond	Települési	76240
Kerecsend	Regionális	134120
Kisköre	Regionális	521545
Maklár	Regionális	230810
Markaz	Települési	72563
Mónosbél	Regionális	126647
Noszvaj	Regionális	123540
Parádsasvár	Települési	77920
Pétervására	Regionális	258277
Petőfibánya	Települési	98920
Recsk	Regionális	391036
Rózsaszentmárton	Települési	65720
Sírok	Települési	44910
Szarvaskő	Települési	2120
Szihalom	Települési	48380
Szilvásvárad	Települési	204391
Tarnaméra	Települési	1100
Tenk	Települési	27120
Verpelét	Települési	123191
Visonta	Regionális	131690

49. ábra: Heves megye területén üzemelő szennyvíztisztító telepek
 Forrás: TESZIR adatok alapján saját szerkesztés

A csatornázott településeken a szennyvízgyűjtő hálózat a szennyvizet jellemzően a helyi tisztítótelepre, vagy kistérségi ellátási funkcióra létesített regionális tisztítótelepre szállítja a szennyvizet. A vizsgálatok alapján a megyében jelenleg mindössze 16 kistérségi regionális szerepet betöltő szennyvíztisztító telep üzemel: Adács, Bátor, Eger, Füzesabony, Gyöngyös, Hatvan, Heréd, Kál, Kerecsend, Kisköre, Maklár, Mónosbél, Noszvaj, Pétervására, Recsk és Visonta településeken. A többi település önálló, csak a saját település ellátását szolgáló tisztítóteleppel rendelkezik.

A meglévő csatornahálózat és szennyvíztisztító telepek elsősorban a kommunális szennyvizet gyűjtik össze és tisztítják. A nagyobb ipari üzemek saját ipari szennyvíztisztítóval rendelkeznek, melynek üzemeltetését is maguk végzik. A szennyvíztisztítás egyik végtermékének, a tisztított víznek a befogadói a vízfolyások. A másik végterméknek, a szennyvíziszapnak az elhelyezése jellemzően még ma is mezőgazdasági területen történik, de biomasszaként feldolgozva az energiatermelési hasznosítása növekvő tendenciájú.

Épített környezeti és a kulturális örökségi értékek

Ebben a fejezetben a 2018. július 3-án, a Miniszterelnökség, Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálytól kapott adatszolgáltatásból indultunk ki, a térképek és táblázatok a kapott adatokat tartalmazzák.

Heves megye igen gazdag kulturális örökségi elemekben. A megye területén kiemelten védett régészeti lelőhelyeken kívül több mint 1000 régészeti lelőhely szerepel nyilvántartott régészeti lelőhelyként, melyek általános régészeti védelem alatt állnak.

Továbbá kiemelkedő a megye tárgyi kulturális hagyatéka. A létező kulturális intézményrendszer, a múzeumok, kiállítóhelyek, levéltárak, könyvtárak, illetve közművelődési intézmények segítenek a múlt értékeinek a jelen és a jövő számára való fejlesztő megőrzésében és ezen túl a térségi identitás megőrzésében is.

RÉGÉSZET

A régészeti örökség leírásánál az ide vonatkozó szakirodalmat, a nyilvántartott régészeti lelőhelyek és a kiemelkedően védett (jogszabályi határozattal védett) ingatlanok listájához *a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról* szóló 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet szerinti, a Miniszterelnökség, Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály által vezetett közhiteles hatósági nyilvántartásban található adatokat használtuk fel.

Történeti leírás, régészeti örökség felmérése

Kutatástörténet

Heves megye területének történetét az írott forrásokra alapozva az újkort megelőző időkből csak igen szűk időhatárok között és nagyon gyér adatok alapján lehetne felvázolni. A megyének a magyar államiság kezdetétől való történetére vonatkozóan a fennmaradt okleveles adatokból, peres iratokból, a középkori történetírók munkáiból meríthetünk ugyan, ez azonban csak olyan váz, melyet a régészet módszereivel nyert adatokkal lehet kitölteni. Nem beszélve a terület korábbi, több évezredet magában foglaló őskori, római kori és népvándorlás kori történetéről.

Az első tudományos feltárások gyakorlatilag a XIX. század végén, XX. század elején kezdődtek és jórészt a barlangkutatáshoz köthetőek, adatokat szolgáltatva az újkőkori (paleolit) emberi megtelepedéshez. Kezdetben további fő kutatási téma volt a kaptárkövek tanulmányozása, valamint a XVIII. században az enyészetnek indult Egri vár megmentésével kapcsolatos törekvések jellemezték ezt az időszakot. A várkultusz jeleivel az 1820-as évektől kezdve találkozhatunk. Az 1926-ban az Egri Várásatási Bizottság megalakulásával városi támogatással megindult elsősorban a kazamaták kutatása, majd a kutatás kiterjedt a vár más részeire is. A rendszeres feltárások az Egri Múzeum létrejötte után 1958-ban indultak, melyek eredményeit a műemléki helyreállítások során használták fel. Az 1982 óta megrendezett vártörténeti konferenciák anyaga a Studia Agriensia címen jelenik meg az egri múzeum

gondozásában, melynek „kötetei jelentősen hozzájárultak, hogy ma már különböző nézőpontokból láthatjuk megvilágítva azt a komplex jelenséget, amit a végvár fogalma a magyar történelemben kifejez”.

Az egy-egy nagyobb lélegzetű leletmentés, ásatás (Füzesabony - Kettőshalom, Maklár - Koszperium, Sirok - Akasztómály, Heves, Besenyőtelek - Szórhát, Tenk, Felsőtárkány - Várhegy, Füzesabony, Ludas - Varjúdűlő, Tarnaméra, Gyöngyöspata - Előmály, Visonta - Nagycsapás, Feldebrő, Aldebrő, Besenyőtelek, Dormánd, Kál), illetve többnyire várakhoz kapcsolódó feltárás után (Kisnána, Sirok, Gyöngyöspata, Pétervására, Hevesi várispánság, Benevár) főleg az 1990-es évektől a nagyberuházásokhoz kapcsolódó előzetes feltárások hatalmas mennyiségű régészeti leletanyaggal, ezzel együtt jelentős, sokszor nemzetközi jelentőségű település-történeti eredményekkel gazdagították minden korszak, de különösen az őskori kultúrákkal kapcsolatos történeti ismereteket. Ki kell emelni ezek közül a főként az M3-as autópálya, 2 MOL termékvezeték, Mátravidéki Hőerőmű-Visontai külszíni fejtés beruházásaihoz kapcsolódó megelőző régészeti kutatás (Detk, Füzesabony-Gubakút, Mezőszemere- Kismari-fenek, Ludas-Varjú dűlő stb.) nagyfelületű megelőző feltárásait.

Földrajzi környezet

Heves megye földrajzilag változatos képét annak köszönheti, hogy területén található az Északi-középhegység és az Alföld. Északi részét jórészt a Mátra tömbje, kisebb részt a Bükk hegység foglalja el. Dél felé a Mátraalja lankái fokozatosan beleolvadnak az Észak Alföld síkvidéki környezetébe. A változatos domborzati-vízrajzi viszonyok szinte minden eleme kedvező feltételeket teremtett az egyes történeti korszakok embereinek megtelepedésére.

Történeti leírás- régészeti örökség

Paleolitikum (Őskor)

Heves megye területén az emberi jelenlét nyomai a paleolitikumtól kezdve fellelhetőek. Magyarország eddig feltárt legjelentősebb, ebbe a korszakba tartozó lelőhelyei közül kettő is a megye területére esik. Az Istállóskői-barlang és a Pes-kő-barlang feltárása során a felső paleolit (36000-30000 ezelőtt) korban élt Aurignaci kultúrába tartozó ember telepét találták meg. Egy Apc határában talált pengevakarót a korszak kutatója a K-i Gravetti kultúrkörbe sorolt (26000-18000 ezelőtt). Ugyanebből a korszakból származó telepet is lokalizáltak terepbejárás során Apc határában, ahol a felszínen talált kőanyag több korszakhoz tartozhat. A leletek nagy része felső paleolit jellegű, kisebb mértékben esetleg középső paleolit jellegű. A megye védett barlangjain kívül különösen az utóbbi évtizedek terepbejárásos felderítő munkáinak következtében a Mátra déli részén, (Abasár, Andornaktálya, Feldebrő, Felsőtárkány, Gyöngyös, Halmajugra, Karácsond, Lőrinci, Markaz, Nagyréde, Tarnaörs, Visonta) számtalan paleolit lelőhely vált ismertté, melyek feltárása a jövő feladata.

Néhány helyen mezolitikumba (középső kőkorszak, átmeneti kőkorszak 11500 előtt- Kr.e 8-6. évezred) tartozó leletre is akadtak, (Tarnaörs, Eger, Erk) mely kapcsolatot teremt a neolitikum felé.

Neolitikum (Kőkorszak)

A kutatás jelenlegi állása szerint Heves megyében a neolitikum legkorábbi szakaszából nem ismert régészeti lelőhely. Egyik feltevés szerint a mezolitikus lakosság élt tovább a korai neolitikumban és vette át az új életformát. De ennek ténye még nem bizonyított. A neolitikus életformában a földművelés, állattenyésztés megjelenése tartósabb letelepedést kívánt, ahol a meglehetősen egységes stílusban díszített kerámia, valamint idoll-plasztika és a csiszolt kőeszközök megjelenése a jellemző. Heves megye területén az első eddig ismert népesség az Alföldi Vonaldíszes Kerámia (AVK) időszakába tartozik, ez a középső neolitikum Kr.e. 5500-4900 között. A korszak kultúrájának elterjedési területén belül lokális csoportok fedezhetők fel (Tenk- Bükki kultúra, Mezőszemere- Tiszadobi csoport).

A középső neolitikum legkorábbi telepeit Füzesabony térségében tárták fel. A viszonylag nagy felületű ásások lehetőséget adtak arra, hogy impozáns méretű cölöpszerkezetes házakból álló szabályos soros településszerkezetet rekonstruáljon a kutatás. Az utóbbi két évtized terepbejárásai során számtalan e korszakba tartozó, egymást sűrűn követő lelőhelyet lokalizáltak. Az AVK kései, fiatalabb korszakába tartozó csoportok leletanyaga (Bükki kerámia, szilmei csoport) is megjelenik a különböző lelőhelyeken.

A neolitikum végére datálható emlékmű a megye területén ez idáig nem ismeretes. Ebből végső következtetést levonni még korai lenne. Hiszen a leletek hiánya nem biztos, hogy a terület lakatlanságát jelenti ebben a korban, hanem inkább arra utal, hogy a korszakra jellemző lelőhely még nem került feltárássra.

Rézkorszak

Ebben a korszakban az újkőkori egy helyben lakást jellemző hosszabb életű telepek megszűntek, s átadták helyüket a pásztorkodó életformának jobban megfelelő, átmenetibb jellegű telepeknek. Közép-Európában a rézkorszak egészen az Kr.e. III. évezred derekáig elhúzódott.

A kora rézkorszak Tiszapolgári kultúra szakaszába eső lelőhelyet, csontvázas temetkezést, tártak fel Aldebrőn, Tiszánánán pedig ugyanennek a népességnek a telepét találták meg. A kultúra kis méretű, időszakos jellegű településeiken fő foglalkozásuk az állattenyésztés volt. A halottak mellé helyezett tárgyak mennyisége, valamint az egyes sírokban felbukkanó rézkorszaki eszközök és fegyverek már a halottak eltérő társadalmi helyzetére utalnak. A Tiszapolgári kultúra jellegzetes edényformái a talpas kelyhek és csőr alakú kiemelkedésekkel ellátott edények.

A középső rézkorszakba tartozó Bodrogkeresztúri kultúrát is több lelőhely képviseli. Így Visonta, Tiszánána, Nagyfüged, Füzesabony, Csány, Apc telep és temetői.

A rézkorszak végi Badeni kultúra (Péceli kultúra) népessége a Kr.e. III. évezred kezdetén az egész mai Magyarország területét elfoglalta, kialakítva a Dunántúli és Kelet-Magyarország egységes régészeti kultúráját. Állattartó, földművelő életformájuk mellett finoman kidolgozott réz és aranytárgyakat, agyagedényeket készítettek, kifinomult, magas szintű ismereteikről, hitvilágukról gazdag kultusztárgyaik, temetkezési szokásaik vallanak. A temetők szerepe megnőtt, a közösség életében az

állandóságot ezek képviselték. A rézkori temetőben már a társadalmi tagozódást is megfigyelhetjük, mivel szigorú rendszer szerint és gazdag melléklettel (réz-, csont-, kőeszközök, kagyló- és csontékszerek, agyagedények) temették el a halottaikat. A megye területén eddig ismert rézkori lelőhelyek majdhogynem döntő hányada ebbe a korszakba sorolható. (Váraszó, Vámosgyörk, Tarnaszánya, Tarnabod, Nagyfüged, Mezőszemere, Ludas, Kisköre, Gyöngyös, Füzesabony, Apc). Mezőszemerén a korszak legfiatalabb, Bolerázi csoport telepét is megtalálták.

Bronzkor

A kora bronzkori szakasz időben legrégebbi csoportja a Makó csoport, melynek településnyomait terepbejárások során regisztrálták Apc, Kál, Boldog, Tarnabod, Kompolt térségében.

A hatvani kultúra megjelenése a kora bronzkor végére tehető, mely időszak kedvezett az új, hosszú ideig virágzó kultúrák kialakulásának. A kultúrát a névadó lelőhelyen napvilágot látott leletek tették nemzetközileg is elismert régészeti meghatározássá. A térségben a kora- középső bronzkor (Kr.e. II. évezred első fele) kultúrája merőben különbözött a korábbi neolitikus kultúráktól. Erődített lakott településeik, többretegű falvak, (tellek- a korábbi kultúrák romjainak egymás fölé rétegződésével keletkező dombok) elsősorban a Bükk-vidéken és a Mátra vidékén találhatóak. Halottaikat nagyrészt urnasírokba temették, csontvázás sír nagyon kevés található a hatvani kultúrában. Ismert lelőhelyei: Hatvan, Zaránk, Tarnaörs, Tarnaméra, Szihalom, Novaj, Mátraszentimre, Ludas, Csány, Boldog, Boconád, Apc.

A középső bronzkor elején dél felől megjelenő Füzesabony-kultúra népessége fokozatosan fennhatósága alá vonta a Hatvani-kultúra településeit. Szihalom, Novaj a Hatvani-kultúrába tartozó településének és földvárának tanulmányozása során megállapították, hogy azt a Füzesabonyi-kultúra is használhatta. A Füzesabony-kultúra egy középső bronzkori (kb. Kr. e. 1700–1300) régészeti kultúra) volt a Tisza mentén. Nevét első feltárt telepéről, Füzesabony-Öregdombról kapta. Füzesabony-Öregdomb telljének rétegsora mintegy 2,5 méter vastag. A telepen nincs előzménye a Füzesabony-kultúrának, a kultúra virágkorában alapították és annak hanyatlásáig lakták. Kisebb családi házaik 4x6, nagyobb, közösségi épületei akár 5x14 méter alapterületűek voltak. Ehhez a korszakhoz köthető további lelőhelyek: Heves, Vámosgyörk, Maklár.

Heves megye egyik jellegzetes lelőhelytípusa, a Mátra területén található sánccvárok köre. Már a Hatvani és Füzesabony-kultúra embere is kialakított erődített telepeket, de a földvárak virágkora a késő bronzkor időszakára, a Piliny és Kyjatice-kultúra népességéhez köthető. Kr.e. 1500-1200 között. A középső bronzkori előzményekből és a közép-európai Halomsíros-kultúra keveredéséből létrejött Piliny-kultúra településeinek nyomai folyók-patakok partjain találhatóak. A korszakban a temetkezés általános formája a halotthamvasztás volt. A maradványokat edénybe helyezték, vagy a sírgödörbe szórták. Nagy sírszámú temetőik telepeik közelében találhatóak. Földrajzilag fontos helyeken létesített telepeiket árokkal és sánccal erősítették meg. Ilyen erődített telep a felsőtárkányi Várhegy. Ismert lelőhelyei még: Mátraszentimre, Ludas, Maklár, Tarnabod, Szihalom, Szajla, Kömlő, Kerecsend, Hatvan, Eger. A késő bronzkor második szakaszában a Piliny-kultúra helyét a Kyjatice-kultúra foglalta el. Az erődítésekkel foglalkozó szakirodalom szerint legjelentősebb erődített telepei Felsőtárkány és Szilvásvárad, egyik legjelentősebb feltárt települése Ludas-Varjúdűlő lelőhely, vagy temetője: Mezőszemere. További ismert lelőhelyek: Mátraszentimre, Apc, Sirok. A korszak bizonytalanná váló

viszonyait jelezhetik a raktárleletek: Szihalom, Füzesabony, Kács, Gyöngyössolymos, Felsőtárkány, Abasár lelőhelyekről. A korszak kutatói ezt azzal hozzák összefüggésbe, hogy a kora vaskort megélt Kyjatice népességet a kelet felől megjelenő preszkíta népesség (Heves megye területén Mezőcsát-kultúra) fenyegette.

Vaskor

Az Kr.e. VIII–VII. században keleti eredetű népcsoportok hatoltak be Magyarország területére Nagyállattartó, lóttartó életmódjukra a sírokba mellékelt nagy mennyiségű állatcsont és lószerszámok utalnak. Már első csoportjaik is ismerték, ékszerként használták a vasat (vasgyöngyök és karperecek). Leletanyagukat Mezőcsát-kultúra néven különítette el a kutatás. Szintén használatos a preszkíta megnevezés is, ami a szkíta kultúrát megelőző sztyeppei kultúrkörrel kimutatható kapcsolatokra utal. Heves megye területén hagyatékuk szinte kizárólag kis sírszámú temetőkből ismert (Füzesabony, Maklár, Szihalom, Sirok, Adács, Aldebrő, Besenyőtelek, Boconád, Hatvan, Novaj, Tarnaörs).

A leletek tanúsága szerint a keleti jövevények vagy hódítók megérkezésük után nem sokkal kapcsolatokat kezdtek kiépíteni a hamvasztással temetkező észak-magyarországi (Kyjatice- kultúra) és alföldi (Gáva- kultúra- Vámosgyörk) törzsekkel. Az Alföld pásztorkodásra alkalmas területeit leszámítva, valószínűleg mindenütt vékony kisebbséget alkottak az itt talált, megtelepült lakosság felett, az ország északi, hegyes vidékein (a Kyjatice- kultúra területén) a korszak végére teljesen felszívódtak.

A Kr.e. VII. század közepétől újabb betelepülő csoportok jelennek meg, melyek új típusú leletanyaga a Fekete-tengertől északra fekvő sztyeppei és erdős sztyeppei szkíta kultúrkör leletanyagával mutat kapcsolatot. Vámosgyörk és Tenk határában feltárt településeiken több egyhelyiséges, félig földbe mélyített házat, agyagnyerő, élelemtároló és szemetesgödöröket, valamint kutakat tártak fel a régészek. A megye területéről több, ezen időszakhoz köthető temetkezést is ismerünk (Heves, Gyöngyös, Eger-Nagy-Eged, Újlőrincfalva, Besenyőtelek, Füzesabony, Tarnaörs). A sírokból előkerült lószerszámok, kocsialkatrészek, kardok, török, harci csákányok ekkor már mind vasból készültek, bronzból többnyire csak viseleti tárgyakat, ékszereket, díszeket öntöttek. Ezt a középső vaskori Vekerzug-kultúra Alföldi csoportjának meghatározott népességet nyugat felől a Kr. e. IV. században kelta hatások érik, melynek során elsajátítják a fazekaskorong használatát.

A késő vaskor időszakát a kelta népesség térfoglalása jellemzi. A Kr.e. IV. század második felétől találunk kelta emlékeket a Kr.e. I. századig. Az utóbbi évtizedek leletmentései, terepbejárásai és megelőző feltárásainak köszönhetően nagyon sok kelta lelőhely vált ismertté. Ludas–Varjú-dűlőn és Gyöngyös–Külső-Mérges-patak lelőhelyen tártak fel látványos leletanyagot szolgáltató, Kr.e. III-II. századra keltezhető temetőiket. A sírok többségükben szórthamvas rítusúak, de találhatóak köztük csontvázas temetkezések is. A halottakat ékszereikkel, viseleti tárgyaikkal együtt máglyán égették el, majd hamvaikat négyzet alakú sírgödörökbe szórták. A kelta korszakban az edények nagy része már fazekaskorongon készült. A kelta harcosok sírjaiból kardok, kardlancok, pajzsmaradványok, lándzsahegyek, török kerültek elő. A kardok közt magas művészi fokon, jellegzetes La Tène stílusban díszített darabok is előfordultak. A gazdag női sírokból fibulák, bronzból és üvegből készült kar- és bokaperecek, különböző típusú láncok, esetenként gyűrűk kerültek napvilágra. Kelta hamvasztásos sírt tártak fel még Halmajugrán, Aldebrőn, Füzesabonyban. Mátraszentimrén késő vaskori kelta erődített telep került elő ásatáson, míg számtalan telep nyomát regisztrálták a lelőhelykataszterbe:

Besenyőtelek, Pétervására, Ludas, Hatvan, Füzesabony, Aldebrő, Balaton, Boldog, Dormánd, Füzesabony, Heves, Kompolt, Mezőszemere, Nagyfüged.

Római kor

Római kori barbár /Császárkor

A szarmaták iráni eredetű és nyelvű lovas nomád népe a Volga vidékéről és a dél-orosz sztyeppéről indulva nagyjából akkor szállta meg az Alföldet, amikor a rómaiak birodalmukhoz csatolták a Dunántúlt, Pannónia provinciát. Több törzsük közül először a jazigok telepedtek le a Dunától keletre, később csatlakoztak hozzájuk a rokon roxolán és alán törzsek is. Kezdetben - Dacia provincia megalakításáig - szoros és állandó kapcsolatot tartottak főként az Al-Duna mellett maradt rokonaikkal, kereskedelmük elsősorban a Kárpát-medencében hiányzó vas behozatalát célozta.

A két római provincia közé ékelődött szarmata törzsek ittlétük több mint 300 éve alatt folyamatos és állandó kapcsolatban voltak római birodalombeli szomszédaikkal. Viszonyuk hol háborús, hol békés volt, de kereskedelmi kapcsolataik sosem szüneteltek. Ezért olyan gyakoriak a szarmata leletanyagban a római eredetű tárgyak. A korszak legjellegzetesebb és legelterjedtebb római kereskedelmi áruja a terra sigillata, a finoman megmunkált, fényes, vörös, gyakran pecsételt vagy reliefdíszes kerámia volt.

A szarmata települések sűrűn egymás mellett helyezkedtek el, és gyakorlatilag teljesen kitöltötték az általuk megszállt területeket. Félig földbe mélyített házaik tapasztott falúak és nyeregtetősek voltak. Lovat, szarvasmarhát, juhot, sertést és baromfit tartottak, és földműveléssel is foglalkoztak. Viszonylag békés életüknek a Római Birodalom megdöntésére induló germán törzsek többszöri átvonulása vetett véget. A háborús időszakban jelentős szarmata tömegek vándoroltak ki a mai Franciaország és Olaszország területére, egy részük Észak-Afrikáig jutott el. Egyes csoportjaik azonban még az V. század második felében is a Dél-Alföldön éltek.

Sűrű településhálózatuk nyomát terepbejárási adatok mellett számos ásatási adat is igazolja. Az Alföldön élő szarmaták Dacia provincia feladása után egyre jobban ki voltak téve a nyugatra törekvő germán törzsek támadásainak. Valószínűleg emiatt került sor a szarmata védműrendszer, a Csörsz-árok kiépítésére is.

A Csörsz-árokrendszer a római birodalommal szövetségben álló alföldi szarmaták szállásterületeit vette körbe. A Hatvan közelében, a külső sáncvonalon feltárt késő római kiserőd alapján a IV. század első felére keltezték a védvonalat, kiépítésére a 332-334-es szarmata polgárháborút követően került sor. A véres harcok és az azok elől elmenekült tömegek miatt ugyanis olyan mértékben lecsökkent az Alföldön élő szarmaták létszáma és katonai ereje, hogy jelentősebb római segítség nélkül nem lettek volna képesek tovább ellenállni a germán nyomásnak. Mezőszemere és Szihalom térségében több temető anyaga azt bizonyítja, hogy itt a sáncot védő rómaiakkal szövetséges szarmaták katonai temetőit tárták fel. A IV-V. századra keltezhető sírok között olyan szarmata harcosok földi maradványai is előkerültek, akiket fegyvereik (kardok, lándzsák, pajzsok) kíséretében, egyéb római importárukkal, pénzérmékkel is ellátva, gazdag mellékletekkel temettek el.

Jelentős római katonai állomás maradványai kerültek elő a Hatvan határához tartozó Gombospusztán, ahol késő római, kerítésfallal övezett négyszögletes őrtorony került feltárássra. Azt

feltételezik, hogy ennek az erődnek az építése körül kirobbant bonyodalmak vezettek a 374-375-ös kvád-szarmata-római háborúhoz, amely megghiúsította a Csörsz-árok külső vonalának a befejezését.

Népvándorlás kor

A rómaiak hiába adtak segítséget, a szarmatákat a germán törzsektől védő, Alföldet átszelő, több részből álló Csörsz-árokrendszer hosszabb távon nem igazán váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A IV. században újabb népmozgások indultak, amelyek eredményeként az V. század közepső harmadában a hunok hatalmuk alá hajtották a szarmatákat. A hun korban Heves megyében a korábbi szarmata telepek zöme használatban maradt.

Az V. század közepétől a hunok uralmát megdöntő gepidák emlékanyaga a Ludason feltárt germán-gepida telep, Apcon feltárt germán-vándál telep ásatásából Tarnamérán, Kiskörén és Domoszlón temetkezések feltárásából ismert. A leletek tanúsága alapján még a VII. század elejéről származó germán eredetű közösségek temetkezési kerületek elő Szihalom és Kisköre mellett.

A kora avar népeesség 568. évi honfoglalása, majd az avarok griffes-indás csoportjának 670-ben történt betelepülése után keletkezett temetkezések, telepek maradványai viszonylag sok helyről ismertek. Avar kori temető, illetve temetkezés ismert a következő helyekről: Kompolt, Tarnaméra, Dormánd, Nagyréde, Szihalom, Petőfibánya, Nagyút, Visonta, Zaránk, Hatvan, Gyöngyöspata, Füzesabony, Kál, Feldebrő, Erdőtelek, Eger. A temetők egyik részénél (pl. Dormánd, Tarnaméra, Nagyréde) a VII. századi jellegzetességek, köztük a préseltlemezes övdíszek jellemzőek, a másik részénél (pl. Boldog, Gyöngyöspata, Füzesabony, Kál) már a VIII-IX. századi sajátosságok, köztük az öntött, griffes-indás motívumokkal díszített övgarnitúrák találhatóak meg, utóbbiak képzeletbeli, mitikus lényeket ábrázolnak. Az avarok a Kárpát-medencében is megőriztek egy, a keleti sztyeppéről magukkal hozott temetkezési szokást, az elhunytal azonos sírgödörbe helyezett áldozati állatok eltemetését. Ennek legismertebb formája az, amikor a halottal együtt egy lovat (részben, vagy egészben) temettek el. Ez a temetkezési forma az avar korszakot követően a honfoglaló magyaroknál is megfigyelhető. Azonban az avar időszakban a lovak mellett még más háziállatokat, juhokat, szarvasmarhákat, valamint kivételes esetekben akár vadállatokat is tettek egészben vagy részlegesen az eltemetett személy mellé. Az avarok közismerten jó lovasok voltak, nekik köszönhető a lovaglást jelentősen megkönnyítő, Európában korábban ismeretlen vaskengyel meghonosítása is.

Avar telep nyomait találták ásatáson, illetve terepbejáráson a következő helyszíneken: Visznek, Recsk, Tarnalelesz, Poroszló, Nagyút, Nagyfüged, Mezőszemere, Hatvan, Gyöngyöshalász, Füzesabony, Detk, Bükkszék, Apc.

A IX. század elejétől az avarokat már csak röviden említik a krónikákban, de ettől függetlenül azért ők nyilván megélték a magyar honfoglalás időszakát, sőt egyes feltételezések szerint a X. századot is. Heves megyében a Béaláptfalva, Kompolt, Gyöngyöspata, Recsk és Visznek környékén feltárt települések és temetkezések alapján valószínűsítik, hogy itt IX-X. századi avar jelenléttel is lehet számolni.

Középkor (Honfoglalás kor, Árpád kor, Középkor)

A X. századra viszonylag kevés települést lehet keltezni. A korszakban használt falvak egy része már a VIII-IX. századtól lakott volt. Honfoglalás kori temetkezések, temetők ismertek az alábbi helyekről: Heves, Novaj, Pétervására, Tarnaörs, Tiszanána, Dormánd, Erdőtelek, Füzesabony, Eger, Besenyőtelek, Apc, Aldebrő. Honfoglalás kori falu ismert Hatvanból és Füzesabonyból.

A jelenlegi Heves megye a X. században feltételezhetően Örs vezér szállásterülete lehetett. A Kézai Simon által Örs Sajó-menti birtokaiként leírt északkelet-magyarországi régió lehetett később Aba comes (ispán) megyéje. A nagy kiterjedésű, Újvárnak nevezett megyéből alakult ki a későbbi Heves, Sáros és Újvár megye is. A térség jelentőségére utal az államalapítás korában, hogy Aba Sámuel ispáni rangjával beházasodhatott az Árpád-házba. Ő birtokolta a nádorispáni rangot, amely akkoriban a legelőkelőbb személy az ispánok között, a király után a második ember az országban. Köztudomású, hogy 1041-ben ő lett az első választott magyar király.

A középkor leghangsúlyosabb kutatásai a várkutatáshoz köthetőek. A megyében lévő középkori várak tudományos műszeres felmérése, számos esetben régészeti feltárása is megtörtént. A kivétel nélkül magaslaton elhelyezkedő eddig feltérképezett középkori várak csak kis részét lehet előzetesen okleveles adatokhoz kötni. Nagyobb részének terepbejárás módszerével akartak nyomukra. Elképzelhető, hogy számuk még gyarapodni fog. A középkorban használt várak egy része őskori sánctvárra települt. A megye területének 108 települése közül 5 kivételével mindnek van középkori előzménye. Jóllehet ezek okleveles adatok, nagyobb részük a későközépkorból származik, de ennél sokkal több kora középkori faluhellyel lehet számolni, tekintetbe véve az Árpád-kori falvak országosan sűrű településszerkezetét.

A középkori régészeti emlékek között meg kell még említeni a hegyvidéki területen található kaptárköveket. A múlttal foglalkozó kutatások indulásának kezdetén a várakhoz hasonló érdeklődés kísérte tanulmányozásukat. Az Eger környékén, a Bükkalján található kaptárkövek eredetileg természeti képződményként létrejött sziklaalakzatokba emberi kéz által faragott fülkék és egyéb mélyedések együttese. A jelenleg általánosan elfogadott nézet szerint a kaptárkövek létrejötté a XI-XV. században folytatott méhészkedéssel függ össze. Használatukra vonatkozóan azonban perdöntő bizonyítékot eddig még nem találtak.

A megye területén ismert több mint 1000 lelőhely felderítése, vagy feltárása során a különféle korszakokhoz (őskor, császár kori szarmata, népvándorlás kori) lelőhelyeken legtöbb esetben középkori emlékek is előkerülnek.

Védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A Miniszterelnökség, Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály által vezetett közhiteles hatósági nyilvántartásban található adatok alapján Heves megye területén az alábbi kiemelten védett régészeti lelőhelyek állnak egyedi régészeti védelem (jogsabályi határozattal védetté nyilvánított terület) alatt:

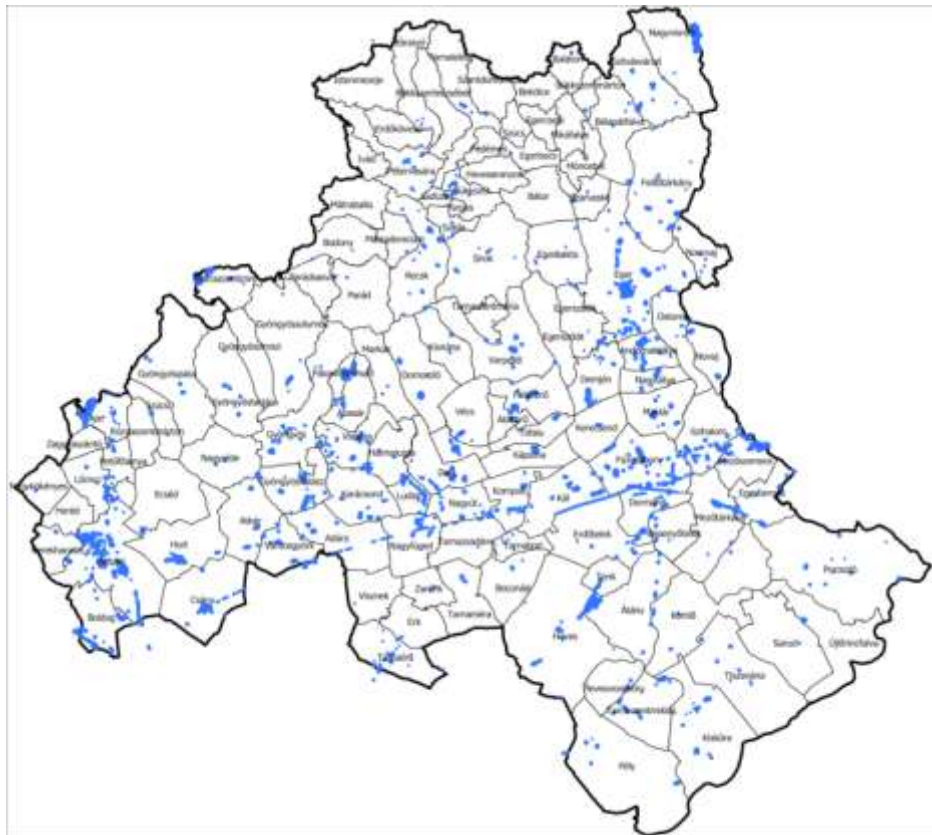
azonosító	lelőhely	jelleg	határozat
45364	Verpelét, Földvár	Árpád- kori vár, épület, középkori földvár, (motte)	KÖH 470/2506/2/2004
34602	Tarnaszentmária, Római katolikus templom	őskori szórványlelet, kora Árpád- kori templom, temető, osszarium, ismeretlen korú éremlelet,	
23894	Szilvásvár, Cserepeskői- sziklaodú	barlang, őskor	1.620-55/1951. KM
33211	Szilvásvár, Töröksánc	késő bronzkori, Kyjatice- kultúra, erődített telep, középkori szórványlelet, nyílhegyek	1620-121/1951 KM
43214	Szilvásvár, Gerennavár	középkori várkastély	1620-121/1951 KM
23895	Szilvásvár, Körösbarlang	ismeretlen korú barlang, őslénytani lelet	1.620-55/1951. KM
14714	Szilvásvár, Istállókői-barlang	felső paleolitikum, Aurignaci- kultúra, barlang, kőeszköz, telep	1.620-55/1951. KM
25655	Szihalom, Földvár	őskori szórványlelet, kora-középső bronzkor (Hatvani- kultúra) földvár, "a Füzesabonyi kultúra is használhatta", kora Árpád- kori temető,	1620-121/1951 KM
42902	Szarvaskő, Szarvaskő vára	Középkori kővár	46752/1972. MM
32380	Sirok, Vár	ismeretlen korú kaptárkő, középkori kővár	
25656	Novaj, Földvár	kora- középső bronzkori Hatvani- kultúra tell, földvár, preszkíta, Mezőcsáti- kultúra temetkezése, honfoglalás kori temető	1620-121/1951 KM
77333	Noszvaj, Dóc1.	ismeretlen korú kaptárkő	1620-121/1951 KM
77335	Noszvaj, Dóc2.	ismeretlen korú kaptárkő	1620-121/1951 KM
21307	Nagyvisnyó, Ölyveskői rókalyuk	barlang, paleolitikum	1.620-55/1951. KM
44825	Mátraszentimre, Óvár	késő bronzkori (Piliny kultúra, Kyjatice- kultúra), földvár, kora vaskori szórványlelet, késő vaskori kelta erődített telep, középkori vár	1620-121/1951 KM
55270	Mátraszentimre, Ágasvár	erődített telep, késő bronzkor Kyjatice- kultúra, középkori kővár	1620-121/1951 KM
55272	Mátraszentimre, Ágasvár-oldal 1	késő bronzkor, Kyjatice- kultúra, Telep	1620-121/1951 KM
55273	Mátraszentimre, Ágasvár-oldal 3	késő bronzkor, Kyjatice- kultúra, Telep	1620-121/1951 KM

azonosító	lelőhely	jelleg	határozat
49887	Mátraszentimre, Ágasvár-oldal 2	késő bronzkor, Kyjatice- kultúra, Telep	1620-121/1951 KM
30965	Maklár, Kosztoperium-domb	őskori kemence, középső bronzkori (Halomsíros kultúra,) késő bronzkori (Piliny-kultúra,) hamvasztásos temető, preszkíta Mezőcsáti-kultúra temetője, szarmata sír, telep,	
25665	Kisnána, Vár	középkori kővár, templom, temető	
23867	Hatvan, Nagygombos (Római őrtorony)	bronzkori telep, római kori őrtorony, sánc, épület, népvándorlás kori szórványlelet, középkori telep, ismeretlen korú temető	22292/1976. KM
21135	Hatvan, Strázsa-hegy	középkori telep, éremlelet	22292/1976. KM
31494	Gyöngyöspata,	Szent Péter templom	33503/1979. KM
21134	Gyöngyöspata, Várhegy	őskori állatidol, ismeretlen korú csontvázas sír, Árpád- kori földvár, templom, középkori telep	33503/1979. KM
44688	Füzesabony, Csörsz-árok	Császárkori szarmata sánc, (Csörsz árok) természettudományos kutatás	1620-33/1951 VKM
32096	Füzesabony, Öregdomb	középső bronzkor, Füzesabony- kultúra telep, temető	20493/1983. MM
21305	Felsőtárkány, Tar-kői-kőfülke	barlang, paleolitikum, őslénytani lelet	1.620-55/1951. KM
25671	Felsőtárkány, Barátrét	késő középkori karthausi kolostor	46752/1972. MM
21302	Felsőtárkány, Lök-völgyi-barlang	felső paleolitikum, (Szeleta-kultúra) barlang	1.620-55/1951. KM
21303	Felsőtárkány, Pes-kő-barlang	felső paleolitikum és késő bronzkori (Kyjatice-kultúra) telepnyom	1.620-55/1951. KM
21292	Eger, Berva-barlang	barlang, paleolitikum	1.620-55/1951. KM
42903	Bükkzentmárton, Szt. Márton templom	újkori templom, középkori maradványok	46752/1972. MM
42904	Bélapátfalva, Ciszterci nemzetségi monostor	őskori telep, Árpád kori telep, temető, középkori település, apátság, templom	46752/1972. MM

50. ábra: Jogsabályi határozattal védetté nyilvánított terület

A Miniszterelnökség, Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály által vezetett közhiteles hatósági nyilvántartásban található adatok alapján Heves megye területén a fenti kiemelten védett régészeti lelőhelyeken kívül még további több, mint 1000 régészeti lelőhely szerepel nyilvántartott régészeti lelőhelyként, melyek általános régészeti védelem alatt állnak a 2001.

évi LXIV. a kulturális örökség védelméről szóló törvény 11. §-a alapján. A nyilvántartott régészeti lelőhelyek listáját az 2. számú melléklet tartalmazza.

51. ábra: Régészeti lelőhelyek
 Forrás: adatszolgáltatás

Barlangok

A régészeti szempontból jelentős barlangok köréről szóló 43/2013. (VIII. 9.) BM rendelet, 1. számú melléklete az alábbi Heves megyei barlangokat tartalmazza:

település	Barlangkataszteri szám	Lelőhely-azonosító	Barlang neve (lelőhely neve)
Eger	5342-1	21292	Berva-barlang
Felsőtárkány	5343-63	21302	Lök-völgyi-barlang

Felsőtárkány	5343-1	21303	Pes-kő-barlang
Felsőtárkány	5343-8	21304	Petényi-barlang
Felsőtárkány	5343-2	21305	Tar-kői-kőfülke
Felsőtárkány	5383-4	82641	Arnóc-kői-sziklaodú
Mezőszentimre	5230-7	49886	Gyula-barlang
Szilvásvár	5341-1	14714	Istállós-kői-barlang
Szilvásvár	5343-16	23894	Cserepes-kői-sziklaodú
Szilvásvár	5341-17	23895	Körös-barlang

52. ábra: Heves megyei barlangok

Az örökségi értékek elemzése

A régészet tárgykörébe (kezdetektől 1711-ig) utalt örökségi értékek két fajtáját lehet megkülönböztetni. A földobjektumok (régészeti-történeti rétegek, szemétdöbrök, földbe ástott objektumok feltjai, kutak, tüzelőhelyek) a régészeti feltárás során eredeti rétegviszonyaiktól megfosztva, megsemmisülnek. Ebben az esetben a jelenségek értelmezése, dokumentálása után, a leletek összegyűjtésével a lelőhelynek a feltárt része elpusztul. A paleolitikumtól gyakorlatilag a római korig ez a helyzet szinte kizárólagosnak mondható. (Kivétel: őskori sáncvárak, erődítések) De később is a népvándorlás kori és Árpád kori emlékek esetében is jobbra ez a helyzet. Kivételt képeznek a kőből épített maradványok, melyek minőségük, jelentőségük miatt fogva műemléki megtartásra érdemesek. Árpád-kori és középkori várak, templomok, kőépületek, kaptárkövek ebbe a kategóriába tartoznak.

Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

A régészeti emlékek feltárásának a napjainkban bevett gyakorlat szerint indítéka valamely beruházás földmunkáinak területén végzendő megelőző feltárás szükségessége. Ebben az esetben a feltárás kiterjedése nem a lelőhely határait veszi figyelembe, hanem a beruházásnak a földmunkákkal, alapozással szükségszerűen elpusztuló felületét.

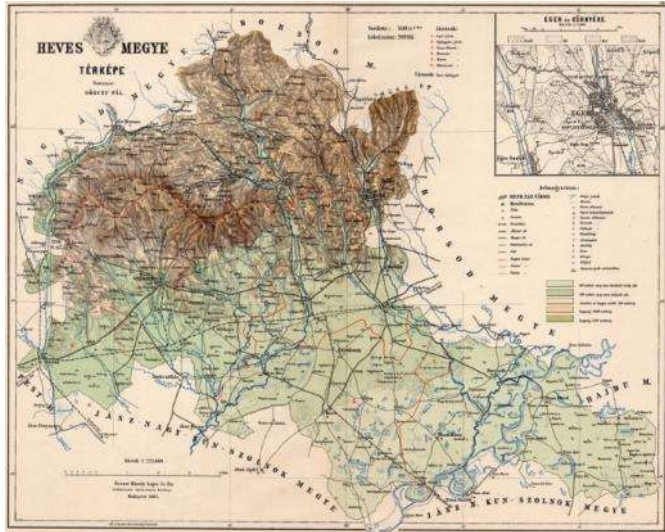
A már ismertté vált régészeti emlékek sorában a megőrzés, bemutatás lehetősége a műemléki megtartásra érdemes maradványok esetében jöhet számításba.

Folyamatok iránya, visszafordíthatósága

Bármely régészeti lelőhelyen végzett földmunkával járó beavatkozás az érintett terület eredeti régészeti-történeti rétegeit megsemmisíti. Ezért a későbbi kutathatóság érdekében főleg egy-egy kiemelkedő régészeti lelőhely esetében mérlegelni szükséges, hogy lehetnek olyan területek, melyeket érintetlenül kell hagyni.

Építészeti örökség, műemléki értékek

Heves vármegye a XIII. században jött létre az addigi hatalmas Újvár vármegye déli részéből, ekkor a vármegye neve Heves-Újvár vármegye lett. 1596–1687 között az Oszmán Birodalom uralma alatt állt. A török hódítástól az 1876-os megyerendezésig Külső-Szolnok vármegyével volt egyesítve Heves és Külső-Szolnok vármegye néven. Az 1945-ös megyerendezés során idecsatoltak néhány községet Borsodtól. Az 1950-es megyerendezés során került sor Heves és Nógrád határának kiigazítására Pásztó és Lőrinci környékén, valamint további községeket csatoltak Heveshez Borsod és Pest-Pilis-Solt megyétől, továbbá a Tiszától keletre fekvő községeket Szolnok megyéhez csatolták.

53. ábra: Régészeti Heves megye 1887-ben

Heves vármegyének nemcsak a külső határai változtak több ízben, hanem a belső, járási beosztása is. 1876-tól eleinte nyolc, majd hét járásra oszlott, melyek határai sokszor változtak, végül az 1880-as évek közepére kialakult és állandóvá vált az 1950-ig fennálló hat járás neve és székhelye. A megye ma hét járásból áll, amelyek székhelye: Eger (egyben megyeszékhely is), Bélapátfalva, Füzesabony, Gyöngyös, Hatvan, Heves, Pétervására városok. A megyében összesen 11 város és 110 község található. A megye építészeti örökségének ismertetésénél a mai megyehatárok között lévő településeket vettük tekintetbe.

A megye az Alföld és a hegyvidék, a Felföld határán fekszik, területén pedig három termelési övezet húzódik: északon a gyéren iparosodott erdőség, ettől délre egy szőlő- és gyümölcsstermelő sáv, még délebbre pedig a gabonatermelő és állattartó síkság található. A mintegy 310 000 lélekszámú lakosság túlnyomó része magyar, a kisebb számú szlovák és német nemzetiségű lakosság a XVIII. században, a török hódoltság után telepedett le Eger környékén és a Mátra lejtőin, a harcok folyamán elnéptelenedett falvakba. Ezek a földrajzi, gazdasági és demográfiai tényezők együttesen hatottak a megye településeinek szerkezetére és történeti építészetére is.

A települések néhány kivételtől eltekintve rendelkeznek középkori előzményekkel, ami tetten érhető a településszerkezet alakulásában is. A templomok jelentős része is őriz középkori előzményeket – még ha időnként csak régészeti módszerekkel vagy épületkutatással kimutatható módon is –, tehát ma is az egykori településszervező erővel bíró helyeken állnak. Ritkábban a középkori építészeti előzmények a templomok mai megjelenésben is tetten érhetők. Mivel Heves megye területét mind a tatárjárás, mind a török megszállás súlyosan érintette, ebből kifolyólag a középkorból viszonylag kevés álló építészeti emlék maradt fenn, azonban ezek között nem egy kiemelkedő jelentőségű is található.

A megye legkorábbi fennmaradt építészeti emlékei a középkori templomok és kővárak. A ma is fennálló egyházi épületek sorából a legkorábbi keletkezésű a **feldebrői** templom, amely az Aba nemzetség szállásterületének valószínűleg legjelentősebb templomaként épült. Az altemplom egy XI.

századi, öthajós, centrális alaprajzú, mind a négy oldalán íves apszissal bővített korábbi épület megmaradt altemploma, a keresztirányú, széles hajóját kettéosztó oszlopsorral, eredeti boltozatrendszerével és a félköríves apszissal szemben kialakított sírkamrával. Az altemplomban található hazánk legkorábbinak tartott falképei a XII. század második feléből. A XII–XIII. sz. fordulója táján a hajót részben elbontották és háromhajóssá alakították. 1744–45-ben átépítették.

A XI. sz. végéről – XII. sz. elejéről származik **Tarnaszentmária** szintén sajátos építészeti megoldást tartalmazó Árpád-kori temploma: a patkóalakú főszentély előtt a hajó külső falából ki nem lépő oldalapszissal bővített előtér csatlakozik, a szentély alatt középkori altemplom található.

54. ábra: Egyházi épületek

A magyar középkor korai időszakából származik a **kisnánai** vár területén feltárt XII. századi körtemplom, **Váraszó** XII. sz. végén - XIII. sz. elején épült temploma, valamint a XIII. sz. elejéről származó, később jelentősen átépített **verpeléti** templom.

A megye számos további temploma tartalmaz középkori részleteket a falazatban vagy az alapokban, esetenként régészeti módszerekkel feltárható korábbi épületrészekben, például a nagyobbítást megelőző szentély-alapfalakban. Ezért a templomok nagyobb felújítása, esetleges bővítése előtt indokolt az épületek kutatása, régészeti feltárása. A kutatásuk, feltárásuk a XIX. század második fele óta rendszeresnek mondható, a műemléki vagy régészeti védelem alatt álló épületek esetében pedig jogszabályi előírás.

Egerben található a Szent István által alapított tíz püspökség egyike, **középkori székesegyházának romja** a várban található. A háromhajós, többször átépített középkori székesegyház román és gótikus stílusú falmaradványai – épült a XII-XIV. században, illetve a XV. sz. végén – a vár keleti felében állnak, a legmagasabban álló gótikus pillércsonkon Szent István XIX. századi szobra áll (Marco Casagrande, 1835). A templom déli oldalán kápolnasor és korai rotunda alapfalait tárták fel, tőle délnyugatra láthatók a provizori palota csekély maradványai. Jelentős gótikus emlék a várbeli egykori székesegyház romjai közelében álló, helyreállított középkori püspöki palota 1470-75 között emelt gótikus, csúcsíves árkádsoros épülete (emelete XVIII. századi).

55. ábra: Egri vár

Eger középkori vára IV. Béla engedélye alapján a XIII-XIV. században épült ki a püspökség számára. A XVI. század első felében a várat külső és belső részre osztották, és korszerűsítették a védműveket. Az 1552-es török ostrom után, majd a török megszállás idején (1596–1687) további kiépítésre került sor. A XVIII-XIX. században az erődítést fokozatosan visszabontották. A tudományos kutatása és helyreállítása 1862-től folytatólagosan zajlik. A középkorban a várost is kőfal övezte, amelynek csak csekély maradványai maradtak fenn.

A XIII. századból származik a III. Béla király által betelepített ciszter szerzetesrend egyetlen fennmaradt magyarországi középkori temploma **Bélapátfalván**. A Békő nyugati lábánál álló, háromhajós, keletelt bazilika egyenes szentélyzáródással és keresztházzal épült, a déli oldalhoz kolostor csatlakozott, amelynek csak alapfalai maradtak fenn. Az apátságot II. Kilit egri püspök alapította 1232-ben. A templom építése a XIV. század második feléig elhúzódott. A XVI. században elhagyott templomot a még álló falainak felhasználásával 1732–1745 között újjáépítették és beboltozták. 1934-ben, majd 1952–1966 között restaurálták.

56. ábra: Templomok – Bélapátfalva, Gyöngyös

A megye másik jelentős méretű középkori eredetű temploma **Gyöngyösön**, a Fő téren álló **Szent Bertalan templom**, amely nagyméretű gótikus csarnoktemplom többszöri átalakításával nyerte el mai formáját 1773-ban. A háromhajós, keletelt, poligonális szentélyzáródású épületet körben támpillérek erősítik, a szentélyzáródáson láthatók a feltárt gótikus ablakok. A déli oldalához csatlakozott a középkori torony, a nyugati tornyok 1773-ban és 1815-ben épültek. Szintén Gyöngyösön található a **ferences templom**, amelyet a XIV. század második felében kezdtek építeni és a források szerint a

gótikus együttes 1494-re készült el. Ezt a török hadak 1526-ban feldúlták, de a ferencesek 1531-ben újjáépítették. A XVIII. században a templomot barokk stílusban átépítették, de megtartották annak egyhajós gótikus jellegét és szentélyének késő gótikus boltozatát. A templom északi oldalához csatlakozó kolostort 1701-1727 között építették.

Gyöngyössolymos temploma a XIV. századból származik. **Gyöngyöspata** temploma fő tömegében a XV. században épült, a szentélyben és a főhajóban középkori falfestmény töredékek találhatók. Mindkét templom tornya az alsó szint fölött nyolcszög alaprajzú. **Halmajugra** temploma szintén XIV. századi, a szentélyben középkori falkép töredékekkel.

A várak közül kiemelendő még a **kisnánai vár**, amely az említett XII. századi körtemplom köré épült, várrá történő kiépítése a XIV.–XV. század fordulójára tehető, reprezentatív palotával, a XII. századi körtemplom gótikus vártemplommá történő átépítésével. A külső várfal és a várudvar további épületei a XV.–XVI. századból származnak. A megye másik jelentős erődítménye **Sirok vára**, amelyet az Aba nemzetség Verpeléti ága építtetett. A magasabb sziklatömbön ülő szabálytalan alaprajzú felső várhoz nyugat felől olaszbástyás, védőöves alsó vár csatlakozik. A vár alatt sziklába vágott folyosó- és teremrendszer húzódik. A felsővár XIII-XIV. századi, az alsóvár 1562-ben épült. Az Eger fölötti **Szarvaskő** XVIII. században elpusztult várát az egri püspökség építette valamikor 1261-1295 között, menedékhely céljára. Kisebb jelentőségű vár romja a szintén az Aba nemzetség által a XIII. században épített **mátraderecskei Kanázs vár**, valamint a **markazi vár**, amelyet valószínűleg a Kompolti család épített a XIII.-XIV. században.

A török uralom idejét Heves megyében néhány fennmaradt oszmán-török építészeti emlék jelképezi: Egerben a minaret és a Valide Szultána-fürdő. Több olyan török mecsetről vannak források, amelyeket a letelepedő szerzetesrendek felhasználtak a templomuk építésénél. Azonban a közel évszázados török uralomnak inkább csak régészeti módszerekkel feltárható nyomai maradtak Egerben és a megyében egyaránt.

A török alóli felszabadítás és az azt követő lassú konszolidáció után nagyarányú újjáépítés következett, amely számos barokk építészeti emlékekkel gazdagította a megyét. A városok közül Eger mellett elsősorban Gyöngyösön található nagyobb számú kvalitásos műemlék. Eger és Gyöngyös történeti településmagjai ma műemléki területekként védettek.

Eger a felszabadulás után elveszítette szabad királyi város címét, helyette az egri püspök lett a város földesura, ami kihatott az építészetére, művészeti éltére is. A püspöki városban számos elsőrangú barokk építészeti alkotás – templomok, kápolnák, püspöki, préposti és kanonoki paloták – született, a Rómában iskolázott püspökök pompakedvelése és tudatos városszakító törekvése nagy hatással volt a városkép formálódására és az építészeti minőségre egyaránt. Építészeket, mestereket rendre Itáliából és osztrák területekről hozattak, akik a közép-európai barokk magas színvonalát hozták el a török megszállás során a fejlődéstől elvágott városba, illetve megyébe. A püspökség építkezései mellett a legjelentősebb az Egerben megtelepedett hat szerzetesrend építőtevékenysége: kolostoraik és templomaik, valamint ezek művészi berendezései és felszerelése. A külföldi mesterek beáramlása fokozatosan kiterjedt a német, cseh és morva területekre is. Számos művész végleg letelepedett Magyarországon, és megyeszerte vagy még távolabbi vidékeken is kifejtette alkotó tevékenységét.

Eger városa a korszak építészeti emlékeinek jelentős részét tehát a püspökségnek és a szerzetesrendi építkezéseknek köszönheti, amelyek mellett számos egyéb középület és polgárház is

fennmaradt a korszakból. Az újjáépítés első jelentősépülete a **püspöki (érseki) palota**, amelyet XVI. századi épületek felhasználásával Erdődy Gábor püspök kezdett építtetni 1715-1732 között (építész: Giovanni Battista Carlone), majd 1761-1775 között Eszterházy Károly bővítette, végül a déli épületcsoportot Pyrker László érsek emeltette. A végső kialakításában U-alaprajzú, díszudvaros, emeletes barokk palota északi homlokzatához későbbi dízlépcsőház csatlakozik (1765, építész: Fellner Jakab), valamint a középső szárny nyugati oldalához két szintet átfogó kápolna csatlakozik oratóriummal. A palotától délre épült a barokk székesegyház, amelyet a mai székesegyház építéskor bontottak el a XIX. század elején. A harmadik jelentős barokk épület a **jezsuiták (később ciszterciek) temploma**, amelyet 1699-ben készült terv alapján emeltek 1731-1743 között, építőmestere szintén G. B. Carlone volt. Ugyanő építette Egerben az Irgalmas rendiek konventjét és kórházát, a Foglár-féle jogakadémiát (Kossuth u.8.), valamint Püspöky kanonok házát (Kossuth u. 10.), illetve számos kisebb-nagyobb építkezésben volt része, jelentősen hozzájárulva Eger barokk városképéhez. Carlone számos templomot is épített Eger környékén: Felnémeten (1715), Demjénben (1730-32), Kerecsenden (1732), Makláron (1733), Füzesabonyban (1732-35), Egerszalókon (1738) az utóbbi négyet később átépítették.

Az egri barokk templomok sorában művészeti szempontból a leginkább kvalitásos a **Minoriták temploma** a Dobó téren, a főszékesegyház és a gyöngyösi Szent Bertalan-templom után Heves megye harmadik legnagyobb temploma. Épült Kilian Ignaz Dietzenhofer tervei alapján 1758-1772 között. A zárt sorú beépítésű, egyhajós, keresztházás, két homlokzati tornyos, kosárféle szentélyzáródású templom homlokzata a két torony között egy-egy oszloppárral hangsúlyozott; erős félkörben előugró középrizalitban, lépcsősor fölött nyílik a kapu, amelyet gazdagon faragott szemöldökpárkány díszít.

57. ábra: Eger építészeti emlékei

Eger emblematikus középülete az 1763-1782 között épült **Líceum**, amely a püspöki (érseki) palota és a főszékesegyház szomszédságában szabadon álló, nagyméretű, négyzetes udvart körülfogó kétemeletes épület, középtengelyében erősen kiülő, háromtengelyes, timpanonos középházalattal; a keleti homlokzat középtengelyében csillagvizsgáló torony emelkedik. Barkóczy Ferenc püspök kezdeményezését felkarolva, Eszterházy Károly püspök építtette püspöki iskola, illetve egyetem céljára (építésszek: 1763–1764, Josef Ignaz Gerl; 1764–1779, Fellner Jakab; 1780–1782, Grossmann József). A belsőben barokk falképekkel gazdagon díszített könyvtárterem, színházterem, díszterem és kápolna található.

Az újabb **főszékesegyház** már klasszicista stílusban épült, emeltette Pyrker János érsek, épült 1831-1838 között, a korábbi székesegyház lebontásával (építész: Hild József). Szabadon álló, háromhajós, keresztházás templom, a négyzet fölött kupolával, két nyugati toronnyal, a kereszthajó északi és déli oldalán mellékbejáratokkal. Az oszlopos, portikuszos főbejárathoz széles, szobrokkal díszített lépcsősor vezet.

A nagyméretű, jelentős középületek mellett Eger épített örökségének jellemzője, hogy igen nagy számban, összefüggő utcákat alkotva maradtak fenn zömében XVIII. században épült kisebb-nagyobb városi lakóházak, paloták. A városkép védelme érdekében az átlagot képviselő, egyedi műemléki védelemben nem részesülő épületek is megőrzendők, méltó funkcióban tartásuk kívánatos. Az 1960-as, 1970-es évek várostervezése folytán jelentős károk keletkeztek az addig intakt hagyományos városszövetben, a lebontott tömbbelsőik helyére akkor nagyméretű modern lakóépületeket emeltek.

Az 1700-as években, a török kiűzése után kezdett el kiépülni az egri érseki pincerendszer. Az Egerbe visszatérő Fenessy György püspök a székhelyét áthelyezte a várból a belvárosba, ahol az építési munkálatok a hegyből kitermelt riolittufából készültek. A kitermelt kő után hatalmas labirintusrendszer keletkezett, amely több mint 3 kilométer hosszan nyúlt el a föld alatt a Hatvani kaputól egészen a város északi határáig, a Rác kapuig.

Eger mellett **Gyöngyös** városában található nagyobb számban barokk műemlék: templomok, a ferences kolostor, a Szent Bertalan-plébánia, a sóház, a kvártélyház, valamint városi polgárházak. A

belvárost Gyöngyösön is összefüggő történeti épületállomány alkotja. A barokk épületek közül kiemelendő a Haller–Berényi–Orczy-kastély három udvart körülzáró, egyemeletes épületegyüttese, építtette gróf Haller Sámuel tábornok az 1740-es években (építész: Domenico és Giovanni Battista Ricca).

58. ábra: Barokk műemlékek - Gyöngyös

A török uralom utáni újjáépítés során a legtöbb település új templomot és plébániát kapott. A megye barokk stílusú emlékanyaga sokban kötődik az Egerben dolgozó építészeknek és mesterembereknek megveszerte kifejtett munkásságához, jellemzően templomok, plébániák, kastélyok építésében vettek részt, de egyéb uradalmi épületek, vagy éppen polgárházak is kötődnek hozzájuk.

Hatvanban a Grassalkovich család nagyméretű barokk kastélya a város főterének meghatározó épülete, egyben az egyik legrégebbi épület is a városban (1754-1763, Oracsek Ignác, Mayerhoffer András, Jung József). A szintén a téren álló r.k. templomot korábbi épület helyén gr. Grassalkovich I. Antal építtette (építész: Oracsek Ignác; kivitelező: Jung József). A plébániaház még a XVIII. század első feléből származik. Hatvan külterületén, Nagygomboson áll a Grassalkovichok nagyméretű majorsága, amely jelentős részét Grassalkovich I. Antal építtette részben posztógyár céljára 1762 körül.

Pétervásárán a barokk kastélyt 1760-ban építtette Keglevich Gábor (építész: Quadri Kristóf), amely zárt udvart kerítő együttes. **Noszvajon** 1778-1780 között épült az egykori Szepessy, majd De La Motte-kastély (tervező: Povolni János), amelyhez tájképi kert is tartozik.

59. ábra: Grassalkovich-kastély - Hatvan

60. ábra: Barokk kastély - Pétervására

A XVIII. század legvégén megjelenő és fokozatosan teret nyerő **klasszicista stílus** legfontosabb, országos szinten is kiemelkedő alkotása a fentebb ismertetett egri főszékesegyház Hild József tervezte monumentális épülete, amely a városkép legmeghatározóbb eleme. Az egyházmegye 1804-ben érsekségi rangot kapott, az immáron érsekivé vált püspöki palota klasszicista képtár-szárnyal gazdagodott. Klasszicista stílusban épült az Irgalmas rendiek temploma és az ún. kis zsinagóga is, valamint kanonokházak és több városi lakóház. **Gyöngyösön** a klasszicizmus emlékei közül kiemelkedik az Orczy-kastély, továbbá ebben a stílusban épült a Fő téren álló Orczy-levéltár, a régi zsinagóga, egy kúria, valamint néhány városi lakóház. A vidéki épületek közül a klasszicizmus emlékei közé tartozik **Szilvásváradon** a kör alaprajzú református templom, **Istenmezején** és **Szarvaskőn** az r.k. templomok, **Andornaktályán** a Mocsáry-kastély és a parkjában álló gloriett, **Karácsondon** a Csiszár-kastély, valamint kúriák Egercsehiben, Erdőteleken, Gyöngyöshalászon, Hevesen, Hevesvezekényben, Mónosbélben, Nagykökényesen, illetve Hevesen a volt városháza.

A **romantikus stílus** egyik első hazai előfutára a **Pétervásárán** lévő háromhajós r.k. templom, amely a lebontott középkori templom helyén épült 1812-17 között (tervező: Povolni János).

A **historizáló építészet** emlékei közül kiemelkedő a Károlyiak **Parádsasváron** lévő, 1882-ben épült kastélya, amely a francia reneszánsz építészetet idézi (tervező: Ybl Miklós). **Parádon** áll a Károlyi György által 1888-ban építtetett, gazdag részletképzésű, favázás-, téglá- és kő architektúrás ún. Cifra-istálló (tervező: Ybl Miklós; ma istálló- és kocsimúzeum). **Parádfürdőn**, a gyógyvíz források környékén már a XIX. század közepén szállodákat emeltek, kialakítva ezzel a közkedvelté váló fürdőhelyet. Az 1850-es években a gróf Károlyi család tulajdonába került és további dinamikus fejlődésnek indult: 1854-ben épült a Zsuzsanna-lak, 1865-1866-ban a timsós-tó, 1873-ban a Hotel Parád (tervező: Ybl Miklós), és 1893-ban épült az Erzsébet Szálló. A fürdőtelephez 10 hektáros sétáló- és gyógy park tartozik.

61. ábra: Károlyi-Kastély - Parádsasvár

62. ábra: Cifra-istálló - Parád

63. ábra: Fürdőtelep részlet - Parádfürdő

Hatvanban a cukorgyár historizáló épületegyütteséhez tartozik két kastélyépület: az ún. Kristály-kastély és az ún. Koppély-kastély, az utóbbi igazgató lakásként épült. **Szilvásváradon** a Keglevich család építtetett kastélyt 1860-ban Ybl Miklóssal, amelyet a XX. század elején neobarokk stílusban átalakítottak és bővítettek.

A XIX. század végi gazdasági felemelkedés idején, a historizmus korszakában számtalan városi, mezővárosi és falusi középület, lakóépület és gazdasági épület létesült, amelyek mindenütt a hagyományos településképet alkotó vagy a korábbi korszakokat kiegészítő elemek. Ide tartoznak a

korszak gazdasági és műszaki fejlődését híven mutató vasúti épületek is, amelyek közül kiemelkedik Füzesabony nagyméretű vasútállomása.

A XIX.-XX. század fordulóján elterjedt **szecessziós** stílus emlékei között megemlíthetők a gyöngyösi Fő tér házai, Egerben a Deák Ferenc utca villái, valamint a poroszlói városháza.

Végezetül a **népi, falusi építészeti emlékekről** kell megemlékezni, amelyek egy gyorsuló ütemben eltűnő életforma hírmondói. A népi lakóházak a parasztság különböző társadalmi rétegeinek építkezési kultúráját tükrözik. Közülük kiválik a falun, paraszti sorban élő, de mégis kiváltságos (adómentes) kismesek házai, amelyek részben kőfalazatú házak (Mikófalván, Szilvásváradon és Átányon) nemcsak anyagukkal, hanem méreteikkel és külsejük, homlokzatuk gazdagabb díszítésével is elkülönülnek a többi közül. A korábbi századok faépítkezését felváltó kőépítkezés természetesen az anyag lelőhelyének közelében, a hegyvidéken és még inkább a kőbányák környékén honosodott meg. Fontos a XVIII-XIX. században a kőfaragó központok működése, és azok hatása a közeli és távolabbi környék építő gyakorlatára azzal, hogy előbb ablakkereteket, majd tornácoszlopokat faragtak és szállítottak a megrendelőnek; erre jó példa a siroki kőfaragás, amelyet az 1870 körül Parádfürdőn működő olasz kőfaragók lendítettek fel. A népi építészet emlékeit ugyanakkor nagyobb részben a feudális társadalom alapját képező jobbágyság, a kisiparos réteg, valamint a földnélküli zsellérek házai adják. Anyagukat tekintve sokáig a legfontosabb építőanyag a föld, vályog volt, mert a közlekedés kifejlődése előtt a megye nagyobb részén, az alföldi síkságon követ és fát csak nehezen lehetett beszerezni.

A tárgyi kulturális örökség megőrzése terén a legnagyobb kihívást a népi épületek helyben történő megőrzése, használatban való fenntartása és a korszerűsítése jelenti. Az élő falvak településképeinek megőrzése során szem előtt tartandó a védett épületeknek az anyagában való megőrzése, mivel a hagyományos formák átörökítése csak így lehetséges hiteles módon. Egyes, a tájegységre leginkább jellemző, különösen értékes népi épület megőrzésének bevált módja a tájházként történő hasznosítás. Fel szokott merülni végső esetben a szabadtéri néprajzi múzeumban (skanzenben) történő elhelyezés is, amely azonban a településképek megőrzése ellen ható megoldás, és általában tájegységenként csak egy-egy épület átmentését teszi lehetővé. Mindezek miatt a településrendezés során kiemelt figyelmet kell fordítani erre az igen sérülékeny épületállományra.

64. ábra: Népi épületek

A népi építmények sajátos emlékei a külterületen lévő **présházak, borospincék**, amelyek szintén a népi kultúra fontos emlékei, ezek fennmaradása sokszor jobban biztosított a háztáji borászkodás révén, de a napjainkban fellendülő kisüzemi, „kézműves” borászati üzletág is segíti a fennmaradásukat. Összefüggő, érdekes együttese maradtak fenn az Eger nyugati részén lévő, a XVIII. századtól kiépülő

Szépasszony-völgyben vagy a tőle északra található, a XIX. század végén kiépülő Verőszalán, amelyek a történelmi borvidék múltjának hiteles tanúi. Gyöngyösön a Farkasmály nevű külterületen található nagyobb történelmi préház csoport; az 1750-es években telepített szőlőkben az első pincéket az 1780-as években nyitották, a rendszert a XIX. század végéig folyamatosan fejlesztették.

Az épületek mellett az épített környezet védett elemei közé tartoznak a települések közterein vagy a közutak mellett lévő művészeti értékű történelmi **szobrok, emlékművek és egyéb ún. kisémlékek** (stációk, kőfeszületek, stb). Köztük számos becses, több évszázados alkotás található, amelyek megőrzése, településképi szerepének megtartása, méltó környezetük kialakítása kihívást jelent a településrendezés és korszerűsítés során. Hasonló módon sajátos építmények például a kisebb-nagyobb **hidak**, amelyeknek idővel kérdésessé válik a terhelhetősége, de az utak átalakítása, fejlesztése során is veszélybe kerülhetnek, így a szabályozási eszközök terén is biztosítani szükséges a fennmaradásukat (pl. a közelben épülő új híddal, elkerülő útszakasszal, stb.).

A műemléki értékek megőrzése terén általánosan is elmondható, hogy elsődleges szempont az anyagukban való megőrzésük, mind külső, mind belső értékeik tekintetében. A másik fontos kritérium a méltó és fenntartható használat biztosítása, mivel az épület lényegétől idegen funkció szükségszerűen konfliktust hordoz, és végső soron a védendő értékek háttérbe szorulását, vagy értékvesztését, pusztulását okozhatja. Ezért a településrendezési tervek készítése során ezeket a szempontokat is szükséges figyelembe venni.

Heves megyében a védett műemléki értékek száma 464 helyszínen, összesen 567 védett építmény. Az építészeti örökség körébe tartoznak még a helyi (önkormányzati) védettséggű építmények.

A műemlékek, műemléki környezetek listáját a 3. számú melléklet tartalmazza.

Emlékhelyek

A nemzeti emlékhelyé nyilvánított helyszínekről a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) rendelkezik, amely II. mellékletének 2. szakasza szerint Heves megyében az **Egri Vár** nyilvánul hivatalos állami emlékhelynek, 2015 óta. A vár a XVI. században három részre szakadt Magyarország végvárrendszerének fontos eleme volt. Történetének leghíresebb epizódja az 1552-es év, amikor a Dobó István által vezetett várvédők sikerrel verték vissza a sokszoros túlerőben lévő török sereg ostromát. Az irodalomban is megörökített győzelem a magyar nemzeti emlékezet és hős kultusz fontos eseménye.

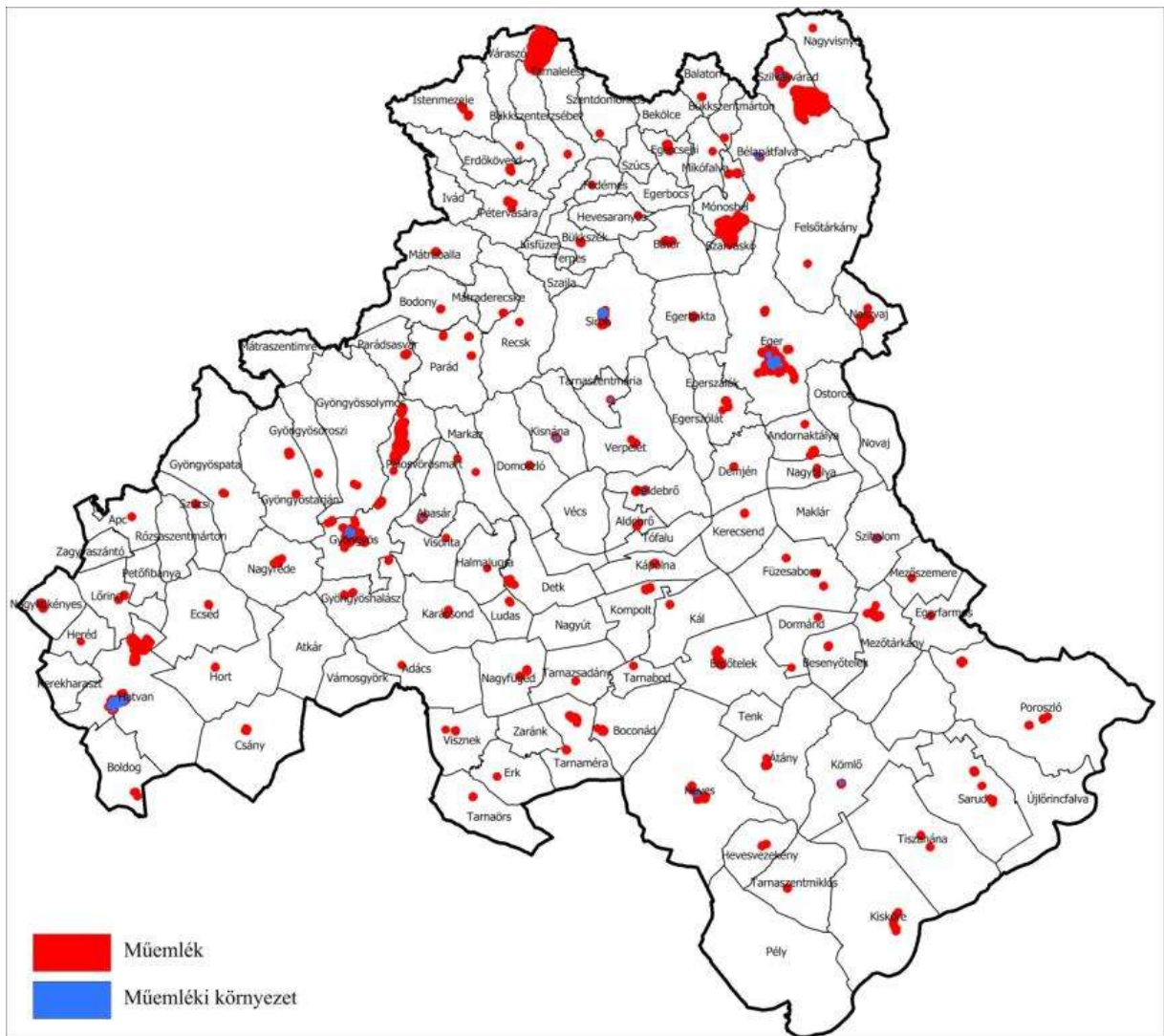
A történelmi emlékhelyeket a 303/2011 (XII.23.) Korm. rendelet sorolja fel. A történelmi emlékhelyek az emlékezet olyan fontos helyszínei, amelyek nemzeti, felekezeti, regionális vagy kisebbségi szempontból kiemelkedőnek minősülnek. Bár gyakran fontos építészeti alkotások, nem elsősorban műemléki szempontok alapján, hanem kiemelkedő történelmi szerepük miatt számítanak jelentősnek. Jelenleg ötvenkét történelmi emlékhely található az országban, ebből kettő Heves megyében:

- **Abasáron** a Bolt-tetőn a „a XI. századi királyi központ maradványai” megnevezésű helyszín, 2018 szeptembere óta. Abasár a magyar történelem legmeghatározóbb korszakának, az államalapítás korának jelentős emlékhelye. A régészeti lelőhely-együttes a mai Magyarország egyik

legjelentősebb Árpád-kori épített öröksége. Az utóbbi évek régészeti kutatásai tisztázták, hogy a feltárt épületmaradványok Aba Sámuel magyar király (1041–1044) rezidenciájához tartoztak. Történeti értékét növeli, hogy egyike azon kevés királyi központoknak, amelyekről tudomásunk van ebből az időszakból.

- **Recsken**, a Kőbányai út cím alatti területen az „egykori munkatábor” megnevezésű helyszín, 2011 óta. A Rákosi-féle diktatúra leghírhedtebb munkatábor, a kommunista terror szimbólumának számító „magyar Gulag” 1950 - 1953 között működött a Mátrában található településen. A második világháború végétől létező internálótáborok mellett 1950-ben kényszermunkatáborokat alakítottak ki a kommunista rendszer ellenségeinek bélyegzett emberek megbüntetésére. Ezek a táborok közvetlenül az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) irányítása alatt álltak. A foglyok bírósági ítélet nélkül kerültek a szigorúan őrzött titkos recski táborba, amelynek létszáma a kutatói becslések szerint 1300 és 1700 között mozgott.

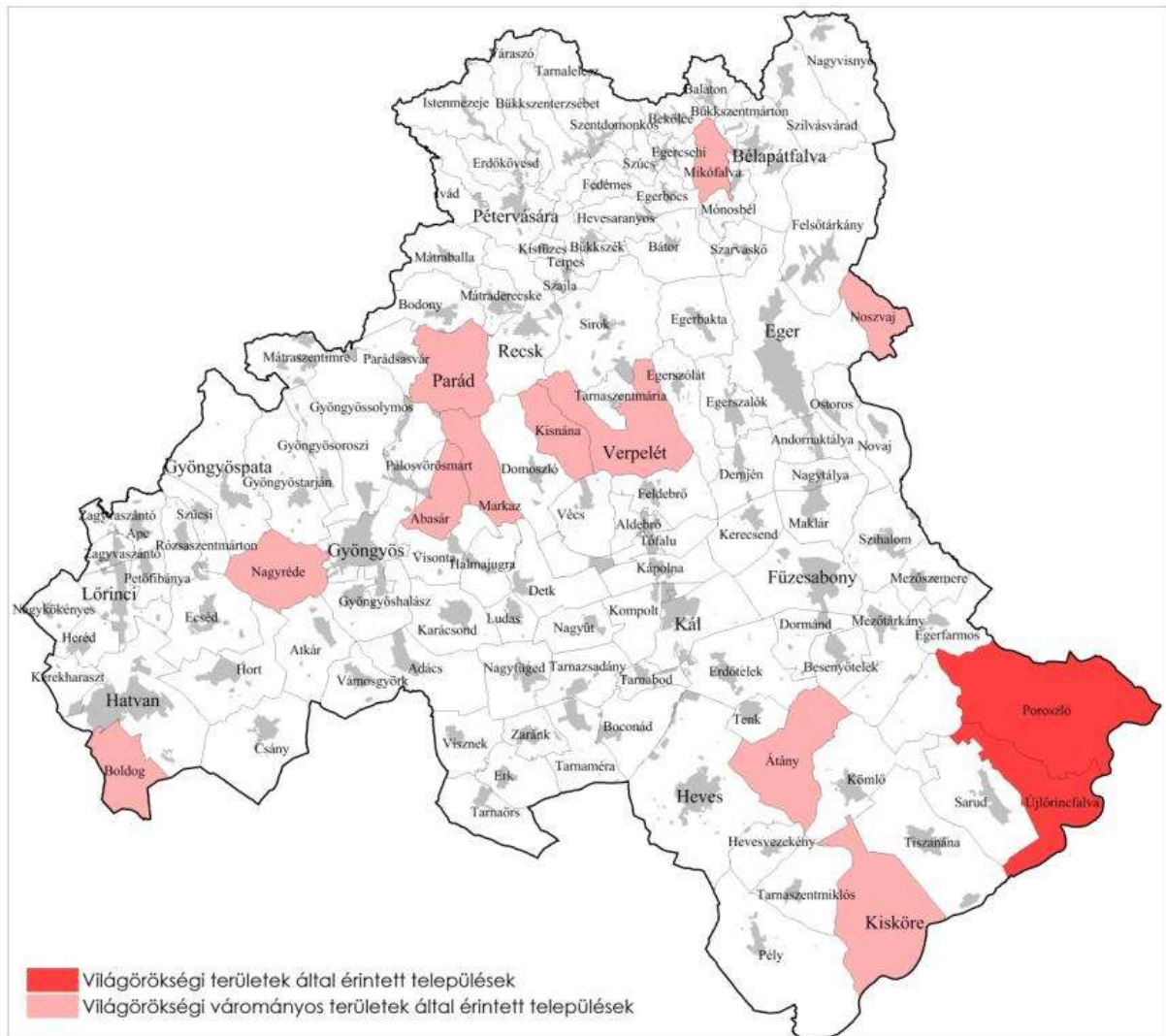
A nemzeti emlékezetben emlékhelyként szerepel, de hivatalosan nem nyilvánították azzá a **Kápolnai csata helyszínét**: az 1848-1849-es szabadságharc egyik fontos ütközete zajlott Kápolna településen 1849. február 26-27-én, amelyben a csatater a császári és királyi csapatok kezén maradt ugyan, azonban a magyar honvédsereg nem szenvedett vereséget, egyik fél sem érte el stratégiai célját. Az osztrák hadvezetésnek a csata kimeneteléről szóló túlzó beszámolóinak hatására adta ki Ferenc József császár az Olmützi alkotmányt 1849. március 4-én.

65. ábra: Országos védelmek
 Forrás: adatszolgáltatás

Világörökségi és világörökségi várományos értékek

A világörökségi és világörökségi várományos területekkel érintett településeket a 2018. évi CXXXIX. törvény 3/4 melléklete alapján szerepeltetjük.

66. ábra: Világörökségi és világörökségi várományos területek által érintett települések
(forrás: 2018. évi CXXXIX. törvény 3/4 melléklete)

Honvédelem

Heves megye közigazgatási területén az alábbi településeken több HM vagyonkezelésű, honvédelmi érdeket szolgáló honvédelmi rendeltetésű ingatlan található.

- Kiemelt fontosságú honvédelmi terület érinti Boconád, Erdőtelek, Heves településeket.
- Honvédelmi terület található továbbá Eger, Feldebrő, Gyöngyös, Kisdána, Recsk, Sirok, Tarnaszentmária, Vécs településeken.

A fent nevesített településeken olyan honvédelmi rendeltetésű ingatlanok találhatók, amelyekre a honvédelmi tárca a hosszú távú, korlátozásmentes, honvédelmi célú használatára - a Magyar Honvédség alapfeladatai rendeltetésszerű, szakszerű és jogszerű ellátása, Magyarország védelmi képességeit alapvetően meghatározó vagy a NATO-tagságból eredő, valamint a nemzetközi szerződéseiben vállalt kötelességeinek teljesítése érdekében – továbbra is igényt tart.

A honvédelmi területek korlátozásmentes fenntartása nemzeti érdek, a területekre vonatkozó jogszabályok szerint:

- A környező, nem katonai területeken folytatott tevékenységek és területhasználatok biztosítása érdekében az érintett települések településrendezési eszközeiben a honvédelmi érdeket szolgáló területek korlátozásmentes működését szolgáló védőterületeket a Honvédelmi Minisztérium adatszolgáltatása alapján kell kijelölni.
- A honvédelmi területekre építési tilalom, korlátozás nem jelölhető ki.
- A honvédelmi rendeltetésű területek és az azokon elhelyezett, elhelyezhető építmények rendeltetésük miatt jelentős hatást gyakorolhatnak a környezetükre, vagy a környezetük megengedett külső hatásaitól is védelmet igényelnek, ezért a honvédelmi terület övezettel érintett település, vagy annak környezetében található településeken az esetleges védőterületi korlátozásokat a településrendezési eszközök készítése, felülvizsgálata során a Honvédelmi Minisztérium illetékes szervének adatszolgáltatása alapján pontosítani kell.

67. ábra Honvédelmi és katonai célú területek övezete által érintett települések
(forrás: 2018. évi CXXXIX. törvény 3/5 melléklete)

Ásványvagyon

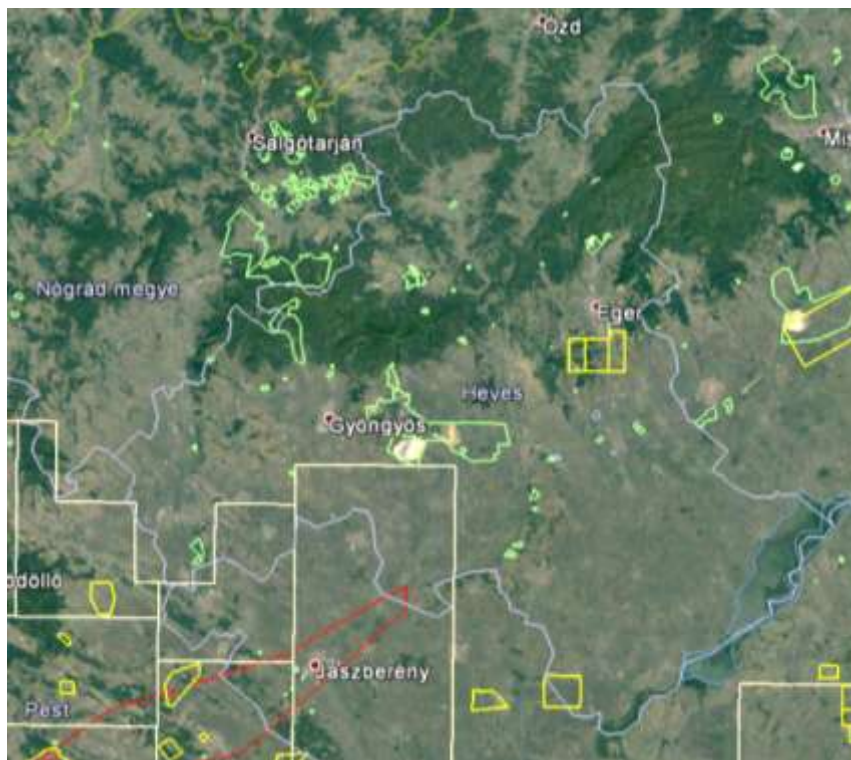
Heves megye legjelentősebb ásványi nyersanyaga a lignit, a színes érc, az andezit, a riolit és a mészkő. Az Ózd-Egercsehi medencében több széntelep keletkezett, melyek közül a miocén-kori a legvastagabb.

1937-47 között Bükkszéken kőolaj kitermelés is folyt, Demjénben pedig 1960-ban kezdték a fúrásokat. A kőolajkutatások számos helyen termálvizet hoztak a felszínre (Bükkszék, Eger, Demjén), amelyekre alapozva később fürdő létesült. Fedémesen földgázt is találtak.

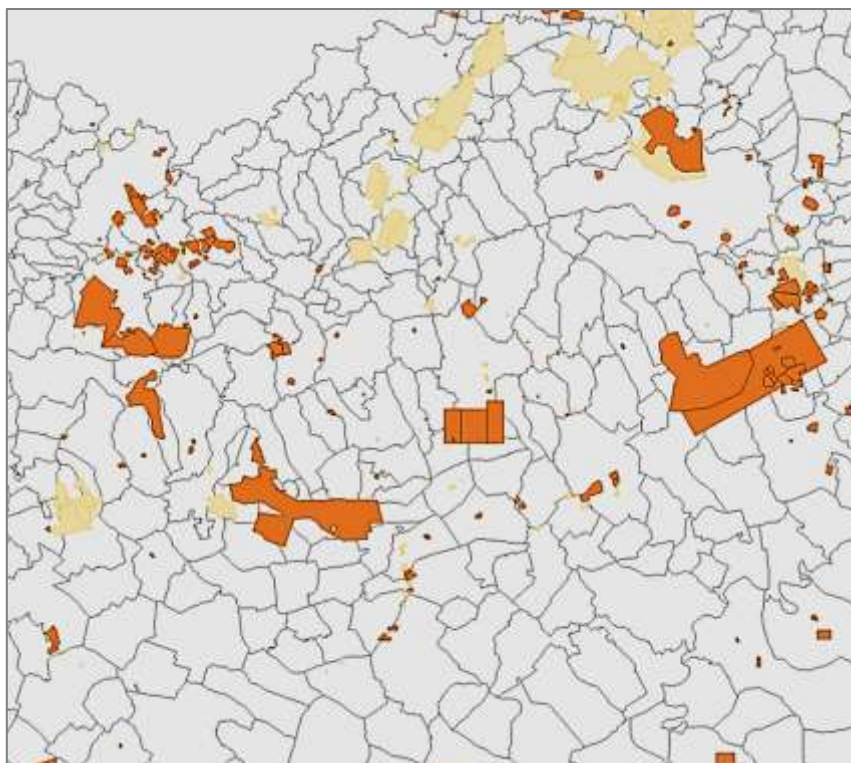
A réz és színesfém jelentős készlete található Recsken. A nagy mélység miatt kitermelése jelenleg vitatott. 1985-ig Gyöngyösorosziban is folyt színesérc bányászat. Említésre méltó építési mészkő, vegyipari homok található még a megyében nagyobb mennyiségben.

A visontai külszíni bányaművelés előrehaladásától eltekintve napjainkra a bányászat fokozatos visszavonulása vált jellemzővé. A Mátrai Erőmű Zrt. hazai alapanyagból, lignitből termel villamos energiát. A társaság két külszíni bányája Visontán és Bükkábrányban található. A visontai ún. Déli bányamező Detk – Ludas – Karácsond – Halmajugra községek által határolt területen fekszik.

Mátraderecskén radon tartalmú Co2 gáz tör a felszínre.

68. ábra Ásványvagyon szempontjából megkutatott területek

69. ábra Működő (narancs) és felhagyott (sárga) bányák Magyarországon
forrás: TEIR

A megye közigazgatási területén az alábbiakban felsorolt, engedélyezett szilárdásvány kutatási tevékenységgel érintett területek találhatóak:

#	Kutatási terület megnevezése	Kutatásra jogosított
1	Füzesabony 018/33 hrsz. és környéke	Rác Gergely egyéni vállalkozó
2	Demjén II. – riolittufa bővítés	Rác Gergely egyéni vállalkozó
3	Kál - Apolló	Apolló Kft.
4	Kápolna – Apolló	Apolló Kft.
5	Füzesabony 0308/1, 0312, 0313/1 hrsz-ú terület	„Katex 04” Ingatlanberuházó, Építőipari Kivitelező és Szolgáltató Kft.

A megye területén bejelentett előkutatás nincs.

A megye közigazgatási területén az alábbiakban felsorolt, bányafelügyeleti határozattal megállapított szilárdásvány bányatelkek helyezkednek el:

#	Bányatelkek védnév	Nyersanyag	Bányavállalkozó
1	Abasár I. - andezit	andezit	KÖKA Kő- és Kavicsbányászati Kft.

#	Bányatelek védnév	Nyersanyag	Bányavállalkozó
2	Atkár I. - homok	homok	LELE-99. Kereskedelmi és Szolgáltató Bt.
3	Boconád II. - homok	homok	Rab és Rab Sóder-Homok Bányászati Kft.
4	Bogács I. - dácittufa	dácittufa (-tufit) kevert ásványi nyersanyag II.	Terméskő Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
5	Demjén II. - riolittufa	riolittufa	Rác Gergely
6	Eger III. - mészkő	mészkő	OMYA Hungária Mészkőfeldolgozó Kft.
7	Eger IV. - riolittufa	riolittufa	Colas-Északkő Bányászati Kft.
8	Egerbakta I. - diabáz	építési diabáz	Colas-Északkő Bányászati Kft.
9	Egerszólát II. - homok	homok	KVARC-GROUP Mérnöki és Szolgáltató Kft.
10	Erdőtelek I. (Fövénygödri) - homok, kavics	homok kavics	Káli-Homok Bányászati Kft.
11	Füzesabony I. - kavics	kavics	Füzesabonyi Kavicsértékesítő Kft.
12	Gyöngyösoroszi I. - érc	polimetallikus érc	Nitrokémia Környezetvédelmi Tanácsadó és Szolgáltató Zrt.
13	Gyöngyöspata I. - andezit	zúzott andezit	Lovász Lebonyolító, Organizáló, Vállalkozó és Szervező Bt.
14	Gyöngyöspata III. - andezit	andezit	GEO-ÉP Mélyépítő Kft.
15	Gyöngyössolymos I. (Kishegyi kőbánya üzem) - riolit	riolit	Colas-Északkő Bányászati Kft.
16	Gyöngyössolymos II. (Cserkő) - piroxéndezit	andezit	Colas-Északkő Bányászati Kft.
17	Gyöngyöstarján II. - andezit	andezit	Magyar Vakond Út és Építőipari Kft.
18	Hatvan II. - homok, kavics	homok kavics	AB Hatvan Kavicstermelő és Forgalmazó Kft.
19	Heves II. - homok, kavics	homok kavics	nincs jogosított
20	Kál VIII. - homok	homok	LISZTES TRANS Fuvarozó Egyéni Cég
21	Kisnána I. - andezit	andezit	Tarnóca Kőbánya Kft.

#	Bányatelek védnév	Nyersanyag	Bányavállalkozó
22	Lőrinci II. - riolit	riolit	RIO-KŐBÁNYA Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
23	Mátraderecske I. (Téglagyár) - agyag	agyag	Leier Hungária Építőanyaggyártó Kft.
24	Mónosbél I. - diabáz	diabáz	Disten Bányászati Kft.
25	Noszvaj I. - kavics	kavics	GEO-ÉP Mélyépítő Kft.
26	Parád I. - termálsó	termálsó	Parádfürdői Állami Kórház
27	Pétevársára I. - bentonit	bentonitos agyag	TARNABÁNYA Bentonitfeldolgozó Kft.
28	Petőfibánya I. - homok	homok	RIO-KŐBÁNYA Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
29	Recsk I. - rézérc	rézérc	Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.
30	Recsk II. - andezit	andezit	Colas-Északkő Bányászati Kft.
31	Recsk II. - színesfémérc	rézérc polimetallikus érc	Nitrokémia Környezetvédelmi Tanácsadó és Szolgáltató Zrt.
32	Recsk IV. - andezit	andezit	Andezit Hungária Kőbányászati, Építőipari Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
33	Recsk V. - diabáz	bazalt	Privatus Consulting s.r.o. Magyarországi Fióktelepe
34	Sirok I. - diabáz	diabáz	Várfalvi Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
35	Szihalom I. (3-as úti) - bányászati betonkavics	kavics	Füzesabonyi Kavicsértékesítő Kft.
36	Szihalom II. - kavics	kavics	Füzesabonyi Kavicsértékesítő Kft.
37	Szurdokpüspöki I. Komárlaposi üzem) - kovaföld, pumici	horzsakőtufa kovaföld	Zalakerámia Zrt.
38	Tarnabod II. - kavics, homok	homok kavics	DOBA-BÁNYA Bányászati Kft.
39	Tarnaszentmária I. - dácittufa	dácittufa	Bolykő Bányászati Kft.
40	Visonta I. - lignit	lignit	Mátrai Erőmű Zrt.

A megye közigazgatási területén (illetve azt érintve) az alábbiakban felsorolt, engedélyezett szénhidrogén kutatási tevékenységgel (koncesszió) érintett területek találhatóak:

#	Kutatási terület név	Nyersanyag	Bányavállalkozó
1	Jászárokszállás - szénhidrogén	kőolaj szénhidrogén földgáz (konv.)	MOL Jászárokszállás Szénhidrogén Koncessziós Kft.
2	Nagykáta - szénhidrogén	szénhidrogén	OGD Nagykáta Koncessziós Kft.
3	Mogyoród - szénhidrogén	szénhidrogén	OGD Mogyoród Koncessziós Kft.

A megye közigazgatási területén (illetve azt érintve) az alábbiakban felsorolt, bányafelügyeleti határozattal megállapított szénhidrogén bányatelkek helyezkednek el:

#	Bányatelek védnév	Nyersanyag	Bányavállalkozó
1	Pély I. - szénhidrogén	szénhidrogén földgáz	Folyópart Energia Kft.
2	Andornaktálya I. - szénhidrogén	szénhidrogén földgáz kőolaj	MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.
3	Andornaktálya II. - szénhidrogén	kőolaj szénhidrogén földgáz	MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.
4	Demjén-Nyugat I. - szénhidrogén	kőolaj szénhidrogén földgáz	MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.

A megye közigazgatási területén (illetve azt érintve) az alábbiakban felsorolt, bányafelügyeleti határozattal geotermikus energia hasznosításra engedélyezett területek helyezkednek el:

#	Név	Jogosított
1	Jászberény - geotermikus energia	CEGE Geotermikus Koncessziós Kft.

A megye területén az alábbi megkutatott, ipari készlettel rendelkező szilárd ásványi nyersanyag előfordulások szerepelnek az Állami Ásványi Nyersanyag és Geotermikus Energiavagyon Nyilvántartásban:

#	Település	Lelőhely kód	Lelőhely megnevezés	Nyersanyag
1	Eger	100100001	Eger I. (Eger I. Téglagyár)-agyag bányatelek, Wind-féle bánya	Blokk téglagyag

2	Eger	100100004	Merengő, Eger I. (Eger I. Téglagyár) -agyag bányatelek	Blokktéglagyag
3	Eger	100100005	Síkhegy	Blokktéglagyag
4	Eger	100100008	Berva-völgy, Felnémet (Eger III.- mészkö)	Ipari mészkö
5	Eger	100100010	Hosszúgalya-tető, Felnémet	Élelmiszeripari mészkö
6	Eger	100100013	Tihaméri riolittufabánya, (Eger IV.- riolittufa)	Építési riolittufa
7	Balaton	100102001	Éhhegy, (Balaton I.-homok)	Falazó homok
8	Bélapátfalva	100105005	Bélkő	Cementipari mészkö
9	Bélapátfalva	100105006	Vanna-rét	Cementipari márga
10	Bélapátfalva	100105007	Bélkőhát	Cementipari márga
11	Bélapátfalva	100105009	Kisköves-tető	Cementipari agyag
12	Bélapátfalva	100105010	Pusztaszőlő	Cementgyártási homok
13	Mónosbél	100105301	Mély-pataki előfordulás	Díszítő mészkö
14	Mónosbél	100105302	Binét bánya (Mónosbél I.-diabáz)	Díszítő diabáz
15	Egerbakta	100107002	Kővölgyi (Tarkői) diabázbánya (Egerbakta I.-diabáz)	Zúzott diabáz
16	Egerszólát	100110001	Körtvélyes-tető 0133/9 hrsz. (Egerszólát II.-homok)	Közlekedésépítési homok, Kevert ásványi nyersanyag II.,
17	Egerszólát	100110002	Egerszólát, Beleznai tanya 0171/1/A hrsz (Egerszólát I.-homok)	Gázbeton adalék homok
18	Egerszólát	100110003	Homokelőfordulás	Falazó homok
19	Egerszólát	100110004	FTV Esz-1 és Esz-2 fúrás körzete	Gázbeton adalék homok
20	Istenmezeje	100112001	Hangyabolyos (Istenmezeje III.- bentonit)	Bentonitos nemesagyag
21	Istenmezeje	100112002	Roszkút-tető	Bentonitos nemesagyag
22	Kerecsend	100113001	Fácános Berek-dűlő kavicsbánya (Kerecsend I.-kavics)	Közlekedésépítési kavics
23	Kerecsend	100113002	Téglagyári bánya (Kerecsend II.- agyag)	Tömör téglagyag

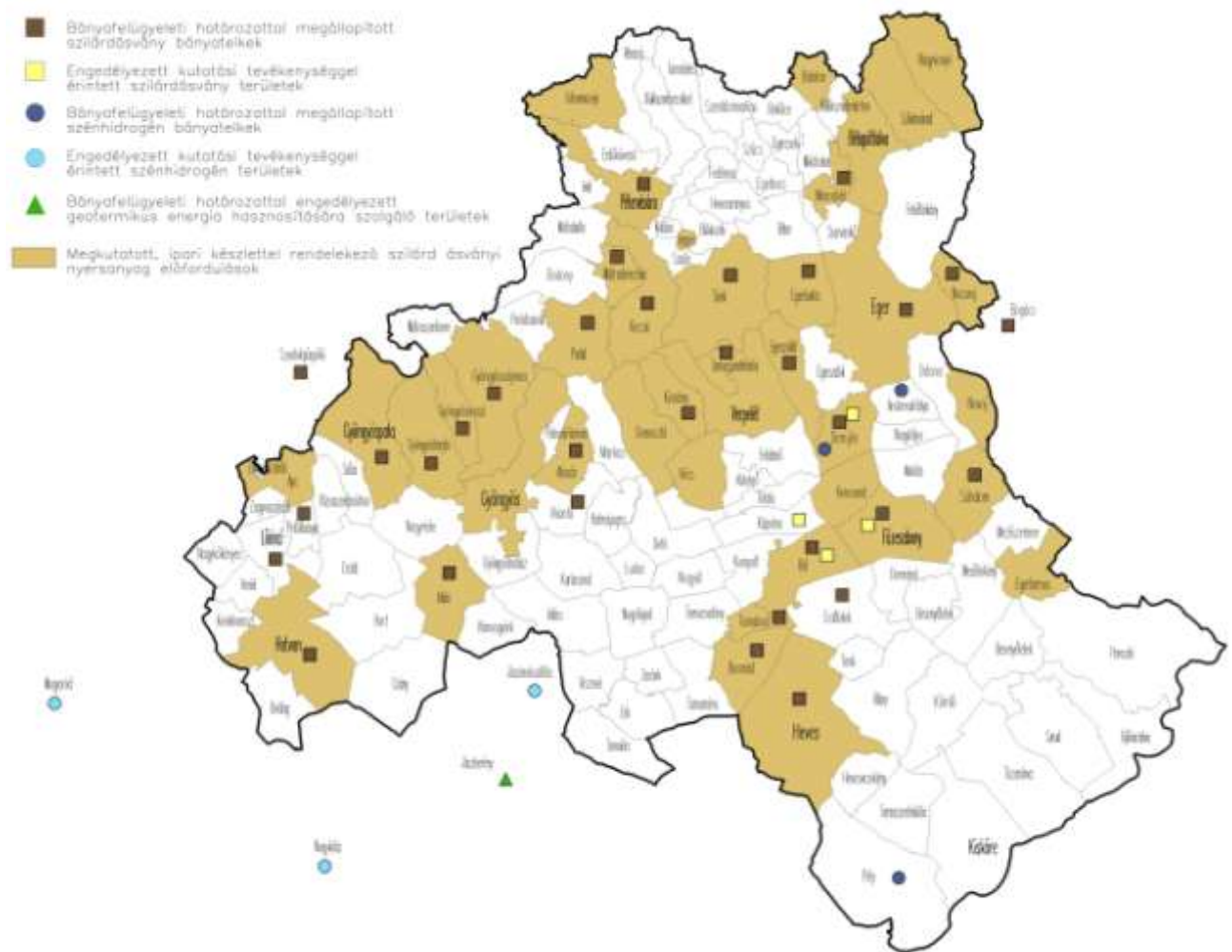
24	Demjén	100113101	Érsekségi bánya, Parasztbánya (Demjén II.-riolittufa)	Építési riolittufa
25	Mátraderecske	100116001	Téglagyár (Mátraderecske I.(Téglagyár)-agyag)	Cserépagyag
26	Nagyvisnyó	100117002	Alsó-szőlők mészkőbánya	Díszítő mészkő
27	Noszvaj	100118002	Vesszős 043/2 hrsz. (Noszvaj I.-kavics)	Közlekedésépítési kavics
28	Noszvaj	100118005	Láztető 016/b hrsz. (Noszvaj II.-riolittufa)	Építési riolittufa
29	Novaj	100119001	Bolhás-dűlő - Öreg-hegy	Falazó homok

30	Parád	100121001	Mátra Rózsaszállítás	Bentonitos nemesagyag
31	Parád	100121002	Fehérkő, Egyezség-bánya (Parád I. - termálsó)	Termálsó
32	Pétervására	100122001	Harasztos (Pétervására I.-bentonit)	Bentonitos nemesagyag
33	Recsk	100123001	Csákánykői andezitbánya (Recsk II.-andezit)	Zúzott andezit
34	Recsk	100123002	Györke-tető 0203/b hrsz.	Faragható andezit
35	Recsk	100123004	Valéria-hegy, Várverő-oldal (04 hrsz.)	Faragható andezit
36	Recsk	100123005	Baj-patak (Recsk V.-diabáz)	Zúzott diabáz
37	Sirok	100124004	Rózsás	Falazó homok
38	Sirok	100124005	Nagy-hegy	Falazó andezittufa
39	Sirok	100124006	Darnó-hegy É (Sirok I.-diabáz)	Zúzott diabáz
40	Szilvásvárad	100126012	Aszaló	Falazó homok
41	Terpes	100128001	Homoki bánya 022 hrsz.	Vakoló homok
42	Tarnaszentmária	100128101	Dobi (Tarnaszentmária I.-dácittufa)	Faragható dácittufa
43	Verpelét	100129001	Hajcsár út 0260 hrsz. (Verpelét I.-homok)	Vakoló homok
44	Gyöngyös	100200005	Mátraháza Sás-tói andezitbánya	Zúzott andezit
45	Abasár	100201003	Tatár-mező andezit-görgetegbánya (Abasár I. - andezit)	Építési andezit

46	Abasár	100201004	Tatár-mező É	Építési andezit
47	Atkár	100203001	Repce-dűlő (Atkár I.-homok)	Falazó homok
48	Domoszló	100205003	Tarjánka 0152 hrsz.	Faragható andezit
49	Gyöngyösoroszi	100207001	Bagolyvár-Döggút	Nemeskvarc - kvarcit
50	Gyöngyöspata	100208002	Komáromlapos (Gyöngyöspata II.-riolittufa és kovakőzet)	Kovaföld
51	Gyöngyöspata	100208003	Gereg-hegy, Fülegor-dűlő (Gyöngyöspata I.-andezit)	Zúzott andezit
52	Gyöngyöspata	100208004	Gereghegy, Fülegor D	Zúzott andezit
53	Gyöngyöspata	100208005	Gyöngyöspata III.-andezit 080/2 hrsz	Zúzott andezit
54	Gyöngyössolymos	100209001	Kis-hegyi riolitbánya (Gyöngyössolymos I.-riolit)	Tömbkő riolit
55	Gyöngyössolymos	100209002	Alsó-cserkői andezitbánya (Gyöngyössolymos II.-andezit)	Zúzott andezit
56	Gyöngyöstarján	100210003	Füledugó 0335/2,8,10 hrsz. (Gyöngyöstarján I.-andezit megosztásából)	Faragható andezit
57	Gyöngyöstarján	100210004	Csege-patak	Nemeskvarc - kvarcit
58	Gyöngyöstarján	100210005	Füledugó 0336, 0356/27, 0357/4, 0374-0377, 0378/4 és 0335/2 hrsz. (Gyöngyöstarján III.-andezit)	Zúzott andezit
59	Kisnána	100212001	3458 (Kisnána I.-andezit) Derzstanya	Zúzott andezit
60	Vécs	100219001	Cigánytelep 0202 hrsz.	Falazó homok
61	Hatvan	100300004	Nagygombos 0529 hrsz.	Közlekedésépítési homok
62	Hatvan	100300005	Malom dűlő	Közlekedésépítési kavics
63	Apc	100301001	Muszáj-árok	Falazó homok
64	Heves	100400001	Boconádi út	Falazó homok
65	Heves	100400002	Bikkhalmi-dűlő (Heves III.-homok)	Falazó homok, Közlekedésépítési homok
66	Heves	100400003	Bánom-dűlő (Heves II.-homok és kavics)	Közlekedésépítési homok, kavics

67	Boconád	100402002	Boconád II (Boconád I.-kavics és homok törölt bányatelek)	Közlekedésépítési kavics
----	---------	-----------	---	--------------------------

68	Tarnabod	100408002	Tarnabod II., 029 hrsz. (Tarnabod II.-kavics és homok)	Közlekedésépítési kavics
69	Tarnabod	100408003	Tarnabod III. 025, 029, 030 (Tarnabod III.-kavics és homok)	Közlekedésépítési kavics
70	Füzesabony	100500004	Bikafertő 0276 hrsz. (Füzesabony I.-kavics)	Bányászati betonkavics
71	Kál	100504006	Csörsz-árok 0167/b, 0176/a hrsz.	Bányászati betonkavics
72	Kál	100504007	Kál III. kavicsbánya (Kál III.-kavics)	Homokos kavics
73	Kál	100504008	Kál IV.-kavics	Közlekedésépítési kavics
74	Kál	100504009	Kál V.-homok	Közlekedésépítési homok
75	Kál	100504010	Kál VI.-kavics törölt bányatelek	Homokos kavics
76	Kál	100504011	Padalja (Kál VII.-kavics)	Bányászati betonkavics
77	Egerfarmos	100505101	Baglyas-hát	Közlekedésépítési homok
78	Szihalom	100510001	Töviski (Szihalom II.-kavics)	Közlekedésépítési kavics
79	Szihalom	100510002	0207 hrsz. (Szihalom I. (3-as úti)-kavics)	Bányászati betonkavics

70. ábra: Szilárdásvánnyal, szénhidrogénnel, geotermikus energiával érintett, valamint megkutató ipari készlettel rendelkező területek

Természeti és környezeti kockázatok

A területrendezési terv szempontjából az alábbi lényeges környezeti és természeti kockázatokra kell számítani a megye területén:

- Ár- és belvíz

A mélyfekvésű ármentesített területeken számítani kell a belvíz, a folyók mentén árvíz megjelenésére.

- Vízszennyezés felszíni vizekben, felszín alatti vizekben, ivóvízkészletekben

A szennyvízcsatornával nem rendelkező települések szennyvízelhelyezése a sok bizonytalansági tényező miatt potenciális veszélyt jelent a felszíni vizekre és a felszín alatti vízkészletekre.

A karsztos területeken keletkező szennyeződés könnyen bejut a karsztvízbe. A megye nyílt karsztos részén komoly veszélyforrás a közvetlenül a talajba történő szennyvíz szikkasztása. Tilos a házi szennyvíz szikkasztása, kivéve egyedi szennyvízkezelő berendezésekkel tisztított háztartási szennyvíz bevezetésének a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló kormányrendeletben meghatározott eseteit.

- Rendkívüli időjárási körülmények, úgymint a nagymennyiségű csapadék (eső, hó), szélvihar, aszály. A nem ivóvíz minőségű vízigények kielégítésének gazdaságosságára törekedve, annak kielégítésére lokális megoldást jelent az összegyűjtött csapadékvizek rendelkezésre állása.

A téli eső eredetű árvizek kockázata nő, az olvadásos árvizeké bizonytalan, a villámárvizek gyakorisága és intenzitása növekszik, növekvő árvízkárokat eredményezve.

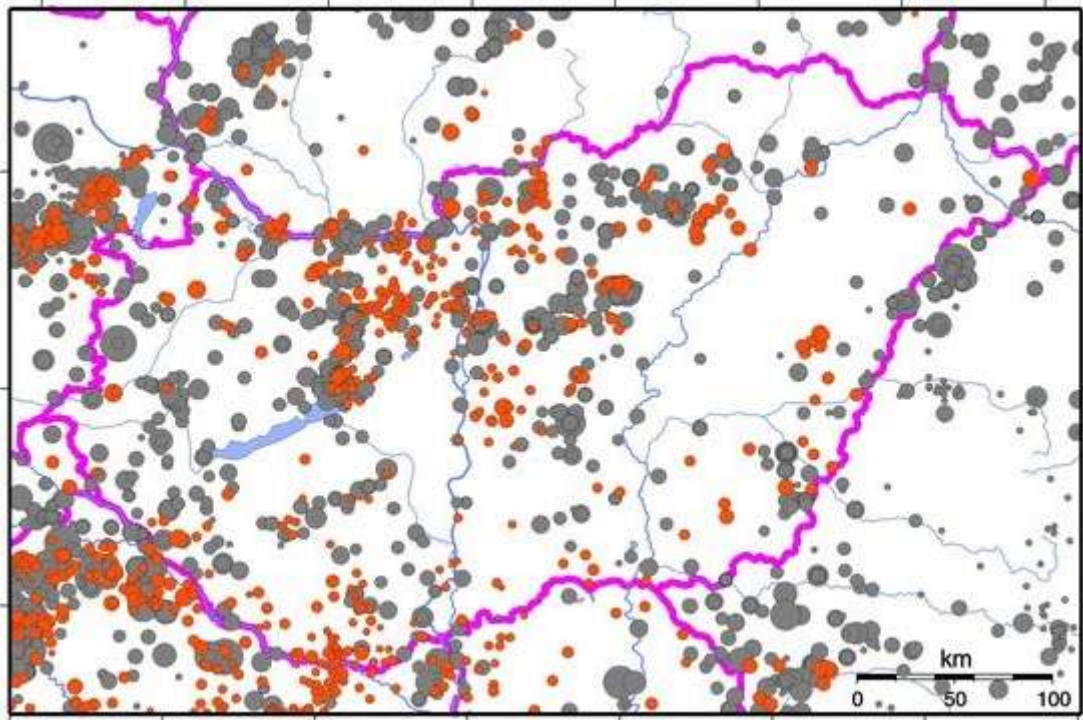
Növekszik az aszályhajlam, nő az öntözés és a halastavak vízigénye, csökken az öntözésre fordítható vízkészlet főként az Alföldön, a belvizek bizonytalanok.

- Földrengés, földcsuszamlás

A mélységi táblák mentén történő elmozduláskor keletkező szeizmikus energia a felszínen földrengések formájában nyilvánul meg. Az ábrán jól látható, hogy heves megye délkeleti része földrengés szempontjából aktív zónában helyezkedik el.

Az alábányászott területek szintén veszélyforrást jelentenek: beomlás, roskadás következhet be.

Alábányászott területek találhatóak: Eger, Gyöngyös, Bélapátfalva, Andornaktálya, Bátor, Bodony, Bükkszék, Demjén, Egerbakta, Egerszalók, Gyöngyösoroszi, Gyöngyössolymos, Gyöngyöstarján, Mátraderecske, Mátraszentimre, Mónosbél, Párád, Parádsasvár, Recsk, Sírok, Szilvásvárad, Szarvaskő települések közigazgatási területén.

71. ábra: Földrengések területi eloszlása Magyarországon szürke: historikus rengések, piros: utóbbi évek rengései

A felszínmozgásos területek tematikus kataszterezése az 1970-80-as években történt meg, mely eredményeként a következő településeken vettek nyilvántartásba: Eger (32 db), Bélapátfalva (1 db), Bátor (1 db), Bodony (1 db), Bükkszék (4 db), Domoszló (1 db), Egerbakta (12 db), Egerbocs (2 db), Egerszalók (1 db), Egerszólát (1 db), Felsőtárkány (1 db), Mátraballa (1 db), Mátraderecske (1 db), Mónosbél (6 db), Noszvaj (2 db), Ostoros (3 db), Párád (7 db), Parádsasvár (15 db), Recsk (5 db), Szarvaskő (2 db).

- Rossz levegőminőség, porszennyezés, bűzhatás

A levegőminőség a megyében a legtöbb helyen kedvező. A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelölését szabályozó 4/2002 (X.7.) KvVM rendelet alapján Heves megyében két zóna került kijelölésre: Eger városa illetve Visonta térsége (Visonta, Abasár, Detk, Domoszló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Halmajugra, Karácsond, Ludas, Markaz, Vécs). Ezen területekre vonatkozó intézkedési tervek elkészültek, a monitoring tevékenység folyamatos, az értékek javuló tendenciákat mutatnak.

A levegőszennyezés a megyében három fő forrásból származik:

- ipari kibocsátók
- közúti közlekedés
- lakossági kibocsátók

Az ipari kibocsátók közül a legfontosabb a Mátrai Erőmű. A megfelelő berendezések beépítésével mára a kibocsátás határértéken belül van.

A külszíni bányászat is porszennyezéssel jár.

A közúti közlekedés a nagy közúti forgalmat lebonyolító utakon okoz légszennyezést, elsősorban a településeken átmenő szakaszokon.

A lakosság a szilárd tüzelésű berendezések használatával és szabadban történő égetéssel okoz légszennyezést.

A mezőgazdasági üzemek, állattartó telepek működése sok esetben bűzhatással jár. Ez akkor kellemetlen különösen, ha az üzem levegőszennyezés szempontjából védett vagy védendő terület, létesítmény közelében van.

- Zajártalom

Elsősorban a közúti közlekedésből származik határértéket meghaladó zaj és rezgésártalom, mely a nagy átmenő forgalmú településeken okoz gondot.

- Illegális hulladéklerakás

A hulladéklerakók nagy távolsága és a költségek miatt is feltételezhető, hogy az illegális hulladéklerakást nehéz felszámolni. Elsősorban kis forgalmú dűlőutak mentén levő mélyedések, árkok telnek meg időről időre hulladékkal, szennyezve a talajt és a talajvizet. A lerakott káros anyagok veszélyt jelentenek az élővilágra is.

A hanyagságból elkövetett szemetelés is tetemes károkat okoz, elsősorban az utak mentén jelentkeznek.

- Talajpusztulás

Lejtős területeken a nem megfelelő agrotechnika, a növényzet kiirtása vagy a nagy terepi beavatkozások megnövelik az erózió kockázatát.

- Hősziget hatás

A nagy kiterjedésű építmények által elfoglalt területeken a zöldfelület hiánya miatt a mikroklíma kedvezőtlen irányban változik. Csökken a páratartalom és növekszik a hőmérséklet. Elsősorban városok sűrűn beépített részein és iparterületeken kell számolni hősziget hatás megjelenésével.

- Természetvédelmi kockázatok

Az özönnövények elszaporodása megbonthatja a biodiverzitás egyensúlyát.

A legeltetés hiánya miatt a gyepek önerdősülése megindul és szűkül az értékes gyepvegetáció élőhely.

- Beépített és burkolt területek növekedése, termőterület nagyságának csökkenése
- Kármentesítésre váró felhagyott iparterületek és meddőhányók környezetkárosítása

Éghajlatváltozás területi vonatkozásai

A hőmérséklet emelkedése, mint az éghajlatváltozást kiváltó egyik legfontosabb tényező miatt a víz körforgása felgyorsul a légkörben és szélsőséges időjárási körülményeket okoz.

Az éghajlatváltozás érinti a természeti környezet elemeit, a társadalmat és a gazdaságot egyaránt.

Az éghajlatváltozás fontosabb hatásai és következményei:

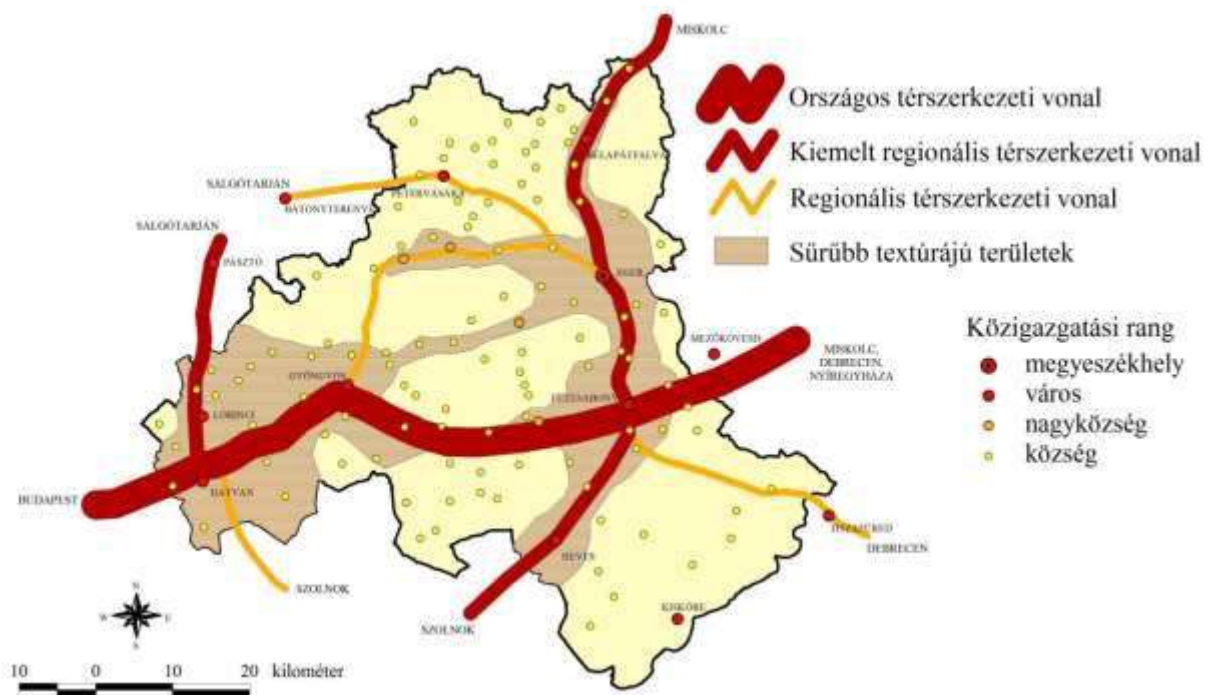
- A hőmérséklet emelkedése hirtelen lezúduló nagy mennyiségű csapadék okozta hirtelen áradások, villámárvizek kialakulásához vezetnek. A villámárvizek a víz kártétele mellett nagy mennyiségű talaj és kőzet lejtő irányú elmozdulásával, földcsuszamlással járhatnak együtt, melyek veszélyeztetik a településeket és az ipari és mezőgazdasági területeket.
- A hőmérséklet emelkedése a nyári nagy szárazságok, a hőségnapok számának növekedését is jelenti. Egyes mezőgazdasági területek aszályra való hajlamossága növekedhet, a sikeres mezőgazdasági termesztés csak az öntözött területek növelésével valósítható meg.
- A folyók, vízfolyások vízjárása szélsőségessé válik.
- A hőmérséklet emelkedése megnöveli a vízfogyasztási csúcsok számát, mely ellátási gondokhoz vezethetnek.
- A hosszan tartó szárazság növeli az erdőtüzek kialakulásának esélyét.
- A hőmérséklet emelkedése hatással van a természeti környezetre is: A hőmérséklet emelkedése – elsősorban az enyhe telek bizonyos kártevők túlzott mértékű elszaporodásához vezet, ugyanakkor megjelenhetnek melegebb klímához szokott új kártevők is, melyek özönfajokká válhatnak (aranyakál).
- Számos élőhely szempontjából a termőhelyi viszonyok - bizonyos fajok számára - kedvezőtlenebbé válásával a fajok északabbra vándorlása várható. Az átlaghőmérséklet növekedésével a felszíni vizek átlaghőmérséklete is nőhet, erre érzékeny fajoknál ez elvándorlást, kipusztulást eredményezhet.
- A hóhullámok alatti többlethalálozás mértéke a megyében jellemzően másfélszeresére fog emelkedni 2050-re, ami az országos átlagtól magasabb. A megyén belüli differenciálódás jelentéktelen, így gyakorlatilag a megye teljes területét érinti a probléma.

Térszerkezet alakulása, a területfelhasználás változásai, tendenciák

A térszerkezet alakulása

Heves megye térszerkezetének alapját az a kelet-nyugati országos gerinc adja, mely Budapesttől Füzesabonyon keresztül Nyíregyházáig (Miskolc, Debrecen) tart, tulajdonképpen az M3-as autópálya vonala. Ezen gerinc mentén helyezkedik el Hatvan, Gyöngyös, Eger is.

Regionális szinten észak-déli irányú szerkezeti elem érinti a megye nyugati részét, a Hatvan – Salgótarján – Fülek vonal, mely Szlovákiával ad kapcsolatot. Másik ilyen irányú, szintén regionális kapcsolat a megye keleti részén a Heves – Füzesabony – Eger – Belpátfalva – Kazincbarcika vonal, melynek térszerkezeti szerepére a jövőben megépülő M3 és Eger kapcsolat ráerősít.

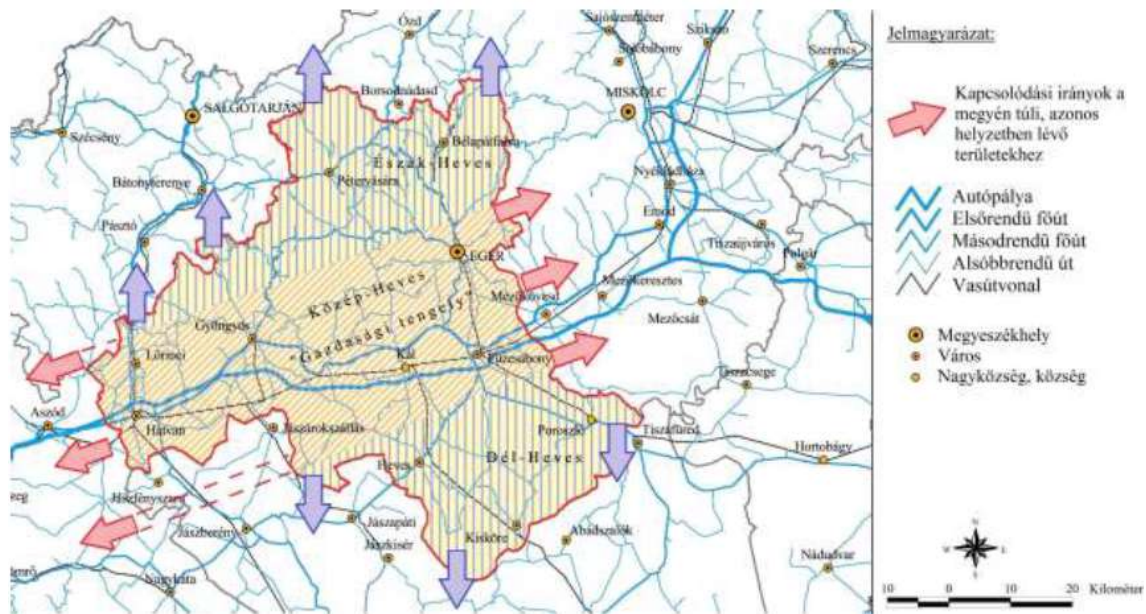

72. ábra: Heves megye térszerkezete
forrás: VÁTI, 2010.

Kevesebb szereppel, azonban a megye feltárásában nagy jelentőséggel bíró regionális kapcsolat Eger – Parád – Gyöngyös és Eger – Pétervására – Bátorfyerenye vonal.

A kelet-nyugati irányú sávokat észak-déli irányba a fent bemutatott regionális közlekedési kapcsolatok mellett vizek, patakok, így a Zagyva, a Tarna, az Eger patak völgyei kötik össze.

A települések jellemzőit figyelembe véve Heves megyét az Északi-középhegység miatt szintén egy kelet-nyugati irányú sávosság jellemzi, melyet a kelet-nyugati irányú közlekedési tengely megerősít.

73. ábra: Heves megye térszerkezete

Forrás: Heves megye területfejlesztési koncepciója, szerk.: Szabó László – Pénzes János

Észak-Hevesi terület: (Heves-borsodi domság, Mátra-Bükk északi hegylábai) A megye északi részét hegyvidéki, elzártabb, társadalmilag hátrányos helyzetű, aprófalvas, alacsony lakosságszámú területek jellemzik, kiemelkedő természeti, turisztikai és táji adottságokkal.

A térség népességmegtartó ereje gyenge. Kitörési pontok lehetnek a Mátra északi részén található gyógyvizek (Bükkszék, Parádfürdő, Mátraderecske – szén-dioxidos mofetta), valamint a Bükk északnyugati területén található vonzerők (Szilvásvárad – lovas turizmus).

Közép-Hevesi terület: a megye középső része - mely alapvetően városias térség -, itt koncentrálódik a lakosság többsége és a jelentősebb vállalkozások (Hatvan – Gyöngyös - Eger).

Ennek a térségnek kiemelkedő a természeti, kulturális és épített környezeti adottságai (Mátra, Bükk, Eger).

Dél-Hevesi terület: A megye déli része kicsit jobb elérhetőséggel, de szintén hátrányos helyzettel, iparát vesztett térség, ahol a Tisza-tó adhat kitörési lehetőséget.

74. ábra: Leghátrányosabb helyzetű kistérségek települései Heves megyében
Forrás: térport.hu

A Tisza-tónak a megye térszerkezetének alakításában nagy szerepe van. Négy megye határánál, az Alföld és az Északi-középhegység találkozásánál helyezkedik el. Ebből adódóan a táj változatos, alföldi, dombvidéki, ártéri jellegű tájak jellemzik.

A Tisza-tó mentén található települések távolabb esnek az Alföld gazdaságilag fejlett, városiasabb területeitől, így országos szinten társadalmilag, gazdaságilag hátrányos helyzetű terület. A települések számában a falvak aránya jelentősen nagyobb a városokénál.

A települések közötti kapcsolati rendszert nagy mértékben meghatározza az, hogy a tó rövid múltra tekint vissza. A tó adta adottságok új folyamatokat indítottak el a településrendszerben, de nehezítő tényező a Tisza elválasztó hatása, átjárhatósága – átjárhatatlansága. Ezzel fontos szerephez juthatnak az átkelési pontok, pl. Poroszló –Tiszafüred, Kisköre – Abádszalók.

A térségben igazi funkcionális központ nincs. A tó közvetlen közelében megemlíthető esetleg Tiszafüred.

A területfelhasználás változásai, tendenciák

Heves megye földrajzi adottságai kirajzolják a területfelhasználását. A megye déli és nyugati részén mezőgazdasági területfelhasználás a jellemző. A beépített területek nagysága az utóbbi 10 évben jelentős mértékben növekedett. A területrendezési és fejlesztési politika hatásai érződnek elsősorban Egerben, annak is különösképpen a belterület peremén lévő területeken, és a megyeszékhelyhez közel lévő településeken. A megye egyes területein jellemző erdőszültség az utóbbi 20 évben nőtt, de a növekedés mértéke elmarad az országos trendektől.

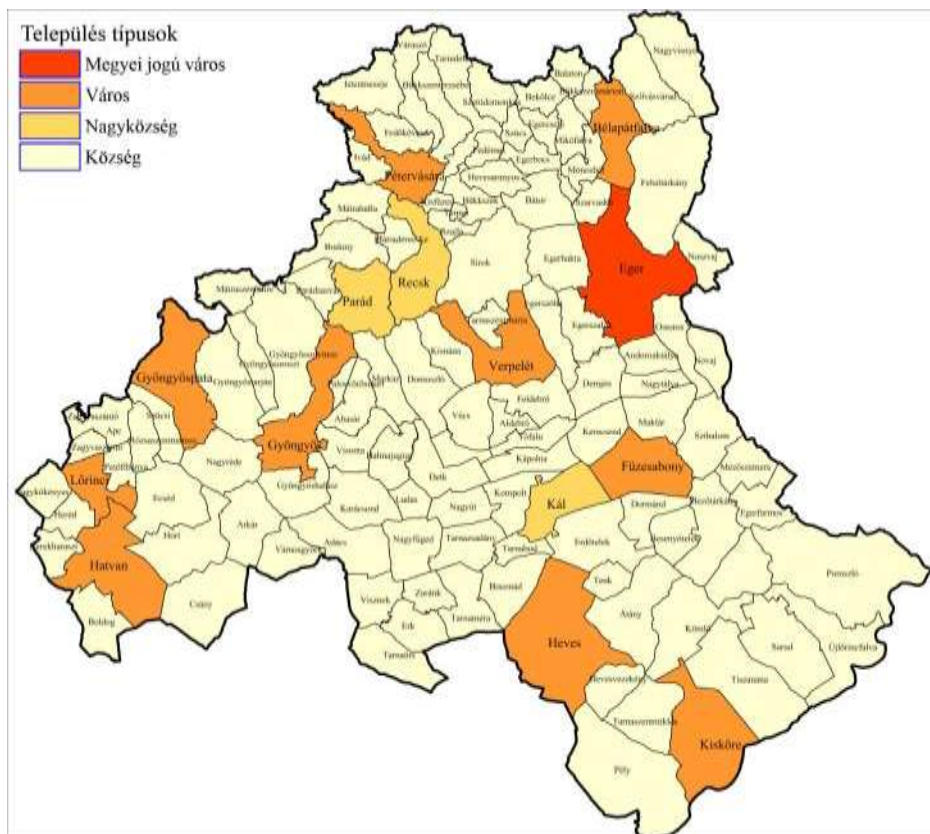
A megye településhálózata igen változatos. Északi részét – a szomszédos megyék aprófalvas területének folytatásaként – kicsiny lélekszámú, többségében 1000 fő alatti települések jellemzik. Ebben a térségben két kisebb lélekszámú város Bélapátfalva és Pétervására.

A hegyes-dombos vidéken kanyargó utakon nehéz a kistelepüléseket megközelíteni. A térség népességeltartó ereje elegendő munkahely hiányában kicsi, az időskorú népesség hányada magas. A közműekkel való ellátottság az utóbbi évek fejlesztéseinek következtében javult.

A megye középső, gazdaságilag legfejlettebb sávjában az átlagos településméret lényegesen nagyobb. A három legnépesebb város Eger, Gyöngyös és Hatvan itt található, az őket körülvevő községek átlagos lélekszáma 2 650 fő. A három város közül Hatvan környékén, a hatvani kistérségben találjuk a legnagyobb lélekszámú községeket, fejlődésüket a nagyobb ipari és szolgáltatási centrumokhoz való közelség nagymértékben elősegíti. Hatvan és Gyöngyös térségének gazdasági előrelépésében az M3 autópálya jelentős húzóerőt képvisel, hiszen a fővárossal és azon keresztül az ország nyugati felével való gyors összeköttetést biztosítja. A munkahelyek kínálata bővebb, mint a megye más részében. A közműellátottság színvonala Eger térségében kiemelkedően a legjobb.

A megye déli részén – a két régebbi város, Füzesabony és Heves, valamint Kisköre térségében – ismét kisebb a községek átlagos lélekszáma. A térségben a fiatalok hányada nagyobb, mint a megye többi térségében. A közműekkel való ellátottság kedvezőtlenebb, mint a megyében.

Településrendszer

75. ábra: Település típusok

Heves megye 121 településből áll, melyek közül kevés a városi rangú és ezek egy része is hiányos funkciójú, megjelenésében inkább falura hasonlító. A megyeszékhely Eger - megyei jogú város - mellett még további 10 település büszkélkedhet a városi ranggal. Ezek: BÉlapátfalva, Füzesabony, Gyöngyös,

Gyöngyöspata, Hatvan, Heves, Lőrinci, Kisköre, Pétervására, Verpelét. A többi, 110 település község, közülük három - Kál, Parád és Recsk - nagyközség.

A városok közül a megyeszékhely Eger rendelkezik sokoldalú városi funkciókkal, így Heves megyén túl mutató, tágabb térségnek is központja.

A további városok között különbséget kell és lehet tenni az alapján, hogy már hosszú városi múlttal és jelentősebb vonzaskörzettel rendelkeznek, vagy a rendszerváltás után nyerték el a városi címet, még hiányosak a középfokú városi funkciók és kisebb a vonzaskörzetük.

A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a településhálózat adottságai között előnytelen, hogy a megyeközpont mellett Heves megyében nincs nagy-középvárosi nagyságrendű város. Így Egernek nincs olyan társtelepülése, amellyel központi funkcióinak egy részét megoszthatná.

Hosszú ideig Eger mellett csak központok képviselték a városokat (Gyöngyös, Hatvan), mely városok a megye középső és déli részén, egymáshoz közel, egyéb településektől távol helyezkednek el.

A megyének ezt a városnélküliségét csak tudatos településfejlesztési politikával lehetett megoldani. Ennek eredményeként 1984-ben Heves nagyközséget, 1989-ben Pétervására és Füzesabony nagyközséget várossá nyilvánították. Majd az 1990-es évek végétől felgyorsult ez a folyamat, 1992-ben Lőrinci, 2004-ben Bélapátfalva, 2005-ben Kisköre, 2013-ban Verpelét és Gyöngyöspata is város lett. Ezek a hirtelen várossá vált települések azonban nem tudták a funkciójukat betölteni, hiszen legtöbbször nem rendelkeznek minden, a környéken élő lakosság ellátásához szükséges intézménnyel, funkcióval.

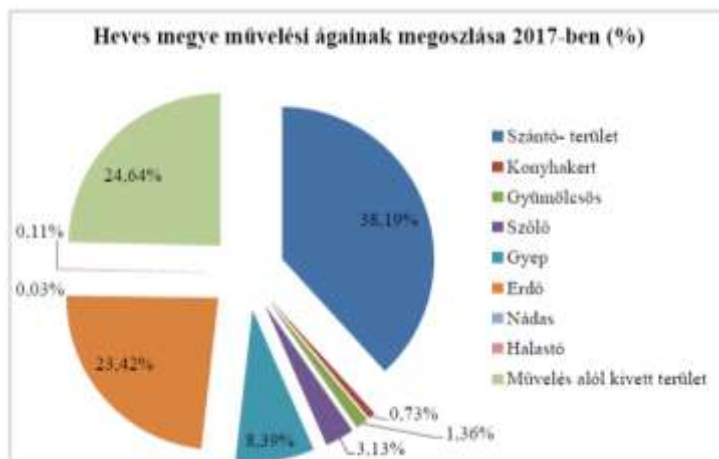
A városiasodás folyamatára elmondható, hogy a rendszerváltás előtti években a központi funkcióval rendelkező települések zöme már városi jogállású volt. A nagy történelmi múlttal rendelkező, teljes városi szerepkörű központok már a világháborúk idején is rendelkeztek a ranggal, míg a 1945 utáni, az országos folyamatokhoz igazodó városiasodás elsősorban az ipari központok kiépítését, iparvárosok kialakítását jelentette (Hatvan). A második lehetőség a városi rang megszerzésére a korábbi járásközpontoknak, kisebb táj természetes központjainak adatott meg, így Heves, Füzesabony, Pétervására leginkább intézményeiknek, középfokú funkcióiknak köszönheték a városi jogot.

A rendszerváltást követően várossá váltak a kisebb iparvárosok, vagy volt iparvárosok (Lőrinci, Bélapátfalva), valamint az egyéb funkcióval rendelkező, vagy éppen akár funkció nélküli települések (Kisköre, Verpelét, Gyöngyöspata).

Mezőgazdaság

A térszerkezet alakulásában a mezőgazdaságnak kiemelt szerepe van, mivel a megye legfontosabb természeti erőforrása a termőföld. Nem csak a Mátra-Bükk hegységek vonalától a Tiszáig tartó, jellemzően sík vagy enyhe lejtésű területekre vonatkozik, hanem a folyóvölgyek, medencék jelentős része is mezőgazdaságilag hasznosított.

2017-ben Heves megyében az összes földterület 378,1 ezer hektár volt, melynek 38,19%-át a szántó művelési ág teszi ki 144,4 ezer hektárral. Másik két ilyen nagy százalékkal rendelkezik a művelés alól kivett terület és az erdő területe. Az összes területnek az előbbi 24,64%-át az utóbbi pedig 23,42 százalékát teszi ki. Heves megyében a gyep művelési ág az összes földterület 8,39%-át teszi ki, amely 31,7 ezer hektár terület. A művelési ágak megoszlása a megyében stagnál. Az ágazatok jövedelmezőségét tekintve a mezőgazdaság és élelmiszeripar együtt nem haladja meg az 5 %-ot.

76. ábra Heves megye művelési ágainak megoszlása

Az Ország Szerkezeti Terve alapján megállapítható, hogy a mezőgazdasági térség a megyének több mint a felét foglalja el. A mezőgazdasági térség nyugati irányban csatlakozik Pest megye, délen Jász-Nagykun-Szolnok megye, északkeleten Borsod-Abaúj-Zemplén megye mezőgazdasági térségéhez.

Erdőgazdálkodás

Az erdőgazdálkodás a másik nagy térszerkezeti elem, mely a megye északi területeit foglalja el. A Mátra és a Bükk hegység, valamint a Heves-Borsodi-dombság jelentős részét erdő borítja, nagy területen összefüggő erdőségek formájában.

Az erdősültség magas, meghaladja az országos átlagot.

A megye területén az elmúlt 10 évben csekély mennyiségű erdőtelepítés valósult meg (300-500 ha/év). Ezek zöme a nem állami szektorba tartozó területeken történt, ugyanis az állami tulajdonú termőterületeken már kevés a telepítésre alkalmas terület. Az erdőtelepítések zöme gazdasági céllal létesített faanyagtermelést szolgáló erdő, hiszen a magántulajdonban lévő területeken alapvetően ez a tulajdonos érdeke. A létesített erdők főként tölgy, cser és akác faállományokat jelentenek, mivel a termőhelyi adottságok elsősorban ezen állományoknak felelnek meg.

A fenyőféléket, mint leginkább tűzveszélyes fafajokat gyakorlatilag nem telepítik a megyében.

Vízgazdálkodás

A vízgazdálkodás fogalma a vizek hasznosítását, hasznosítási lehetőségeinek megőrzését, a vizek kártételei elleni védelmet és védekezést (azaz vízkárelhárítást) jelenti. Az utóbbi években mindezek a vízgazdálkodást jelentő feladatok növekedtek. Az ivóvíz biztosítása egyre nehezebb. Az ivóvíz bázisok védelme egyre komplexebb feladatokkal teljesíthető. A klímaváltozás okozta szélsőséges csapadékesemények kezelése, a felszíni vizek rendezése is egyre igényesebb vízgazdálkodási feladat.

A vízgazdálkodás fejezetét megalapozó vizsgálat, a korábbi területrendezési terv környezeti vizsgálat fejezetében szerepelt, amely a terv felülvizsgálata során figyelembevételre került és a szakágat érintő változások kerülnek részletezésre.

A munkarész készítésénél továbbá figyelembevételre került a 115/2016. (III.31.) számú kormányhatározattal kihirdetett és 2016. március 9-én elfogadott „*Magyarország felülvizsgált, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási terve*”, amely a felszíni és felszín alatti víztestek jó állapotba helyezését szeretné elérni.

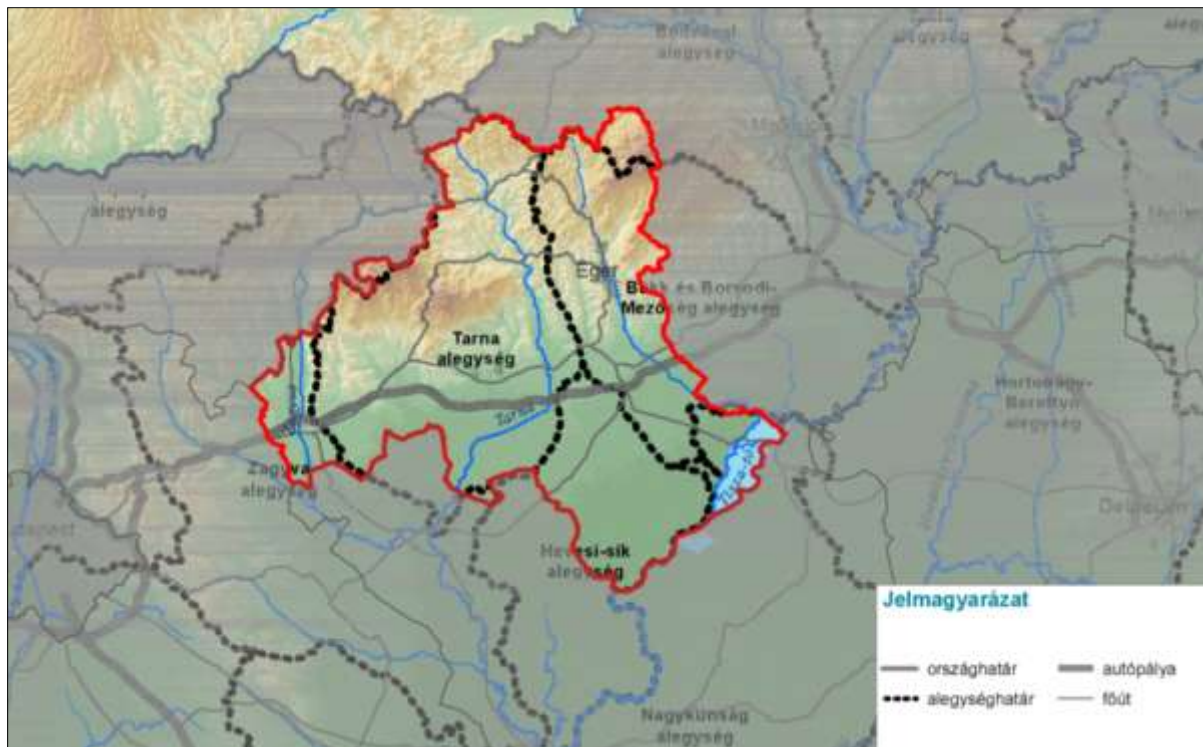
Felszíni vizek esetén a cél általában a jó ökológiai, és a jó kémiai állapot elérése. A jó ökológiai állapot jelentése, hogy az emberi hatások nem zavarják a természetes élőhelyek működését, a jó kémiai állapot jelentése, hogy a szennyezőanyagok koncentrációja nem haladja meg az ökológiai szempontok szerint megállapított határértékeket.

Felszín alatti vizek esetén a jó mennyiségi állapot és a jó kémiai állapot elérése a cél. A felszín alatti vizek esetén a jó mennyiségi állapot jelentése, hogy a felszín alatti vízkészletek hasznosítása nem okoz tartós vízszintsüllyedést, sem felszín alatti vizektől függő vizes élőhelyek károsodását. A jó kémiai állapot pedig azt jelenti, hogy ha szennyezések elő is fordulnak, azok nem veszélyeztetnek ivóvízkivételt, egyéb vízhasználatokat, illetve felszín alatti vizektől függő vízfolyásokat és szárazföldi ökoszisztémákat.

A felszíni és felszín alatti vizek jó állapotának elérésére az Európai Unió határidőt is kijelölt, ezt az ország csak később tudja teljesíteni.

A teljes országra vonatkozó Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv (továbbiakban: VGT) megalapozásához az egyes területileg érintett vízügyi igazgatóságok elkészítették a vízgyűjtő-gazdálkodási alegységek vizsgálatát és felmérését 2009-ben. Heves megye, ahogy Magyarország teljes területe a Duna vízgyűjtőjén, azon belül annak részét képező Tisza részvízgyűjtő területén fekszik. A részvízgyűjtők további vízgyűjtő alegységekre tagolódnak. Heves megye területét 6 alegység érinti, ezek a Tisza részvízgyűjtőjéhez, annak jobb-partjához tartozó 2-6 Sajó a Bodvával vízgyűjtő alegység, 2-8 Bükk és Borsodi Mezőség vízgyűjtő alegység, 2-9 Hevesi-sík vízgyűjtő alegység, 2-10 Zagyva vízgyűjtő alegység, 2-11 Tarna vízgyűjtő alegység, 2-18 Nagykunság vízgyűjtő alegység. A két szélső, a 2-6 Sajó a Bodvával vízgyűjtő alegység és a 2-18 Nagykunság vízgyűjtő alegység érintettsége kisebb mértékű.

Az egyes alegységek legfőbb vízgazdálkodási feladatairól a kezelésükre kijelölt vízügyi igazgatóságok a közelmúltban készítették tervet, amely mint vízügyi keretterv köztájékoztatásra került.

77. ábra: A megyét érintő vízgazdálkodási aleggységek
 Forrás: Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv felülvizsgálat – 2015

Heves megye egyedi adottsága, hogy területének vízgazdálkodási feladatait két VIZIG látja el. A megye északi területén 2-6 Sajó a Bódvával aleggységre eső területrész, a 2-8 Bükk és Borsodi Mezőség aleggységre eső területrész és a 2-11 Tarna aleggységre eső területrész az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság (Miskolc) kezelésében van. A megye nyugati széle és déli része, 2-10 Zagyva aleggységre eső területrész, 2-9 Hevesi-sík aleggységre eső területrész és 2-18 Nagy-Kunság aleggység területére eső rész a Közép-Tiszavidéki Vízügyi Igazgatóság (Szolnok) kezelésében van.

Az Európai Unió Víz Keretirányelve (VKI), illetve a vízgyűjtő-gazdálkodás egyes szabályairól szóló 221/2004 (VII.21.) Kormányrendeletben meghatározott határidőre elkészült Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve (VGT), majd annak már a felülvizsgálata is, amely alapját adja a vízgazdálkodási feladatok kijelölésére.

A terv részletesen tartalmazza az egyes víztestek esetén a meghatározott elérendő környezeti célokat (jó állapot elérésének idejét), a szükséges intézkedéseket és a cél elérésének várható idejét és az elvárások teljesítési késedelmének indokait. Az időbeni késedelem kompenzálására egyes esetekben enyhébb célállapot is meghatározható, ha a megfelelő műszaki megoldáshoz, a jó állapot elérésének költségei lényegesen meghaladják az állapotjavulásból származó társadalmi hasznokat. A főcél, hogy a víz állapota nem romolhat.

Az aleggységenként készített vízgazdálkodási kérdéseket feltáró tanulmányok feltárják a terület általános vízgazdálkodási szempontból meghatározó adottságokat. Azokat a földrajzi, talajtani, domborzati, hidrogeológiai, hidrológiai, éghajlati és meteorológiai viszonyokat, amely a megye felszíni és felszín alatti vízkészleteit, azok okozta kártételi (árvíz, belvíz), illetve hasznosítási (ivóvíz, öntözővíz, termálvíz) lehetőségeit meghatározzák. Az aleggységenként készített tanulmányok összefoglaló dokumentációi a területrendezési terv szakági munkarészének elkészítését segítik, azok részletes megalapozó tanulmányai is az internet segítségével közhasználatra is hozzáférhetők.

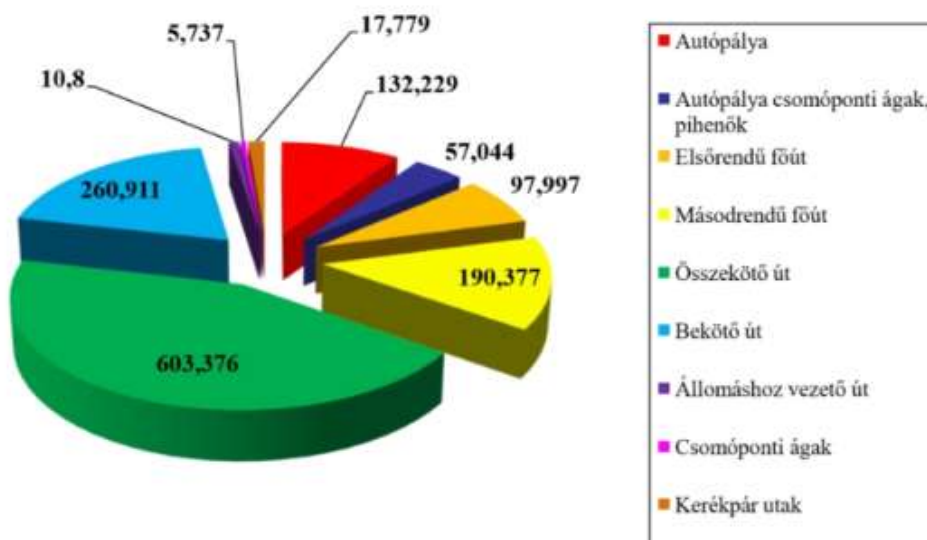
A megyei területrendezési terv a vízgazdálkodáshoz kapcsolódó területigényeket és korlátokat rögzíti. A "vizes" adottságokat a felszíni és felszín alatti vízkészletet, az árvízi elöntéssel veszélyeztetett területeket, a rendszeresen belvízjárta területeket önálló övezettként rögzítve, az épített környezet kiszolgálásához (vízellátáshoz, vízelvezetéshez) szükséges területigényes infrastruktúra-elemek helyét, védelmének igényét a szerkezeti tervlapon jelezve a területfelhasználás lehetőségeit befolyásolja, alakítja.

Heves megye természeti adottsága, hogy az éves átlagos csapadék mennyisége az alacsonyabban fekvő területeken 500-650 mm körül van, a Mátra illetve a Bükk magasabban fekvő területein 650-850 mm körül van. Bár földrajzi, topográfiai adottsága eredményeként felszíni vizekben a megye gazdag, a megye összesen mégis csapadékhiányos és a korábban megvalósított vízrendezések sem bizonyultak hatásosnak, ezért a megye területének vízháztartásának fenntartása továbbra is igényesebb vízgazdálkodással biztosítható.

Közlekedési és kommunális infrastruktúra

Vonalas rendszerek, létesítmények

A Heves Megyei Közúti Igazgatóság adatai szerint a megyei közúthálózatban a megyei gyorsforgalmi úthálózat hossza 189,273 km, a főúthálózat hossza 288,374 km, a mellékúthálózat hossza 880,824 km. A megyei gyorsforgalmi útszakaszok aránya az országos gyorsforgalmi úthálózaton belül 10,8%, a fő- és mellékúthálózat aránya 3,8%. A területi, illetve népességi arányokat a fő- és mellékúthálózat aránya tükrözi, a gyorsforgalmi utak aránya ennél mintegy 2,5-szer magasabb. A megye adottságaiból kifolyólag az országos szintű, főbb közlekedési útvonalak a térség déli részén helyezkednek el. A közúti közlekedés gerince a Budapestről kiinduló, a Helsinki közlekedési folyosó részét képező M3-as autópálya. A Heves megyét érintő autópálya hossza 75 km, amely az Észak-Magyarország régióban található autópályák hosszának (140 km) 53%-a, országos szinten (1.067 km) csupán 7,02%-a.

78. ábra: Heves megye úthálózatának útkategória szerinti megoszlása
Forrás: Heves megye területrendezési terve

Az úthálózat minőségét tekintve kicsivel az országos átlag felett van, hiszen az úthálózat teherbírás osztályzatainak megoszlása az mutatja, hogy a megye útjainak 51,8%-a jó teherbírású kategóriába sorolható, ameddig az országos átlag 46,3%. A rossz teherbírású osztályzatot kapott utak aránya az országos átlag (32,6%) alattinak mondható Heves megyében (26,2%). Egyedül a nem megfelelő teherbírású kategóriát kapott vonalas infrastruktúra megoszlása haladta meg az országos mutatószámokat: országosan ilyen kategóriába esett az utak 8,7%-a, ameddig a megyében a hálózat 9,5%-a került ebbe a besorolásba. A burkolatállapot tekintetében elmaradások tapasztalhatók az országos trendhez képest. Magyarországon a Magyar Közút felmérései alapján 2019-ben a közúthálózat 53,5%-án kapott rossz minősítést a burkolatállapot, Heves megyében ez az arány 57,4% volt.

A megyei úthálózat értékelésekor fontos szempont a személy sérüléssel járó közlekedési balesetek alakulásának statisztikája. Igazodva az országos trendhez növekvő tendenciát mutat. A 2015-ben mért 180 könnyű sérüléssel járó közlekedési balesethez képest 2019-ben 280 ilyen jellegű baleset történt, de a 2015-2019 közötti években is stabilan 200 fölött mozgott az ilyen esetek száma. A súlyos sérüléseket okozó közúti szerencsétlenségek száma hullámzó trendet mutat, ám a 2015-2019-es intervallumban ebben az esetben is növekedés tapasztalható, 2015-ben 98, 2016-ban 123, 2017-ben 149, 2018-ban

118, végül 2019-ben 131 esetet regisztráltak a hatóságok. A halálos balesetek száma a vizsgált időszakban – leszámítva 2016-ot, amikor 5 halálessettel záruló szerencsétlenség történt – végig 10 esetet meghaladó számban fordult elő (2015-ben 11, 2016-ban mindössze 5, 2017-ben 17, 2018-ban 19, 2019-ben 15 halálos közúti balesetet regisztráltak).

A megyén belüli közúthálózatban lényeges, hálózati szintű változások az utóbbi időszakban csak gyorsforgalmi úti, illetve kiemelt főúti szinten történtek. Az M25 autópályát 19 km hosszú, teljesen új nyomvonalú gyorsforgalmi út 2020 júliusában került teljes hosszában átadásra, amely összességében az elmúlt 20 év legkomolyabb útfejlesztés a megyében. Az M25 autópályát északi üteme 2019 novemberére készült el, amelynek nyomán 4 km új nyomvonalú 2x2 sávos gyorsforgalmi út jött létre Eger és Andornaktálya között. A gyorsforgalmi út déli üteme 2020 júliusára valósult meg, összesen 14,5 km új nyomvonalú 2x2 sávos (burkolt leállósáv nélküli) autópályát formájában. A szakasz legnagyobb előnye, hogy Eger és a főváros közötti – eddig hiányzó – gyorsforgalmi összeköttetés megteremtésével, lerövidül a megyeszékhely és Budapest között a távolság, az utazás biztonságosabbá válik (hozzávetőlegesen 15-20 perc utazást lehet spórolni a segítségével). Az autópályát közvetlenül 5 települést érint (Füzesabony, Eger, Maklár, Andornaktálya, Nagytálya). Andornaktálya, Nagytálya, Maklár és Kerecsend mentesül majd az átmenő forgalom zajától és a környezeti ártalmaktól. Az ezeken kívüli legfontosabb beavatkozás a 25. sz. főúton végzett forgalombiztonsági átalakítás volt, a sávok fizikai elválasztásával és terelőfal beépítésével. Több útvonalon történt burkolatmegerősítés, felújítás, korszerűsítés, csomópont-átépítések. A hatályos megyei Területrendezési Terv a mellékúthálózatra vonatkozóan az alábbi útkapcsolatok kialakítását javasolta:

- Adács – megyehatár – Jászárokszállás
- Csány - megyehatár - Jászágók
- M3-Kál – Kápolna – Aldebrő – Feldebrő – Verpelét – Tarnaszentmária - 24. sz. út (Sirok) – Terpes –Kisfüzes – 23. sz. Pétervására.

A javasolt utak egyike sem valósult meg, igaz az M3-Pétervására kapcsolat északi szakasza (24. sz. főút-Pétervására), ha nyomvonalban nem is, de mint főúti kapcsolat beépült a 2018. évi CXXXIX. törvénybe. A megyei TRT zsákfalvak megszüntetésére tervezett mellékutakra vonatkozó javaslatából szintén nem valósult meg semmi. A megyét érintő főúthálózatban továbbra is a kelet-nyugati irányú kapcsolatok vannak túlsúlyban, az észak-déli irány, a fentiek szerinti megvalósult fejlesztések ellenére, sokkal gyengébb. Emellett a közlekedési hálózat sűrűségében is eltérés mutatkozik, a TEN-T folyosó sávja az egyéb közlekedés-hálózati elemekkel is sűrűbben behálózott, mint a megye többi térsége.

A megyei főúthálózatot az alábbi utak alkotják:

a megyét érintő gyorsforgalmi utak:

- M3 autópályája: Budapest – Hatvan – Füzesabony – Polgár – Görbeháza – Nyíregyháza – Vásárosnamény
- M25 autópályát: tervezetten Füzesabony térsége (M3)

a megyét érintő kiemelt szolgáltatást nyújtó főút:

- R21: Hatvan (M3) – Mátraverebély

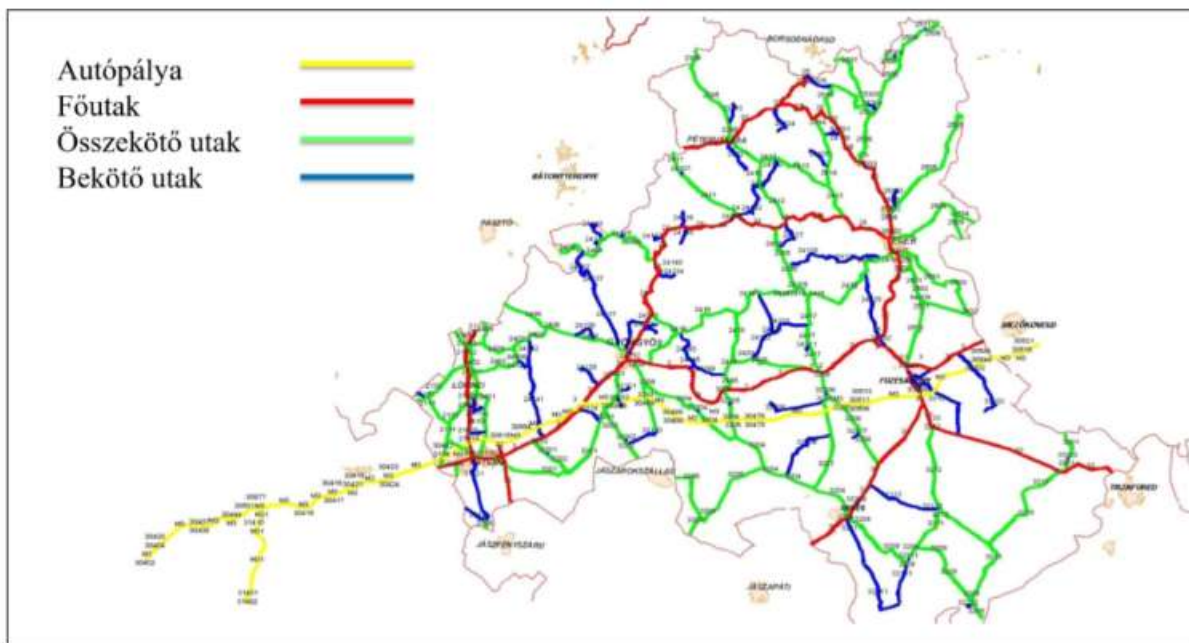
a megye területét feltáró, átszelő országos elsőrendű főút:

- 3. sz. főút

a megye területét feltáró, átszelő országos másodrendű főutak:

- 23. sz. főút: Bátorfyerénye (21. sz. főút) –Tarnalelesz (25. sz. főút)
- 24. sz. főút: Gyöngyös (3. sz. főút) – Parád – Eger (25. sz. főút)

- 25sz. főút: Kerecsend (3. sz. főút) – Eger – Bánréve (26. sz. főút)
- 31sz. főút: Budapest – Jászberény – Dormánd (33. sz. főút)
- 32sz. főút: Hatvan (M3) – Jászberény – Szolnok (4. sz. főút)
- 33sz. főút: Füzesabony (3. sz. főút) – Tiszafüred – Debrecen (4. sz. főút)
- 252sz. főút: M25 – 25, távlatban az M25 autóút része lesz

79. ábra: Heves megye úthálózata útkategóriák szerinti területi megoszlásában
 Forrás: Heves megye területrendezési terve

Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

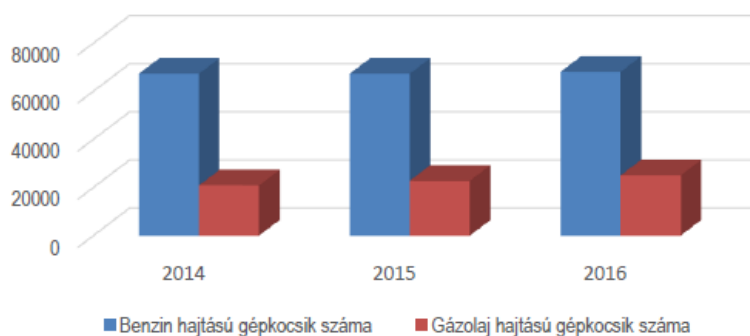
A gépkocsi-használat manapság az országos irányhoz hasonló növekvő tendenciát mutat Heves megyében. Amennyiben a 2010 előtti helyzetet szeretnénk szemügyre venni, láthatjuk, hogy az utóbbi években tapasztalható növekedéssel szemben a gazdasági recesszió hatására 2008 és 2010 között visszaesés tapasztalható: az 1000 lakosra jutó gépkocsik aránya 289,2-ről 285,3-ra csökkent 2008 és 2010 között. A válság okozta megtorpanás társadalmilag és gazdaságilag nyilván valóan negatívumként értékelhető, ám a 2010 után újabb lendületet kapó személygépkocsi vásárlás egyre komolyabb környezeti kihívások elé állítja Heves megyét. 2014 és 2016 között a megyei gépkocsik száma 88 639-ről 93 739-re nőtt, ez a fajta növekedés azt eredményezte, hogy 2019-re a megyei gépkocsiállomány elérte 108 853 darabot. A gépjárműállomány darabszáma mellett a környezetre gyakorolt hatás vizsgálatánál fontos tényező a közlekedési eszközök minősége is, amelynek egyik mutatószáma a használatban lévő állomány életkora. Közel tíz éves távlatból vizsgálva a kérdéskört megállapítható, hogy az autók átlagos életkora 2009-ben 11,7 évről 2016-ra 14,9 évre emelkedett, amely összességében kedvezőtlen folyamatot ír le. Az állomány helyzetének érzékletesebb bemutatása miatt érdemes lehet összevetni a gépkocsik Heves megyei életkorát az országos átlaggal, amely szintén negatív irányú tendenciára mutat rá: 2016-ban személygépkocsi-állomány átlagos kora Magyarországon 13,9 év volt, ehhez képest a megyei állomány átlagosan 1 évvel idősebb.

80. ábra: Gépkocsik számának alakulása Heves megyében

Forrás: KSH

Kibocsátás szempontjából a kor mellett az üzemanyag-felhasználás szerinti megoszlás tekinthető vitális kérdésnek. A benzin üzemű autók száma Heves megyei szinten 2014-ben 67 209 volt a KSH felmérései alapján, 2016-ban ez a szám 67 963-ra emelkedett, ennél jóval nagyobb ütemben nőtt a nitrogén-dioxid kibocsátás sokszorosát generáló dízelüzemű motorok száma. 2004-ben 20 738 dízel hajtású autó futott Heves megye útjain, ameddig 2016-ra a benzines autókhoz képest sokkal komolyabb volumenű emelkedést produkálva 24 975 darabot regisztrált a KSH. Élekor tekintetében a gázolajüzemű autók egyébként kedvezőbb képet mutatnak (13,1 év) a benzineseknél (15,6 év), ám a legújabb kutatások korán rámutattak, hogy az újonnan forgalomba kerülő dízelhajtású motorok sokszor elmaradnak a kor környezetvédelmi előírásaitól. A hibrid hajtástípusú gépkocsik aránya az országban tapasztalható trendnek megfelelően Heves megyében is növekedésnek indultak 2014-ben mindössze 97 darab vegyes erőforrással működtetett autót tartott számon a KSH, 2016-ban 195 darab ilyen típusú autó bővítette a megyei állományt. A tisztán elektromos üzemű autók aránya alacsony, 2016-ban 13 autót regisztrált a KSH. Az elektromos autók csekély számának alakulása mögött feltételezhetően a gépkocsik általkereshet viszonyított – állami támogatás ellenére is magas – árán kívül az autóhasználati szokásokból és a töltőállomások ugyan gyarapodó száma, ám még mindig kevés településen elérhető szolgáltatása állhat. Egerben már 13, Gyöngyösön 5, Hatvan 5 helyen találni töltőállomást, ezenkívül az átmenő- vagy turisztikai célzatú forgalom szempontjából frekvenciáltabb Szilvásváradon, Felsőtárkányban, Demjénben, Füzesabonyban, Poroszlón, Kálban, Nagyfügeden, Boconádon, Mátraházán, Horton és Kerekharasztton vannak elhelyezve töltőpontok.

81. ábra: Gépkocsik megoszlása üzemanyag-felhasználás szerint

Forrás: KSH

Autóbuszos közlekedés

A megye legfőbb közúti közösségi közlekedési szolgáltatója a Középkélet-magyarországi Közlekedési Központ Zrt. Az előzőekben feltárt adatokból jól kitűnik, hogy a gazdasági válságból való kilábalás egyik következményeképpen a gépkocsik száma növekedésnek indult, ezzel párhuzamosan azonban a közösségi (buszos) közlekedés utasszámai látható módon visszaestek. A 2010 és 2016 között eltelt időszakban tetemes, majdnem 2 000 fős utaslétszám kiesést regisztrált a KSH, a tömegközlekedés szerepvesztésének mögöttes okát – a csökkenő demográfiai adatok mellett – a magánkézben összpontosuló gépkocsiállomány gyarapodásában érhetjük tetten.

Tekintettel arra, hogy egyes szolgáltatások más településeken, járásközpontokban vagy nagyobb városainkban érhetők el éppen ezért a csökkenő utaslétszámok mellett mégis fontos szerep út a buszos tömegközlekedésnek. A Heves megyei önkormányzat éppen ezért megvizsgálta a helyközi autóbuszos közlekedéshez kötődő észrevételeket, melyeket alább járási bontásban összegeztünk. Ezzel világossá válhatnak azok a felhasználói szintről érkező hiányosságok, amelyek meghatározók lehetnek a további fejlesztési irányok kijelölésénél.

Bélapátfalvai járás

A járás mindegyik települése elégedett a tömegközlekedés jelenlegi helyzetével. Az iskolába-, munkába járást megfelelően biztosítja a tömegközlekedés menetrendje.

Egri járás

A járás településeinek többségének nyilatkozatai alapján nincs probléma a tömegközlekedéssel, azonban vannak olyan települések, amelyeknél nehézségek állnak fenn. Ezen települések az alábbiak: Demjén (hétvégi időszakokban nagyon ritka a buszjáratok száma), Egerbocs (kevés a napi járatszám), Egercsehi (az önkormányzat és a Volán társaság lakossági fórumain nem veszik figyelembe a település lakossági igényeit, az iskolába járás Egerbe nagy gondot okoz), Szúcs (a reggeli járatok száma kevés), Tarnaszentmária esetében a járatszámok ugyancsak nem elégségesek.

Füzesabonyi járás

A járás 12 településének nyilatkozatai alapján zökkenőmentes a tömegközlekedés jelenlegi helyzete, azonban vannak olyan települések, amelyeknél nehézségek állnak fenn.

Ilyen települések: Aldebrő (a járás központi településére Füzesabonyba nehézkes az eljutás), Mezőtárkány (csak részben elégedett a tömegközlekedés szolgáltatásaival), Nagyút (kizárólag a vasúti közlekedés elérhető, a KLIK iskolabuszt biztosít a Kompoltra történő iskolai átjárás biztosítására), Tófalu (több autóbusz lenne szükséges a lakossági utazási igények kielégítésére.)

Gyöngyösi járás

A járás 21 településének nyilatkozatai alapján fennakadásmentes és jónak ítélnélhető a tömegközlekedés jelenlegi helyzete, azonban vannak olyan települések, amelyeknél nehézségek állnak fenn. Ezek települések az alábbi észrevételeiket fogalmazták meg: Domoszló és Kiszána (Gyöngyösről jónak mondható a buszközlekedés de Eger MJV-ből a délutáni órákban kevés a járatszám), Gyöngyöshalász (hiányos, nem megfelelő, a Magyar Közút NZrt-től átveszi az önkormányzat a belterületi, buszöblöket), Gyöngyösoroszi (nem elégséges a színvonal.)

Hatvani járás

A járás összes települése (1 kivételt eltekintve) elégetettek a tömegközlekedéssel. A járáshoz tartozó Rózsaszentmárton község jelezte, hogy általánosságban véve az iskolába-, munkába járást lehetővé

teszi-e a tömegközlekedés menetrendje, azonban a délutáni órákban 15-17 óra között több buszjáratra lenne szükség Hatvan városa felé.

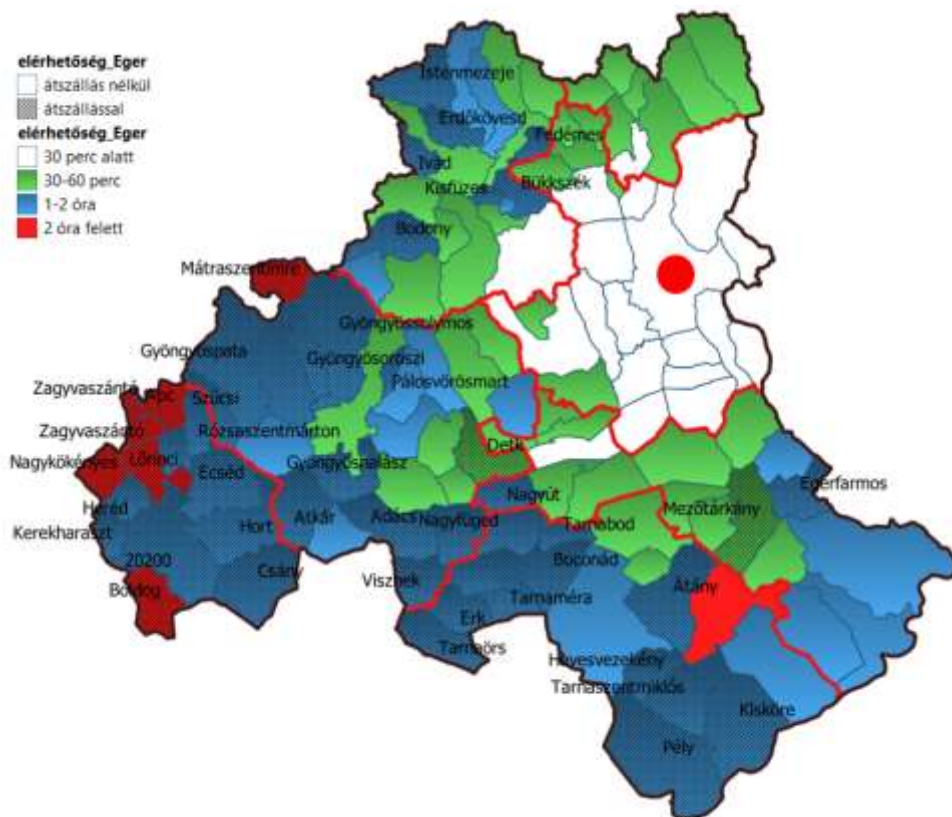
Hevesi járás

A járás településeinek többsége elégedett a tömegközlekedéssel. Kisköre (az autóbusz és a vasútállomás igen, de a járművek műszaki állapota nem megfelelő), Erk, Tarnabod és Tarnaörs települések részéről sem megfelelő a jelenlegi tömegközlekedés színvonala.

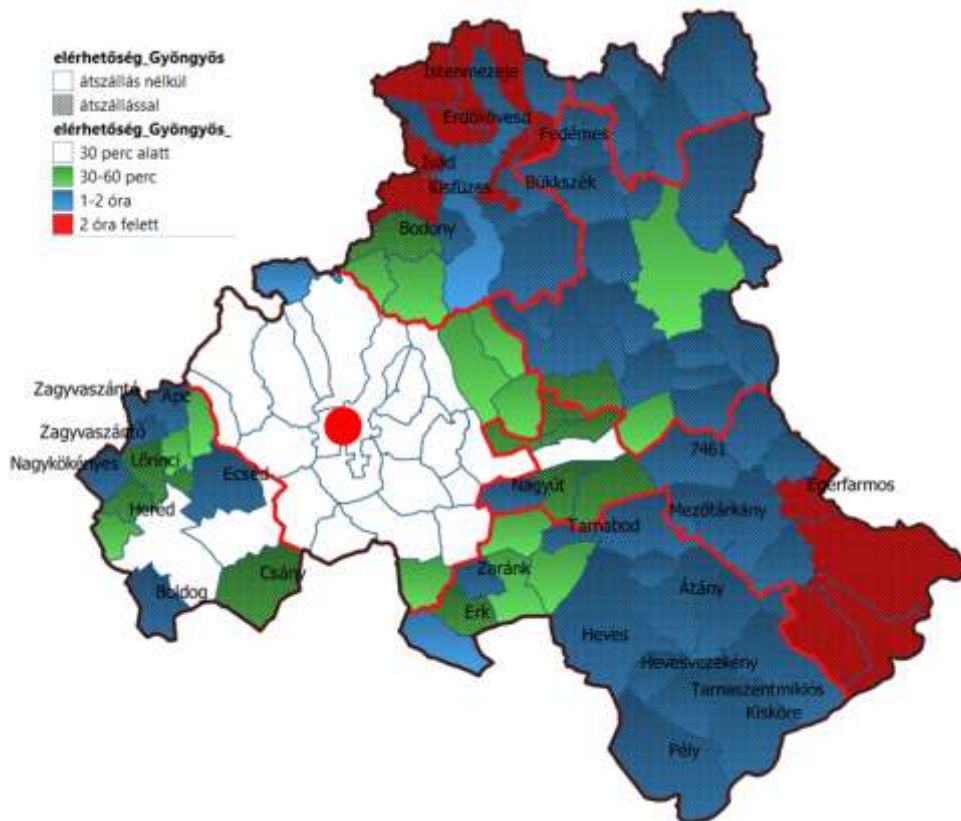
Pétevársárai járás

A járás mind a 20 települése elégedett a tömegközlekedés jelenlegi helyzetével. Az iskolába-, munkába járást lehetővé teszi-e a tömegközlekedés menetrendje.

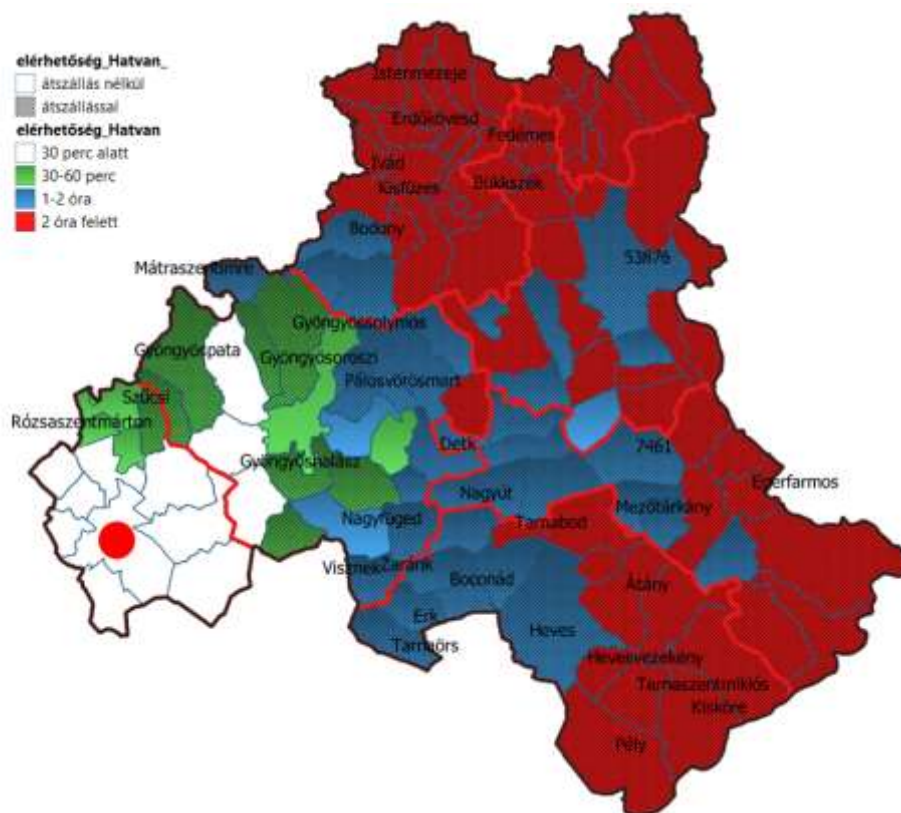
A fentiekben túl megvizsgáltuk, hogy a megye három legnagyobb városa – Eger, Gyöngyös, Hatvan – milyen időszükséglettel érhető el az egyes településekről. Ezzel párhuzamosan elemeztük, hogy egy napon belül fő közlekedési időszakban átszállással vagy anélkül utazhatnak-e a lakosok. Mindezeket azért tartottuk fontosnak, mert az egyes orvosi szakellátások erre a három településre koncentrálnak, de egyik városnak sincs kizárólagos ellátási területe, így előfordulhat, hogy egy lakosnak az ellátást biztosító intézmény függvényében akár mindhárom településre el kell tudni jutnia jellemzően járóbeteg ellátás keretében, tehát egy napon belüli utazással. A kérdés az oktatás szempontjából is fontos, hiszen a középiskolák többsége – de nem kizárólagosan – ezen a három településen van és a tanulók többsége napi szinten ingázik („bejárós”).

82. ábra: Eger elérhetősége helyközi autóbuszjáratokkal
Forrás: Saját szerkesztés

83. ábra: Gyöngyös elérhetősége helyközi autóbuszjáratokkal
 Forrás: Saját szerkesztés

84. ábra: Hatvan elérhetősége helyközi autóbuszjáratokkal
 Forrás: Saját szerkesztés

Vasúti közlekedés

A transzeurópai hálózat részét képező országos törzshálózati vasúti pályák: A megye legfontosabb vasúthálózati eleme a megyét kelet-nyugati irányban átszelő Budapest-Hatvan vasútvonal (80a vasútvonal), illetve folytatása, a Hatvan – Miskolc – Szerencs - Sátoraljaújhely vasútvonal (80-as vasútvonal). Ez a két törzshálózati vasútvonal a transzeurópai vasúti hálózat részeként működik. Mindkét szakasz kétvágányú, villamosított vonal. A Heves megyét érintő vonalszakasz legjelentősebb állomása Hatvan, mivel a városban találkozik a transzeurópai vasútvonal a Hatvan-Szolnok, és a Hatvan-Somoskőújfalu vasútvonalakkal. Jelenleg az engedélyezett legnagyobb sebesség Hatvan és Mezőzombor között 120 km/óra, Mezőzombor és Sátoraljaújhely között 80 km/óra.

A vasútvonal megyei kezdő- és végpontja közötti legfontosabb állomások, csomópontok a következők:

- Hatvan,
- Vámosgyörk,
- Kál-Kápolna,
- Füzesabony.

A vonalon kétóránként közlekedik a kör-IC, valamint a közvetlen Budapest-Miskolc InterCity vonat. A Budapest–Hatvan vonalon ütemes menetrend van érvényben, személyvonatok és gyorsvonatok óránként, egymáshoz hangolva közlekednek. A vasútvonal fejlesztése folyamatban van, a tervek szerint 2020-ig fog tartani. Cél a vasútvonal teljes hosszán a 160 km/h pályasebesség és a 225 kN tengelyterhelés elérése, a személyszállítási szolgáltatási színvonal növelése (a peronok felújítása, az állomások akadálymentes megközelítése, P+R és B+R parkolók telepítése), a kölcsönös átjárhatóság biztosítása érdekében az ETCS vonatbefolyásoló

A vasútvonal fejlesztése folyamatban van, a tervek szerint 2020-ig fog tartani. Cél a vasútvonal teljes hosszán a 160 km/h pályasebesség és a 225 kN tengelyterhelés elérése, a személyszállítási szolgáltatási színvonal növelése (a peronok felújítása, az állomások akadálymentes megközelítése, P+R és B+R parkolók telepítése), a kölcsönös átjárhatóság biztosítása érdekében az ETCS vonatbefolyásoló rendszer telepítése (a vonatbefolyásoló rendszer kiépítéséig, előreláthatóan 2020-ig, 120 km/h marad az engedélyezett sebesség), továbbá a hidak, az átjárók, az energiaellátás, valamint a biztosítóberendezés korszerűsítése, a szükséges szakaszokon zajvédő falak kiépítése. 2013-2015-ben átépült a legrosszabb állapotú Nagyút - Mezőkeresztes-Mezőnyárád szakaszon a jobb vágány. A következő években a munka állomásközönként fog folytatódni.

A megyét további öt, nem a transzeurópai vasúti hálózat részét képező törzshálózati vasútvonal érinti:

- A Hatvan-Somoskőújfalu vasútvonal (81-es vasútvonal) egy nem villamosított vasúti fővonal. A 65 kilométer hosszú vonalból közel 11 kilométer kétvágányú (a Hatvan-Selyp szakasz, vagyis majdnem a teljes megyei szakasz). A vonalon helyi jellegű személy- és teherforgalom zajlik. 2006 óta egy illetve kétórás ütemben járnak a személyvonatok. A teherforgalom az utóbbi évtizedekben jelentősen megcsappant.
- A Hatvan-Szolnok vasútvonal a MÁV 82-es számú villamosított, 66 km hosszú vasútvonala, Heves megyét azonban csak mintegy 6 km hosszán érinti. Hatvan és Újszász között, vagyis Heves megyében végig egyvágányú (Újszász és Solnok között kétvágányú). A vonalon ütemes menetrend van érvényben. Az engedélyezett sebesség 100 km/h.
- A Vámosgyörk-Gyöngyös vasútvonala MÁV 85-ös számú, 13km hosszú egyvágányú, villamosított vonala. Az engedélyezett sebesség 80 km/h. Manapság a 80-as vonalra ráhordó személyforgalom tölti meg az óránként induló ingavonatokat.
- A 87a számú Füzesabony-Eger vasútvonal egyvágányú, villamosított vonal, 16 km hosszú. A vonalon jelenleg órás ütemes menetrend van érvényben, felváltva Eger-Füzesabony személyvonatok, és Eger-Budapest gyors és sebesvonatok közlekednek.
- A Debrecen-Füzesabony vasútvonal a MÁV 108-as számú, egyvágányú, nem villamosított, 103 km hosszú vonala. Füzesabony felől a 80-as vasúti fővonalhoz csatlakozik.

A megyét érintő vasúti mellékvonalak:

- A 84-es számú Kisterenye – Kál - Kápolna vasútvonalegyvágányú, nem villamosított, 55 km hosszú mellékvonal. A vonalon a személyszállítás átmenetileg szünetel. Erdészeti jellegű rendszeres teherszállítás Kál és Recsk között zajlik, Recsk és Kisterenye között vonalbejárás történik néhány hetenként, és a vasúti vagyont is igyekeznek őrizni, de a közlekedés minimális. Recskről ugyanakkor nagy mennyiségű követ szállítanak a vasúttal párhuzamosan, közúton, Kál-Kápolna állomásra, hogy azután ott tehervonatokba rakodják be.
- A Vámosgyörk – Újszász - Szolnok vasútvonala MÁV 86-os számú nem villamosított mellékvonala. Heves megyét alig 3km hosszban érinti. A jelenlegi menetrend alapján napközben általában 2 óránként, ütemesen járnak a vonalon személyvonatok.
- A 87-es számú Eger - Putnok vasúti mellékvonal Magyarország egyik legromantikusabb hegyvidéki vasútja, alagutakkal, völgyhidakkal, szűk, kisíves szerpentinekkel. Egyvágányú, Eger - Felnémet vasútállomásig villamosított. Szilvásvárad és Putnok között földcsuszamlás miatt megszűnt.
- Az Alföldet átszelő Kál – Kápolna - Kisújszállás vasútvonal a MÁV 102-es számú, egyvágányú, nem villamosított mellékvonala. A vonalon fekszik a felújítás alatt álló Kiskörei Tisza-híd, az ország utolsó közös használatú közúti-vasúti hídja.

A megyét érintő konkrét vasútfejlesztések (NIF adatok) közül jelenleg kivitelezés alatt van:

- A Rákos-Hatvan vonalszakasz biztosítóberendezési és távközlési munkái. A vonalszakaszon új, korszerű biztosítóberendezés, valamint távközlés létesül. Új utastájékoztató rendszer, valamint új tűz- és vagyonvédelmi rendszer kerül telepítésre. A vonalszakaszon kiépül az ETCS2 vonatbefolyásoló rendszer. Megépül Hatvan állomás távközlési épület I. üteme.
- A Gödöllő-Hatvan vasúti vonalszakasz pályaépítési munkái. A projekt részeként átépül a vasúti pálya 27km hosszon, 100-160km/h pályasebesség és 225kN tengelyterhelés biztosítására. Felújításra kerül a villamos felsővezeteki és a térvilágítási rendszer. Új elektronikus biztosítóberendezés, utastájékoztató és térfigyelő kamerarendszer létesül. A szükséges szakaszokon zajvédő falak is kiépítésre kerülnek.
- GSM-R távközlési rendszer kiépítése – 2. ütem. A projektben 2255 km vasúti nyomvonalon fog kiépülni egy korszerű vasúti kommunikációs rendszer. Ezzel az európai szabványoknak megfelelő új kommunikációs hálózattal Magyarország csatlakozhat az Egységes Európai Vasúti Közlekedésirányítási Rendszerhez (ERTMS). Az európai uniós finanszírozású beruházás növeli a vasúti kommunikáció megbízhatóságát, biztonságosabbá teszi az utazásokat, és új szolgáltatások bevezetését alapozza meg. Az élvonalbeli kommunikációs rendszer biztosítja az átjárhatóságot a hazai és az európai vasúttársaságok számára, hozzájárulva a magyarországi vasúti hálózat versenyképességének, hatékonyságának és biztonságának javításához. A projektben Heves megyében Eger van nevesítve, a megvalósítás várható ideje 2022 vége.

Kerékpáros közlekedés

Az OTTrt szerint a megyét az országos kerékpárút-törzshálózat alábbi elemei érintik:

4. Tiszamente kerékpárútvonal (11-es jelű EuroVelo®):
4.A: Gönc – Telkibánya – Bózsza – Pálháza – Füzérradvány – Mikóháza – Sátoraljaújhely – Sárospatak – Bodrogolaszi – Vámosújfalú – Olaszliszka – Szegilong – Szegi – Bodrogkisfalud – Bodrogkeresztúr – Tarcál – Tokaj – Tiszaladány – Tiszatardos – Tiszalök – Tiszadada – Tiszadob – Tiszaújváros – Tiszapalkonya – Tiszatarján – Tiszakeszi – Ároktő – Tiszadorogma – Tiszabábolna – Poroszló – Sarud – Kisköre – Tizzasüly – Kőtelek – Nagykőrű – Szolnok – Tószeg – Tiszavárkony – Tiszajenő – Tizakécske –

Lakitelek – Tiszaalpár – Csongrád – Baks – Ópusztaszer – Sándorfalva – Szeged – Röske – (Szerbia)

4.C: Tiszaújváros – Tizacsege – Tiszafüred – Abádszalók – **Kisköre**

10. Közép-Európa Vizei kerékpárútvonal (14-es jelű EuroVelo®):

Szentgotthárd – Zalaegerszeg – Keszthely – Tihany – Balatonakarattya – Székesfehérvár – Budapest – **Hatvan – Gyöngyös – Eger** – Hortobágy – Debrecen – Nyírábrány

22. Bükki kerékpárútvonal:

Ózd – Dédestapolcsány – **Szilvásvárad – Bélapátfalva – Eger**

23. Nyugat-zempléni kerékpárútvonal:

23.A: Gönc – Boldogkőváralja – Miskolc – **Felsőtárkány – Eger**

23.B: **Nagyvisnyó – Szilvásvárad**

31. Zagyvamenti kerékpárútvonal:

(2.C kerékpárút Salgótarján és Nagybárkány közötti szakasza) – Szurdokpüspöki – **Zagyvaszántó – Petőfibánya – (10.A kerékpárút Petőfibánya és Jászfényszaru közötti szakasza)** – Jászberény – Szolnok

Az OTrT szerinti országos kerékpárútvonalak nyomvonalának csak

- a Tisza-tó körüli megvalósult kerékpárút (a **4. Tiszamente kerékpárútvonal (11-es jelű Euro Velo®) része**),
- a Felsőtárkány-i megvalósult kerékpárút-szakasz (a **23. Nyugat-zempléni kerékpárútvonal 23.A. kerékpárút része**),
- a forrással rendelkező Andornaktályára tervezett kerékpárút-szakasz (a **10. Közép-Európa Vizei kerékpárútvonal (14-es jelű Euro Velo®) része**),
- a Gyöngyös-Mátrafüred megvalósult kerékpárút-szakasz (a **10. Közép-Európa Vizei kerékpárútvonal (14-es jelű Euro Velo®) része**),
- és nagyjából a Hatvan-Lőrinci részben megvalósult, részben forrással rendelkező tervezett kerékpárút (a **31. Zagyvamenti kerékpárútvonal, 10.A kerékpárút része**) vonalvezetése felel meg.

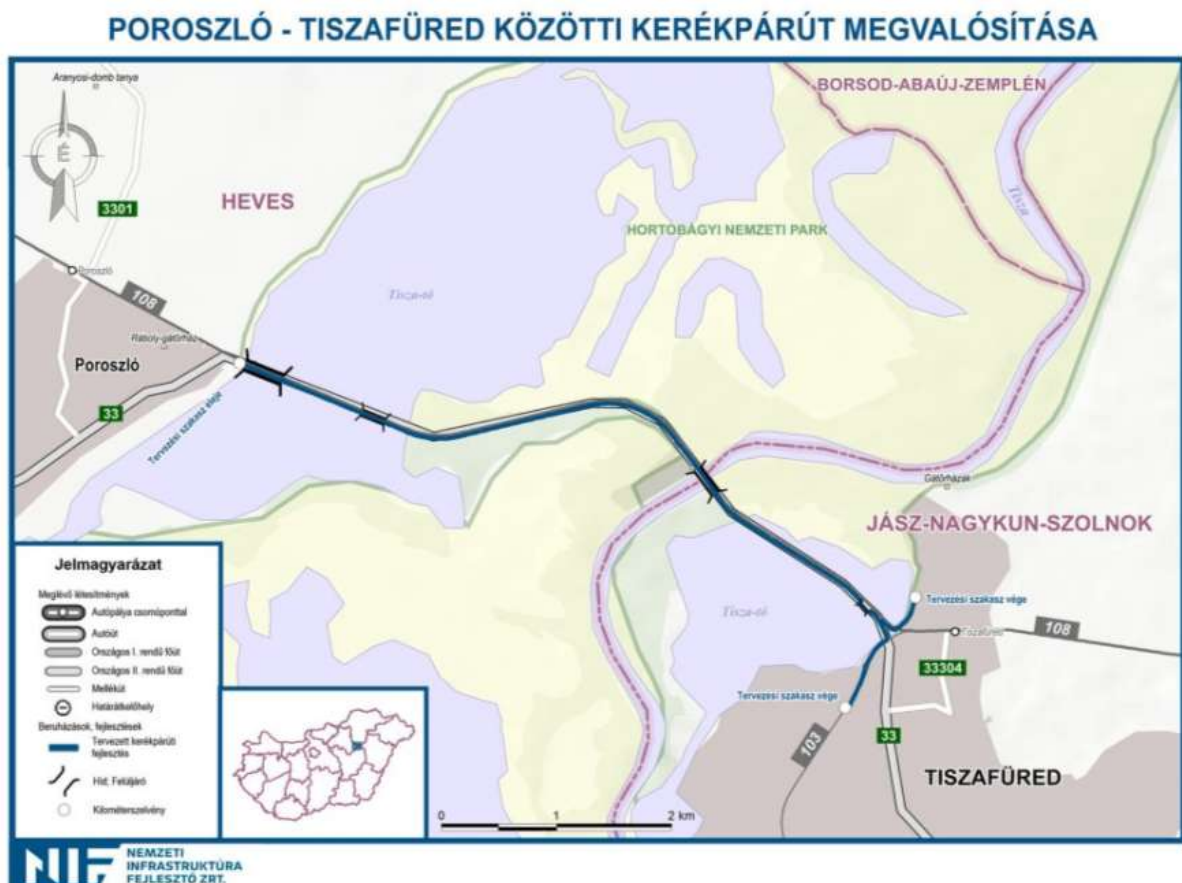
A hatályos megyei TRT szerinti térségi kerékpárútvonalak nyomvonalának

- a Hevesvezekény-Gyöngyös részben tervvel, részben forrással rendelkező tervezett kerékpárút,
- a Parádfürdő-i megvalósult kerékpárút-szakasz,
- a Tenk-Kápolna-Verpelét részben megvalósult, részben tervvel, részben forrással rendelkező tervezett kerékpárút,
- és nagyjából a Pétervására-Istenmezeje tervvel rendelkező kerékpárút-szakasz vonalvezetése felel meg.

A megyét jelenleg érintő konkrét kerékpáros fejlesztések (NIF adatok) közül:

- Kivitelezés alatt van
A Poroszló – Tiszafüred közötti kerékpárút megvalósítása.

Az új közlekedési létesítmény mintegy 6,5 km hosszú, Poroszló Tisza-tó felőli részétől indul és az Eger, Szomorka patakon, valamint a Tisza-folyón, Öblítő csatornán kialakított műtárgyakon, továbbá a Debrecen – Füzesabony és a Karcag – Tiszafüred vasútvonalon keresztül Tiszafüred Ady Endre utcáig tart. A befejezés 2019 decemberében várható.

85. ábra: Poroszló – Tiszafüred közötti kerékpárút megvalósítása

Vízellátás

Heves megye vízi-közmű ellátását a természeti adottságaként rendelkezésre álló vízkészlete teszi kedvezővé. A megye hidrogeológiai adottsága a felszín alatti vizek és a felszíni vizekben való gazdagsága. A vízellátás az elmúlt évtizedekben megvalósított fejlesztések eredményeként teljes körűnek nevezhető. Valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvíz ellátás. Ma megyei szinten a lakások vezetékes ivóvíz bekötöttsége 94,4 %-os, amely jelzi, hogy néhány település kivételével nagyon kedvező az ellátottság. A 2017. január 1-ei állapotot rögzítő statisztikai adatok szerint a megyében 8 település rendelkezik település szintű ellátottsággal. 19 olyan település van, ahol a közüzemű vízellátottság nem éri el a 70 %-ot. A statisztikai adatokból azonban nehezen érzékeltethetőek az egyes településrészek helyzete, a Heves Megyei Önkormányzat érzékelve a problémát 2017-ben felmérést végzett a települések közműellátottságának terén. A településekről érkező visszajelzések alapján 7 településrész tekintetében került feltárássra ivóvíz-ellátottság területén fennálló hiányosság (Felsőtárkány, Gyöngyöspata, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Markaz, Mezőtárkány és Szarvaskő). A fennálló problémák ellenére a megyében található több mint 135 000 hazatartás közül a folyamatos bővítésnek köszönhetően 2016-ra 128 000 lakás lett bekapcsolva a közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba, ez lakások 94,3 %-a, amely közel ugyanannyi, mint az országos arány (94,9%).

86. ábra: Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bevont lakások száma (2010-2016)

Forrás: KSH

A megye jelenlegi kedvező ellátottsága alapján vízellátás vonatkozásában a fejlesztési feladatokban ma már a még teljes körű ellátással nem rendelkező településen kívül, ahol az ellátottság növelése is még feladat, többnyire már nem a bekötöttség növelése, a "mennyei ellátás" megoldása a legfontosabb. A "minőség" biztosítása kerül előtérbe a vízellátás fejlesztési feladatok körében. A „minőségi” igény pedig elsődlegesen a vízminőségre vonatkozik, amely az általánosan terjedő elszennyeződés következtében egyre nehezebben biztosítható. Az egészséges víz, mint a természet legfontosabb kincse kiemelt védelmet igényel. Ezért a jövő feladata, rövid és hosszabb távú időciklusban egyaránt az ivóvízbázisok fokozott védelmének biztosítása.

Heves megyében jelenleg három szolgáltató – a Heves Megyei Vízmű Zrt., az Észak-magyarországi Regionális Vízművek Zrt. és a Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. – biztosítja a fogyasztók számára a vízközmű-szolgáltatást. A vízellátást részben saját vízbeszerzéssel biztosítják, részben a saját ivóvízbázisról településen belüli elosztással, részben kistérségi regionális hálózattal, részben nagy regionális hálózatról vételezett vízzel látják el a településeket. A helyi, megfelelő vízminőségű vízbeszerzést, a helyi bázis elszennyeződése esetén a regionális rendszerek fejlesztésével lehet pótolni.

A regionális vízbeszerzés lehetősége, ezért különös figyelmet érdemel. Az ellátás biztonsága érdekében a kistérségi-, térségi szolgáltató művek összekapcsolása, regionális rendszerek kialakítása növeli az ellátás biztonságát.

Az ivóvíz-szolgáltatás gyakorlatilag mennyiségi oldalról biztonságos, korlátozásmentes. Megfigyelhető azonban, hogy a lakossági fogyasztók tényleges ivóvíz-fogyasztása az utóbbi években folyamatosan csökkent, amely a fogyasztói árak emelkedésével magyarázható. A szolgáltatott ivóvíznek a mindenkori érvényben lévő jogszabályi előírásoknak kell megfelelnie. A szolgáltatott víz minősége alapvetően a vízbázisokból termelt nyersvíz minősége, másrészt az elégtelen vízkezelés miatt kifogásolt.

A statisztikai adatok segítségével a távlatilag várható igények mértékét prognosztizálni lehet, így annak ellátására a szolgáltató kellő időben fel tud készülni. Az országos trendeket vizsgálva, megyei léptékben ugrásszerű népességváltozás nem várható, megyén belüli lokális mozgások előfordulhatnak, amelyet a regionális rendszerrel működő vízellátás viszonylag rugalmasan tud követni. Mivel a víz, mint természeti kincs a világon egyre jobban felértékelődik, az azzal való takarékoskosságot a fenntartható fejlődés érdeke ki fogja kényszeríteni. Várhatóan távlatilag élesen elválasztódik az ivóvíz minőségű vízigény az egyéb, feltétlenül ivóvíz minőségű vizet nem igénylő vízigényektől. Az ivóvíz minőségű víz elsődlegesen a szociális célú, kommunális igények kielégítését fogja szolgálni, ezért a várható igénynövekedés jól prognosztizálható. A megyében rendelkezésre álló bázisok a várható távlati igényeket, természetesen a bázisok, elosztóhálózatok és azok létesítményeinek megfelelő korszerűsítésével és fejlesztésével ki fogja tudni elégíteni. A nem ivóvíz minőségű vízigények kielégítésének gazdaságosságára törekedve egyre kevésbé fogják azt, az ivóvíz minőségű közhálózatra való támaszkodással megoldani. Annak kielégítésére lokális megoldást keresnek. Erre a talajvizek, rétegvizek, felszíni vizek is rendelkezésre állnak. Távlatilag a legnagyobb vízhiány a mezőgazdaságban, az agrárágazatban várható, amelynek vízellátására az öntözőcsatornák, öntöző hálózatok kiépítési igénye várható. Ezek jellemzően a felszíni vizekre támaszkodva alakíthatóak ki. A kiskertek, zöldfelületek locsolóvíz igényének kielégítése is távlatilag egyre kevésbé veszi igénybe az ivóvíz hálózatot, hanem a helyi vízbeszerzés kap egyre hangsúlyosabb szerepet. A helyi vízbeszerzés keretében a csapadékvíz visszatartása is fontos megoldandó feladattá fog válni.

Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap-elhelyezés

Az elmúlt évtizedekben kiépített vezetékes ivóvízellátással párhuzamosan lényegesen megnőtt a fajlagos vízfelhasználás, s ezzel együtt a keletkező szennyvíz mennyisége is. Az elhasznált víz a környezet egyik alapvető szennyező eleme, amelynek megfelelő elhelyezése nagyon fontos feladat. A szennyvízgyűjtés és kezelés problémájának megoldatlansága, valamint a keletkezett szennyvizek jelentős hányadának még ma is kezeletlenül a talajba szikkasztása, az ivóvízkészlet, a felszín alatti vizek vízminőségének egyik legnagyobb veszélyeztető forrása. A megye területén ma is 5000 m³ szennyvíz szikkad átlagosan a talajba veszélyeztetve a felszín alatti vizeket.

2016-ben a Heves megyei lakásállomány közel 78% volt bekapcsolva a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba, ez valamelyest meghaladja a regionális mutatót (76,1%), s megközelíti az országos arányt (80%). A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózat hossza 2000-től napjainkig a duplájára emelkedett, a KSH adatai alapján a hálózat 836,7 km-ről 2016-ra 1626,9 km-re gyarapodott, ez megközelíti az ivóvízhálózat megyei hosszúságát (2394,3 km). A megyei adatokból kitűnik, hogy az ivóvízhálózat és a szennyvízhálózat hossza közötti különbségek csökkentek, így azt mondhatjuk, hogy Heves megye közműollója folyamatosan záródik. A pozitív trend ellenére Vécs, Pély, Visznek, Kisnána és Kerekharaszt településeken teljes mértékben hiányzik a csatornázási rendszer. Fontos leszögeznünk továbbá, hogy a KSH adataiból ebben az esetben sem feltétlen lehet részlet gazdag képet közölni a

megye szennyvízhálózatának helyzetéről, hiszen az ivóvízhálózathoz hasonlóan a közcSATornázás is rendelkezik olyan, jellemzően településrészeken érintő hiátusokkal, amelyeket – a teljesség igénye nélkül – kizárólag az önkormányzatoktól, illetve szervezetektől érkezett visszajelzések alapján értékelhetők. A Heves Megyei Önkormányzat 2017-ben első ízben, majd 2018-ban másodszor elvégzett felmérése alapján csatornázottsággal összefüggő hiányosságok (hálózat részleges hiánya, lakások rákötésének aránya) összesen 18 település (Apc, Átány, Boldog, Egerfarmos, Felsőtárkány, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöspata, Gyöngyöstarján, Hatvan Hevesvezekény, Kömlő, Markaz, Sirok, Szarvaskő, Egerfarmos, Kerekharaszt, Verpelét, Zagyvaszántó, Heréd, Nagykökényes) esetében érzékelhető fejlesztési igény. A településekről érkezett 2018-as visszajelzések alapján fejlesztésre szorul a meglévő szennyvízkezelő rendszer Visontán, ahol a 3 települést ellátó infrastruktúra üzemeltetése annak elavult technológiája és kora miatt gazdaságtalan, ehhez hasonló problémákról érkezett információ Heves városából is.

Megye szinten azonban a vizsgálatok szerint a jelenlegi csatornázottság mellett is, a talajba szikkadó szennyvíz mennyisége jelentős, eléri az 5000 m³/nap mennyiséget, amely a talaj, talajvíz, rétegvizek elszennyeződését okozzák. Különösen a megye északi részén, ahol a vízbeszerzés kisebb talpmélységű rétegvizes kutakkal történik, komoly veszélyforrása a helyi ivóvízbázisoknak.

Ahogy azt a vizsgálatok feltárták, a jelentősebb szennyezést nemcsak a talajba szikkasztott szennyvíz mennyisége okozza, hanem ezt tovább fokozza a szennyvíz szennyezettségének növekedése, azaz annak a minősége, mivel a házi szennyvíz (magnövekedett mosószerfogyasztás stb. miatt) egyre magasabb nitrogén és foszfortartalmú. Ezek a szennyező anyagok a talajba és a talajvízbe jutva, nagyon veszélyeztetik a ivóvízbázisokat. A vízellátáshoz hasonlóan Heves megyében a már csatornázott települések döntő hányadának szennyvíz elvezetését, kezelését, elhelyezését kettő jelentősebb szolgáltató biztosítja. A csatornázott települések többsége a Heves megyei Vízmű Zrt., illetve az Észak-magyarországi Regionális Vízművek Zrt. vízellátó területén van, így a csatornahálózat üzemeltetését is e két szolgáltató végzi. De mellette üzemeltetőként jelen van a Tisza-menti Regionális Vízművek Zrt.

A csatornázott településeken a szennyvízgyűjtő hálózat a szennyvizet jellemzően a helyi tisztítótelepre, vagy kistérségi ellátási funkcióra létesített regionális tisztítótelepre szállítja a szennyvizet. A vizsgálatok alapján a megyében jelenleg mindössze 16 kistérségi regionális szerepet betöltő szennyvíztisztító telep üzemel: Adács, Bátor, Eger, Füzesabony, Gyöngyös, Hatvan, Heréd, Kál, Kerecsend, Kisköre, Maklár, Mónosbél, Noszvaj, Pétervására, Recsk és Visonta településeken. A többi település önálló, csak a saját település ellátását szolgáló tisztítóteleppel rendelkezik.

A meglévő csatornahálózat és szennyvíztisztító telepek elsősorban a kommunális szennyvizet gyűjtik össze és tisztítják. A nagyobb ipari üzemek saját ipari szennyvíztisztítóval rendelkeznek, melynek üzemeltetését is maguk végzik. A szennyvíztisztítás egyik végtermékének, a tisztított víznek a befogadói a vízfolyások. A másik végterméknek, a szennyvíziszapnak az elhelyezése jellemzően még ma is mezőgazdasági területen történik, de biomasszaként feldolgozva az energiatermelési hasznosítása növekvő tendenciájú.

A környezet védelme szempontjából érdemes említést tenni a szennyvíziszap felhasználási módjairól és lehetőségeiről. A szennyvíziszap kezelés nélkül, lerakóba történő helyezése költségei és szigorú szabályozása mellett azért sem mert depóniagáz keletkezéssel elősegíti az üvegházhatású-gázok légtérbe jutását, másfelől a tárolásból eredő kellemetlen szagú gázok terhelik a környéken élő lakosság, illetve a telepen dolgozók mindennapjait (szag-emisszió). Utóbbi esetében az egészségkárosító hatást sem szabad szem elől téveszteni. Kézenfekvő megoldásként kínálkozhat az iszap mezőgazdasági felhasználása, ám ezt szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és

kezelésének szabályairól rendelkező 50/2001. (IV.3.) Korm. rendelet ezt a tevékenységet szigorú szabályozásokhoz köti. A rendelet a kezelt iszap és szennyvíziszap tekintetében feltételként szabja meg, hogy esetükben biológiai, kémia és hőkezelésnek, vagy más megfelelő eljárásnak kitett anyagokról beszélünk, továbbá a települési folyékony hulladék tartós, legalább 6 hónapos kezeléssel nyert olyan iszapok, amelyek szennyezőanyag tartalma az említett rendelet előírásainak megfelel. A kezelésen túlesett szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználásnak több formája is ismert: injektálás, biogáz termelés, égetés és komposztálás. A szennyvíziszap mezőgazdasági hasznosítására jó példaként szolgálhat a Heves Megyei Vízmű Zrt. ilyen irányú tevékenysége. A szervezet Gyöngyös városi szennyvíztisztító telep 2016-ban kezdte meg az engedélyezettési folyamatot a kezelt szennyvíziszap mezőgazdasági elhelyezéséhez történő további területek bevonására. 2016-ban telepen keletkezett szennyvíziszap a megyén kívül, Nógrád megyében Szarvasgede és Kisbágyon közötti mezőgazdasági területre került kiszórásra. A Bogács térségi, Tiszadorogma térségi és Noszvaj térségi települési szennyvíztisztító telepeken keletkező víztelenített szennyvíziszapokat a Tard település határában található mezőgazdasági területen helyezik el. Ezen felül a Füzesabony városi, Kerecsend térségi és Heves városi szennyvíztisztító telepeken keletkezett víztelenített iszapok jelentős részét, az előző évi, 2015-ös gyakorlatnak megfelelően, szintén mezőgazdasági elhelyezésre adták át, amely a Besenyőtelek-Kömlő közötti területen történt. A Társaság a mezőgazdasági elhelyezésre kerülő szennyvíziszapok mennyiségének folyamatosan növelésére törekszik.

87. ábra: Szennyvíziszap felhasználásának megoszlása Heves megyében (2016)
Forrás: KSH

Energiaellátás, energetikai hálózatok

A megye településeinek korszerű energiaellátására a vezetékes energiahordozók közül a villamosenergia, a földgáz, valamint Gyöngyös és Eger településeken összesen 7640 lakás, a megye lakásállományának 5,63 %-a számára a távhő áll rendelkezésre. A megye településeinek vezetékes energiaellátása mára majdnem település szintű szolgáltatássá vált. A 2017-es statisztikai nyilvántartás szerint ma már két település, Tarnabod és Szarvaskő kivételével valamennyi településen rendelkezésre áll a vezetékes gázellátás lehetősége és azzal biztosítható komfortos, automatikus üzemvitelű hőellátás. A lakásállomány vezetékes gázellátottsága ma 78,25 %-os, amelyből 74,68 % hasznosítja fűtési célra is. 40 %-nál kisebb ellátottságú település mindössze négy van, amelyből kettő, Szarvaskő és Tarnabod nem rendelkezik gázellátással és Szúcs (24,7 %), Hevesaranyos (37 %) ellátottságú.

A megye két településén, Egerben és Gyöngyösön üzemel távhőszolgáltatás. A 7640 lakásnak megoldott távhőszolgáltatás, megyei átlagban a lakásállomány mindössze 5,63 %-át teszi ki, amelyben a termikus célú energiaellátást a távhőszolgáltatás biztosítja. A megye lakásállományának villamosenergia ellátása teljes körű. A 2017. január 1-ei állapot szerint 78,25 %-a rendelkezik vezetékes

gázellátással, ebből 74,68 %-a fűtési célra is hasznosítja és 5,63 %-a rendelkezik távhőellátással. A megye lakásállományának ellátottságát tekintve 80 %-ot meghaladja az összkomfortos, ill. komfortos lakások aránya.

A megye energiaigényeinek a kielégítésére a megújuló energiahordozók is rendelkezésre állnak. A megújuló energiahordozók közül a geotermális, a szél és a napenergia közcélú energiatermelésre történő hasznosítási lehetősége mellett a helyi jelentőséggel bíró nap és a föld energiahasznosítás növekvő tendenciájú, mivel a fenntartási költségek gazdaságosságát segíti, várható ugrásszerű növekedése is. A vezetékes energiaellátással nem rendelkező és megújuló energiahordozót igénybe nem vevő ingatlanok termikus célú energiaellátásában a nem vezetékes energiahordozók jelenleg is meghatározó szerepet töltenek be.

Heves megyében két országos jelentőségű 50 MW feletti teljesítményű erőmű üzemel, a 950 MW teljesítményű Mátrai Hőerőmű üzemel Visontán és a 170 MW teljesítményű Mátra vidéki Hőerőmű Lőrinciben. Az annál kisebb kapacitású 50 MW alatti a 28 MW teljesítményű Kiskörei vízierőmű és a Mátrai Hőerőműhöz tartozó 16 MW-os naperőmű park. A megyében még előforduló hő- és energiatermelő bázisok (pl. egri EVAT Zrt. által üzemeltetett távfűtőművek) közvetlen helyi energiaigényeket elégítenek ki. Meg kell említeni az Erken előforduló szélkereket, amely a villamosenergia hálózatra is termel, termelésük bár szorosan összefügg az időjárással, ma már a műszaki fejlesztések eredményeként közelebb tűnik a termelt villamosenergia raktározási lehetőségének megoldása, amely feltétele lenne az alapellátásban is a szélenergiának a figyelembe vételi lehetőségének. A megye területén vannak még naperőmű parkok, de arról pontos nyilvántartás nincs.

A megye villamosenergia felhasználóinak az ellátását jellemzően az országos egységes energiaellátó hálózatokról vételezik. Heves megye energiaellátásában így a legjelentősebb szerepet a megye területét érintő országos hálózati rendszerekhez tartozó gerinchálózatok jelentik. Ezek a nagyfeszültségű 132 kV-os főelosztó hálózatok és a 220, illetve 400 kV-os átviteli hálózatok. Az országos 120kV-os hálózat részét képező Lőrinci-Detk- Mezőkövesd, Detk-Heves-Kisköre-Füzesabony vonaláról kapnak megtáplálást a megye területét ellátó Lőrinci, Heves, Kisköre, Hatvan, Gyöngyös, Eger Észak és Eger Dél 120kV/Középfeszültségű állomások valamint a MÁV igényeit kielégítő Hatvan-MÁV és Füzesabony-MÁV. A középfeszültségű távvezetékek az előző 120kV/középfeszültségű állomásokból a letranszformálást követően kapják az energiát, amelyet települési szinten Középfeszültségű/kisfeszültségű állomásokban tovább transzformálnak 0,4kV-os feszültség szintre, ahonnan a lakások és intézmények kapják a felhasználni kívánt energiát. A megye valamennyi településén biztosított a közszolgáltatott villamosenergia ellátás. A települések döntő hányadában az ellátás eléri, meghaladja a 100 %-ot, 46 településen nem település szintű az ellátottság, de mindössze néhány két településen nem éri el az ellátottság a 70 %-ot. A hálózat kiépítettsége ezeknél a településeknél is nagyobb ellátottságot tudna biztosítani.

Megújuló energia hasznosítása

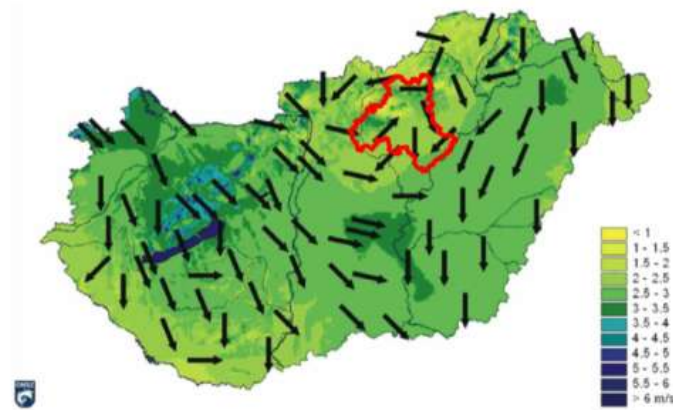
Az országban és a vizsgált Heves megyében is elérhető megújuló energiaforrás a szélenergia, a napenergia, a vízenergia, a biomassza-biogáz és a geotermikus energia. Ezek előfordulása az ország területén nem egyenletes és általános, befolyásolja a földrajzi elhelyezkedés, a topográfiai és a légköri viszonyok, valamint a felszín alatti geológiai adottságok.

Szélenergia

A topográfiai és légköri, meteorológiai viszonyok alapján kialakuló szélenergiát a szélkerék alkalmazásával közvetlen mechanikai erőátvitelre lehetett hasznosítani. Az ősi hasznosítású elvek

alapján kialakított „szélkerék”-ből fejlesztett szélturbinával, mint szélérőművel közvetlen villamosenergia termelhető.

A szélenergia előfordulási mértékét a topográfiai és légköri viszonyok befolyásolják, eltérő az ország területén a szélenergia hasznosíthatóság mértéke. A meteorológiai adatok és mérések alapján rögzítették a hasznosítás lehetőségének területi vetületét.

88. ábra: Az évi átlagos szélességek [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009)

Forrás: www.met.hu

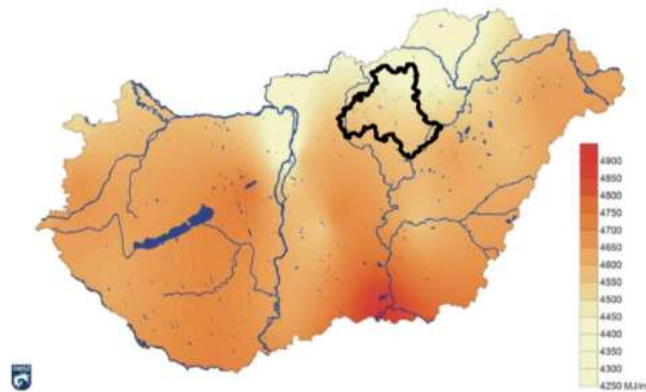
A térképek jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehetne hatékonyabban hasznosítani a szél energiáját. Heves megye nem tartozik a szélenergiát kedvezően hasznosítható területhez. Területén a nyilvántartás szerint egy 0,8 MW-os szélérőmű üzemel Erk településen.

A hazai energiapolitikának nem célja támogatni a szélenergia hasznosítását, mivel a termelés-fogyasztás kiegyenlítését biztosító beruházás költségigénye és az azzal előállítható energia ára a szélérőművel termelt energia árát az értékesítési lehetőség határa fölé emelné. Ez a felismerés adott alapot a szélenergia hasznosítását szolgáló szélérőmű park telepítési lehetőségének műszaki korlátozására. 2016-ban megjelent módosító rendelet már úgy szabályozta a szélérőmű-park telepítés lehetőségét, hogy szinte az egész ország területén a közcélú energiatermelést szolgáló szélérőmű-park telepítése ellehetetlenült.

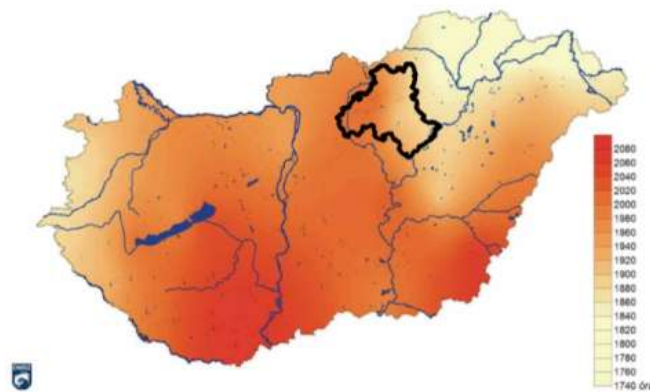
A korlátozó feltételek mellett szélérőmű-park létesítése, szabályozásának módosítása mind addig nem várható, amíg a termelés-fogyasztás kiegyenlítésére alkalmas műszaki megoldás nem áll rendelkezésre. Az egyik útkeresési lehetőség pl. az E-autó, H-autó számára jelentősebb kapacitású akkumuláció megoldása.

Napenergia

A meteorológiai és topográfiai viszonyok alapján rendelkezésre álló napenergia, mint megújuló energiaforrás, az ősi „fekete hordó” elvén kifejlesztett napkollektorok segítségével termikus célú energiaellátásra, elsődlegesen használati melegvíz termelésre, kisebb mértékben fűtésre alkalmas. A továbbfejlesztéssel kialakított naperőmű közvetlen villamosenergia előállítására alkalmasak.

89. ábra: A globálsugárzás (MJ/m²) átlagos évi összege Magyarországon (2000-2009)
 Forrás: www.met.hu

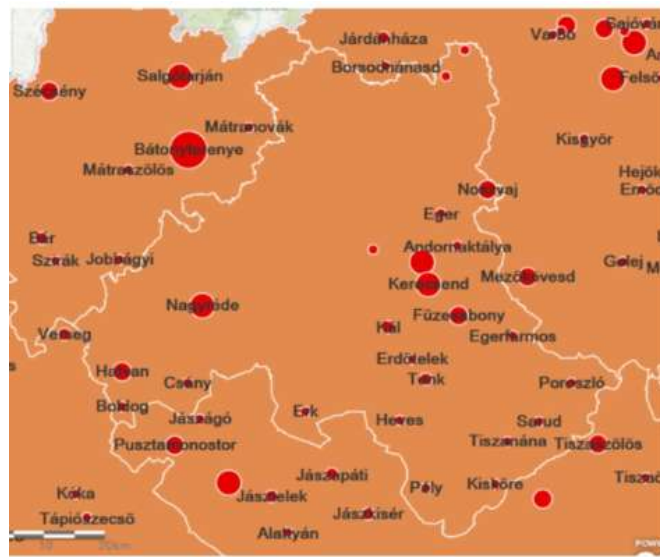
90. ábra: Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján
 Forrás: www.met.hu

A hasznosítható napenergia mértékét befolyásolják a földrajzi és meteorológiai adottságok, így ezek változóak az ország területén. A meteorológiai adatok és mérések alapján, a szélenergia hasznosítási lehetőségéhez hasonlóan a napenergia hasznosítás lehetőségének területi vetülete is rögzíthető.

A térképek jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehet hatékonyabban hasznosítani a nap energiáját. Heves megye területén általánosan 1840-1920 a maximálisan hasznosítható éves napos órák száma, amelynek hasznosíthatóságát célszerű is igénybe venni. Hasznosítás lehetősége napkollektorokkal termikus célú energiaellátásra, naperőművel villamosenergia termelésre biztosított.

Az egyes településeken láthatóan a napenergia hasznosítása helyi jelentőséggel, házi hasznosítással egyre növekszik. Valamennyi településen kisebb-nagyobb számban egyre több magán és önkormányzati telken lehet látni napenergiát hasznosító berendezést, de ezekről nyilvántartás nem áll rendelkezésre. A Mátra Erőműhöz kapcsolódik 16 MW kapacitású naperőmű park. A napenergia az a megújuló energiahordozó, amelynek szélesebb, energiagazdálkodást is érintő hasznosítása várható. A fotovoltaikus energiahasznosító berendezések tömeges gyártásának az elindulása által elért ár-eséssel a megtérülésében már javulás tapasztalható, így a hasznosításának intenzív terjedése várható. A napenergia hasznosítása egyrészt továbbra is helyi jelentőségű marad. Hasznosítják magán ingatlanoknál, illetve önkormányzati ingatlanoknál egyaránt, ahol az ad-vesz rendszerrel a fenntartási költségeiket csökkenthetik. Másrészt a napenergia hasznosítással a közcélú energiatermelés is egyre több településen kerül előtérbe. A közcélú energiatermelésre történő naperőmű-park létesítési

szándéka már eddig is több településen felmerült, néhány településen már megvalósítása is megtörtént és jelenleg tervezési, engedélyezési fázisban is több naperőmű-parkról van információ.

91. ábra: 108. ábra: Naperőművek Magyarországon (2016. évi KÁT adatok alapján)
Forrás: www.energiaklub.hu

Műszaki szempontból a nap energiájának is közcélú energiatermelésre való hasznosítási lehetőségét elméletileg az időjárás függősége, a termelt energia tárolási lehetőségének hiánya ugyan úgy akadályozza, mint a szélenergiából történő energiatermelést. Azonban a naperőmű-parkok létesítése iránti fokozódó érdeklődést segíti, hogy 0,5 MW alatti naperőmű-park esetében a hálózati csatlakozás közepesfeszültségen megoldható és egyeztetni csak a hálózati engedélyes szolgáltatóval kell. Ha a szolgáltató fogadni tudja a termelt energiát, akkor annak létesítésének nincs akadálya.

A közelmúltban az iparág kezdeményezte a nagyobb teljesítményű naperőmű parkok létesítését országszerte. Ma a 10-50-100 MW-ig készülnek erőmű parki beruházási szándékok. Az 5 MW felett, 10-100 MW teljesítményű naperőmű park már ténylegesen „erőmű” szintű energiatermelő beruházás, amellyel valós erőművi kapacitások kiváltására is lesz lehetőség. Eközben a kiegyenlítő tárolás fejlesztése is előtérbe került.

A nagyobb teljesítményű naperőmű parkok közhálózati csatlakozási lehetősége már 132 kV-os hálózaton keresztül oldható meg. Az ilyen naperőmű park létesítéséhez különleges beépítésre szánt, vagy beépítésre nem szánt speciálisan megújuló energiahordozó termelésre kijelölt terület szükséges, esetleg speciális ipari gazdasági terület. Ennek kijelölését a településrendezési eszközökben kell megoldani. A közcélú energiatermelés, a termelt energia továbbszállítása viszont már a 132 kV-os főelosztó hálózaton történik, ezzel tágabb térséget is érint, így a hatályos területrendezési tervekbe való illesztése is szükséges. 5-50 MW kapacitásig a megyei, illetve kiemelt térségi területrendezési tervekbe, ezt meghaladó, 50 MW felett már az országos területrendezési eszközökbe való beillesztést is meg kell oldani. Ezekre a közcélú naperőmű parkokra is vonatkozatható a jelenleg hatályos területrendezési tervi előírás, (ami csak a szélenerőmű parkokról szólt, mivel annak rögzítésekor a naperőmű parkok

legfeljebb a kiserőművek kapacitás szintjét érték el) hogy a 132 kV-os csatlakozási ponton összeadódnak a befutó igények. Ezzel a területének a tagoltsága az átfogóbb területrendezési tervek alóli „kibújást” nem teszi lehetővé.

Vízenergia

A vízfolyások esésével, tömegáramával, mint megújuló energiaforrással lehet energiát termelni, amelynek hasznosításához vízikerek telepítése szükséges, majd annak továbbfejlesztésével kialakították a vízturbinát, amely már közvetlen villamosenergia termelésre alkalmas. Vízenergia termelésre a nagyobb vízszint-változású és nagyobb tömegű vízfolyások, alkalmasak, így előfordulásuk Magyarország térképéről leolvashatók.

Heves megye területén üzemel a Kiskörei vízlépcső, vízerőmű, amely a Tisza 404 fkm szelvényében, jobb parti átvágásban, Kisköre község határában épült meg. A vízlépcső három egybeépített főműtárgyból duzzasztómű, hajószilip, vízerőműés a hullámtéri duzzasztóból, valamint az egyéb csatlakozó létesítményekből áll.

Az erőművet 1974-ben létesítették, az ország legnagyobb üzemelő vízerőműve, 28 MW teljesítményű. A vízerőmű nagyon kedvezőenergia termelés-fogyasztás kiegyenlítésre.

Biomassza-biogáz

A növényi terméskből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből előállítható energiahordozó a biomassza, amely közvetlen elégetésével fűtési és használati melegvíz termelési energiaigények elégíthetők ki, biogázzá alakítva hő- és villamosenergia termelésre egyaránt alkalmas, bioetanollá alakítva üzemanyagként hasznosítható.

Biomassza-biogáz előállítására az ország területén mindenhol, így Heves megyében is van lehetőség. A megye területén kisebb-nagyobb kapacitású hasznosítását meg is valósították, de pontos információ nem áll rendelkezésre.

Geotermikus energia

A föld belső hőjéből hasznosítható a geotermikus energia. Geológiai adottságok befolyásolják előfordulásának mértékét. Hasznosítására részben a termálvíz kitermelésével, részben a földhőhőszivattyúval történő alkalmazásával nyílik lehetőség.

A földhőből hőszivattyúval kitermelt hőenergia közvetlenül fűtésre, használati melegvíz előállítására hasznosítható, geoerőmű segítségével villamosenergia termelésre is alkalmas.

A geológiai adottságok alapján a geológusok elkészítették a termikus energia várhatóan rendelkezésre állását bemutató térképet. A térkép jelzi, hogy az ország területén hol lehet a termikus energia hasznosítását kedvezőbben megvalósítani.

A földhő hasznosítására hőszivattyú alkalmazásával van lehetőség. A hőszivattyú használata helyi jelentőségű ingatlanon belül realizálható, energiagazdálkodási szinten ma még nem érzékelhető a hagyományos energiahordozó megtakarító hatása.

Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

Heves megyében a hulladékgyűjtés tekintetében elmondható, hogy jelenleg az összes település bevonásra került. A településekről elszállított lakossági hulladék aránya az évek múlásával folyamatosan növekszik: 2011-ben 69,3 ezer t, 2012-ben 70,9 ezer t, 2013-ban 67,5 ezer t, 2014-ben 71,8 ezer t, 2015-ben 73,4 ezer t, 2016-ban 74,3 ezer t. Örömteli, hogy mindezzel párhuzamosan a szelektív módon gyűjtött hulladék mértéke gyarapszik. Az érzékelhető növekedés ellenére a szelektív hulladékgyűjtés kapcsán hozzá kell tennünk, hogy a megyében gyűjtött összes hulladékhoz viszonyítva még mindig alacsony arányokat láthatunk. 2011-ben az összes 69,3 ezer t elszállított lakossági hulladék közül mindössze 1,2 ezer tonna gyűjtése történt szelektálva, 2014-ben a 71,8 ezer t hulladékból 1,7 ezer tonnát gyűjtöttek megyei szinten ilyen módon, ameddig 2015-re ez az arány jócskán megnőtt, a 73,4 ezer t hulladékból 2,7 ezer tonna szelektálva került elszállításra. A tudatos hulladékgyűjtés ilyen típusú fellendülésének kettős oka van, egyfelől egyre több település alakított ki hulladékgyűjtő szigeteket, illetve biztosít a lakosság számára különböző típusú hulladék gyűjtésére alkalmas szemeteseket, másfelől feltétlen ki kell emelnünk a helyi szintű szemléletformálási akciókat (települési szemétszedési akciók, KEOP pályázatokhoz kötődő komposztálási bemutatók stb.).

Az elszállított hulladék hasznosítása, illetve ártalmatlanítása kedvező irányba halad. Az újrafeldolgozással hasznosított hulladék aránya töretlen ütemben nő, bár hozzá kell tennünk, hogy a lakosságtól elszállított hulladék is szakadatlanul növekvő trendet mutat. 2011-ben az újrafeldolgozással hasznosított hulladék mennyisége 2,9 ezer t volt, 2013-ban 3,6 ezer tonnára nőtt, majd 2014-ben 3,1 ezer tonnára csökkent, 2015-ben azonban 4,6 ezer tonna hasznosított hulladékot regisztrált a KSH. Az energiahasznosítással történő égetéssel hasznosítás és égetéssel megoldott ártalmatlanítás 2012 óta a KSH legfrissebb adatainak tükrében egyáltalán nem jellemző Heves megyére. A hulladék nagy részének ártalmatlanítása még mindig a szemétkerakó helyeken megy végbe. 2014-ben elszállított 82,8 ezer t települési szemétből (beleértve a lakossági hulladékot is) 79,7 ezer tonnát ártalmatlanítottak a lerakókon, 2015-ben a településektől elszállított 85,3 ezer t hulladékból végül 80,7 ezer tonna került a szemétkerakóba.

Az egyre növekvő háztartási és építkezésből, felújításból származó hulladék illegális lerakása manapság is megyszerte problémát okoz. A Magyar Közút Nonprofit Zrt. Heves Megyei Igazgatóságának adatközlése alapján azt lehet mondani, hogy nagyobb mennyiségű illegálisan lerakott hulladék elsődlegesen a lakott területeken kívül a közutak mentén tapasztalható. Gondot jelent továbbá a megye egyes városaiban, így Gyöngyösön az egyes elhagyott ingatlanok területén, Belpátfalván pedig az elhagyott mellékutcák ritkábban lakott végein felhalmozott kommunális hulladék jelenléte. A tettenérés ezekben az esetekben is nagyon ritka, így általában az ingatlan tulajdonosát terheli az elszállítás kötelezettsége. Az elhagyott ingatlanok és a települést átszelő élővizek (Gyöngyös bizonyos városrészei esetében különösen jellemző) hulladékkal történő terhelése mellett a szelektív hulladékgyűjtő szigetek melletti hulladéklerakások jelentenek kezelésre szoruló anomáliát pl. Hatvan városában.

Gazdasági bázis

Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai

Főbb gazdasági irányok, trendek

Heves megye az ország egyik legdinamikusabban fejlődő megyéje. A KSH 2018. év októberi felmérése szerint a Heves megyei székhelyű ipari vállalatok teljesítménye 6%-kal nőtt, mely növekedést csak Budapest és térsége haladja meg. Az utóbbi tíz évben a gazdaság teljesítménymutatói javultak, a foglalkoztatottság nőtt, s megjelent a munkaerőhiány. A megye gazdasági teljesítményében a társas vállalkozások javuló eredményessége elsődleges, mivel az ő tevékenységük révén keletkezik a megyei árbevétel 95%-a. Az iparnak a megyei gazdaságban betöltött súlyát mutatja, hogy az egy lakosra jutó ipari termelés értéke közel 50%-kal magasabb országos átlagnál.

A megyei vállalkozások által elért nettó árbevétel a 2016. évi 9,6%-os növekedést követően 2017-ben is nőtt, igaz kisebb mértékben, 8,2%-kal. A gazdasági növekedésben fontos szerepe volt az export 11%-os emelkedésének is, mely bővülés közel 70%-a azonban koncentráltan, néhány nagyvállalatnál mutatkozott. A belföldi értékesítés növekedése 2017-ben tovább folytatódott, 4,3%-kal emelkedett, ami elsősorban az országosan javuló gazdasági környezetnek, a gazdasági növekedést ösztönző monetáris politikának és a folyamatosan emelkedő átlagbérekből eredő növekvő lakossági fogyasztásnak köszönhető.

A megye gazdaságának fő „gerincét” az M3 autópálya vonalát követő, kelet-nyugati irányban húzódó Hatvan-Gyöngyös-Eger gazdasági övezet vállalkozásai adják. E tengely mentén telepedtek és működnek a megye meghatározó multinacionális és hazai cégei (ZF Hungária Kft., Robert Bosch Kft., SBS Szerelő Javító és Szolgáltató Kft., Sanatmetal Kft., stb.). A megye TOP 50 vállalkozásai közül mintegy 40 cég e gazdasági tengely mentén működik.

A megye gazdaságának ágazati szerkezetére az erős differenciálódás a jellemző. Ugyanis három kiemelt ágazat (gépipar, kereskedelem, energia-víztermelés-hulladékgazdálkodás) adja a nettó árbevétel 75%-át, a kivitelnek közel 90%-át, a hozzáadott értéknek pedig a 61%-át. A gépipar megyében betöltött kiemelt gazdasági szerepét mutatja, hogy csak ez az egy ágazat adja a megyei nettó árbevétel 55%-át, s az export 88%-át. Érdekes, hogy gépiparban, feldolgozóiparban működő megyei vállalkozások által készített alkatrészekből egy autó 30%-át össze lehetne rakni. A többi ágazat együttes bevétele 7,1%-kal, míg a hozzáadott érték mutatója 2%-kal bővült, de a megyei átlag alatti ütemben. A kiemelt három ágazat mögött a kohászat, fémfeldolgozás következik az árbevétel és export nagysága tekintetében. A 2016/2017 évekre vonatkozó nettó árbevételi indexek alapján a vegyipar és az építőipar mutatta a legnagyobb arányú növekedést, miközben az egyik kiemelt ágazatban (energia-víztermelés-hulladékgazdálkodás) közel 10%-os csökkenés történt.

A megyei gazdaság ágazati teljesítményeiben mutatkozó differenciáltság mellett ezen teljesítmények mögötti területi különbségek is igen jelentősek. A megye hét járásából az egri, a hatvani és a gyöngyösi járás kiemelkedik gazdaság teljesítményével.

Ezt alátámasztó főbb adatok:

- a megye népességének közel 70%-a él e három kiemelt járásban;
- itt jelenik meg a megyei összes befektetett saját tőke 90,5%-a;
- ehhez kapcsolódóan itt jön létre a hozzáadott érték 89%-a;
- itt realizálódott a nettó árbevétel 90%-a;
- innen indult a megyei export 96,6%-a;
- itt regisztráltak az állományi létszám 83,1%-át;
- e három járásban jelentősen magasabb a gazdasági aktivitás, hiszen itt működik a vállalkozások mintegy 80%-a; a megyében befektetett külföldi tőkének 96,3%-a itt jelent meg;

A gazdasági teljesítménymutatók alapján e három kiemelt járás gazdasági szerepe és súlya tovább nőtt a megyén belül. A megye négy nem kiemelt járásában (Hevesi, Füzesabonyi, Pétervásárai, Béalápátfalvai) a befektetett saját tőkének mindössze 10%-a jelenik meg, miközben ugyanilyen arányú e járások vállalkozásai által előállított hozzáadott érték is.

Agrárágazat

A mezőgazdaság megyei gazdaságon belüli súlya nem számottevő, hiszen 2018-ban a megyei nettó árbevétel 1,8%-át adja, az export 0,2%-át, az összes hozzáadott érték 2,2%-át. Ha figyelembe vesszük, hogy Heves megye mezőgazdasági teljesítménymutatói országos összehasonlításban is elenyészőek (nettó árbevétel 2,1%, export 3,4%, hozzáadott érték 1,9%), akkor látható igazán a mezőgazdaság másodlagos gazdasági szerepe.

2018-ban a mezőgazdasági szektorba tartozó vállalkozások 2,593 milliárd Ft adózás előtti eredményt értek el. A „Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat” gazdasági ágban alkalmazásban állók száma 2020. I. negyedévben 1 710 fő volt Heves megyében, ami a megyei alkalmazotti létszám csupán 2,5%-a. Ez a 2018. évi létszám 95,8%-a, vagyis a vizsgált gazdasági ág foglalkoztatottságban betöltött amúgy is alacsony megyei súlya tovább csökkent. A „Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat” gazdasági ágban regisztrált gazdasági szervezetek száma, 2018. szeptember 30.-án 18.704 db (ebből vállalkozás 18.646) volt Heves megyében, ami 35,67%-a volt a megyében regisztrált gazdasági szervezeteknek. A két mutató alapján megállapítható, hogy Heves megye gazdaságában a vizsgált gazdasági ágat alapvetően az 1-2 főt alkalmazó mikrovállalkozások és az őstermelők teszik ki. A „Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat” gazdasági ágban a gazdasági szervezetek beruházásainak értéke 2018. I-III. negyedévben 3 051 millió Ft volt Heves megyében, ami a megyei azonos adat 15,36%-a.

A *növénytermesztés* tekintetében fontos megjegyezni, hogy 2019-ben Magyarország mindösszesen 9 303 400 hektár földterülettel rendelkezett, melyből 1 285 600 hektár Észak-Magyarországon található, így országos viszonylatban az 3. legnagyobb földterülettel bíró régióként volt nyilvántartva. Ebből 365 300 hektár földterület Heves megyében helyezkedik el.

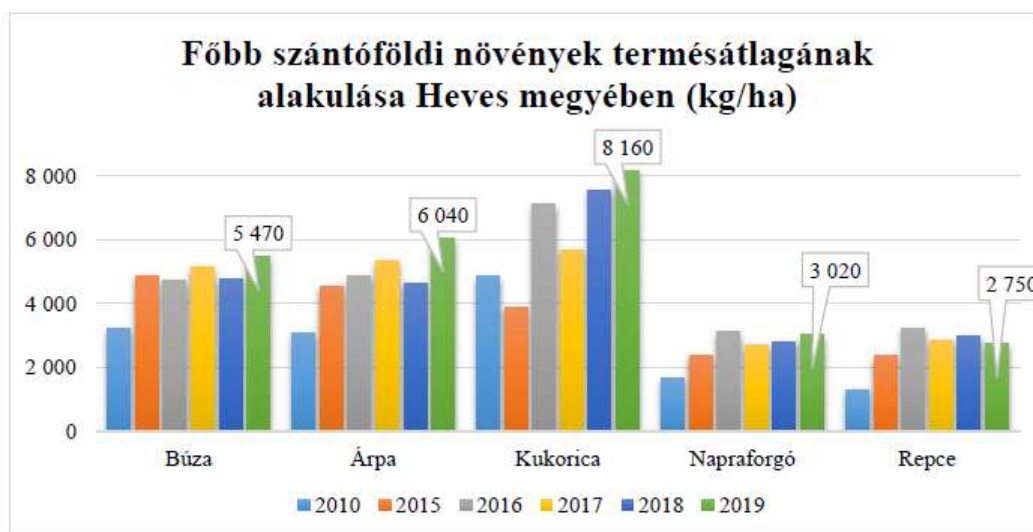
A szántóterületek nagysága a megyében évről-évre csökken, ha az elmúlt 10 évet vizsgáljuk, közel 16 000 hektárral kevesebb szántóterület található Heves megyében. Szintén az elmúlt 10 év adatai alapján elmondható, hogy a művelési ágak megoszlását a megyében jelentős változás nem jellemzi.

A 2019-ben Heves megyében található 365 300 hektár földterület 36,1 %-a, tehát 131 900 ha szántó művelési ágban volt nyilvántartva. Ez a művelési ág tette ki a megye földterületinek legjelentősebb részét. A megyében 26,35 %-kal a második legnagyobb területtel a művelés alól kivont terület művelési ág rendelkezett, majd ezt követték az erdő művelési ágú területek 24,25 %-kal.

Heves megyében a szántóföldi növénytermesztést tekintve az őszi búza, őszi és tavaszi árpa, kukorica, napraforgó-, valamint repcemag termesztése a jellemző.

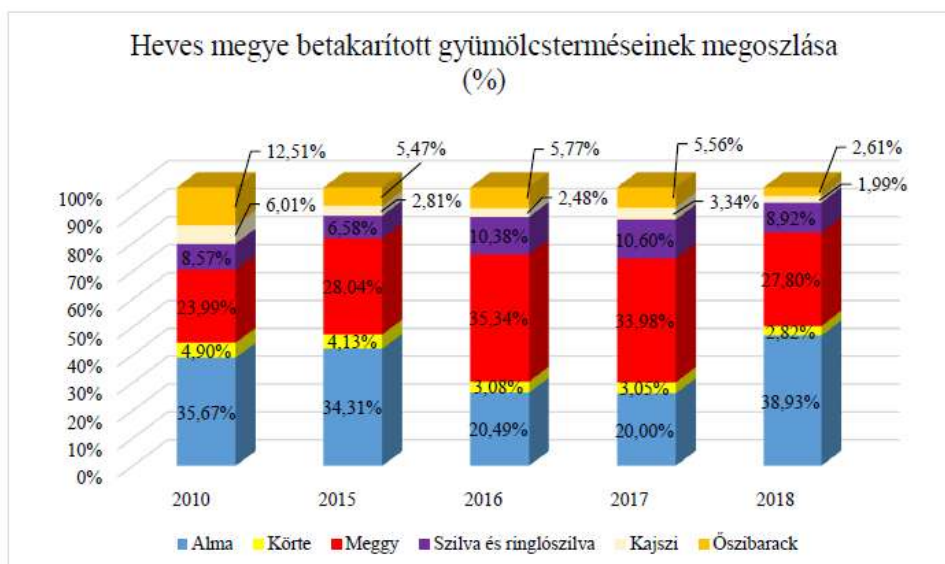
A 2019-ben betakarított terület nagysága szántóföldi kultúránként Heves megyében:

- Búza: 44 551 ha
- Árpa: 8 838 ha
- Kukorica: 7 427 ha
- Napraforgó: 23 983 ha
- Repce: 11 062 ha

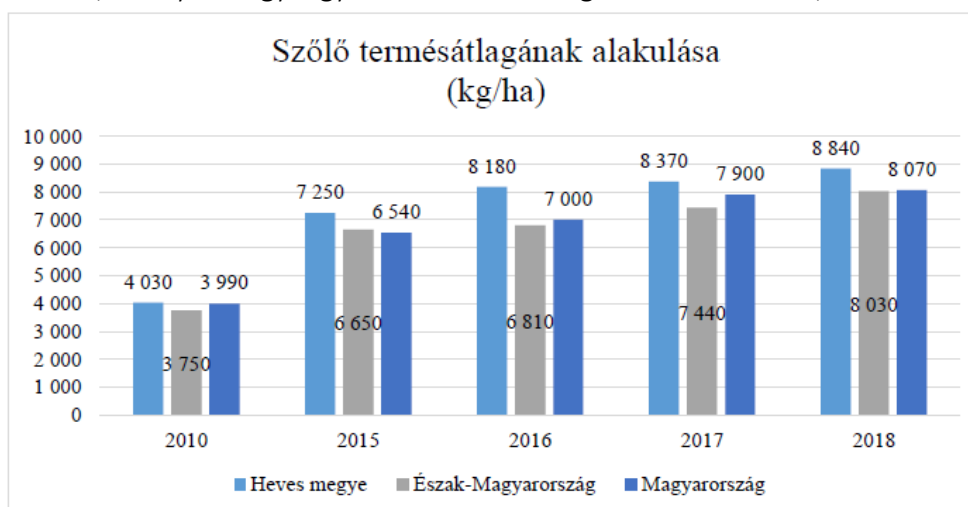
92. ábra: Főbb szántóföldi növények termésátlagának alakulása Heves megyében
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

Az ábrát szemlélve kiugró eredményként említhető, hogy a kukorica termésátlaga 2015-höz képest 2019-re megduplázódott. A búza, árpa és kukorica termésátlagai 2019-ben felülmúlták a vizsgált évek termésátlagait.

93. ábra: Heves megye betakarított gyümölcsterméseinek megoszlása
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

A megye gazdálkodói a 2016-2017-es éveket leszámítva legjelentősebb mértékben almát termesztettek. Az említett két évben a meggytermesztés volt kiemelkedő megyei viszonylatban, a megye összes gyümölcstermését tekintve 2016-ban 35,34, 2017-ben pedig 33,98 %-kal. 2018-ban a harmadik legjelentősebb mennyiségű gyümölcstermést a szilva és ringlőszilva adta, amely a megyei gyümölcstermés megoszlást tekintve 8,92 %.

94. ábra: Szőlő termésátlagának alakulása
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

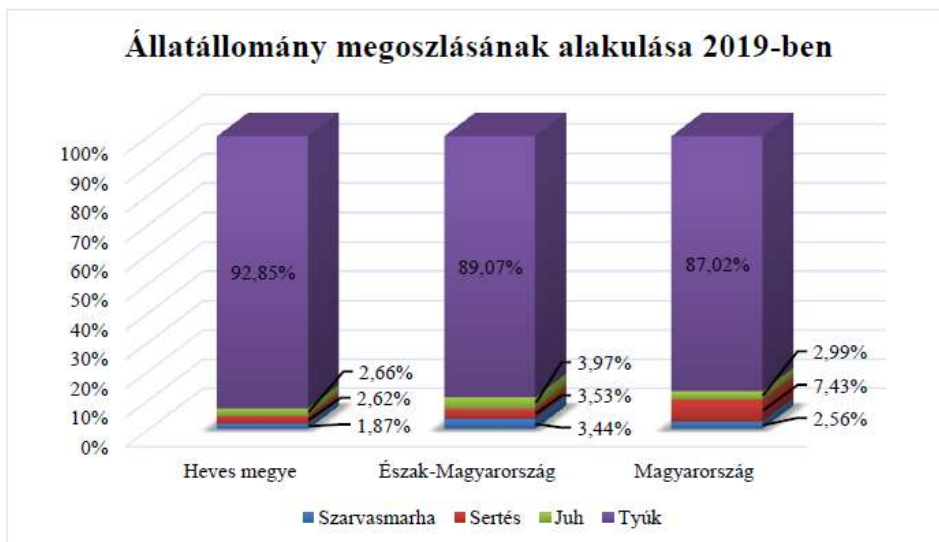
A szőlő termésátlaga Heves megyében felülmúlja az országos termésátlagot minden vizsgált évet tekintve, a legtöbb esetben több száz kilogrammal hektáronként.

Az állattenyésztés tekintetében Heves megyében 2019-ben a tyúk, juh, sertés és szarvasmarha állomány mérete volt meghatározó.

95. ábra: Heves megye állatállományának alakulása 2019-ben
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

A megyében a tyúk állomány mérete volt a legjelentősebb 688 700 egyeddel, ami megyei meg-oszlást tekintve 92,85 %-ot jelent.

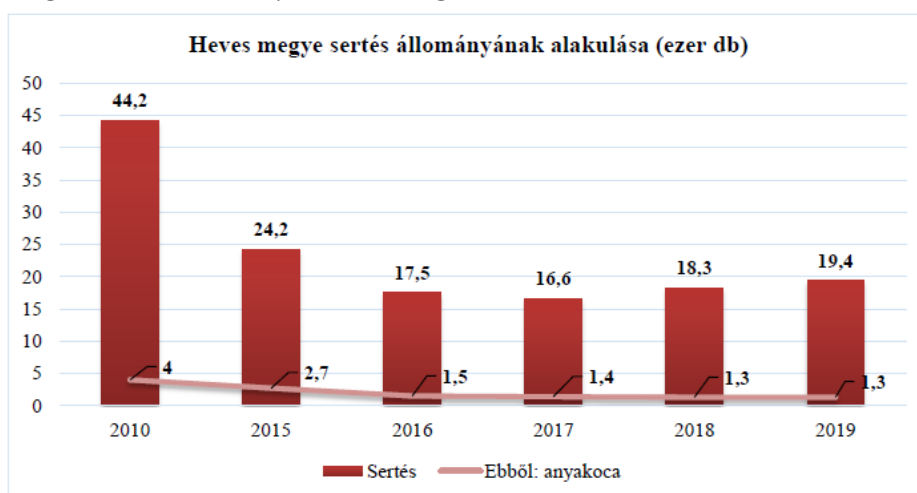
96. ábra: Állatállomány megoszlása 2019-ben
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

Míg Heves megyében a tyúk állomány méretét a juh állomány követte 2,66 %-kal, addig országos viszonylatban a második helyet a sertés állomány foglalta el 7,43 %-kal. Megyei és országos viszonylatban is a szarvasmarha állomány mérete a legkisebb.

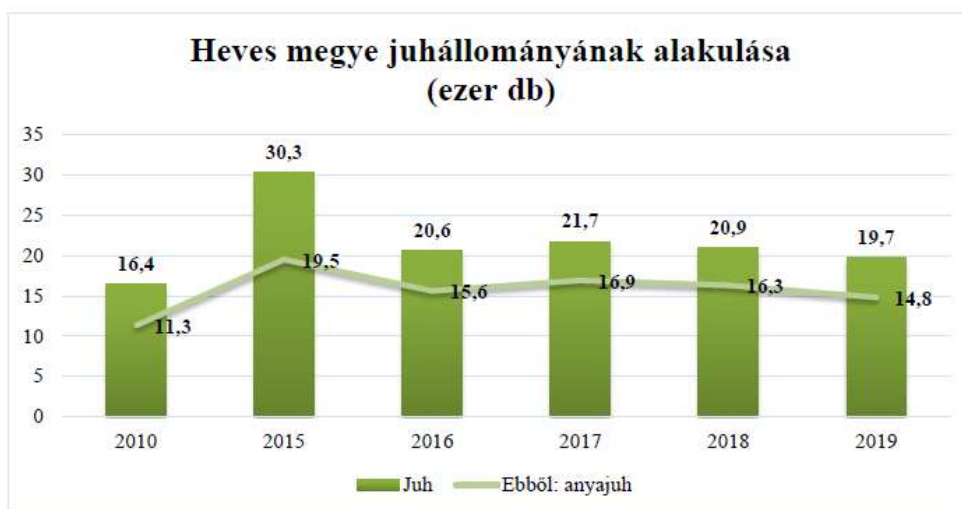
97. ábra: Heves megye szarvasmarha állományának alakulása
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

2017-es évet követően a szarvasmarha állomány mérete csökkenő tendenciát mutat a megyében, míg a tehén állomány mérete stagnál.

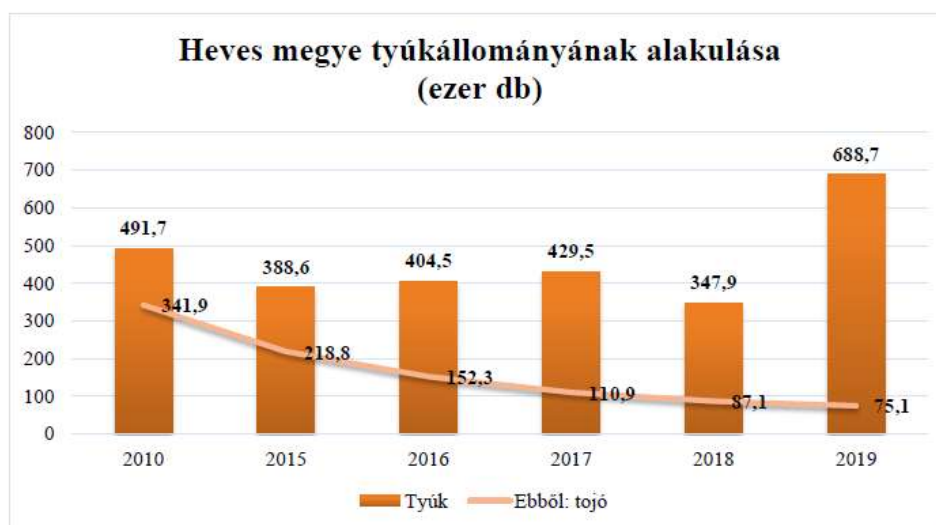
98. ábra: Heves megye sertés állományának alakulása
 Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

Kiugró értéket mutatott a 2010-es év, melyet követően 2015-re szinte feleződött a sertés állomány mérete Heves megyében. A 2017-es évtől folyamatos növekedés figyelhető meg. Az anyakoca állomány mérete 2016 óta stagnáló értékeket mutat.

99. ábra: Heves megye juhállományának alakulása
Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

2015-ben kiugróan magas, 30 300 db juh volt a megyében, amely szám 2016-ra 32 %-kal visszaesett. 2017-et követően enyhe csökkenés tapasztalható az egész juh állomány, valamint ki-fejezetten az anyajuh állomány méretében is.

100. ábra: Heves megye tyúkállományának alakulása
Forrás: Tájékoztató Heves megye mezőgazdasági helyzetéről

A tyúkállomány a 2018-as évet követően 2019-ben közel megkétszereződött, így Heves megyében számuk 688 700 db volt. Az tojók száma a vizsgált éveket tekintve folyamatosan csökken.

Erdőgazdálkodás

Az állam kizárólagos tulajdonában álló erdőben az erdőgazdálkodásra az állam nevében kijelölt vagyonkezelő szervezet jogosult. Heves megye területén az Egererdő Erdészeti Zrt. kezeli a Mátra-hegység, a Bükk-hegység nyugati része és a Hevesi-dombvidék állami erdőterületeit. A megyében illetékes Vízügyi Igazgatóságok (lásd alább) pedig a Tisza-tó, a belvízvédelmi csatornák, a kisvízfolyások, a tározók partszakaszait, szélterületeit védő erdőket

kezelik. Az erdőállományok az árvízvédelmi töltések hullámverés- és jégzajlás elleni védelmét is biztosítják.

Az erdőgazdálkodás fő célja az erdőállományok folyamatos fenntartása és megújítása, melyet erdőfelújítás, erdőtelepítés, erdőnevelés, stb. feladatok ellátása révén végez a zrt. E feladatok ellátásának jogi kereteit a többször módosított, „az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról” szóló 2009. évi XXXVII. törvény adja.

Az erdőgazdálkodás másik célja a természeti környezet megőrzése. Mivel egyes döntések több évtizedes kihatásúak, ezért különös gondossággal kell eljárni e tevékenység során. Az erdőgazdálkodás során az erdő gazdasági funkciói mellett az erdő védelmi és közjóléti funkcióit is figyelembe kell venni.

Erdőfelújítás során az erdőállomány természetességi állapotának megőrzése, valamint növelése a cél, mindez az őshonos fafajok (kocsánytalan-tölgy, bükk, cser, stb.) előnybe részesítése mellett kívánatos.

Az EGERERDŐ Erdészeti Zrt. által kezelt terület közel fele természetvédelmi oltalom alatt áll, hiszen itt található a Bükki Nemzeti Park, a Mátrai Tájvédelmi Körzet, a Tarnamenti Tájvédelmi Körzet és a Hortobágyi Nemzeti Park egy része is. Ezen túlmenően a kezelt terület közel kétharmada Natura 2000 minősítésű, ami azonban jelentősen korlátozza az erdőgazdálkodási tevékenységet.

Az EGERERDŐ Zrt. 7 erdőszettel rendelkezik: egri, pétervásárai, felsőtárkányi, mátrafüredi, bátonyterenyei, parádfürdői, szilvásváradi.

A Trianoni békeszerződés miatt az ország erdőterületének 84%-át elveszítette. Az erdőszűkség szintje 26%-ról 12%-ra csökkent. A tudatos erdőgazdálkodás eredményeképp és a folyamatos erdőtelepítéseknek köszönhetően hazánk jelenlegi erdőszűksége meghaladja a 20%-ot. Heves megye erdőszűksége 2016-ban az országos átlagot meghaladóan 24,3% volt, amivel a megyei rangsor középmezőnyében található. A megye erdőszűksége azonban jelentős területi különbséget mutat, hiszen a megye északi területe (Mátra, Bükk) sokkal nagyobb erdőterületekkel rendelkezik, mint a déli része.

A fafaj csoportok területi eloszlása tekintetében a megye fafajainak közel a felét adja a tölgy és a cser, egynegyedét a bükk és az akác, s a maradék egynegyedén osztozik a fenyő, a nyár és a gyertyán. Az egyes fafaj csoportok élőfa készletét nézve Heves megyében a tölgy egyharmadot képvisel, másik harmadot adja közel egyenlő arányban a cser és a bükk, míg utolsó harmadot többi fafaj. A megyében jelentős károkat okoz az erdőket érintő rongálás, falopás. Különösen igaz ez a települések közelében lévő, folyókat szegélyező galériaerdőkre, valamint azok hullámterében fekvőerdőkre.

Vízgazdálkodás

Heves megye a Tisza részvízgyűjtő területéhez tartozik. A megye területe három vízügyi igazgatóság működési területét érinti, mivel az igazgatóságok működési területe – értelemszerűen - nem követik a megyehatárokat:

- Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIZIG, Miskolc) Működési területe Heves és B-A-Z megye területe mellett kiterjed SzSzB megye, JNSz és Nógrád megye egy részére is. Területi szervei a Szakasz mérnökségek, melyekből Heves megyében található az Egri és Gyöngyösi székhelyű. Érintett települések: Heves megye valamennyi települése, kivéve a 2. és 3. pontban megjelöltek. A megyei, két Szakasz mérnökség kettő ún. Tervezési Alegységet alkot.
 - Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység – Gyöngyösi Szakasz mérnökség – Gyöngyösi Szakasz mérnökség – Gyöngyösi Szakasz mérnökség
A működési területen 71 település, köztük három város található. „Az alegység a Gyöngyös-Tarna vízrendszerre terjed ki, nagyjából Heves megye, kisebb

részt Nógrád megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye területén helyezkedik el. A domborzati viszonyok tekintetében az alegység igen változatos, a vízgyűjtő északi része az Északi-középhegység, déli része az Alföld része. A Tarna a Mátra keleti oldalvizeinek levezetője. A Tarna legjelentősebb mellékvízfolyása a Gyöngyös-patak, amelynek vízgyűjtője 544 km², a Tarna vízgyűjtő 25,7%-a. Itt található Magyarország legmagasabb pontja a Kékestető is.” (Forrás: Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, 2-11 Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási Tervezési Alegység; Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság, 2014)

- Bükk és Borsodi-mezőség tervezési alegység – Egeri Szakasz mérnökség A Szakasz mérnökség feladatait Heves megye keleti és délkeleti, valamint B-A-Z megye nyugati részén látja el. Heves megyében 36 település, míg B-A-Z megyében 29 település érintett. „A tervezési alegység – a Tisza részvízgyűjtő részeként – az Eger-, Laskó-, Csincse-patakok és mellékágainak vízgyűjtő területét foglalja magába. Mindhárom vízfolyás az oldalágaikkal együtt a Bükk DK-D-DNY-i oldalának közel észak-déli irányú völgyeiben halad, majd az Alföldre kiérve torkollnak be a Kiskörei-víztározóba. Közigazgatásilag a Laskó vízgyűjtő teljes egészében Heves megye része, az Eger-patak vízgyűjtőjén viszont két megye osztozik: az Ostoros-patak torkolata feletti vízgyűjtő Heves megyéhez, az ez alatti bal oldali mellékágak (Kánya-patak, Csincse) vízgyűjtői pedig Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez tartoznak. A főág, az Eger-patak, illetve az Eger-csatorna kiágazása alatt Rima-patak, a borsodivánkai torkolat közeli szakasz kivételével Heves megyében halad.” (Forrás: Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, 2-8 Bükk és Borsodi-mezőség Tervezési Alegység; Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság, 2014)
- Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIZIG, Szolnok)
 - Érintett Heves megyei települések: Heves, Átány, Erdőtelek, Hevesvezekény, Kisköre, Kömlő, Pély, Sarud, Tarnaszentmiklós, Tenk, Tiszanána; Az érintett Heves megyei települések a „2-9 Hevesi-sík Tervezési Alegység” részét képezi. „A tervezési alegységet nyugatról a Zagyva, délről és délkeletről a Tisza folyók, északról a Laskó és a Tarna patakok természetes vízgyűjtői határolják. A felszínét elsősorban a vizek alakították ki. Az ármentesítések előtti időszakban a terület jelentősen kitett volt a Laskó, Zagyva, Tarna és Tisza folyók árvizeinek. A területet északon kissé magasabb fekvésű, lejtéséből adódóan északon a gyorsabb lefolyású, míg délen a hosszabb idejű és a tartósabb árvizek jellemezték. A települések kialakulásának helyét az árvizek gyakorisága és ezek káros hatásaitól való védettség határozta meg, így elsősorban a magasabb vonulatokon és a védettebb területeken telepedtek le.” (Forrás: Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, 2-9 Hevesi-sík Tervezési Alegység; Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Vízvédelmi és Vízgyűjtő-gazdálkodási Osztály, 2014) Az érintett települések többsége közepesen, néhány pedig mérsékelten veszélyeztetett a belvíz szempontjából.
- Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság (KDVVIZIG, Budapest)
 - Érintett Heves megyei települések: Hatvan, Apc, Boldog, Heréd, Lőrinci, Nagykökényes, Petőfibánya, Zagyvaszántó; Kezeli a Zagyva-folyó Heves megyét érintő 24 km-es szakaszát és a jobb-bal parti elsőrendűárvízvédelmi töltéseket,

valamint a Zagyva megyét érintő mellékfolyóit 18,6 km hosszban (Szuha-patak, Herédi-Bér-patak, Nógrád-Vanyarc-patak). Az érintett Heves megyei települések a „2-10 Zagyva Tervezési Alegység” részét képezi. „A Zagyva Magyarország legmagasabbra emelkedő hegyvidékének, a Mátra vízgyűjtőjének főbefogadója. Teljes hossza 179,4 km. Vízgyűjtő területe a tiszai torkolatánál 5 676,6 km², amelyből 2 116 km² önálló tervezési alegység a Tarna folyó. A Zagyva Hatvan feletti szakasza a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságához (2 611 km², vízgyűjtőterület 71%-a), alsó szakasza a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóságához (1 079 km², vízgyűjtőterület 29%-a) tartozik. A vízgyűjtő két alapvetően különböző jellegű területegységre osztható. A Cserhát és a Mátra hegységek, és a hozzájuk csatlakozó dombvidékek az Északi-középhegységhez, míg a Cserhátalja és a Tápió vidék az Alföldhöz tartozik. E kettősségből fakadóan a vízgyűjtő igen változatos földtani felépítésű tájakat foglal magában.” (Forrás: Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, 2-10 Zagyva Tervezési Alegység - Közép-Tisza-vidéki és Vízügyi Igazgatóság, Vízvédelmi és Vízgyűjtő-gazdálkodási Osztály, 2014)

A Tisza-tó ezen felül a vízenergia forrása is a Kiskörei vízerőmű révén, mely helyileg már Heves megye területén található. Mindazonáltal a megyei vízgazdálkodási területek érzékenyek, sérülékenyek, ezért kiemelten védendő, összefüggő rendszert alkotnak. E területek fenntartása, egységes szemléletű fejlesztése fontos területrendezési feladat, annál is inkább, mert a vízgazdálkodási és mezőgazdasági térségek egymásra jelentősen hatnak. A szükséges beavatkozások ezen térségekben egymástól nem függetleníthetők, koherens módon végzendők.

Feldolgozóipar, kereskedelem

Gazdasági ág	Összesen	Ebből:				
		korlátolt felelősségű társaság	részvénytársaság	betéti társaság	szövetkezet	egyéni vállalkozó
Feldolgozóipar	2 179	760	16	169	26	780
Kereskedelem, gépjárműjavítás	4 134	1 527	9	460	15	2 034

101. ábra: A regisztrált vállalkozások száma gazdasági ág és gazdálkodási forma szerint Heves megyében - 2020. március 31.

(Forrás: KSH, Fókuszban a megyék – 2020. I. negyedév)

A feldolgozóiparban működő vállalkozások száma (a társas vállalkozások számának csökkenése és az önálló vállalkozások emelkedése mellett) 0,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbi adatot, míg a megyei összes vállalkozások száma 0,7%-kal nőtt. A feldolgozóiparban működő vállalkozások számának enyhe növekedése igazodik a megyei trendhez, ugyanakkor ágazonként jelentős eltérések mutatkoznak, hiszen amíg például az építőiparban 9,6%-os volt a növekedés, addig a kereskedelemben 1%, a bányászatban 5,5%-os volt a csökkenés.

Az összes vállalkozáson belül a feldolgozóiparban működő vállalkozások aránya 5,6%-ot képvisel, ami nagyságrendileg megegyezik a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágban működő vállalkozások arányával. Ugyanakkor a kereskedelemben működő vállalkozások aránya eléri a 10,7%-ot, azaz közel kétszer annyi kereskedelmi területen működő cégek száma

és aránya a megyén belül, mint a feldolgozóipari cégeké. A kereskedelem terén működő vállalkozások megoszlásában visszaköszönnék az országos trendek, azaz az egyéni vállalkozások, betéti társaságok magasabb, illetve a részvénytársaságok alacsonyabb aránya.

Gazdasági ág	Beruházás összesen		Ebből:		
			épületek és egyéb építmények	belföldi	import
	millió Ft	előző év azonos időszaka = 100,0%		millió Ft	
Feldolgozóipar	15 787	76,4	2 124	5 504	8 157
Kereskedelem, gépjárműjavítás	846	76,8	372	134	341
Összesen	25 366	78,5	7 887	6 596	10 758

102. ábra: gazdasági szervezetek beruházásainak értéke és indexe gazdasági ágak szerint Heves megyében – 2020 I. negyedév (Forrás: KSH, Fókuszban a megyék – 2020. I. negyedév)

A feldolgozóipar Heves megye gazdaságán belüli jelentőségét és súlyát mutatja, hogy a megyei beruházások 62,2%-a ebben a gazdasági ágban valósult meg. Ugyanakkor 2019 azonos időszakához képest a feldolgozóiparban történt beruházások volumene 19%-kal csökkent. A megyében történt, belföldi gépekre, berendezésekre, járművekre vonatkozó beruházások 83,4%-a a feldolgozóiparban realizálódtak, de az import gépekre, berendezésekre, járművekre vonatkozó beruházások közel 76%-a is ebben a gazdasági ágban történtek. E két mutató alapján kijelenthető, hogy a Heves megyében a feldolgozóipari beruházások jelentik a gazdaság legfőbb motorját. Mindazonáltal a 2017-18 évi folyamatok a feldolgozóipari beruházások megyén belül arányának csökkenését mutatják.

A kereskedelem gazdasági ágban, a feldolgozóiparnál leírtakkal épp ellentétes megállapítások tehetők. A kereskedelmi vállalkozások által végzett beruházások nagysága csupán 3,3%-át teszik ki a megyei beruházási értéknek. Értelemszerűen a beruházások nagy része az épületek és egyéb építmények megvalósításában realizálódott és kisebb mértékben a gépek, berendezések, járművek beszerzésében. Az elmúlt évekhez hasonlóan 2020-ban is a feldolgozóiparban működő vállalkozások érték el a legnagyobb nettó árbevételt a megyében. A megyei összárbevétel 57%-a, az exportnak pedig a 99%-a a feldolgozóipar vállalkozásainak működéséhez kötődik. A megyében a legnagyobb cégek a feldolgozóiparban működnek, a megyei TOP 50-ben megjelenő vállalkozások többsége is ebben a szektorban működik. A feldolgozóiparon belül a gépipar a legjelentősebb, ez az iparág adta a feldolgozóipar nettó árbevételének 83,7%-át. A megyei értékesítés 79,5%-a a gépiparban működő vállalkozásokhoz kötődik, míg ugyanezen cégek adták a megyei export 89,2%-át. A gépiparnál nagyságrendekkel kisebb súlyt képvisel az élelmiszeripar a megye feldolgozóiparában. Az élelmiszeripar 12,03 milliárd Ft összegű értékesítést ért el 2020 első felében. Az iparág árbevétele a megyei árbevétel 3,3%-át tette ki. Az élelmiszeripar 4,8 milliárd Ft export árbevételt ért el a tárgyalt időszakban.

Turizmus

Heves megyében három, összefüggő, egyedi kínálattal rendelkező turisztikai magterület különböztethető meg. Ezek a Gyöngyös-Mátra térsége, Eger-Bükk térsége és a Tisza-tó – Poroszló (Ökocentrum) térsége.

A megyében fontos szerep jut az ökoturizmusnak, hiszen gazdag kínálattal rendelkezik e téren. A legjelentősebb természeti értéke a Bükki Nemzeti Park, a Tisza-tó. A megye erdőterületének növény- és állatvilága kiváló lehetőséget kínál a vadászatra, természetjárásra,

továbbá számos lehetőség biztosított az aktív kikapcsolódásra, horgászatra, lovaglásra, kerékpározásra.

Az országos jelentőségű védett területek hazánk védett területeinek 6,9%-át, a megye területének 16%-át foglalják el, ami a megyék között a legnagyobb hányad.

A legjelentősebb természetvédelmi terület a Bükki Nemzeti Park, melynek 21 703 hektáros Heves megyére eső területe, a teljes védett terület 35%-a. A megyében található nemzeti park területe alapján a megyei rangsor 9. helyén van Heves megye, s az ország nemzeti parki területének 4,5%-át adja ezzel.

A megyében található tájvédelmi körzet nagysága 35 957 hektár. Ezzel a megyei rangsor 2. helyén van, csak B-A-Z megye előzi meg a megyét. Az ország tájvédelmi körzet területeinek 10,7%-a található a megyében. Heves megye igen gazdag kulturális örökségekben (kastélyok, várak, kúriák, egységes településkép). Számos közülük ugyan felújításra szorul, kihasználatlan (erdőtelki Buttler kastély, török-kori fürdőromok), miközben többet sikerült fejleszteni és bekapcsolni a turizmus vérkeringésébe az elmúlt években (Egri Vár, Hatvani Grassalkovich Kastély, Kismánai vár, Siroki vár).

Az épített örökségi értékeit képezik a települések műemlékei, melyek szintén fontos vonzerőt jelentenek. Így Eger város építészeti emlékei (vár, templomok, bazilika, líceum), a kastélyok (Gyöngyös, Hatvan, Noszvaj, Erdőtelek, Tarnaméra), a népi építészeti emlékei nyújtó tájházak, a közösségi templomok (feldebrői altemplom, szilvásvárad körtemplom). A megye további kiemelt vonzerejét adják a termál- és gyógyvizek. Parád, Mátraderecske, Bükkszék, Recsk és Eger környékén ásvány- és gyógyvíz-lelőhelyek találhatóak, melyek alapozottan már a török korban épültek gyógyfürdők. Egerszalók nevezetessége a termálforrás, a lefolyó víz által létrehozott mészkődomb, melyet folyamatosan épít a 65–68 °C-os gyógyvíz.

A KSH adatai alapján Heves megye kereskedelmi szálláshelyeit 2019 I–IV. negyedében 645 263 vendég, összesen 1 450 783 vendégéjszakára vette igénybe. Heves megye kereskedelmi szálláshelyeit 2019-ben 645 ezer vendég összesen 1 millió 451 ezer vendégéjszakára vette igénybe. A vendégek és a vendégéjszakák száma is az országosnál jobban, 4,1, illetve 4,4%-kal nőtt az előző évhez képest. A vendégéjszakák 79%-át kitevő szállodákban 5,1%-kal emelkedett a forgalom. A vendégek 89%-át adó belföldiek 5,0, a külföldiek 0,5%-kal több vendégéjszakát töltöttek el a szálláshelyeken. A külföldi vendégéjszakák 24%-át a lengyel vendégek tették ki, vendégéjszakáik száma 12%-kal fogyott az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Emellett jelentős volt a Szlovákiából, Csehországból és Németországból érkezők vendégforgalma is. A kereskedelmi szálláshelyek 2019-ben 27,2 milliárd forint bruttó árbevételt értek el, folyó áron 10%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az összes bevétel 51%-át adó szállásdíj összege 9,1, az egyéb szolgáltatások bevétele 12, vendéglátásé 11%-kal nőtt. Az elfogadóhelyeken SZÉP-kártyával 4,0 milliárd forint értékben fizettek, ami folyó áron 48%-kal meghaladta az egy évvel korábbit.

Az Eger Térsége TDM Egyesület

Eger térsége

Csodálatos természeti környezetünkben számtalan egyedülálló kincsre bukkanhatunk. Egyik „leg”-ünk az Istállóskői ősemberbarlang, a másik a Bükkaljai kő-út, amely mint egy tematikus út fűzi fel a Bükkalja különleges kőemlékeit, a kaptárköveket, és az elődeink által kivájt barlanglakásokat, pincéket, faragott kőszobrokat. Hagyományos kirándulóhelyeinken, az Országos Kék Kör bakancsosai Belpátfalvától a Bükk-fennsíkig és a Mária Út modern kori záródokai Egerszalóttól Cserépváraljáig túrázhatnak. „A Bükk kapuja” Szilvásvárad, ahonnan a Fátyol-vízesésről és a pizstrángosairól híres Szalajka-völgybe és

Felsőtárkányból a Stimecz-házhoz erdei kisvasúttal is eljuthatnak. Akár extrémebb sportágakban, mint hegyszerelés, siklóernyőzés vagy sziklamászás is kipróbálhatják magukat. Településeink épített emlékei számos kiállítóhellyel büszkélkedhetnek a falusi tájszobáktól a 2015 óta nemzeti emlékhellyé avatott egri várig. A térség központja Eger, ahol számos múzeum és látogatóközpont várja az érdeklődőket, legyen témája akár az Egri Bikavér vagy a Beatles. Legújabb bemutatóhelyünk a Szihalmon átadott Magyar-Tár-Ház interaktív élményközpont, amely a Kárpát-medence különböző néprajzi tájegységeire kalauzol. Tudják-e, hogy hogyan készül a noszvaji szilvalekvár? Ne csak nézzék, csinálják is! A hagyományait őrző falvaink falunapjától az nívós művészeti fesztiválig tavasztól ősziig széles palettát biztosít Önöknek Eger és Térsége. Gyönyörű helyszínek, mint a bélapátfalvi Cisztercita Apátság románkori templombelsője vagy a Bolyki-völgy Egerben különleges estétet ígérnek. Ezen a vidéken minden lazítani, gyógyulni vágyó vendég megtalálja a számára megfelelő összetételű gyógyvizet, az egész család pedig élményekkel teli napot tölthet el itt. Térségünk szigorúan nem követi a megyehatárokat, így Bogácson, Mezőkövesden a Zsóry Gyógy- és Strandfürdőben, Egerben, Demjénben, Egerszalókon és Bükkszéken kényeztetgetik magukat élmény-, gyógy- és strandfürdőinkben, amelyek tárháza a közelmúltban egy 5.000 m²-es tófürdővel is gazdagodott. Nálunk a csillagok alatti fürdőzésnek is komoly hagyományai vannak! A Bükk lankái remek lehetőséget adnak a szőlőtermesztésre. Az Egri történelmi borvidék borútja és a Bükkalján húzódó borút településeinek a családi méretű egyszerű pincék kézműves boraitól a nemzetközi díjakat nyert neves borászatok pincészetek nyitott kapukkal várják. Térségünkben széleskörű tájékoztatást kaphatnak a turisztikai információs irodákban, Egerben, Egerszalókon, Demjénben, Bogácson, Mezőkövesden, Noszvajon, Bélapátfalván és a szezonban információs pontok várják (Szilvásvárad, Mezőkövesd-Zsóry) és több helyen lehetőségük nyílik helyi termékek vásárlására is.

Az Egyesület 2009-ben alakult tevékenységét az alapszabályban meghatározottak szerint végzi, alapvetően a turisztika területén képviseli a tagok szakmai érdekeit. Fő célja, hogy a térség turizmusának érdekeit érvényesítse olyan hazai és nemzetközi testületeknél és szervezeteknél, amelyek a turizmus vagy a turizmushoz közvetlenül, illetve közvetve kapcsolódó területen fejtik ki tevékenységüket.

Az egyesület tagjai:

Eger Városi Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. (Eger Helyi TDM)
Gyógyvizek Völgye Egerszalók-Demjén-Egerszólát TDM
Egyesület Matyófüldi Idegenforgalmi Egyesület (Mezőkövesdi TDM)
Bogácsért Turisztikai Egyesület (Bogács TDM)
Noszvaj Idegenforgalmáért Egyesület
Bélapátfalva Önkormányzata Bükkszék Önkormányzata
Szilvásvárad Idegenforgalmi Egyesület
Szihalom Önkormányzata
Heves Megyei Önkormányzat
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat
Egri Borút Egyesület
Bükkaljai Borút Egyesület
Heves Megyei Falusi Turizmus Egyesület
Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület
EGERERDŐ Zrt.

Jelenleg 65 regisztrált TDM szervezet működik az országban a Magyar TDM Szövetség honlapján található lista alapján. Heves megyében két térségi szervezet és 4 helyi szervezet létezik még. Általánosságban a TDM szervezetek megalakulását támogató pályázatok kötelező fenntartási ideje 2018-ban, 2019-ben lejárt. Heves megyében, ahol a turizmus folyamatosan fejlődik, növekszik a vendégek és a vendégéjszakák száma egyre kevesebb összeg áll rendelkezésre a TDM szervezetek fenntartására és közösségi turisztikai marketingre. Két tendencia látszik a turisztikailag frekventált települések önkormányzatai részéről. Az egyik, hogy egyre inkább igény mutatkozik saját, 100%-os tulajdonú turisztikai szervezetek/intézmények kialakítását. A másik, hogy preferálják az alulról építkezést és tagsággal, és önkormányzati kapcsolattartóval oldják meg a partnerséget. A korábban felülről erőltetett alulról építkezés ideje lejárt. A helyi TDM szervezetek helyi beágyazottságuktól függően a következő 1-2 évben átalakulnak, megszűnhetnek. Ez természetesen kihatással lesz a térségi szervezetek létrejöttére is.

Az önkormányzatok által szolgáltatott adatok alapján megállapítható, hogy Eger térségében a vendégéjszakák száma folyamatosan emelkedik, amelyhez bizonyosan hozzájárul a helyi és a térségi szervezet munkája is. A 2018-as adatokhoz képest helyi szinten a legszembetűnőbb emelkedést Bélapátfalva érte el. Egyre inkább látszik a turisztikai szervezetük szervező munkája. Eger térségében dinamikusan bővül a kisebb, magánsz

álláshelyek, apartmanok száma, de minden évben megnyitásra kerül egy-egy nagyobb kereskedelmi szálláshely is. 2019-ben Demjén gazdagodott a 42 szobás Baricco Thermal Hotellel. A térségünkre változatlanul jellemző a belföldi vendégek magas aránya. Az elsődleges küldő országaink Lengyelország, Csehország és Szlovákia. Eger: Dinamikus fejlődésének köszönhetően Eger évről-évre rekordokat dönt a hazai turizmusban. 2019-ben már 699 ezer vendégéjszakát regisztráltak a hevesi megyeszékhelyen, ez 2018-hoz képest 5%-os, 2013-hoz viszonyítva pedig több mint 70%-os növekedést jelent. A megyei jogú városok között Eger idegenforgalmi adóbevételei a legmagasabbak. Folytatódott az elmúlt évek tendenciája, amelyre jellemző a külföldiek arányának az emelkedése az összesen Egerben töltött vendégéjszaka számon belül. Amennyiben bárki Egerben szeretné valaki tölteni a nyár egy részét vagy akár csak egy hétvégét, akkor a szálláshelyek nagyfokú foglaltsága miatt immár előre kell terveznie, akár hónapokkal korábban indokolt lefoglalnia a szállását. A fenti okok miatt a statisztikák szerint Egerben növekedtek a szállásdíjak, s ezzel párhuzamosan a vendéglátóhelyek is emelték az áraikat. A szálláskapacitás növekedésében a magánszálláshelyek bővülése a meghatározó, 2019. megközelítette a hatszázat a regisztrált szálláshelyek száma. (A számok alátámasztják, hogy Egerben a helyi lakosoknak is nagy bizalmuk van a város turisztikai vonzerejében, teljesítőképességében.) Új piacok elérése- és még dominánsabb jelenlét a turizmus világtérképén – ezen célok elérésére hozta létre új felületét Eger az European Best Destinations weboldalon. (<https://www.europeanbestdestinations.com/destinations/eger/>). A város egy általános leírással, inspiráló képgalériával és videóval mutatkozik be a világnak, az érdeklődők továbbá részletesen olvashatnak a város lenyűgöző történelméről, vizeiről, borkultúrájáról, illetve a környék természeti adottságairól is. Ezen a felületen Eger bekerült a „legjobb boros desztinációk” és a „természetkedvelők ajánlatai” közé is. 2018-ban indult útjára a város önálló turisztikai honlapja a visiteger.com. A magyar, angol, német, lengyel és cseh nyelvi verziókkal működő oldal orosz nyelvi bővítése a második félétől indult el, a tartalom fordítása már megtörtént, 2020 első negyedétől lesz elérhető a turisztikai portál a hatodik nyelven. A [Visiteger.com](http://visiteger.com)-mal Eger elnyerte a Magyar Marketing Szövetség szakmai elismerését, a „Városmarketing gyémánt 2019” védjegyet.

Mátra Térségi TDM Turisztikai Nonprofit Kft.

Mátra, Észak-magyarországi régióban, Heves megyében és Nógrád megyében található, mely bár két megyét érint mégis földrajzi egységként jól körülhatárolható, és márkásítható turisztikai termék. A keresleti és kínálat alakulásának vizsgálatához elengedhetetlen a Mátravidék turisztikai környezetének általános jellemzésének elvégzése.

Mátra turizmusa jelenleg nem egy kiemelkedő attrakcióra épül, hanem a turisták helyszínre vonzásával kapcsolatos több, érdekes elemre, melynek központi eleme a hegyvidéki aktív turizmus, illetve a hegyi-wellness. Jelenleg a terület magas vonzásértékű adottságokkal rendelkezik, közepes turisztikai infrastruktúrával, mely kiindulási helyzet koncepcionált marketingmunkával jól erősíthető és térségi szinten is integrálható eredményt hozhat. Fontos azonban kiemelni, hogy a meglévő vonzerők környékén történő infrastruktúra fejlesztés nagyban elősegítené a marketing kommunikációt egyszerűen az élményszerű időtöltéssel.

Élmények tekintetében 2019 évben került átadásra a Mátra középső részén Libegő mely a Sástón található kempinget köti össze a kalandparkkal lenyűgöző látványt biztosítva az Alföldre és Kékestetőre. Fontos megemlíteni, hogy a síturizmus tekintetében is fejlesztés történt a Mátraszentistváni Síparkban, hiszen ott is egy 4 üléses felvonó emeli a szolgáltatás színvonalát. Előnyös lenne, ha Kékestető, mint az ország legmagasabb pontja rendelkezne egy 4 évszakos felvonó lehetőségével.

Gyöngyös Szent Bertalan templomának déli tornya egy pályázat keretében új turisztikai attrakcióval és kávézóval egybekötött látogatóközponttal bővült, mely egy látványlift a toronybelsejében kilátást nyújtva a városra és a Mátrára.

A Mátravidék az idegenforgalmi szempontból vonzó látnivalók gazdag tárházát kínálja. A természeti adottságok közül kiemelkedik a hegység Magyarország legmagasabb pontjával (Kékestető 1014 m), valamint a hegyvidék legjelentősebb üdülő és gyógyhelyei. Történelmi nevezetességek és műemlékek csoportját képezik a várak és kastélyok, a múzeumok, tájházak és kiállítóhelyek, valamint a siroki barlanglakások. A Mátraaljai Történelmi Borvidék az ország 22 borvidéke közül országosan a második, a hegyvidékek között pedig a legnagyobb. A Mátra gyógytényezőikben is bővelkedik, ha térség termál- és ásványvizei gyógyászati célokra történő hasznosításának legjobb példái a parádi víz és a bükszéki fürdő. A Mátra a legismertebb éghajlati gyógyterületünk, mely magáénak tudja az ország legmagasabb pontját és az ország egyetlen valóban magaslati klímájú gyógyhelyét a Kékestetőt (1014 m) is. A klimatikus gyógyhelyek mellett fontos megemlítenünk az ország egyetlen széndioxid fürdőjét is a Mátraderesckén található mofettát, mely gyógygáz jelentősen hozzájárul az ország érbetegeinek, egyes reumatológiai kórosatok színvonalas ellátásához, rehabilitációjához.

A Mátra erdősege a vadászok kedvelt célterülete. A természeti és ökoturizmust kedvelők télennyáron kedvező feltételeket találnak a Mátrai Tájvédelmi Körzet területén, a sportolni vágyók pedig a hegység sípályáin, erdeiben. A Mátra hegység magasabb színvonalú hoteljei az üzleti és rendezvényturizmus helyszíneiként jelentkeznek. A Mátravidéken minden adottság megvan mind a közúti, mind pedig a hegyvidéki kerékpározáshoz. A vidéki (falusi és agro-) turizmus jó adottságokkal rendelkezik a térségben, ugyanis számos szép település, sajátos népi szokás és életmód, mesterség, építészet, és népi kultúra található meg. A néprajzi hagyományok a térség unikális értékei, így az ősmagyar, a palóc és a szlovák néprajzi emlékek és kézműves hagyományok.

Összegezve elmondhatjuk, hogy a természeti turizmus már létező, népszerű terméként jelenik meg, amíg az aktív turizmus, a kulturális turizmus és a borturizmus jelentős, de fejlesztendő, potenciális

termékei a desztinációnak, továbbá a rendezvényturizmus és egészségturizmus egyelőre másodlagos terméként azonosítható.

A térség közúti hálózata fejlett, az M3-as autópálya biztosítja a gyorselérhetőséget. A Mátravidéken a településeket kivétel nélkül szilárd burkolatú utak kötik össze. A térség déli részét érintő Budapest-Miskolc, Hatvan-Salgótarján vasútvonal, valamint a Vámosgyörk-Gyöngyös vonalak villamosítottak.

A Mátra-vidék valamennyi településén biztosított az infrastrukturális alapellátás. A közművek alapvetően kiépítettek, a Felső-Mátra vidékén szükséges a jelenlegi csatornahálózatot fejleszteni, illetve az elektromos áramellátást a nagyobb biztonságú hozzáférést nyújtó földkábeles kivitelűre szükséges cserélni. A vízhálózat ellátás megoldott, fontos a modern telefonos és szélessávú internetes szolgáltatás eljuttatása minden településre.

A Mátra vidéken több mint száz étterem biztosítja a turisták, illetve a helyi lakosság számára a vendéglátást. Ezek közül ki kell emelni a térség nemzetiségeihez, néprajzi csoportjaihoz (szlovákok, palócok) és hagyományaihoz kapcsolódó vendéglátóhelyeket, hiszen ezek jelentik a térség egyedi kulináris értékeit.

A térség legfontosabb általános és turisztikai szolgáltatásait elsősorban a nagyobb településeken működő vállalkozások, valamint az utazási irodák és utazásszervezők biztosítják. Szabadidős programszervezésben a települési önkormányzatok, szervezeti egységei, esetenként civil szervezetek, illetve az egyes szálláshelyek szolgáltatói vesznek részt.

A Mátravidék kereskedelmi ellátottsága régiós és országos viszonylatban is jónak mondható, a kereskedelmi egységek teljes vertikuma (kisbolttól a hipermarketig) jelen van a térségben, a települések kategóriájára jellemző súlynak megfelelően.

A térség valamennyi településén több rendőrkapitányság alatt rendőrőrsök működnek, valamint kialakult a polgárőri hálózat is. A bűncselekmények számát tekintve a térség az országos átlagtól jóval elmarad. Ezek természetesen hozzájárulnak ahhoz a tényhez, hogy a Mátra összességében „biztonságos desztinációként fogható fel”.

Az egészségügyi ellátás a térségben kitűnőnek mondható, hiszen az országos átlagot meghaladó kórházszám mellett valamennyi településen biztosított a nagyságának megfelelő ellátás, és a térségben az egészségügyi ellátás teljes skálája (orvosi rendelőtől az országos jelentőségű szakkórházig) megtalálható.

Nemzetközi jelentőségű fesztiválok, programok illetve nagyobb számú turistát vonzó események a térségben megtalálhatók. A gyöngyösi Tourinform irodához kapcsolódóan idegenvezetői szolgáltatás biztosított, ezt erősíti az Eszterházy Károly Egyetem, Károly Róbert Campusa által 2019-ben elindított idegenvezető képzés.

A rendezvény- és programszervezés elsősorban az önkormányzatok, illetve a társulások illetékes szakembereihez kapcsolódik.

Kereslet:

Az idegenforgalom területén folytatott munka sikerességét a legtöbb esetben a célterületen kívülről érkező turisták számának az emelkedésével szokták lemérni. Ennek háttérében két tényező áll. Egyrészt ezen turisták révén lehetővé válik a térségen kívül megtermelt jövedelmek ide csábítása, és ennek eredményeként a helyi GDP emelkedése. Másrészt a külső turisták számának az emelkedése az, amely igazán bizonyítja az idegenforgalom területén megtett lépések eredményességét, és így növeli a lakosság (de különösen a turizmusban foglalkoztatottaknak) az önbizalmát, elégedettségét.

Mátra Vendégforgalma:

Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2017-ban a kereskedelmi szálláshelyet igénybe vevő vendégek száma 11 883 929 fő, 2018 évben 12 548 170 fő, míg 2019-ben 12 920 247 fő, mely országos viszonylatban 102,9 % növekedés mutat. Vendégéjszakákat tekintve 2017-ban 29 768 770 éj, 2018-ben 31 011 261 fő, ami 104,1 % növekedést jelent! 2019-ban 101,7 %-kal növekedett a vendégéjszaka szám, 31 537 856 éj.

A Mátra térségében a legdinamikusabb fejlődés Parádsasváron volt tapasztalható, ahol is a vendégek száma 106 %-kal növekedett. Ugyanez mondható el a vendégéjszakák számáról, legnagyobb mértékben Parádsasváron és Parádon emelkedett, 103 %-kal. Gyöngyös és Mátraszentimre tekintetében minimális visszaesés tapasztalható a vendégéjszakák számában.

A minőségi szálláshelykínálat lehetővé teszi, hogy ne csak egynapos kirándulásokat tegyenek a külföldiek hanem, több napra is megszálljanak a térségben. Parád térségében a korábbi évekhez képest jelentősen nőtt mind a külföldiek száma, mind a külföldi vendégéjszaka száma. Mátraszentimre tekintetében növekedés tapasztalható, míg Gyöngyös tekintetében visszaesés tapasztalható a külföldiek számát illetően. Külföldi turistákra jellemző, hogy hosszabb időt töltenek az országban illetve az adott területen, így az átlagos tartózkodási idő az ő esetükben magasabb (2,7 éj) mint a belföldi turistáknál, mely 1,9 éjre tehető. Főbb küldő országok: Németország, Hollandia, Lengyelország Csehország és Szlovákia.

A korábbi évekhez képest jelentősen nőtt mind a külföldiek száma, mind a külföldi vendégéjszaka száma. Mátraszentimre tekintetében növekedés tapasztalható, míg Gyöngyös tekintetében visszaesés tapasztalható a külföldiek számát illetően. Külföldi turistákra jellemző, hogy hosszabb időt töltenek az országban illetve az adott területen, így az átlagos tartózkodási idő az ő esetükben magasabb (2,7 éj) mint a belföldi turistáknál, mely 1,9 éjre tehető. Főbb küldő országok: Németország, Hollandia, Lengyelország Csehország és Szlovákia.

Gazdaság küldő és belső kapcsolatai

A gazdaság belső és külső kapcsolatainak földrajzi megkülönböztetésére két lehetőség adódik. Az egyik szerint külső kapcsolatnak lehet tekinteni valamennyi a megyehatáron túlnyúló együttműködést, és belsőnek pedig kizárólag a megyén belülit. A gazdasági folyamatok egyre szélesebb körű együttműködési hálójában sokkal életszerűbb a külsőkapcsolatokat országhatáron kívülnek minősíteni, azaz az export-import tevékenységhez kötni, míg a belső gazdasági kapcsolatokat az országhatáron belülnek. Ennek megfelelően a gazdaság külső és belső kapcsolatait egyrészt a beszerzési és felvevő piacok jellege révén, másrészt a beszállítói és mellérendelt (TÉSZ, klaszter stb.) típusú hálózatokkal lehet jellemezni.

A megye gazdasága a világ 38 országába exportál és minden kontinensen megtalálhatók a megyében előállított termékek. Főként a külföldi tulajdonú multinacionális cégekre, illetve leányvállalataikra jellemző az országhatáron és az Európán túli kapcsolatok realizálása (Bosch, Johnson Electric, ZF Hungária, LKH Leoni, stb.). A 100%-ban magyar tulajdonú gépipari vállalkozások jelentős beszállítói e multinacionális nagyvállalatoknak. A megyei export 89,2%-át a gépipar adja, míg a második helyen lévő kohászat és fémfeldolgozás csak 6%-ot. Gépipar által előállított termékek 95%-a exportra kerül.

A belső gazdasági kapcsolatok egyik irányát megtestesítő belföldi értékesítés több mint felét a kereskedelem, az energiavíz-hulladékgazdálkodás és a nem anyagi ágak adták. Ugyanakkor a nagyobb ipari és mezőgazdasági vállalkozások országos piacra is szállítanak és beszerzéseiket is többnyire itthon intézik, még ha a beszerzett termékek között gyakoriak az importból származóak is. Az élelmiszeripar elsősorban a megyéből és a szomszédos megyékből szerzi be alapanyagait, ám országos piacra szállít. A megye TOP 50 cégéből, a 22

adatot szolgáltató cég közül 18 végzett exporttevékenységet 2019-ben, tehát az ő külső gazdasági kapcsolatai az értékesítés területén kézzel fogható.

Klaszter típusú együttműködések

A klaszter a gazdaság belső kapcsolatainak egyik jellemző formája, szervezeti leképeződése. A klaszter egy különleges együttműködési forma, olyan gazdasági – illetve esetenként tudományos és egyéb - szereplők hálózata, amelyek ugyanabban az ágazatban dolgoznak, illetve azonos ágazatokat fognak össze, a közös és kölcsönös előnyök megszerzése érdekében. A klaszter nem egyetlen, körülhatárolt projektre jön létre. A klaszterszerveződések jellemzően nem köthetők szigorú területi lehatároláshoz, így ritkán esik egybe regionális, vagy megyehatárokkal a működési területe. A létrehozását sokkal inkább a térségi, gazdasági együttműködésben részt vevők közös érdeke motiválja. Az elmúlt években a klaszterszerveződések létrehozását és működését kiemelten kezelte a támogatáspolitikai, s ennek megfelelően számos klasztert hívtak életre a gazdasági-társadalmi szereplők. E folyamat egyik negatív következménye ugyanakkor a klaszterszerveződések felhígulása, a létrehozás céljainak keveredése, részben egymás gyengítése. A tagok bizonyos előnyök elérése érdekében több, azonos tartalmú klaszterszerveződésben is részt vesznek, miközben egyes klaszterek mögött nincs valódi menedzsment, mely a működésüket hosszabb távon is, az alapítói céloknak megfelelően végezné. A turizmushoz kapcsolódóan létrejött számos klaszter is erre a folyamatra vezethető vissza.

Turizmushoz, borászathoz kapcsolódó főbb klaszterek

- Turisztikai Hotel Klaszter (www.hotelklaszter.hu)
A Turisztikai Hotel Klaszter Észak–Magyarország borászatainak, wellness hoteljeinek, gyógyfürdőinek kínálatát egységesíti, továbbá összefogja, közösen menedzseli a régió világörökségeinek és egyéb kiemelt látnivalóit, attrakciót. Tagja között számos Heves megyei szereplő is megjelenik, mint pl. a Demeter Pincészet, Egri Termálfürdő és Törökfürdő, Egri Kulturális és Művészeti Központ, Hotel Opál****superior Gyöngyösön, Petrény Borpanzió, noszvaji Oxigén Hotel **** superior Family & Spa, Gál Tibor Pincészet, Thermal Park Hotel****Egerszalók
- Észak-magyarországi Turisztikai és Innovációs Klaszter
- Palóc Út Klaszter Egyesület: közel 100 tagja van, közte a Heves Megyei Önkormányzat és számos megyei település is
- Geotermikus Klaszter
- Egri Borászati Klaszter, Észak–Magyarországi Bor Klaszter Iparhoz kapcsolódó főbb klaszterek
- ÉMAFA – Észak-Magyarországi Faipari Klaszter: 22 Heves megyei faipari cég alkotja Egerfood Élelmiszer-biztonsági és Technológia-fejlesztési Klaszter
- Észak-Magyarországi Autóipari Klaszter
- Gépipari Klaszter
- Bioenergetikai Innovációs Klaszter: megyei tagok között az Egererdő Zrt., Mátrai Erőmű Zrt.

Iparhoz kapcsolódó főbb klaszterek

- ÉMAFA – Észak-Magyarországi Faipari Klaszter: 22 Heves megyei faipari cég alkotja
- Egerfood Élelmiszer-biztonsági és Technológia-fejlesztési Klaszter
- Észak-Magyarországi Autóipari Klaszter

- Gépipari Klaszter
- Bioenergetikai Innovációs Klaszter: megyei tagok között az Egererdő Zrt., Mátrai Erőmű Zrt.

A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

A térség gazdasági versenyképességét nagyban befolyásolják a közlekedési elérhetőség faktora. A megyei gazdasági centrumok közlekedési elérhetősége összességében megfelelőnek minősíthető. A megye az M3 autópálya révén kapcsolódik be az országos gyorsforgalmi hálózatba és nemzetközi közlekedési folyosókhoz. Különösen a megye nyugati (Hatvan-Gyöngyös) térsége élvez kedvező elérhetőséget a fővárossal, de a 2020 nyarán átadott M25-M3 kapcsolat Eger elérhetőségét nagyban megkönnyíti. Emellett a 21. sz. főút négy-sávósítása is jelentősen javította a megye északi területeinek megközelíthetőségét. A megye déli területei azonban továbbra is kevésbé kedvezőek a közlekedési viszonyok, mert nem érintik gyorsforgalmi utak a térséget.

A vasút kapcsán ki kell emelni a Budapest-Miskolc kétvágányú villamosított vasútvonalat, amelynek révén biztosított a megye országos vasúthálózatba kapcsolódása, miközben Eger is megfelelő vasúti kapcsolattal rendelkezik. A Rákos-Hatvan vasútvonal jelenleg folyó korszerűsítése tovább fogja javítani a vasúti elérhetőség feltételeit a fővárossal.

A budapesti Liszt Ferenc repülőtérrel való kapcsolat az M0-M31-M3 útvonalon keresztül biztosított a megyének. Hatvan például 35 perc/65 km, de Eger is 1 ó 15perc/135 km. Eger térségének Debrecen nemzetközi repülőtere is megfelelő alternatíva lehet a valamivel gyorsabb elérhetősége okán.

A befektetési, működési környezet hozzáférhetősége. A megyei ipari parkjai megfelelő befektetési környezetet biztosítanak. Például a Hatvani Ipari Park az ország egyik legdinamikusabban fejlődő és legnagyobb ipari parkja.

Az innovatív, magas hozzáadott értéket előállító termelési struktúra: Ez részben már adottságként jelenik meg a megyében, főként HEVES megyei TOP 50 cégek jelentései alapján.

A minőségi és mennyiségi munkaerő rendelkezésre állása szintén fontos tényező a versenyképesség tekintetében. Az országos tendenciákhoz igazodva Heves megyében is egyre nehezebb a meglévő, magas technikai színvonalú termeléshez biztosítani a képzett munkaerőigényt. Ez már-már korlátozza a gazdasági szereplők versenyképességét.

A vállalkozások, gazdasági szereplőkre vonatkozó támogatáspolitikának kevésbé van versenyképességét befolyásoló térségi aspektusa, mivel az operatív programokon keresztül ez nem irányítható, miközben a megyei elosztású források nagyságrendje a versenyképesség szembetűnő javítására nem elégségesek. Azok csupán kisebb léptékű gazdaságfejlesztési beavatkozásokra adnak lehetőséget.

Az ország ipari parkjainak többsége Közép-Magyarországon található, jellemzően Budapest vonzáskörzetében. A teljes ipari ingatlanállomány több mint 40%-a e területen koncentrálódik. Az Ipari Park címmel rendelkező 196 parknak csak mintegy egyharmada aktívan működő és fejlődő.

Heves megye ipari parkjai:

- Siroki Ipari Park
- PIKOPACK Ipari Park, Füzesabony
- Mátrai Erőmű Ipari Park, Visonta

- Hevesi Ipari Park
- Hatvani Ipari Park
- Gyöngyösi Ipari Park
- Egri Ipari Park
- BÉlapátfalvai Ipari Park
- Abasári Ipari Park

A térségi versenyképesség mérése, leképezése

A térségi (nemzeti, megyei) szintű versenyképesség összetettebb jelentéstartalommal bír, mint a vállalati versenyképesség. A térségi gazdasági versenyképesség és a vállalati, mikroszintű versenyképesség között elsősorban az elérni kívánt eredményekben és a kitűzött célokban mutatkozik különbség. Míg a vállalkozásoknál a technológiai megújulás, az erőforrásokkal való minél hatékonyabb gazdálkodás és a költségek minimalizálása kerül előtérbe, addig térséginél az előbbieken túlmenően az erőforrásoknak a nemzeti, megyei érdekeknek mind jobban megfelelő felhasználása az elsőrendű. A térségi versenyképességet az adott területegység által kibocsátott termékek, szolgáltatások értékével, azaz a GDP alakulásával célszerű kifejezni. A gazdasági élet szabályozásán és a hazai GDP közel felének újraelosztásán keresztül az állam jelentősen befolyásolja a gazdasági versenyképességet. Az újraelosztásnak természetesen térségi vetülete is van, ami révén a megyei versenyképesség is érintetté válik. Valójában az állam jellemzően közvetett úton, egyedi ösztönzőkön keresztül képes hatni a gazdasági teljesítményre. Ennek megfelelően az országos vagy megyei GDP alakulása szoros kapcsolatban van az ország, a megye gazdasági versenyképességével. A versenyképesség tehát egyik legfontosabb mutatója a megtermelt jövedelem, amit a bruttó hazai termékkel (GDP) lehet megjeleníteni.

	2015		2016		2017		2018	
	eFt/fő	%	eFt/fő	%	eFt/fő	%	eFt/fő	%
B-A-Z megye	2 518	71,3	2 570	70,3	2 965	74,7	3 213	73,6
Heves megye	2 528	71,5	2 683	73,3	2 900	73	3 257	74,6
Nógrád megye	1 569	44,4	1 602	43,7	1 763	44,4	1 940	44,5
Ország	3 534	100	3 658	100	3 968	100	4 364	100

1. táblázat: Az egy lakosra jutó bruttó hazai termék (GDP) (eFt/fő) és az országos átlag %-ban

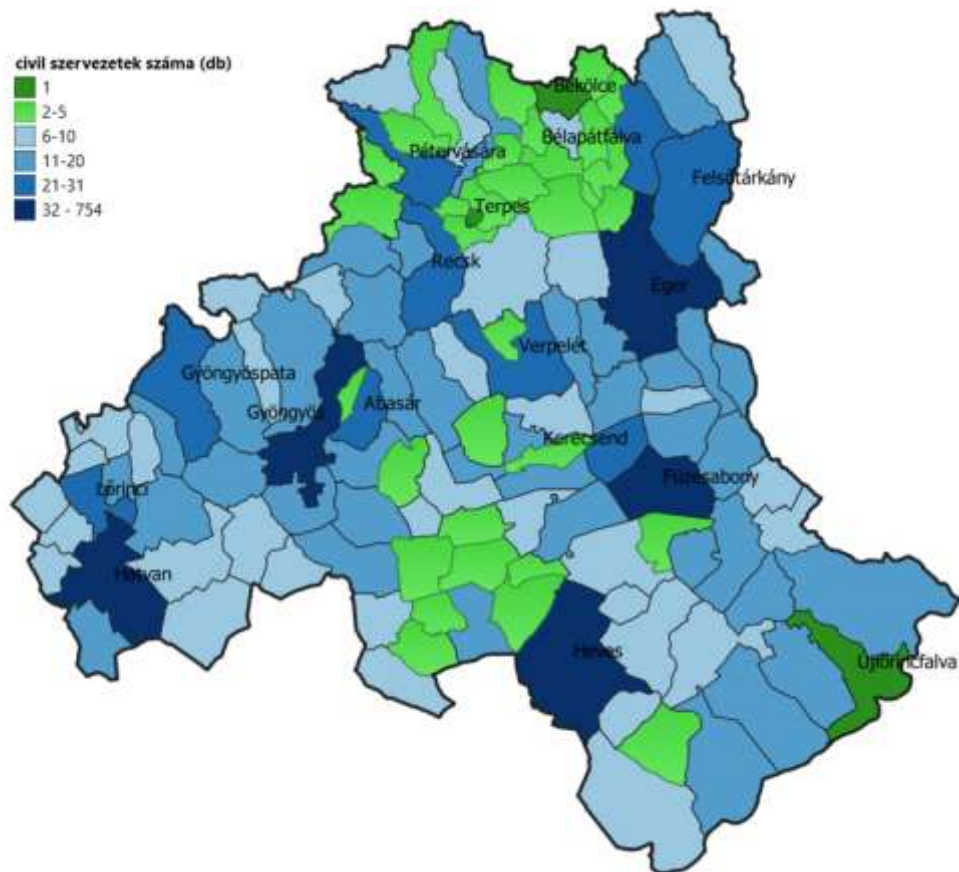
Forrás: KSH

Az egy főre jutó GDP alapján kialakuló regionális sorrend (Budapesttel együtt nyolc régiót különböztet meg a statisztika) tekintetében, Észak-Magyarország 2015-től kezdődően elmozdult az országban betöltött, tendenciózus utolsó helyéről. Így 2017-ben már a regionális sorrend VI. helyére ugrott. Ez a regionális összehasonlításban megjelenő javulás azonban nem kapcsolódik közvetlenül a régiót alkotó megyék javulásához. Hiszen miközben Nógrád megye az elmúlt kilenc évben nem tudott elmozdulni a megyei rangsor utolsó helyéről, ugyanezen idő alatt B-A-Z megye a 17. helyről a 11. helyre kapaszkodott fel. Ugyanakkor Heves megye a 2009-ben elfoglalt 11. helyéről, 2017-re a 14. helyre esett vissza, úgy hogy a két időpont között eltelt években rendre a 12-13. helyen volt található. A fentiekből az következik, hogy B-A-Z megye rendkívüli erőteljesen javuló mutatója képes ellensúlyozni, sőt előre mozdítani az egész régiót az országos összehasonlításban.

Társadalmi környezet

Területi identitás civil aktivitás

A civil társadalom a lakosság önkéntes, önszerveződő tevékenysége, melyet valamilyen társadalmi probléma vagy cél érdekében hoznak létre. Mivel alapvetően más megközelítésben próbálnak egy problémát megoldani, mint az állami vagy önkormányzati intézményrendszer, így adott esetben jól kiegészíthetik azt, bizonyos hiátusokat áthidalhatnak. Mindebből adódóan fontosnak tartjuk felmérni és bemutatni a civil szervezetek helyzetét.

103. ábra: civil szervezetek jelenléte Heves megyében

Megyénkben közel 2500 civil szervezet tevékenykedik. Ezek közül – a nyilvántartott tevékenységi körök alapján – a felzárkózáspolitikával kapcsolatba hozható szervezetek száma 739, melyek téma területenkénti megoszlása az alábbi:

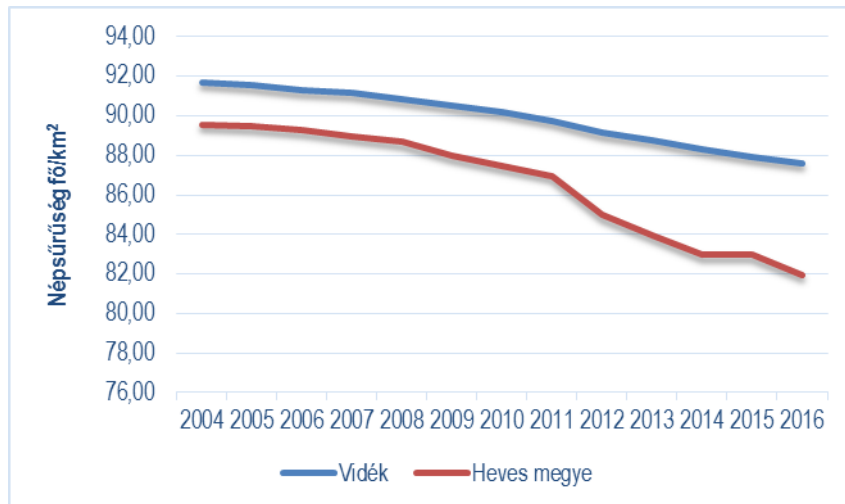
- Oktatás: 55
- Egészségügy: 51
- Szociális: 148
- Foglalkoztatás: 27
- Lakhatás: 7
- Kultúra, szabadidő: 451

A területi megoszlás szempontjából könnyen belátható, hogy a nagyobb lakosszámú településeken több civil szervezet tevékenykedik. Viszonylag kevés civil szervezet került regisztrálásra az É-hevesi térségben, illetve a Hevesi járás északi felében. Fontos megemlíteni, hogy a civil szervezetek összefogására megyénkben is működik Civil Információs Centrum.

Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humán kapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete

Heves megye népsűrűsége 2004-et követően tendenciaszerűen csökkent, a fogyás átlaga meghaladta a vidéki átlagot. Megyei szinten komoly problémákat okozott a csökkenés gyorsuló üteme. A vázolt folyamatok együttes hatásának köszönhetően a népsűrűség értéke 2011-ben jelentősen elmaradt a vidéki átlagtól. 2013-ban tovább esett Heves megye népsűrűsége, 2012-ben az egy km²-re jutó

lakónépeség száma 85 volt, ameddig a rákövetkező esztendőben 84. A korábbi években megkezdődött tendencia a mai napig meghatározó eleme a megye demográfiai sajátosságainak, 2016. január 1-jén a KSH adatai alapján Heves megye népsűrűsége 82 fő/ km²-re fogyatkozott, ezzel továbbra is jócskán a vidéki átlag alatt maradt. Megyei összehasonlításban Heves megye a 2016-os népsűrűségi mutatók alapján 9. helyen áll, régiós viszonylatban Borsod-Abaúj-Zemplén megye mögött a második. Az adatokból kitűnik, hogy a megyét az elnéptelenedés a vidéki átlaghoz képest lényegesen jobban sújtja.

104. ábra: Népsűrűség 2004-2016
forrás: KSH, saját szerkesztés

A népsűrűségekre komoly befolyást gyakorol a természetes szaporodás. Megállapítható, hogy Heves megyét a vidéki Magyarországhoz hasonlatosan a természetes fogyás jellemzi. 2004 és 2011 között megyei tendenciák a vidék egészéhez mérten rosszabbnak minősült, ugyanis a természetes fogyás üteme a vidéki természetes fogyás ütemének több mint 2,6-szerese volt. Az elmúlt több mint öt év távlatából vizsgálva a megye helyzetét feltűnő, hogy az országban zajló kedvezőtlen népesedési folyamatok még mindig éreztetik hatásukat, s Heves megye helyzete ma is kedvezőtlenebb a vidékhez képest, hiszen természetes fogyásának mutatója (-1709) 2015-ben is a vidéki átlag felett van (-1405).

A népsűrűséget determináló másik tényező a vándorlási egyenleg, a jelenség folyamatait elemezve megállapítható, hogy a vidéki Magyarországon negatív irányú trendek érvényesülnek, Heves megye pedig végig az amúgy is rossz vidéki átlag alatt szerepelt. A belföldi elvándorlás mérlege Heves megyében 2010-ben érte el mélypontját, 2010 után mutatkozott némi enyhülés a fogyás tekintetében, 2011-től azonban újra nőtt az elvándorlási veszteség, amely 2012-re ismételtelen fogyást okozott. 2012-őt követően érzékelhető némi pozitív irányú változás és az alapvetően még mindig negatív tendenciába hajló elvándorlási egyenleg javított a megye vidéki Magyarországon elfoglalt helyén. Heves megye vidéki átlagban 2011-ben a 13. helyen állt, 2015-re a megye pozíciója valamelyest erősödött a belföldi elvándorlási egyenleg mérlegét illetően, ekkor a 7. helyet foglalta el a rangsorban. A belföldi elvándorlástól eltérő képet mutat Heves megye a nemzetközi elvándorlási egyenleg felől vizsgálva. A megye nemzetközi elvándorlási egyenlege a belföldihez hasonlóan az utóbbi 15 évben végig a vidéki átlag alatt maradt, ám belföldi elvándorlás jócskán meghaladta az ország határain kívülre történő migráció léptékét. A nemzetközi elvándorlási egyenleg 2010-ben okozott lakosságcsökkenést, a folyamat 2013-ban sújtotta a legjobban a területet. Heves megye a nemzetközi elvándorlási mérleg kapcsán a 19 megye közül a 11. helyet foglalta el 2015-ben.

Heves megye lakónépessége a 2016. október 1-i mérések szerint 296 244 fő volt, 12 638 fővel, 4,1 % ponttal kevesebb, mint amit öt évvel korábban a 2011. október 1-i Népszámláláskor mértek. A népesség csökkenését 80%-ban az alacsony születés számból adódó természetes fogyás, 20%-ban az elvándorlás okozta. A hiányosságok feltérképezéséhez elengedhetetlen elemeznünk a munkaerő-piaci helyzetét. A KSH felmérései alapján 2019 I. félévében Heves megyében a 15–64 éves aktív korú népesség aránya 64 % (191 311 fő) volt. A 15-64 éves korú népesség körében a foglalkoztatottak száma 2019. II. negyedévben 126 900 fő volt Heves megyében. 2018. II. negyedévéhez viszonyítva 600 fővel, 0,5%-kal csökkent a dolgozók száma. Az alábbi táblázatban a 2018-as év és a 2019 I. féléves KSH adatok alapján a foglalkoztatásban állók megoszlása látható negyedéves felosztásban. Az összesítésben a fizikai és szellemi dolgozók aránya, illetve a munkavégzéshez tartozó havi bruttó és nettó átlagkeresete, ezen felül az átlagos havi bérek kerültek illusztrálásra.

Időszak	Alkalmazásban állók, fő			Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete, Ft			Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, Ft		
	összesen	ebből:		összesen	ebből:		összesen	ebből:	
		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású
2018. I. negyedév	68 162	41 016	27 147	291 163	239 295	367 270	193 623	159 131	244 233
I. félév	68 428	41 202	27 226	299 185	244 181	380 063	198 957	162 380	252 741
I-III. negyedév	68 437	41 164	27 273	301 182	247 467	379 840	200 285	164 565	252 593
I-IV. negyedév	68 587	41 202	27 385	305 135	250 775	384 651	202 914	166 765	255 792
2019. I. negyedév	69 859	41 320	28 501	324 992	274 888	396 474	216 120	182 801	263 655
I. félév	70 170	41 526	28 607	331 752	278 790	407 483	220 615	185 395	270 976

2. táblázat: Alkalmazásban állók főbb adatai
Forrás: KSH 2019

Az alkalmazásban lévők havi bruttó átlagkeresete 332 ezer Ft volt 2019. I. félévben a megyében, 33 ezer Ft-tal, 11%-kal magasabb mint egy évvel korábban (országosan is 11%-kal nőtt a bruttó átlagkereset). A megyei átlagkereset az országos átlag 92,2%-a.

Foglalkoztatási viszonyok, munkanélküliség, humánkapacitás, jövedelmi viszonyok

Heves megye a munkanélküliség tekintetében 2010 és 2015 között hullámzó tendenciát mutatott. 2011-ben nagyfokú emelkedés volt megfigyelhető, amely 2012-re tetőzött átlagosan 20 430 fős regisztrált munkanélkülivel, 2013-ra visszafogott csökkenés ment végbe, ekkorra a munkanélküliek átlagos száma 18 752-re apadt. A 2014 és 2015-ös évek nagyobb arányú visszaesést hoztak, az utóbbi esztendő esetében átlagosan 14 718 munkanélküli került regisztrálásra. 2015 után egyértelműen csökkenő trend állt be a megyei munkanélküliség tekintetében. A Heves megyében nyilvántartott álláskeresők átlagos létszáma 2016. I-III. negyedévben 13138 fő volt, 2015. I-III. negyedévhez hasonlítva 1 955 fővel, 13,0%-kal apadt a létszám. A regisztrált álláskeresők 2017. I-III. negyedévi átlagos száma 12 119 fő volt Heves megyében, 2018. I-X. havi átlagos számuk 10 516 főben került megállapításra, végül 2019. I-X. havi átlagos mérőszámuk 10 742 fő volt. A számokból látható, hogy a megye munkanélküliségi mutatói az utóbbi közel 10 évben egyre 20 000 környéki mutatók irányából egyre inkább a 10 000 fő irányába közelítenek. De ahogy az alábbi táblázatból is kitűnik, a munkanélküliek gazdaságilag aktív népességre vetített megoszlása 2,5%-pontosan még mindig magasabb az országos átlagnál.

Közet	Az álláskeresők			Az álláskeresők aránya a gazdaságilag aktív népességhez (%)	
	száma (fő)	számának változása az előző évhez képest		2018. I-X. hó	2019. I-X. hó
		2019. I-X. hó	(fő)	(%)	(%)
Eger	2 943	63	2,2	6,9	6,9
Gyöngyös	1 857	7	0,4	6,0	5,9
Hatvan	1 558	123	8,5	6,4	6,9
Heves	2 374	-13	-0,5	17,1	16,7
Füzesabony	978	24	2,5	7,5	7,6
Pétervására	1 032	22	2,2	12,7	12,7
Heves megye	10 742	226	2,1	8,1	8,1
Észak-Magyarország	57 648	886	1,6	11,3	11,3
Magyarország	253 728	-4 066	-1,6	5,6	5,5

3. táblázat: Heves megyei álláskeresők száma 2019. I-X. hónap

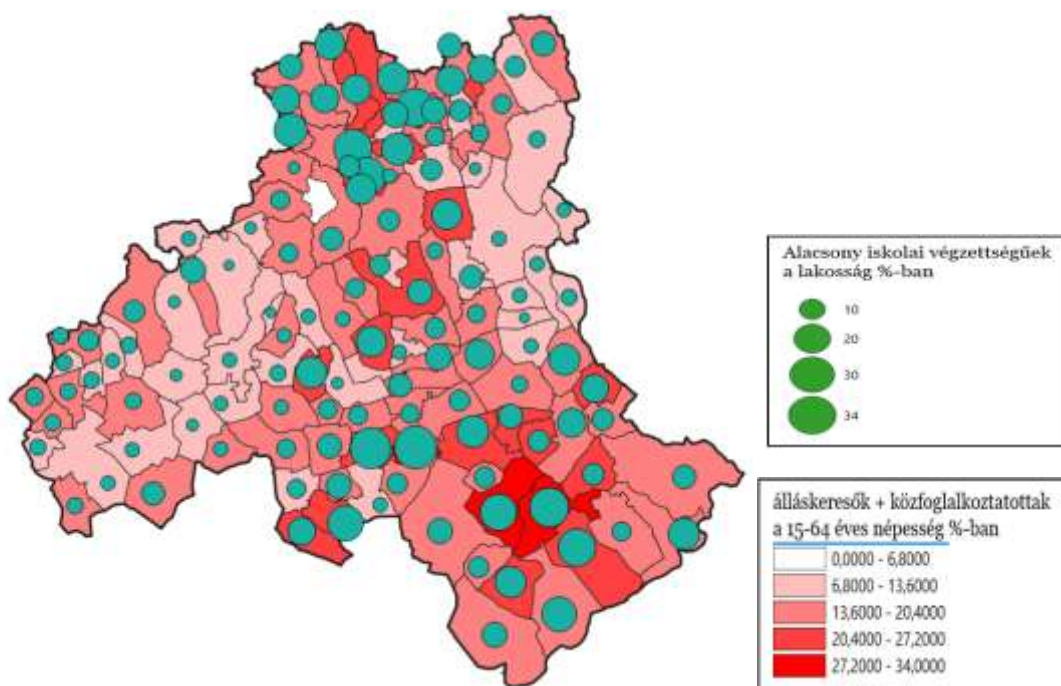
Forrás: Heves Megyei Kormányhivatal: Tájékoztató Heves megye munkaerő-piaci helyzetéről (2019)

Érdemes megvizsgálni, hogy a megyei 7,05%-os átlaghoz képest mely járásokban magasabb a munkanélküliség aránya. Ebben az esetben a 15-64 éves népességre vetítve szükséges szemléltetni az álláskeresők és közfoglalkoztatottak megoszlását. Az álláskeresők és közfoglalkoztatottak aránya 7,83% a Belpátfalvai járásban, a megyei és a járási átlagot is meghaladó adatokkal rendelkezik például Bekölce (13,01%) és Bükkszentmárton (11,62%). Az Egri járás ilyen tekintetben a megyei átlag alatt van (5,40%), de foglalkoztatási szempontból kritikus Egerbakta (15,23%), Egercsehi (10,77%), Hevesaranyos (17,43%), Kerecsend (14,69%) és a legkiugróbb adatokkal rendelkező Szúcs (23%). A Füzesabonyi járás mutató számai a megyei átlag fölöttiek (7,45%), ezen belül is említést érdemel Dormán (10,41%), Kápolna (9,60%), Mezőszemere (11,97%), Mezőtárkány (13,14%), Sarud (16,57%), illetve Újlőrincfalva (12,56%). A Gyöngyösi járás munkanélküliségi mutatói a megyében tapasztalható alattinak mondható (4,72%), ám ebben az esetben is vannak a járási trendtől eltérő települések. Ezek közé tartozik Gyöngyöspata (8,21%), Gyöngyösorosi (12,01%), Halmajugra (15,16%) és Vécs (13,39%). A Hatvani járás járási (5,08%) és két kivétellel (Apc 7,85%, Csány 8,63%) települési szintű mutatói is következetesen a megyei átlag alatt marad. A Hevesi járás munkanélküliségi mutatói ezzel szemben a megyei arányszám több mint dupláját mutatják (15,45%), Tarnaméra kivételével pedig az összes település a Heves megyei szint fölötti számokkal rendelkezik. Nagy horderejű problémát jelent a közfoglalkoztatottak és munkakeresők komoly aránya Átányban (24,36%), Erken (24,10%), Kiskörén (18,91%), Kömlőn (25,33%), Tarnaszadányban (30,53%) és Tiszanánán (20,89%). A Hevesi járás mellett a Pétervásárai járásban tapasztalhatóak a megyei átlagot jóval meghaladó munkanélküliségi mutatók (11,88%). Az itt fekvő települések közül kiemelt figyelmet érdemel a probléma kapcsán Bükkszenterzsébet (16,35%), Erdőkövesd (12,19%), Istenmezeje (11,69%), Ivád (19,63%), Mátraderecske (10,39%) Pétervására (13,27%), Szajla (16,91%), Szentdomonkos (18,72%), Váraszó (15,18%). A járási arányok 50%-át is meghaladó közmunkással, illetve munkakeresővel rendelkező Tarnalelesz (24,11%) és Terpes (28,63%). A közölt számadatokból jól kitűnhet, hogy a megye elmaradottabb, társadalmi és gazdasági problémákkal terhelt járásaiban találunk nagyobb számban az elsődleges munkaerőpiacon még meg nem jelent embereket. Heves megye e térségeiben a jövőben is folytatódniuk kell azoknak a munkaerő-piaci programoknak, amelyek már most sokat lendítettek az itt élők anyagi helyzetén.

Komoly problémát jelent, hogy 2019-ben az összes álláskereső közel fele (48,7%, 5 229 fő) még mindig legfeljebb 8 általános iskolai végzettségű. Számuk 91 fővel, 1,7%-kal csökkent, az összes álláskeresőn belüli részarányuk 1,9 százalékponttal csökkent egy év alatt. A legfeljebb 8 általános iskolát végzett álláskeresők aránya a hevesi járásban a legmagasabb, 66,17%, de a Pétervásárai járásban is

meghaladja a 60%-ot. 266 fővel, 5,6%-kal növekedett a középfokú végzettségű álláskeresők száma a megyében. 2019. I-X. hónap átlagában 4 982 fő volt a számuk, az összes álláskeresőn belüli részarányuk 46,4%, 1,6%ponttal növekedett egy év alatt. 2019. I-X. hónapban havi átlagban 531 felsőfokú iskolai végzettségű álláskereső szerepelt nyilvántartásunkban, számuk 51 fővel, 10,5%-kal növekedett egy év alatt, az összes álláskeresők közötti részesedésük 0,3 százalékponttal 4,6%-ról 4,9%-ra emelkedett.

Az alábbi településszintű térképen együtt ábrázoltuk az álláskeresők és közfoglalkoztatottak, illetve az alacsony iskolai végzettségű lakosság arányát. Szembetűnő, hogy azokon a településeken, ahol magas a munkanélküliségi ráta, ott komolyabb az alacsony iskolázottságú lakosság jelenléte is. Azt is rögtön le lehet szűrni, hogy munkanélküliséggel kevésbé sújtott „gazdasági tengelyen” – 1-2 kivételtől eltekintve – 10-20 %-ban képviseltetik magukat a legfeljebb 8 általános iskolát végzett álláskeresők. Az iskolázottságban jelentkező hiátusok és a munkanélküliség a dél hevesi térségben látványosan jelen van Tiszanána, Kömlő, Átány, Erdőtelek, Dormánd, Besenyőtelek, Mezőszemere, Tarnaörs és Erk községekben. A felsorolásban szereplő helységekben az aktív korú lakosság 20-27, esetenként 27-24%-a álláskereső, vagy közfoglalkoztatott. A megye középső hányadában fekvő Verpeléten, Vécsen és Halmajugrán lehet hasonló problémákat diagnosztizálni. Az Egri járás északi felében és a Pétervásárai járás egészén, illetve a Belpátfalvai járásban a dél hevesi helyzethez nagyon hasonló adatokat látunk.

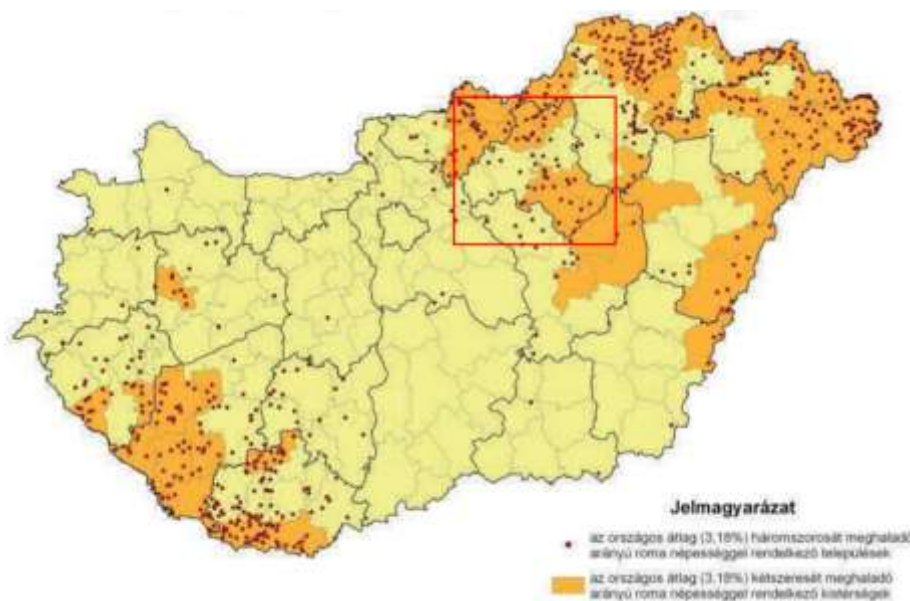
105. ábra: Munkanélküliségi mutatók és az alacsony iskolai végzettségű lakosok megoszlása
Forrás: Saját szerkesztés

A közfoglalkoztatásban résztvevők száma jelentősen visszaesett. A heves megyei állandó lakhellyel rendelkező közfoglalkoztatottak 2019. I-X. havi átlagos létszáma 3 385 fő volt, 1 159 fővel, 25,5%-kal kevesebb, mint 2018. I-III. negyedévben. A közfoglalkoztatásban résztvevők és a regisztrált álláskeresők együttes létszáma 14 127 fő volt, 2019 I. félévében 933 fővel, 6,2%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. A nyilvántartott álláskeresők és a közfoglalkoztatásban résztvevők átlagléttségének gazdaságilag aktív népességben belüli aránya 2019. I-X. hónapban 10,7% volt Heves megyében, ez az arány 2,9 százalékponttal magasabb, mint az országos átlag. A mutató a Gyöngyösi,

Hatvani és Egri járásokban 10% alatti, tehát a legfejlettebb térségben a potenciális munkavállalók több mint 90%-a az elsődleges munkaerő-piacon dolgozik. A Hevesi járásban viszont a mutató értéke 25,2%, a Pétervásárai járásban 18,9%. Tehát a megye északi és déli felében a munkaerőpiac minden ötödik illetve negyedik aktív szereplője regisztrált álláskereső vagy közfoglalkoztatott.

Kisebbségek helyzete

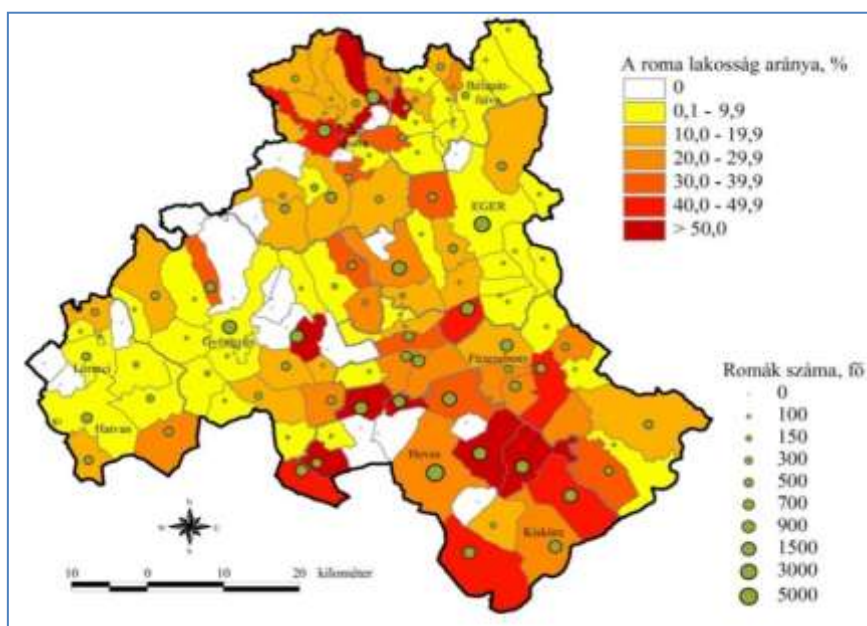
A 2011-ben végzett népszámlálás adatai szerint országosan 316 ezren vallották magukat romának. Ez – részben köszönhetően az identitásra vonatkozó kérdések módszertani fejlesztésének, illetve az identitás vállalását erősítő kampányoknak – jóval több, s közelebb áll a tényleges helyzethez, mint a 2001-es népszámlálás 206 ezres adata. A reprezentatív vizsgálatok eredményei alapján a kutatók országosan 1971-ben 320 ezer fő körülire, 1993-ban 468 ezer körülire, 2003-ban pedig mintegy 570 ezerre becsülték a romák számát. Ez az ország teljes népességéhez viszonyítva közel 5,5 százalékos arányt jelentett. Kutatói becslések a romák számát 2010-es évekre 650–750 ezer közé teszik.

106. ábra: Magas arányú roma népességgel rendelkező térségek és települések (KSH 2011-es népszámlálás adatai alapján) forrás: OFTK

A 2011. évi népszámláláskor Heves megyében roma nemzetiségűnek 19 312 ember vallotta magát. Ez alapján az össznépeességből a magukat romáknak vallók aránya a népesség 6,3 %-a, ami az országos arány kétszerese. A tapasztalatok alapján a népszámlálás során tett nyilatkozatoktól eltérően a roma lakosság száma lényegesen több, melyet szociológiai tanulmányok is alátámasztanak. A lenti térképről leolvasható, hogy létszámában a legnagyobb roma lakosság a megyeszékhelyen kívül Gyöngyösön, Hevesen és Pétervásárán él. Arányaiban ugyanakkor 40% feletti érték számos észak-hevesi (Tarnalelesz, Szúcs), illetve dél-hevesi (Erk, Kömlő, Átány, Pély, Tarnabod, Tarnaszadány, Tiszanána) településen, illetve elszórtan más községekben (Halmajugra, Kerecsend) is tapasztalható.

Ezek a települések általában nemcsak a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok magas arányszáma miatt vannak súlyos helyzetben, hanem más gazdasági (pld. munkanélküliség) és társadalmi (elérhetőség) tényezők tekintetében is elmaradottak.

107. ábra: A roma lakosság száma és aránya Heves megye településein forrás: Pénzes János, Pásztor I. adatai alapján

A cigányság életkori összetétele lényegesen fiatalabb népességet mutat, mint a nem roma népességé. A romák között a 0-14 évesek aránya 34,5%, míg a nemroma népességben belül ez az arány 16,3%. Az életkor előrehaladtával az arányok megfordulnak, ennek okai között meghatározó szerepet játszik a roma népesség rossz egészségi állapota. A romák több mint 60%-a vidéken, falusias környezetben, többnyire szegregátumokban, igen rossz lakáskörülmények között él.

A települések intézményfelszereltsége

Heves megye egészségügyi ellátórendszere

A magyar egészségügyi ellátórendszer első számú védelmi vonala az alapellátási rendszer. Az egészségügyi törvény értelmében a beteg lakóhelyén, illetve annak közelében biztosítani kell számára, hogy hosszú távú, személyes kapcsolaton alapuló, a páciens nemétől, korától és betegségétől függetlenül folyamatos egészségügyi ellátásban részesüljön. Az egészségügyi alapellátás fontosabb intézményei: a háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátás, a fogorvosi alapellátás, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátás, a védőnői ellátás, az iskola-egészségügyi ellátás.

Mindezeket az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény tartalmazza.

Heves megye házi-gyermekorvosi ellátásának helyzetét az alábbiakban foglaljuk össze:

Felnőtt háziiorvosi praxisok száma:

- praxisjogosult személlyel betöltött: 70
- tartósan betöltetlen, illetve helyettesített 6

Felnőtt és gyermek (vegyes) háziiorvosi praxisok száma:

- praxisjogosult személlyel betöltött: 75
- tartósan betöltetlen, illetve helyettesített: 16

Házi gyermekorvosi praxisok száma:

- praxisjogosult személlyel betöltött: 33
- tartósan betöltetlen, illetve helyettesített: 3

Heves megye illetékességi területén a tartósan betöltetlen, illetve helyettesítéssel ellátott körzetek százalékos aránya: **14%**

A betöltetlen háziiorvosi körzetek kialakulásának két fő okot szoktak tulajdonítani a szakemberek. Az egyik az orvoshiány, a másik pedig, hogy sok házi orvos nem szívesen vállal állást a falvakban, ha egyszer a jól felszerelt városi rendelőkben is fogadhat betegeket, s utóbbi esetben valószínűleg még ingáznia sem kell.

Megyénkben jelenleg 25 betöltetlen háziiorvosi körzetet tartanak nyilván, ebből 16 vegyes, 6 felnőtt-, 3 pedig gyermekorvosi körzet. A tartósan betöltetlen körzet fogalma nem azt jelenti, hogy ezeken a helyeken nincs orvosi ellátás. A hivatalos megfogalmazás szerint az a körzet is tartósan betöltetlennek számít, ahol az ellátási kötelezettségnek hat hónapot meghaladóan csak helyettesítéssel tudnak eleget tenni. Megyénkben az orvoshiány miatt a helyettesítéssel ellátott körzetek száma fokozatosan növekszik, hiányzik az utánpótlás. Ez megnehezíti az egészségügyi alapellátás és a háziiorvosi ügyeleti ellátás működését is.

Fogorvosi alapellátás:

Heves megyében hattal kevesebb a gazdátlan fogorvosi körzet mint 2017-ben (19 volt) volt. Jelenleg 13 db betöltetlen, illetve tartósan betöltetlen fogorvosi praxis van Heves megyében.

Fogorvosi praxisok száma:

- praxisjogosult személlyel betöltött: 77
- tartósan betöltetlen, illetve helyettesített: 13

Heves megye háziiorvosi ügyeleti ellátása:

A Központi Háziiorvosi Ügyeletek adatai:

1. Pétervására és Környéke Központi ügyeleti Társulás

3250 Pétervására Szabadság tér 8. telephelyen 13 település (Pétervására, Bükkszék, Bükkszenterzsébet, Erdőkövesd, Fedémes, Istenmezeje, Ivád, Kisfüzes, Szajla, Szentdomonkos, Tarnalelesz, Terpes, Váraszó) lakosait látja el.

2. Pannon Paramedic Szolgáltató Kft.

3245 Recsk, Kossuth Lajos út 167. telephelyen működik, 7 települést lát el.

3. Agria Ügyelet Egészségügyi Szolgáltató Kft.

3300 Eger Szálloda u. 2/a telephelyen 39 település lakosait látja el. (gyermek és felnőtt ügyelet külön)

4. DH-ÜGYELET Dél-Hevesi Kistérségi Orvosi Ügyelet Nonprofit Kft.

3360 Heves Szerelem A. u. 3. 17 település lakosait látja el.

5. Agria Ügyelet Egészségügyi Szolgáltató Kft.

3390 Füzesabony, Rákóczi Ferenc u. 5-7 telephelyen 9 település lakosait látja el.

6. Országos Orvosi Ügyelet Nonprofit Kft.

székhely: Debrecen, István út 6.; telephely: Albert Schweitzer Kórház 3000 Hatvan, Balassi Bálint út 16.)

14 település lakosait látja el. Gyermek orvosi ügyelet is van külön, csak hétvégén.

7. Dr. Petrovics és Tsa Háziorv. BT.

3200. Gyöngyös, Deák F út 1. telephelyen 8 település (Gyöngyöshalász, Gyöngyössolymos, Gyöngyöstarján, Gyöngyöspata, Szűcsi, Gyöngyösoroszi, Karácsond, Nagyréde) lakosait látja el.

8. Mátrászentimre Önkormányzat

3235. Mátrászentimre Arany út 7. telephelyen 1 település lakosait látja el.

9. Medicina Mikrotérségi Orvosi Ügyelet Nonprofit Kft.

3200. Gyöngyös, Dózsa út 18. telephelyen 13 település lakosait látja el.

A Központi Háziorvosi Ügyeletben az ellátást végző orvosok megyénkben:

Heves megyei felnőtt és vegyes háziorvosok és házi gyermekorvosok vagy az üzemeltetővel szerződött külsős személyes közreműködők és szabadfoglalkozású jogviszonyban dolgozók.

Gyermekorvosi ügyelet:

Gyermekorvosi ügyelet csak a megyeszékhelyen Egerben található.

IV. Védőnői szolgálat

Jelenleg a védőnői állások kb. 25%-a üres, de a 30%-t kell helyettesítéssel megoldani. Heves megyében 140 védőnői körzet (területi védőnő) és 31 iskolai védőnői körzet van.

V. Praxisközösségek Heves megye vonatkozásában:

Megyénk területén az alábbi praxisközösségek jöttek létre (EFOP 1.8.2):

- Öt település 11 praxisa alkotott praxisközösséget **Heves központtal, Tenk, Átány, Kömlő és Tiszanána bevonásával. A praxisközösség működésének célja az alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása, egészségcentrikus szemlélet erősítése, többlétszolgáltatások nyújtása az alapellátás keretében, a lakóhelyhez közel. A praxisközösség munkáját a háziorvosok mellett ápolók, dietetikus, gyógytornász, népegészségügyi szakember és védőnő is segíti. 2018. február 1-től 2019. szeptember 30-ig tart a program. A praxisközösség keretein belül foglalkoztatnak egészségőröket is. Az egészségőrök roma származású nők, akik saját közösségükön belül végeznek prevenció, tanácsadó tevékenységet.**
- 2018 nyarán jött létre az egri praxisközösség. A projekt 2020. január 31-ig tart, és mintegy 110 millió forint pályázati támogatásból valósul meg. A programban gyermekorvos, valamint 4 háziorvos páciensei vesznek részt, de minden egri lakost fogadnak. A praxisok kiegészülnek dietetikussal, gyógytornásszal, mentálhigiénés szakemberrel, nővérekkel és védőnővel is.

- A hatvani járás területén is működik két praxisközösség. Az egyik Hort Nagyközség vezetésével működik. Ezek projektben a projektgazdán kívül Hatvan, Csány és Ecséd települései vesznek részt. Az összefogás az **alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása érdekében történt.**
- A Hatvani járásban a másik sikeres projekt szintén az alapellátási praxisközösség létrehozását célozza Lőrinci központtal, Hatvan, Rózsaszentmárton, Zagyvaszántó, Heréd és Petőfibánya bevonásával, 7 háziorvosi praxis részvételével, melyből egy tartósan betöltetlen praxis. A praxisközösség működésének célja az alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása, egészség centrikus szemlélet erősítése, többlétszolgáltatások nyújtása az alapellátás keretében, a lakóhelyhez közel.
- Közel 110 millió Ft-os nyertes pályázat valósul meg a gyöngyösi járásban, mely alapellátási praxisközösség létrehozását célozta meg Gyöngyöspata központtal, Nagyréde és Gyöngyöstarján bevonásával, 5 háziorvosi praxis részvételével. A praxisközösség működésének célja az alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása, egészségcentrikus szemlélet erősítése, többlétszolgáltatások nyújtása az alapellátás keretében, a lakóhelyhez közel.
- A sorban a 6. sikeres projekt szintén az alapellátási praxisközösség létrehozását célozza a Hevesi és Kunhegyesi járásban, Kisköre központtal, Abádszalók, Pély, Tiszagyenda és Tarnaszentmiklós bevonásával, 6 háziorvosi praxis részvételével, amelyből egy tartósan betöltetlen praxis. A praxisközösség működésének célja az alapellátási és népegészségügyi feladatok jobb összehangolása, egészségcentrikus szemlélet erősítése, többlétszolgáltatások nyújtása az alapellátás keretében, a lakóhelyhez közel.

Egészségügyi szakellátás

Járóbeteg szakellátás:

A járóbeteg szakrendelések a megye több településén elérhetőek. A lenti táblázat Heves megye 5 fekvőbeteg-ellátást is biztosító kórházi intézményében elérhető járóbeteg szakellátási formákat tartalmaz.

Járóbeteg szakrendelések Heves megye kórházaiban:

Markhot Ferenc Oktatókórház és Rendelőintézet (Eger)	Bugát Pál Kórház (Gyöngyös)	Albert Schweitzer Kórház (Hatvan)	Parádfürdői Állami Kórház (Parádfürdő)	Mátrai Gyógyintézet (Mátraháza)
Addiktológiai Gondozó és Drogambulancia	Addiktológiai és Pszichiátriai	Aneszteziológiai	Belgyógyászati	CT diagnosztikai
Aneszteziológiai	Aneszteziológiai	Audiológiai	Gasztroenterológiai	Kardiológia
Bőrgyógyászati	Audiológiai	Belgyógyászati	Angiológiai	Légzőszervi
Belgyógyászati Angiológia	Bőrgyógyászati	Belgyógyászati (Diabetológia)	Reumatológiai	Onkológiai
Belgyógyászati	Belgyógyászati	Belgyógyászati (Nephrológia)	Mozgásszervi Rehabilitáció	Pulmonológiai, allergológiai
Beszédgondozó	Csecsemő és gyermekgyógyászat	Belgyógyászati (Pajzsmirigy)	Neurológiai	
Diabétesz Gondozó	Diabetológiai	Bőr- és nemibeteg gondozó	Ortopédiai	
EEG	Emlő	Bőr- és nemibeteg szakrendelés	Nőgyógyászati	
Emlő	Fül-Orr-Gégészeti	Csecsemő és gyermekgyógyászati	Csecsemő és Gyermekegyógyászat	
Endokrinológia	Foglalkozás	Diabetológia	Sebészeti	

	Egészségügyi			
ENG	Gasztroenterológiai	Érsebészeti	Urológiai	
Fül-Orr-Gégészet + Audiológia	Kardiológiai	Fül- orr- gége szakrendelés	Kardiológiai	
Fizikoterápia	Klimax	Gasztroenterológia	Röntgen diagnosztika	
Foglalkozás-egészségügy	Nőgyógyászat ultrahang	Gyermek- gasztroenterológiai	Ultrahang diagnosztika	
Gasztroenterológia	Nőgyógyászati	Gyermek-tüdőgyógyászati	Labordiagnosztika	
Gyógytorna	Neurológiai	Haematológia		
Gyermek	Onkológiai	Kardiológiai		
Haematológia	Ortopédiai	Mozgásszervi rehab		
Idegsebészet	Pajzsmirigy	Neurológia (Idegyógy.)		
Immunológiai	Pszichiátriai	Onkológia		
Infúziós kezelő	Reumatológiai	Onkológiai gondozó		
Infektológia	Sebészeti	Ortopédiai		
Kardiológiai	Szemészeti	Oszteoporózis		
Központi Betegirányítás	Tüdőgyógyászati	Pathológia - Szövetteni		
Laboratórium vérvételi ambulancia	Tüdőszűrés	Pszichiátriai-gondozó I-II.		
Lágylézer terápias	Terhes szakrendelés	Radiológiai		
Mozgásszervi Rehabilitáció	Urológiai	Reumatológiai		
Nefrológia		Sebészeti		
Neurológiai		Szemészeti		
Neuropátia Centrum		Szülészet -nőgyógyászati		
Onkológiai gondozó és onkoterápiás		Transzfúziológiai		
Ortopédiai		Traumatológiai		
Proktológia		Tüdőgondozó		
Pszichiátriai Gondozó		Tüdőgyógyászati		
Reumatológiai		Tüdőgyógyászati és Légzésrehabilitációs		
Sebészeti		Urológiai		
Szájsebészet				
Szülészet-Nőgyógyászati				
Szemészeti				
Sztóma gondozás				
Tüdőgyógyászat				
Traumatológia + Kézgondozó				
Urológia				

4. táblázat: Járóbeteg szakrendelések Heves megye kórházaiban
Forrás: Saját szerkesztés

Heves megye járási központjai közül 3 település is biztosít a járóbeteg-szakellátás egyes formáit melyet az alábbi táblázat foglal össze.

Bélapátfalva, Egészségház	Füzesabony Egészségügyi Központ	Heves, Városi Rendelőintézet	Heves, Egészségház
Szemészet	Belgyógyászat	Gyógytorna	II.sz. Nőgyógyászat
Reumatológia	Reumatológia	Fizikoterápia	Pszichiátriai Gondozó
Nőgyógyászat	Fizikoterápia	Sebészet	
Neurológia	Fül-orr-gégészet	Röntgen	
Ortopédia	Szemészet	I.sz. Nőgyógyászat	
Gyermekgyógyászat	Pszichiátriai gondozás és szakrendelés	Belgyógyászat	
Fizikoterápia	Nőgyógyászat	Fül-orr-gégészet	
	Ultrahang	Szemészet	
	Laboratórium	Laboratórium	

	Gyógytorna	Tüdőgondozó	
	Gyógymasszázs		
	Foglalkozás egészségügy		
	Bőrgyógyászat		
	Sebészet, ortopédia, traumatológia		
	Urológia		
	Csecsemő- és gyermekgyógyászat		
	Röntgen diagnosztika		

5. táblázat: Bélapátfalva, Füzesabony és Heves járásközpontok járóbeteg-szakellátási formái
Forrás: Saját szerkesztés

Fekvőbeteg szakellátás

2012-ben a Semmelweis-terv keretében az egészségügyi irányító rendszer az ország területét 8 régióra osztotta, amelyeken belül a betegutakat újrászabályozták.

A változás érintette a Heves megyei betegek ellátását is. A Gyöngyöstől nyugatra eső területek az észak-közép-magyarországi régióhoz tartoznak, míg a Gyöngyöstől keletre esők Borsod-Abaúj-Zemplén megyével együtt az észak-magyarországi régióhoz kerültek. Egy-egy régióhoz hozzávetőlegesen 1-1,2 millió lakos tartozik. A betegellátás területén az elsőrangú célkitűzés, hogy a betegek ellátása az adott régiókban történjen, és ott hozzájussanak a szükséges legmagasabb szintű ellátáshoz is, és a régiók között lehetőleg ne legyen betegelvándorlás.

A Markhot Ferenc Oktatókórház és Rendelőintézet Heves megye legnagyobb komplex egészségügyi szakellátást nyújtó szolgáltatója. Az intézmény 990 ágyon nyújt fekvőbeteg szakellátást. 752 aktív, 238 krónikus ágygal rendelkezik. Fekvőbeteg szakmák vertikumát tekintve szív- és idegsebészetén kívül minden szakma elérhető. Az utóbbi évek fejlesztései: a korszerű műtőblokk, az európai színvonalú laboratórium, a kiszolgáló egységek és a műszerpark megújítása nagymértékben hozzájárult a betegellátás színvonalának emeléséhez. Az egri kórház szinte minden szakmában a II. szintű ellátásra jogosult. A kórház kiemelt III. szintű ellátást az addiktológia és a reumatológia területén nyújt.

A megyeszékhelyen található Markhot Ferenc Oktatókórház után a gyöngyösi Bugát Pál Kórház a megye második legnagyobb kórháza, mely a Magyar Állam tulajdonában és a Gyógyszerészeti és az Állami Egészségügyi Ellátó Központ (ÁEEK) fenntartásában végzi gyógyító munkáját. Területi ellátási körzete Gyöngyös mellett további két város és 42 község. Osztályai teljeskörű szakmai ellátást nyújtanak mintegy 100.000 területi, részleges szakmai ellátást nyújtanak további 40.000 területi lakos részére. 2015-ben átadásra került az új épületszárny, ahol a földszinten és az I. emeleten a járóbetegek ellátását szolgáló rendelők kaptak helyet. A II. emeleten a szülészeti-nőgyógyászati osztály, a III. emeleten pedig a sebészeti osztály található. Az intézmény **ágyszáma** 392, ebből 174 ágy a krónikus ellátást szolgálja. A kórház dolgozóinak száma 484 fő.

A megye harmadik fekvőbeteg ellátó egészségügyi intézménye az Albert Schweitzer Kórház Hatvanban mely sürgősségi ellátásra is alkalmas, illetve traumatológiai ellátást is nyújt a betegek számára. 2014 szeptemberétől Európai Unió forrásból átfogó infrastrukturális fejlesztés kezdődött az intézetben. 2015-ben átalakult kórházunk krónikus rehabilitációs ellátása. 41 ágyas krónikus belgyógyászati, 20 mozgásszervi rehabilitációs osztály, valamint a Sürgősségi Betegellátó Osztály 6 ágy kapacitással július 1-jétől kezdte meg működését. Így 240 ágyra növekedett az aktív ellátás kapacitása.

Heves megyében található a Parádfürdői Állami Kórház, amely 2012. július 1-től ismét önálló intézeti formában működik. Jelenleg 60 ágyon mozgásszervi rehabilitáció, 30 ágyon rehabilitációs medicina alaptervekenység, 15 ágyon krónikus nőgyógyászati és 15 ágyon krónikus belgyógyászati osztályokkal. A

gyógyintézet 200 éves tapasztalatokra támaszkodva a modern gyógyászat eszközeivel végzi az emésztőszervi, idült nőgyógyászati, idült belgyógyászati és mozgásszervi betegségek kezelését.

Megyénkben található a Mátrai Gyógyintézet is Mátraházán. Az Intézet több, mint 75 éves, Magyarország második legnagyobb tüdőgyógyintézete. A tüdőgyógyintézet betegforgalmának jelentős részét a daganat elleni küzdelem teszi ki, de a krónikus légzőszervi, ún. COPD betegséget elleni küzdelem is az intézet profilja. Műtétek nem történnek az Intézetben, de a betegek kivizsgálása és kezelése az Intézet falain belül történik. Jelenleg az Intézetben két aktív tüdőosztály működik, egy intenzív, és rehabilitációs osztály. Az utóbbi évek fejlesztésének következtében a Bronchológia teljes mértékben megújult, új műszerek kerültek beszerzésre. Az Országos Onkológiai Intézettel kötött szerződés alapján az Intézet lett az Országos Onkológiai Intézet onko-pulmonológiai központja. Nem elhanyagolhatóak a rehabilitáció területén elért eredmények sem, országosan kiemelkedő jelentőségű mind a pulmonológiai rehabilitáció, mind a kardiológiai rehabilitáció. Bevezetésre került a daganatos betegek molekuláris onkológiai vizsgálata is, így egyre több beteget tudnak célzott kezeléshez juttatni.

A legmagasabb szintű ellátást a régió központi kórháza, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kórház adja Miskolcon.

2012-ben az ellátási terület annyiban módosult, hogy megyei szintű ellátásra a gyöngyösi és hatvani kistérségből nem Egerbe kerülnek már a betegek. Ez azonban nem jelentett nagy változást, hiszen ezen kistérségekből éves szinten az egri megyei központi kórházba irányított betegek száma nem érte el a betegforgalom öt százalékát. Változás volt a korábbiakhoz képest, hogy az egri kórház ellátási területéhez került a mezőkövesdi kistérség, mely közelsége miatt lényegesen több beteget generál, mint az előbbieken említett gyöngyösi és hatvani kistérség. Bizonyos szakterületekről, mint magasabb szintű ellátóhoz, az ózdi kistérségből is irányítanak az egri kórházba betegeket.

A tüdőbetegségben szenvedő fekvőbetegek ellátását Heves megye teljes területén a Mátraházai Gyógyintézet látja el.

Mentőállomások

Heves megyében számos olyan fejlesztés történt az elmúlt években, amely az Országos Mentőszolgálat infrastrukturális megújulását eredményezte.

A mentőegységek riasztása nem a mentőállomások elhelyezkedése, hanem a mentőautók pillanatnyi helyzete alapján történik. Ez azt jelenti, hogy ha egy szabad mentőegység éppen a közelben tartózkodik, a beteget percek alatt elérheti. Mindez fordítva is igaz, vagyis ha van a közelben mentőállomás, de a mentőkocsik foglaltak, más betegeket látnak el, a segítség csak távolabbról, hosszabb idő alatt érkezik. Ha a bejelentésben szereplő cím pontos és van szabad mentőkapacitás, a beteg elérése a távolság (a mentésirányító a legközelebbi megfelelő mentőegységet riasztja) és a forgalmi viszonyok függvénye.

Jelenleg 10 mentőállomás működik (Eger, Gyöngyös, Hatvan, Heves, Petőfibánya, Pétervására, Kál-Kompolt, Poroszló, Bélapátfalva, Recsk), amelyeken a működés személyi és tárgyi feltételei biztosítottak, a kikerzési idők az országos átlagnak megfelelőek.

Szűrőprogramok-szűrővizsgálatok

A népegészségügyi szűrések keretében Heves megyében is történik **emlőszűrés**, a Markhot Ferenc Kórházban található szűrőállomáson. A 45 év feletti nők két évente kapnak behívót az ingyenes vizsgálatra.

A mammográfia mellett fontos az emlők önvizsgálata is, amit a hölgyeknek érdemes havonta elvégezni.

A **méhnyakrákszűrés** a szülész-nőgyógyászok, szakrendelők mellett elérhető a védőnői szolgálat képzett munkatársainál is, megyénk 30 védőnője lát el ilyen szűrési feladatot 39 körzetben. Az ingyenes szűrésre a 25 év feletti nők három évente kapnak behívót.

A **vastag- és végbéldaganat** a tüdőrákot követően a leggyakoribb halálos kimenetelű daganat mind a férfiaknál, mind a nőknél. Szűrését megyénkben 73 házi orvos végzi.

A **tüdőszűrés** ma már nem kötelező vizsgálat, de 40 éves kor fölött ingyenes és évente érdemes elvégeztetni, mert nem csak a tuberkolózist mutatja ki, hanem segít a tüdőrák korai felismerésében.

Az egészséges életmód része a megelőzés! A szűrővizsgálatokon való részvétel mellett fontos, hogy egészséges életmóddal csökkenthető a betegség kialakulásának kockázata!

Egészségfejlesztési Iroda és Lelki Egészségközpont

Az egészségfejlesztési iroda (EFI) új szervezeti egységként jött létre 2013-ban, mint a járás (korábban kistérség) egészségfejlesztési feladataihoz rendelt újszerű intézményrendszeri elem. Az EFI létrehozásával megvalósult az a kapacitásfejlesztés, amely lehetővé tette, hogy járásunkban az egészségfejlesztési tevékenység hatékonysága és szakmai megalapozottsága javuljon, a lakosság egészségi állapotának és az egészséges életmóddal való megismerésének érdekében.

Heves megyében 4 EFI és LEK (Lelki Egészségközpont) működik, melyek az EFOP 1.8.19-17 és az EFOP-1.8.20-17 kódszámú uniós pályázatokból valósultak meg.

Lehetőség szerint helyben kell biztosítani az egészségügyi szűréseket, ami javíthatja a lakosság részvételi arányát

A területi differenciák az önkormányzatok által visszaküldött adatszolgáltatás alapján:

Házi gyermekorvosi ellátás:

Helyben nem megoldott az alábbi településeken:

- Belpátfalvai járás: Balaton, Nagyvisnyó, Szilvásvár
- Egri járás: Andornaktálya, Demjén, Egerszalók, Egercsehi, Szarvaskő, Kerecsend, Novaj, Nagytálya
- Füzesabonyi járás: Besenyőtelek, Dormánd, Poroszló
- Gyöngyösi járás: Atkár, Gyöngyössolymos, Mátrászentimre, Nagyfüged, Nagyréde, Vámosgyörk, Visznek
- Hatvani járás: Kerekharaszt, Zagyvaszántó

- Hevesi járás: Kisköre, Átány, Boconád, Hevesvezekény
- Pétervásárai járás: Recsk, Bükkszék, Fedémes, Erdőkövesd, Mátraderecske, Sirok, Szajla, Szentdomonkos, Tarnalelesz, Terpes

Házi felnőttorvosi ellátás:

Helyben nem megoldott az alábbi településeken:

- Gyöngyösi járás: Atkár
- Hatvani járás: Kerekharaszt

Fogorvosi ellátás:

Helyben nem megoldott az alábbi településeken:

- Bélapátfalvai járás: Balaton, Mikófalva
- Egri járás: Demjén, Egerszólát, Szarvaskő, Kerecsend, Novaj, Nagytálya
- Füzesabonyi járás: Mezőtárkány
- Gyöngyösi járás: Kislána, Markaz
- Hatvani járás: Kerekharaszt
- Hevesi járás: Hevesvezekény

Ügyeleti ellátás:

Helyben nem megoldott az alábbi településeken:

- Füzesabonyi járás: Kál, Poroszló
- Gyöngyösi járás: Visonta
- Hatvani járás: Boldog, Kerekharaszt, Zagyvaszántó
- Hevesi járás: Átány, Kisköre, Hevesvezekény, Tarnabod, Tarnazsadány, Tenk
- Pétervásárai járás: Bodony, Bükkszék, Parád, Szajla

Védőnő:

Helyben nem megoldott az alábbi településeken:

- Egri járás: Kerecsend, Novaj
- Gyöngyösi járás: Atkár, Nagyfüged
- Hatvani járás: Boldog, Kerekharaszt, Zagyvaszántó
- Hevesi járás: Átány, Kisköre, Hevesvezekény, Tarnabod, Tarnazsadány, Tenk

Pétervásárai járás: Bodony, Bükkszék, Parád, Szajla

Szociális intézményrendszer

Szociális alapszolgáltatások

Szociális alapszolgáltatások biztosításáról, annak körének meghatározásáról – a helyi igényeknek megfelelően -, a települési önkormányzatok gondoskodnak, melyet a Szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló **1993. évi III. törvény** szabályoz. Az önkormányzatok önállóan, vagy önkormányzati társuláson keresztül látják el a szükséges szociális alapszolgáltatásokat a településen élő rászorulóknak számára.

Heves megyében 16 darab önkormányzati fenntartású társulás van, melyek a társult helyi önkormányzatok kötelező feladatait megszervezi és ellátja, így a szociális alapellátásokat is.

Szociális feladatok ellátására létrejött önkormányzati társulások Heves megyében és hálózatuk:

Sorszám	Szociális önkormányzati társulás neve	Gesztor település	Társult települések
1.	Domoszlói Szociális Alapszolgáltatási Intézményi Társulás	Domoszló	Kisnána, Vécs
2.	Gyöngyössolymosi Szociális és Gyermejjóléti Alapszolgáltatási Intézményfenntartó Társulás	Gyöngyössolymos	Gyöngyöstarján, Gyöngyöspata
3.	Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyös	Abasár, Adács, Atkár, Detk, Domoszló, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Gyöngyössolymos, Halmajugra, Karácsond, Kisnána, Ludas, Markaz, Mátraszentimre, Nagyfüged, Nagyréde, Pálosvörösmart, Szúcsi, Vámosgyörk, Vécs, Visonta, Visznek, Gyöngyöspata
4.	Andornaktálya-Maklár-Nagytálya Család- és Gyermejjóléti Szolgálat Társulás	Andornaktálya	Maklár, Nagytálya
5.	Laskó-Rimamenti Szociális Ellátó- és gyermejjóléti Intézményfenntartó Mikrotársulás	Mezőtárkány	Besenyőtelek, Dormánd, Mezőszemere, Egerfarmos, Füzesabony
6.	Egercsehi-Egerbocs-Szúcs-Bátor Községek Szociális Intézményfenntartó Társulás	Egercsehi	Egerbocs, Szúcs, Bátor
7.	Szilvásvárad és Térsége Szociális Társulás	Szilvásvárad	Nagyvisnyó, Szilvásvárad, Balaton Bekőlce, Mikófalva
8.	Tarnaleleszi Köznevelési, Közművelődési és Szociális Intézményfenntartó Társulás	Tarnalelesz	Fedémes, Tarnalelesz, Szentdomonkos
9.	Tisza- Mente Települési Önkormányzatok Mikrotársulási Társulása	Poroszló	Újlőrincfalva Sarud
10.	Tarna-menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás	Kál	Aldebrő, Kompolt, Kápolna, Tófalva
11.	Lőrinci Szociális Ellátó és Gyermejjóléti Intézményt Fenntartó Társulás	Lőrinci	Zagyvaszántó, Rózsaszentmárton, Heréd, Nagykökényes, Petőfibánya, Ecséd,
12.	Pétervásárai Járás Többcélú Társulás	Pétervására	Sirok, Parád, Parádsasvár, Bodony, Mátraballa, Pétervására, Erdőkövesd, Váraszó, Kisfüzes, Tarnalelesz, Szentdomonkos, Szajla, Mátraderecske, Ivád, Istenmezeje, Fedémes, Bükkszenterzsébet, Terpes, Bükkszék
13.	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család- és Gyermejjóléti Intézményfenntartó Társulás	Füzesabony	Szihalom
14.	Bélapátfalvai Gyermejjóléti és Szociális Társulás	Bélapátfalva	Bükkszentmárton, Mónosbél

15.	Abasári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Abasár	Domoszló, Gyöngyös, Markaz, Pálosvörösmart, Visonta, Ludas, Nagyfűged, Karácsond, Halmajugra, Vécs
16.	Verpeléti Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat Társulás	Verpelét	Egerszalók, Egerszólát, Feldebrő, Tarnaszentmária

6. táblázat: Szociális önkormányzati társulások Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

A társulások mellett vannak olyan települési önkormányzatok, melyek más települések szociális alapellátási feladatait is biztosítják, de nem hoztak létre társulási formát:

Gesztor önkormányzatok neve	Ellátott települések
Verpelét Város Önkormányzata	Tarnaszentmária
Hatvan Város Önkormányzata	Kerekharaszt, Boldog
Egerbakta Települési Önkormányzat	Hevesaranyos, Szarvaskő
Parád Települési Önkormányzat	Bodony
Mezőtárkány Települési Önkormányzat	Egerfarmos

7. táblázat: Gesztor önkormányzatok Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Szociális étkeztetés

Heves megye 121 településből 69 település saját fenntartású szociális konyhával rendelkezik. 121 településből 116 településen érhető el a szociális étkeztetés saját önkormányzati, társulási, vagy gesztor önkormányzati szociális konyha által. 3 további településen egyházi szervezet vagy alapítvány biztosítja az étkeztetést és 2 településen nincs szociális étkeztetés, *Kerekharaszt*on és *Vámosgyörk*ön. Ezek a településeken egyházi szervezet biztosít *népkonyhát* (lásd lent).

Népkonyha

A népkonyhák olyan jótékony egyesületek konyhái, amelyekben a szegény néprétegek számára ingyen vagy nagyon mérsékelt áron melegített főznek. Heves megyében alapítványi- és egyházi fenntartású népkonyhák biztosítják több ezer ember részére a napi rendszerességű főétkezést.

A megye 90 településén nyújtanak a rászorultaknak ilyen szolgáltatást. Ebből alapítványi fenntartású népkonyha szolgáltatás 37 településen, míg egyházi fenntartású 58 településen van jelen. 5 településen mindkét fenntartási formában működő népkonyha szolgáltatása elérhető (*Abasár*, *Eger*, *Hort*, *Rózsaszentmárton*, *Zagyvaszántó*). 31 településen egyáltalán nincs népkonyha, de szociális étkeztetés igen.

Házi segítségnyújtás

Házi segítségnyújtás szempontjából jól ellátottnak tekinthető Heves megye, mely állítást alátámasztja az a tény, hogy 121 településből 115 településen működik önkormányzati – vagy társulási fenntartásban ilyen szolgáltatás. 66 településen van jelen egyházi szervezet által biztosított házi

segítségnyújtás, és 3 településen nonprofit társaság nyújt segítséget a rászorulóknak. Ez utóbbiakra jellemző, hogy az önkormányzatok által szervezett segítségnyújtás mellett vannak jelen a településeken. 6 településen (*Erk, Heves, Mikófalva, Nagytálya, Egerszólát, Bekölce*) nincs önkormányzati házi segítségnyújtás, hanem egyházi szervezet pótolja ezt a szolgáltatási hiányt. *Heves* városban kizárólag nonprofit kft. van jelen, *Erken* viszont nincs ilyen jellegű szolgáltatás jelenleg, igény azonban lenne rá, ezért az önkormányzat tervezi a jövőben a házi segítségnyújtás kialakítását a településen.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtást 2 város (*Eger, Verpelét*) építette ki önkormányzati fenntartásban. A 17 társulásból 6-ban nyújtják ezt a típusú szolgáltatást, 19 településen pedig egyáltalán nem érhető el a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás.

	Járások nevei	Besorolás 105/2015 (VI.23.) Korm. rendelet szerint	Nincs jelzőrendszeres segítségnyújtás	Lefedtettség járási szinten (%-ban)
1.	Bélapátfalvi járás	Kedvezményezett járás	-	100
2.	Pétervásárai járás	Fejlesztendő járás	Bodony, Recsk,	90
3.	Egri járás	-	-	100
4.	Füzesabonyi járás	Fejlesztendő járás	Mezőszemere, Szihalom,	87,5
5.	Gyöngyösi járás	-	Detk, Halmajugra,	92
6.	Hatvani járás	-	Apc, Boldog, Csány, Ecséd, Hatvan, Kerekharaszt, Hort, Heréd, Lőrinci, Nagykökényes, Petőfibánya, Rózsaszentmárton, Zagyvaszántó	0
7.	Hevesi járás	Komplex programmal fejlesztendő járás	-	100

8. táblázat: Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

A kisebb településeken előforduló jelenség, hogy kevesen veszik igénybe a házi segítségnyújtást és még kevesebben a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást. Ennek több oka is van: az idősek, rászorulók saját otthonukba beengedik a gondozót, amely bizalmi kapcsolatot igényel. Sok esetben a családon belül segítik az időseket. Az alacsony térítési díj ellenére is drágának találják, vagy fölösleges kiadásnak gondolják a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást.

Támogató szolgáltatás

Önkormányzati fenntartásban Eger város működtet támogató szolgálatot. Társulási formában 41 településen érhető el a szolgáltatás, melyet 3 önkormányzati társulás (Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása, Abasári Szociális és Gyermejkölési Intézményfenntartó Társulás, Pétervásárai Járási Többcélú Társulás) biztosít. A szolgálatra nagy az igény, ezért 6 településen (Abasár, Karácsond, Nagyfüged, Ludas, Halmajugra, Nagyfüged, Vécs) két társulás is biztosítja a támogató szolgálatot (a gyöngyösi és az abasári). A Pétervásárai társulástól is az a információ érkezett, hogy erre a típusú szolgáltatásra nagy az igény, még több szállítójárműre lenne szükség. A térségben kapacitásbővítésre lenne szükség.

Ugyanakkor törvényi anomália nehezíti a szolgáltatás végrehajtását, mely abban nyilvánul meg, hogy két társulás szolgáltatásának összehangolását ugyan azon személy azonos napi szállításában nem teszi lehetővé. Vagyis a Költségvetési törvényben meghatározott „ütközések” körébe beletartozik az az

eset, amikor egy személyt egy napon belül két szolgáltató nem láthatja el, jelen esetben nem szállíthatja. Ez megnehezíti a logisztikát és nem költséghatékony.

A megyében 41 településen nem érhető el a támogató szolgálat. (Lásd alábbi táblázat)

	Járások nevei	Besorolás 105/2015 (VI.23.) Korm. rendelet szerint	Nincs támogató szolgálat	Lefedettségi járási szinten (%-ban)
1.	Bélapátfalvi járás	Kedvezményezett járás	-	100
2.	Pétervásárai járás	Fejlesztendő járás	Sirok	95
3.	Egri járás	-	Tarnaszentmária, Szúcs, Bátor, Szarvaskő, Feldebrő	77
4.	Füzesabonyi járás	Fejlesztendő járás	-	100
5.	Gyöngyösi járás	-	-	100
6.	Hatvani járás	-	Apc, Boldog, Csány, Ecséd, Hort, Heréd, Lőrinci, Nagykökényes, Petőfibánya, Rózsaszentmárton, Zagyvaszántó	15
7.	Hevesi járás	Komplex programmal fejlesztendő járás	Átány, Boconád, Erdőtelek, Erk, Hevesvezekény, Kisköre, Kömlő, Zaránk, Tarnabod, Tarnaméra, Tarnaörs, Tarnaszentmária, Tarnaszentmiklós, Tarnasdadány, Tenk	13

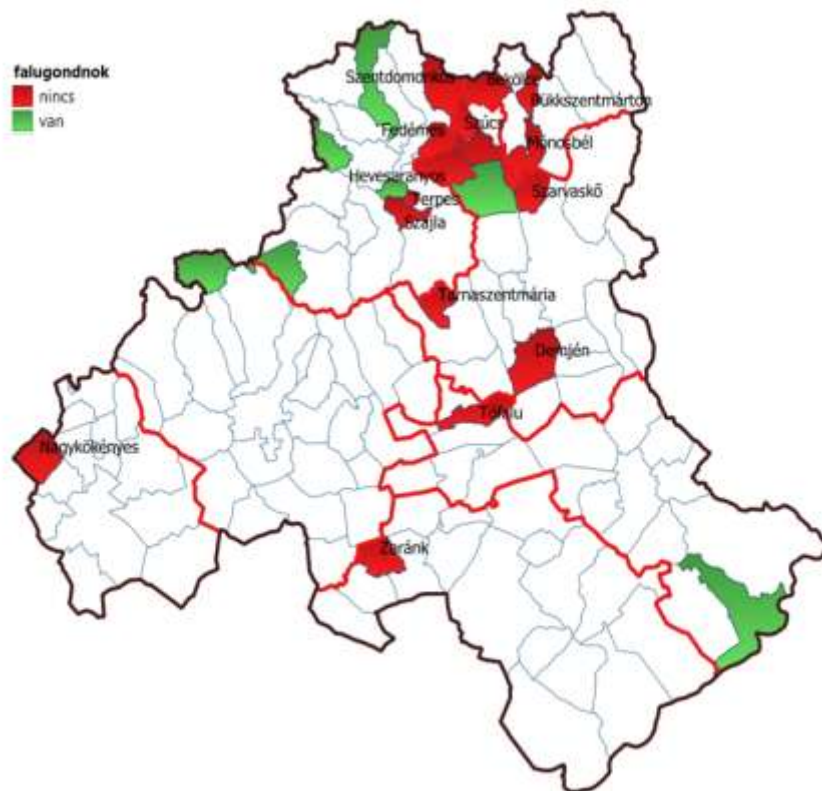
9. táblázat: Támogató szolgálattal nem rendelkező települések Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Falugondnoki szolgálat

A falugondnoki szolgáltatás 800 lakosnál kisebb településen működtethető. Amennyiben a falugondnoki szolgáltatás létesítését követően a település lakosság száma 10%-ot meg nem haladó mértékben emelkedik 800 lakos fölé, a szolgáltatás tovább működtethető.

(Forrás: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról. Módosítás 2020. január 01.)

108. ábra Falugondnok szolgálat Heves megyében
 Forrás: Saját szerkesztés

Nappali ellátások

	Fenntartó neve	Intézmény székhelye/telephelye	Székhely/telephely neve	Ellátási területek (időskorúak nappali ellátása)
1.	Adács Község Önkormányzata	Adács	Gondozási Központ	Adács
2.	Apc Adács Község Önkormányzata	Apc	Apci Szociális Szolgáltató Intézmény	Apc
3.	Átány Község Önkormányzata	Átány	Gondozási Központ	Átány
4.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger	Zellervári Gondozási Központ	Eger
5.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger	Felsővárosi Gondozási Központ	Eger
6.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger	Lajosvárosi Gondozási Központ	Eger
7.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger	Nyugdíjas Ház Gondozási Központ	Eger
8.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger	Belvárosi Gondozási Központ	Eger
9.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger	Felnémeti Gondozási Központ és Civilház	Eger
10.	Erdőtelek Község Önkormányzata	Erdőtelek	Gondozási Központ	Erdőtelek
11.	Felsőtárkány Község Önkormányzata	Felsőtárkány	Felsőtárkányi Szociális és Gyermekjóléti Intézmény	Felsőtárkány
12.	Hatvan Város Önkormányzata	Hatvan	Idősek Ellátása Idősek Klubja	Hatvan

13.	Hort Nagyközség Önkormányzata	Hort	Horti Szociális Ellátó Intézmény	Hort
14.	Nagyréde Nagyközség Önkormányzata	Nagyréde	Nagyrédei Gondozási Központ	Nagyréde
15.	Ostoros Község Önkormányzata	Ostoros	Alapszolgáltatási Központ	Ostoros
16.	Parád Község Önkormányzata	Parád	Bendegúz Óvoda, Gyermekjóléti és Alapszolgáltató Intézmény	Parád
17.	Recsk Község Önkormányzata	Recsk	Recski Szociális Ellátó és Gyermekjóléti Intézmény	Recsk
18.	Verpelét Város Önkormányzata	Verpelét	Alapszolgáltatási Központ	Verpelét, Tarnaszentmária

10. táblázat: Önkormányzati fenntartású központok, szociális intézmények Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

	Fenntartó neve	Székhely/telephely települése	Székhely/telephely neve	Ellátási területek (időskorúak nappali ellátása)
1.	Domoszlói Szociális Alapszolgáltatási Intézményi Társulás	Domoszló	Domoszlói Szociális Alapszolgáltatási Központ	Domoszló, Vécs, Kislána
2.	Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyös	II. Gondozási Körzet-Idősek Klubja	Gyöngyös
3.	Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyöspata	Gyöngyöspatai Gondozási Központ	Gyöngyöspata, Gyöngyös, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Szűcsi
4.	Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyössolymos	Gyöngyössolymosi Idősek Klubja	Gyöngyössolymos
5.	Gyöngyössolymosi Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Intézményfenntartó Társulás	Gyöngyössolymos	Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Intézmény	Gyöngyössolymos
6.	Abasári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Abasár	Integrált Szociális Intézmény Abasári Telephelye	Abasár, Nagyfüged, Karácsond
7.	Tarna-menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás	Kál	Tarna-menti Szociális Központ	Kál
8.	Tarna-menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás	Aldebrő	Gondozási Központ Aldebrő	Aldebrő
9.	Tarna-menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás	Kompolt	Gondozási Központ	Kompolt
10.	Tarna-menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás	Tófalu	Gondozási Központ Tófalu	Tófalu
11.	Lőrinci Szociális Ellátó és Gyermekjóléti Intézményt Fenntartó Társulás	Lőrinci	Szociális Ellátó- és Gyermekjóléti Intézmény Telephelye	Lőrinci, Ecséd,
12.	Bélapátfalvai Gyermekjóléti és Szociális Társulás	Bélapátfalva	Bélapátfalvai Gyermekjóléti és Szociális Intézmény	Bélapátfalva, Bükkszentmárton, Mónosbél
13.	Szilvásváradi és Térsége Szociális Társulás	Szilvásváradi	Szilvásváradi Szociális Szolgáltató Központ	Szilvásváradi, Balaton Bekölce, Mikófalva, Nagyvisnyó
14.	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család- és Gyermekjóléti	Füzesabony	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család-és Gyermekjóléti Központ	Füzesabony

	Intézményfenntartó Társulás			
15.	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család- és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Szihalom	Gondozási központ	Szihalom

11. táblázat: Önkormányzati társulások fenntartásában lévő központok, szociális intézmények Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Idősek nappali ellátása

A megyében összesen idősek nappali ellátását nyújtó intézmények száma 36, melyekben 1014 főt tudnak összesen fogadni. (Forrás: Szociális Ágazati Portál.)

Heves városban Nonprofit Kft. szervezi az idősek nappali ellátását és működteti a Gondozási Központot, amely több más alap - és szakosított ellátást biztosít a városban élők részére.

Heves megyében két *alapítványi/egyesületi* szervezete nyújt idősek részére nappali ellátást Noszvajon az egri kistérségben élők részére és Gyöngyösön a gyöngyösi kistérségben élőknek, amely összesen 42 települést érint. Azonban, ha figyelembe vesszük az engedélyen befogadható létszámot, ami Noszvajon 10 fő és Gyöngyösön 15 fő, kevésnek tekinthető az összesen 25 férőhely.

Nincs elérhető szolgáltatás a megye 66 településén. Ezek járásonként csoportosítva a következők:

Pétervásárai járás: Bükkszék, Bükkszenterzsébet, Bodony, Erdőkövesd, Fedémes, Istenmezeje, Ivád, Kiszüzes, Mátraballa, Mátradereske, Parádsasvár, Pétervására, Sirok, Szajla, Szentdomonkos, Tarnalelesz, Terpes, Váraszó

Egri járás: Andornaktálya, Bátor, Demjén, Egerbakta, Egerbocs, Egercsehi, Egerszalók, Egerszólát, Feldebrő, Hevesaranyos, Kerecsend, Maklár, Nagytálya, Novaj, Szarvaskő, Szúcs

Füzesabonyi járás: Besenyőtelek, Dormánd, Egerfarmos, Kápolna, Mezőszemere, Mezőtárkány, Nagyút, Poroszló, Sarud, Újlőrincfalva

Hatvani járás: Boldog, Csány, Heréd, Kerekharaszt, Nagykökényes, Petőfibánya, Rózsaszentmárton, Zagyvaszántó

Hevesi járás: Boconád, Erk, Hevesvezekény, Kisköre, Kömlő, Pély, Tarnabod, Tarnaméra, Tarnaörs, Tarnaszentmiklós, Tarnasadány, Tenk, Tiszanána, Zaránk

	Járások nevei	Besorolás 105/2015 (VI.23.) Korm. rendelet szerint	Lefedettség járási szinten (%-ban)	A 65 éves és idősebb népesség aránya az állandó népességből az év végén, %-ban 2016 *
1.	Bélapátfalvi járás	Kedvezményezett járás	100	21,1
2.	Pétervásárai járás	Fejlesztendő járás	10	23,7
3.	Egri járás	-	27	18,9
4.	Füzesabonyi járás	Fejlesztendő járás	38	17,5
5.	Gyöngyösi járás	-	100	20,0
6.	Hatvani járás	-	38	19,5
7.	Hevesi járás	Komplex programmal fejlesztendő járás	21	16,1

12. táblázat: 65 éves és idősebb népesség aránya az állandó népességből Heves megye járásaiban
Forrás: KSH Heves megye statisztikai évkönyve 2016.

Fogyatékos személyek nappali ellátása

Fenntartó neve	Székhely /telephely települése	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Ellátási területek (fogyatékos személyek nappali ellátása)	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger	Egri Szociális Szolgáltató Intézmény	Értelmi Fogyatékosok Nappali Ellátó Központja	Eger	40
Hatvan Város Önkormányzata	Hatvan	Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat	Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat	Hatvan, Kerekharaszt	17
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyös	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	KHSZK Lokodi úti telephelye	Szúcsi, Abasár, Adács, Atkár, Detk, Domoszló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Halmajugra, Karácsond, Kislána, Ludas, Markaz, Mátraszentimre, Nagyfűged, Nagyréde, Pálosvörösmart, Vámosgyörk, Vécs, Visonta, Visznek, Gyöngyöspata,	40
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Füzesabony	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény Andornaktályai Szociális Otthona	Heves megye	20
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Eger	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Heves megye	18
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalva	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Heves megye	30
Egri Autista Alapítvány	Eger	Szent Anna Napközi Otthon	Szent Anna Napközi Otthon	Eger, Noszvaj, Füzesabony, Verpelét, Tarnalelesz, Novaj, Egerszalók, Andornaktálya,	24
Medicin-Liget Egészségmegőrző és Gondozó Alapítvány	Noszvaj	Kincses Sziget Szépkorúak Otthona és Kistérségi Gondozási Centruma	Kistérségi Gondozási Centrum	Egri kistérség	15
Magyarok Nagyszonya Ferences Rendtartomány	Gyöngyös	Ferences Rendi Autista Segítő Központ, Általános Iskola, Fogyatékos Személyek Otthona, Gondzóháza, Lakóotthona és Nappali Ellátása	Autista Segítő Központ	Országos	20
Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy	Hatvan	Hegymenet Klub Térségi Szociális Intézmény	Hegymenet Klub Térségi Szociális Intézmény	Gyöngyösi járás, Hatvani járás (más megye járásából is)	9
Összesen					233

13. táblázat: Fogyatékkal élők nappali ellátás Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Fogyatékkal élő személyek számát illetően nem állnak rendelkezésre friss adatok. A KSH 2011. évi népszámlálási adatai alapján Heves megyében összesen 20 407 fő. A Szociális Ágazati Portál nyilvántartása szerint Heves megyében 233 fő befogadására van engedély, az összes működő, fogyatékos személyek nappali ellátási formáját biztosító intézményekben.

Szenvedélybetegek nappali ellátása

Heves megyében egy önkormányzati társulás és két egyházi fenntartású szervezet biztosít szenvedélybetegek részére nappali ellátást.

Fenntartó neve	Székhely/telephely települése	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Ellátási területek (szenvedélybetegek nappali ellátása)	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyös	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	I. Alapellátási Központ	Pálosvörösmart, Vámosgyörk, Vécs, Visonta, Visznek, Gyöngyöspata, Szűcsi, Abasár, Adács, Atkár, Detk, Domoszló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Halmajugra, Karácsond, Kisdána, Ludas, Markaz, Mátraszentimre, Nagyfűged, Nagyréde	12
Főegyházmegyei Karitászi Központ Eger	Eger	Főegyházmegyei Karitászi Központ RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálata	Főegyházmegyei Karitászi Központ RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálata	országos	35
Baptista Szeretetszolgálat	Hatvan	Hegymenet Klub Térségi Szociális Intézmény	Hegymenet Klub Térségi Szociális Intézmény	Gyöngyösi járás Hatvani járás	50

14. táblázat: Szenvedélybetegek nappali ellátása Heves megyében
 Forrás: Szociális Ágazati Portál

Pszichiátriai betegek nappali ellátása

Fenntartó neve	Székhely/telephely települése	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Ellátási területek (pszichiátriai betegek nappali ellátása)	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Magyar Ökumenikus Segélyszervezet	Eger	Magyar Ökumenikus Segélyszervezet Szociális és Fejlesztő Központ, Eger Pszichiátriai Betegek	Magyar Ökumenikus Segélyszervezet Szociális és Fejlesztő Központ, Eger Pszichiátriai Betegek Nappali Intézménye	Heves megye	90

		Nappali Intézménye			
Baptista Szeretetszolgálat	Hatvan	Hegymenet Klub Térségi Szociális Intézmény	Hegymenet Klub Térségi Szociális Intézmény	Hatvani járás Gyöngyösi járás	50
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyös	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	I. Alapellátási Központ	Pálosvörösmart, Vámosgyörk, Vécs, Visonta, Visznek, Gyöngyöspata, Szúcsi, Abasár, Adács, Atkár, Detk, Domoszló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Halmajugra, Karácsond, Kislána, Ludas, Markaz, Mátraszentimre, Nagyfüged, Nagyréde	12

15. táblázat: Pszichiátriai betegek nappali ellátása
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Hajléktalan személyek nappali ellátása

Fenntartó neve	Székhely/telep- hely települése	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Ellátási területek (hajléktalan személyek nappali ellátása)	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyös	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	Családok Átmeneti Otthona, Hajléktalanok Gondozóháza, Gyermekek Átmeneti Otthona	Pálosvörösmart, Vámosgyörk, Vécs, Visonta, Visznek, Gyöngyöspata, Szúcsi, Abasár, Adács, Atkár, Detk, Domoszló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Halmajugra, Karácsond, Kislána, Ludas, Markaz, Mátraszentimre, Nagyfüged, Nagyréde	25
Magyar Máltai Szeretetszolgá- lat Egyesület	Hatvan	Magyar Máltai Szeretetszolgál- at Gondviselés Háza Nappali Melegedő	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselés Háza Nappali Melegedő	Hatvani kistérség	40

16. táblázat: Hajléktalan személyek nappali ellátása Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Közösségi ellátások

Szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi alapellátás

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Székhely/telephely települése	Ellátási területek	Engedélyezett befogadott létszám (fő)
Esélyteremtő Szociális és Egészségügyi Nonprofit Kft.	Esélyteremtő Nonprofit Kft. Kapocs Pszichiátriai és Szenvedélybetegek Integrált Ellátása	Esélyteremtő Nonprofit Kft. Kapocs Pszichiátriai Betegek Közösségi Ellátása	Bélapátfalva	Bélapátfalvai kistérség, Hevesi kistérség, Fűzesabonyi kistérség, Pétervásárai kistérség,	n.a.
Főegyházmegyei Karitászi Központ Eger	Főegyházmegyei Karitászi Központ RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat	Főegyházmegyei Karitászi Központ RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat	Eger	Andornaktálya, Eger, Egerszalók, Feldebrő, Felsőtárkány, Maklár, Noszvaj, Ostoros, Tarnaszentmária, Verpelét, Demjén, Egerbakta, Egerszólát, Kerecsend, Nagytálya, Novaj, Szarvaskő, Aldebrő, Bükkszék, Egerfarmos, Ivád, Kál, Kápolna, Kompolt, Mátraderecske, Mezőszemere, Mezőtárkány, Szajla, Sirok, Parád, Pétervására, Recsk, Szihalom, Terpes,	50
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	Családok Átmeneti Otthona, Hajléktalanok Gondozóháza, Gyermek Átmeneti Otthona	Gyöngyös	Pálosvörösmart, Vámosgyörk, Vécs, Visonta, Visznek, Gyöngyöspata, Szúcsi, Abasár, Adács, Atkár, Detk, Domosló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Gyöngyössolyos, Halmajugra, Karácsond, Kislána, Ludas, Markaz, Mátraszentes, Nagyfüged, Nagyréde	25

17. táblázat: Szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi alapellátás Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Szenvedélybetegek részére nyújtott alacsonyküszöbű ellátás

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Székhely/telephely települése	Ellátási területek	Engedélyezett befogadott létszám (fő)
Főegyházmegyei Karitászi Központ Eger	Főegyházmegyei Karitászi Központ RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat	Főegyházmegyei Karitászi Központ RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat	Eger	Demjén, Egerbakta, Egerszólát, Felsőtárkány, Kerecsend, Nagytálya, Novaj, Szarvaskő, Verpelét, Andornaktálya, Eger, Egerszalók, Feldebrő, Maklár, Noszvaj, Ostoros, Tarnaszentmária,	100
Esélyteremtő Szociális és Egészségügyi Nonprofit Kft.	Esélyteremtő Nonprofit Kft. Kapocs Alacsonyküszöbű Ellátás	Esélyteremtő Nonprofit Kft. Kapocs Alacsonyküszöbű Ellátás	Gyöngyös	Gyöngyös	50

18. táblázat: Szenvedélybetegek részére nyújtott alacsonyküszöbű ellátás
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Pszichiátriai betegek részére nyújtott közösségi alapellátás

Fenntartó neve	Székhely/telephely települése	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Ellátási területek	Engedélyezett befogadott létszám (fő)
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Gyöngyös	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	KHSZK Lokodi úti telephelye	Gyöngyöspata, Gyöngyössolymos, Szűcsi, Abasár, Adács, Atkár, Domoszló, Gyöngyóshalász, Gyöngyösoroszi, Halmajugra, Kiszána, Markaz, Mátrászentimre, Nagyréde, Vámosgyörk, Vécs, Víznek, Detk, Gyöngyös, Gyöngyöstarján, Karácsond, Ludas, Nagyfűged, Pálosvörösmart, Visonta,	100
Hatvan Város Önkormányzata	Hatvan	Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat	Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat	Hatvan	n.a.
Esélyteremtő Szociális és Egészségügyi	Bélapátfalva	Esélyteremtő Nonprofit Kft. Kapocs	Esélyteremtő Nonprofit Kft. Kapocs	Bélapátfalvai járás Füzesabonyi járás, Hevesi járás, Pétervásárai járás,	n.a.

Nonprofit Kft.		Pszichiátriai és Szenvédélybeteg ek Integrált Ellátása	Pszichiátriai Betegek Közösségi Ellátása		
----------------	--	--	--	--	--

19. táblázat: Pszichiátriai betegek részére nyújtott közösségi alapellátás

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások

Idősek otthona

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélye n befogadot t létszám (fő)
Verpelét Város Önkormányzata	Alapszolgáltatási Központ	Alapszolgáltatási Központ	Verpelét	Heves megye	20
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Egri Szociális Szolgáltató Intézmény	Idősek Berva-völgyi Otthona	Eger	Eger	50
Mezőszemere Község Önkormányzat	Gondozási Központ	Gondozási Központ	Mezőszemere	országos	28
Zaránk Község Önkormányzata	Zaránki Idősek Otthona Gondozási Központ	Zaránki Idősek Otthona Gondozási Központ	Zaránk	országos	26
Pétervására Város Önkormányzata	Pétervásárai Időskorúak Otthona	Pétervásárai Időskorúak Otthona	Pétervására	Heves megye	33
Rózsaszentmárton Község Önkormányzata	"Őszirózsa" Gondozási Központ	"Őszirózsa" Gondozási Központ	Rózsaszentmárton	országos	44

20. táblázat: Önkormányzati fenntartású idősek otthona Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélye n befogadot t létszám (fő)
Tarnaleleszi Köznevelési, Közművelődési és Szociális Intézményfenntartó Társulás	Tarnaleleszi Idősek Szociális Otthona	Tarnaleleszi Idősek Szociális Otthona	Tarnalelesz	Heves megye	26
Tisza- Mente Települési Önkormányzatok Mikrotérségi Társulása	Tisza- Mente- Települési Önkormányzatok Mikrotérségi Társulás Gyermekjóléti Szolgálat	Tisza- Mente- Települési Önkormányzatok Mikrotérségi Társulás Gyermekjóléti Szolgálat	Poroszló	Heves megye	20
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	Idősek Bentlakásos Otthona	Gyöngyös	országos	100
Lőrinci Szociális Ellátó és Gyermekjóléti Intézményt Fenntartó Társulás	Szociális Ellátó- és Gyermekjóléti Intézmény	Szociális Ellátó- és Gyermekjóléti Intézmény	Lőrinci	Lőrinci	21
Abasári Szociális és Gyermekjóléti	Integrált Szociális Intézmény	Integrált Szociális Intézmény	Abasár	országos	94

Intézményfenntartó Társulás					
Abasári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Integrált Szociális Intézmény	Integrált Szociális Intézmény Karácsond, Szent I. u. 37. sz. Telephelye	Karácsond	országos	18
Tarna-menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás	Tarna-menti Szociális Központ	Tarna-menti Szociális Központ	Kál	országos	20

21. táblázat: Önkormányzati társulásban fenntartott idősök otthona Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyezett befogadott létszám (fő)
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Fenyőliget Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Fenyőliget Egyesített Szociális Intézmény Idősök Otthona	Zagyvaszántó	Heves megye	35
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény Parádi Idősök Otthona	Parád	Heves megye	150
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Fenyőliget Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Fenyőliget Egyesített Szociális Intézmény	Csány	Heves megye	86
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Fenyőliget Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Fenyőliget Egyesített Szociális Intézmény Vámosgyörki Idősök Otthona	Vámosgyörk	Heves megye	172
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Fenyőliget Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Fenyőliget Egyesített Szociális Intézmény Hatvani Idősök Otthona	Hatvan	Heves megye	47
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény Egri Idősök Otthona	Eger	Heves megye	84
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősök, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősök, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalva	Heves megye	180

22. táblázat: Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által fenntartott idősök otthona Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyezett befogadott létszám (fő)
Hatvan Belvárosi Római Katolikus Egyházközösség	Szent Erzsébet Idősök Otthona	Szent Erzsébet Idősök Otthona	Hatvan	Országos	10

Komfort Időotthonok Időseket Gondozó Nonprofit Közhasznú Kft.	„Mátrafüred” Idősek Otthona	„Mátrafüred” Idősek Otthona	Gyöngyös-Mátrafüred	Országos	49
Villa Rosa Idősek Otthona Nonprofit Közhasznú Kft.	Villa Rosa Idősek Otthona	Villa Rosa Idősek Otthona	Gyöngyös	Országos	33
SORS-2002 Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kft.	"Gesztenyés" Idősek Otthona	"Gesztenyés" Idősek Otthona	Recsk	Országos	49
Békés Otthon Eger Idősekért és Betegekért Szociális Alapítvány	Békés Otthon Idősek Otthona	Békés Otthon Idősek Otthona	Felsőtárkány	Országos	28
SORS-2002 Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kft.	Fehér Hárs Idősek Otthona	Fehér Hárs Idősek Otthona	Heves	Országos	50
SORS-2002 Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kft.	Dr. Szegő Imre Idősek és Mozgásfogyatékosok Otthona	Dr. Szegő Imre Idősek és Mozgásfogyatékosok Otthona	Heves	Országos	110
Villa Rosa Idősek Otthona Nonprofit Közhasznú Kft	Villa Rosa Idősek Otthona	Villa Rosa Idősek Otthona telephelye	Gyöngyös	Országos	25
Medicin-Liget Egészségmegőrző és Gondozó Alapítvány	Kincses Sziget Szépkorúak Otthona és Kistérségi Gondozási Centruma	Kincses Sziget Szépkorúak Otthona és Kistérségi Gondozási Centruma	Noszvaj	Országos	50
Medicin-Liget Egészségmegőrző és Gondozó Alapítvány	Kincses Sziget Szépkorúak Otthona és Kistérségi Gondozási Centruma	Kistérségi Gondozási Centrum	Noszvaj	Országos	53
Kelemen Andrea	Afrodité Idősek Otthona	Afrodité Idősek Otthona	Mikófalva	Országos	12

23. táblázat: Egyéb fenntartásban lévő idősök otthona
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Heves megyében 6 települési önkormányzat tart fenn idősök otthonát, melyekben összesen 201 engedélyezett férőhely van. Társulásban 7 intézmény működik 299 férőhellyel, az SZGYF pedig 7 idősök otthonát tart fenn 754 fő részére. Egyéb intézmény fenntartó - mint az egyház, kft., alapítvány -, 11 további intézményben nyújt az idősök részére személyes gondoskodás keretében bentlakásos ellátást, melyek további 469 férőhelyet biztosítanak.

Összesen heves megyében 31 intézmény 1723 férőhellyel biztosítja az idősök részére az ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátási formát. A legtöbb férőhellyel az SZGYF rendelkezik a megyében.

Fenntartó típusa	Intézmények száma	Férőhelyek száma
Önkormányzati	6	201
Társulási	7	299
SZGYF	7	754
Egyéb	11	469
Összesen	31	1723

24. táblázat: Idősök otthon fenntartók szerint Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Az intézmények többségében megyei vagy országos ellátási területűek. Az idős emberek szempontjából az lenne az ideális, ha megszokott környezetükhöz minél közelebbi elhelyezést kapnának, ami ritkán tud teljesülni. Az idősek otthonára általában elmondható, hogy túljelentkezés van, nagy a várólista. A nagymértékű igény indokoltá tenné, hogy még több idősek otthona létesüljön, a meglévők pedig bővítésre kerüljenek.

1980 és 2011 között eltelt időszakban látható, hogy folyamatos emelkedésben van az idősek száma Heves megyében. Ezen belül a területi megoszlásuk a megye északi településein koncentrálódik

Korcsoport, éves	1980	1990	2001	2011	1980	1990	2001	2011
					megoszlás, százalék			
60–64	13 280	19 829	18 231	21 122	3,8	5,9	5,6	6,8
65–69	18 866	17 959	17 604	17 045	5,4	5,4	5,4	5,5
70–74	14 338	9 410	15 080	14 207	4,1	2,8	4,6	4,6
75–79	9 309	11 076	11 577	11 836	2,7	3,3	3,6	3,8
80–84	4 898	6 036	5 429	7 901	1,4	1,8	1,7	2,6
85–	2 327	2 984	4 277	5 411	0,7	0,9	1,3	1,8
Összesen	63 018	67 294	72 198	77 522	18	20	22	25

25. táblázat: 60 év felettiek megyei megoszlása

Forrás: KSH

Fogyatékos személyek otthona

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyezett befogadott létszám (fő)
Magyarok Nagyszasszonya Ferences Rendtartomány	Ferences Rendi Autista Segítő Központ, Általános Iskola, Fogyatékos Személyek Otthona, Gondzók háza, Lakóotthona és Nappali Ellátása	Autista Segítő Központ	Gyöngyös	országos	25
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Eger	Heves megye	148
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény Andornaktályai Szociális Otthona	Andornaktálya	Heves megye	60
SORS-2002 Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kft.	Dr. Szegő Imre Idősek és Mozgásfogyatékosok Otthona	Dr. Szegő Imre Idősek és Mozgásfogyatékosok Otthona	Heves	országos	40

26. táblázat: Fogyatékos személyek otthona Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Heves megyében az SZGYF két intézményével és összesen 208 férőhellyel a legnagyobb szolgáltató, aki fogyatékos személyek részére személyes gondoskodást biztosít két településen, Egerben és Andornaktályán. A két település az Egri járásban található közel egymáshoz.

Gyöngyösön egy egyházi fenntartású intézmény található 25 férőhellyel és Hevesen egy nonprofit kft. biztosítja a személyes gondoskodást 40 férőhelyes intézménnyel. Összesen 273 fogyatékos személyt tudnak Heves megyében ellátni ezek az intézmények.

KSH adatok szerint a megyében 2011-es népszámláláskor 20407 fogyatékkal élő személyt számoltak. Pontos adat azóta nincs erről a csoportról.

Pszichiátriai betegek otthona

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Füzesabony	Heves megye	285

27. táblázat: Pszichiátriai betegek otthona Heves megyében

Heves megyében kizárólag az SZGYF tart fenn pszichiátriai betegek részére személyes gondoskodást biztosító intézményt Füzesabonyban, 285 férőhellyel.

Szenvedélybetegek otthona

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Füzesabony	Heves megye	65

28. táblázat: Szenvedélybetegek otthona

Forrás: KSH

Hajléktalanok otthona

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Egri Szociális Szolgáltató Intézmény	Hajléktalanok Gondozó Háza	Eger	Eger	28

29. táblázat: Hajléktalanok otthona

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi ellátás

Időskorúak gondozóháza

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Hatvan Belvárosi Római Katolikus Egyházközösség	Szent Erzsébet Idősek Otthona	Szent Erzsébet Idősek Otthona	Hatvan	Országos	10
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szent Ferenc és Szent Klára Gondozóház Intézmény	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szent Ferenc és Szent Klára Gondozóház Intézmény	Gyöngyös	Országos	10
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szent Ferenc és Szent Klára Gondozóház Intézmény	Szent Ferenc Gondozóház és Szent Ferenc Gondozóház Idősek Klubja	Gyöngyös	Országos	16

30. táblázat: Időskorúak gondozóháza szolgáltatás Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Fogyatékos személyek gondozóháza

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány	Ferences Rendi Autista Segítő Központ, Általános Iskola, Fogyatékos Személyek Otthona, Gondozóháza, Lakóotthona és Nappali Ellátása	Autista Segítő Központ	Gyöngyös	országos	10
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalva	Heves megye	25

31. táblázat: Fogyatékos személyek gondozása Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Hajléktalan személyek átmeneti szállása

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú	Kistérségi Humán	Családok Átmeneti Otthona, Hajléktalanok	Gyöngyös	Abasár, Adács, Atkár, Detk, Domoszló,	

Társulása	Szolgáltató Központ	Gondozóháza, Gyermekek Átmeneti Otthona		Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Halmajugra, Karácsond, Kislána, Ludas, Markaz, Mátraszentimre, Nagyfüged, Nagyréde, Pálosvörösmart, Szúcsi, Vámosgyörk, Vécs, Visonta, Visznek, Gyöngyöspata,	15
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Egri Szociális Szolgáltató Intézmény	Hajléktalanok Gondozó Háza	Eger	Eger	10

32. táblázat: Hajléktalan személyek átmeneti szállása Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Éjjeli menedékhely

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	Családok Átmeneti Otthona, Hajléktalanok Gondozóháza, Gyermekek Átmeneti Otthona	Gyöngyös	AbasárAdács, Atkár, Detk, Domszló, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöstarján, Halmajugra, Karácsond, Kislána, Ludas, Markaz, Mátraszentimre, Nagyfüged, Nagyréde, Pálosvörösmart, Szúcsi, Vámosgyörk, Vécs, Visonta, Visznek, Gyöngyöspata	15
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselés Háza Nappali Melegedő	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselés Háza Nappali Melegedő	Hatvan	Hatvani kistérség	30
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Egri Szociális Szolgáltató Intézmény	Hajléktalanok Gondozó Háza	Eger	Eger	52

33. táblázat: Éjjeli menedékhelyek Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Lakóotthoni ellátás

Fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthona

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Értelmi Fogyatékosokkal Élők és Segítők Országos Érdekvédelmi Szövetsége	ÉFOÉSZ Védőotthon	ÉFOÉSZ Védőotthon	Andornaktálya	országos	10
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Eger	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény Ápoló-gondozó Lakóotthona III.	Nagytálya	Heves megye	12
Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány	Ferences Rendi Autista Segítő Központ, Általános Iskola, Fogyatékos Személyek Otthona, Gondozóháza, Lakóotthona és Nappali Ellátása	Autista Segítő Központ Lakóotthona	Karácsond	országos	10

34. táblázat: Fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthona
 Forrás: Szociális Ágazati Portál

Heves megyében 4 darab fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthona működik, ebből kettőt a SZGYF igazgat (Eger, Nagytálya) és kettőt egyéb, nem állami fenntartó Nagytályán és Karácsondon. Összesen a férőhelyek száma 44.

Fogyatékos személyek rehabilitációs célú lakóotthona

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Biosziget Rehabilitációs Alapítvány	Biosziget Rehabilitációs Alapítvány Lakóotthona	Biosziget Rehabilitációs Alapítvány Lakóotthona	Eger	országos	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Rehabilitációs célú Lakóotthona II.	Andornaktálya	Heves megye	10
Szociális és	Heves Megyei	Heves Megyei Aranyhíd	Andornaktálya	Heves megye	8

Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Egyesített Szociális Intézmény Rehabilitációs célú Lakóotthona I.			
------------------------------	---	---	--	--	--

35. táblázat: Fogyatékos személyek rehabilitációs célú lakóotthona
 Forrás: Szociális Ágazati Portál

Heves megyében 3 darab Fogyatékos személyek rehabilitációs célú lakóotthon működik összesen 30 férőhellyel. A legnagyobb szolgáltató az SZGYF.

Rehabilitációs intézményi ellátás

A rehabilitációs intézmény a bentlakók önálló életvezetési képességének kialakítását, illetve helyreállítását szolgálja.

Forrás: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Aranyhíd Egyesített Szociális Intézmény Andornaktályai Szociális Otthona	Andornaktálya	Heves megye	25

36. táblázat: Fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye Heves megyében
 Forrás: Szociális Ágazati Portál

Heves megyében egy rehabilitációs intézmény működik Andornaktályán fogyatékos személyek részére 25 férőhellyel.

Támogatott lakhatás

A támogatott lakhatás a fogyatékos személyek, a pszichiátriai betegek - ide nem értve a demens személyeket - és a szenvedélybetegek részére biztosított ellátás, amely az életkornak, egészségi állapotnak és önellátási képességnek megfelelően, az ellátott önálló életvitelének fenntartása, illetve elősegítése érdekében biztosítja

a, a lakhatási szolgáltatást,

b, az önálló életvitel fenntartása, segítése érdekében a mentálhigiénés, szociális munka körébe tartozó és egyéb támogató technikák alkalmazásával végzett esetvitelt,

c, a közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más szolgáltatások igénybevitelében való segítségnyújtást.

Forrás: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Támogatott lakhatás fogyatékos személyek részére

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám (fő)
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Bélapátfalva, Bajcsy-Zsilinszky Endre utca 8. szám alatti telephelye	Bélapátfalva	Heves megye	6
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Mónosbél, Dózsa György utca 5. szám alatti telephelye	Mónosbél	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Nagyvisnyó, Fő út 75. szám. alatti telephelye	Nagyvisnyó	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Nagyvisnyó, Kenderes út 22. szám alatti telephelye	Nagyvisnyó	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Nagyvisnyó, Fő út 47. szám alatti telephelye	Nagyvisnyó	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Nagyvisnyó, Béke út 6. szám alatti telephelye	Nagyvisnyó	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Mónosbél, Petőfi Sándor utca 22. szám alatti telephelye	Mónosbél	Heves megye	6
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Mónosbél, Petőfi Sándor utca 19. szám alatti telephelye	Mónosbél	Heves megye	6
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Mónosbél, Kossuth Lajos út 24. szám alatti telephelye	Mónosbél	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Bükksgentmárton, II. Rákóczi Ferenc út 12. szám alatti telephelye	Bükksgentmárton	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Bükksgentmárton, Zrínyi Miklós út 1. szám alatti telephelye	Bükksgentmárton	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona Bükksgentmárton, Zrínyi Miklós út 11. szám alatti telephelye	Bükksgentmárton	Heves megye	12

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogytékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogytékosok Otthona Szilvásvár, Kossuth Lajos utca 29. szám alatti telephelye	Szilvásvár	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogytékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogytékosok Otthona Szilvásvár, Meggyes utca 44. szám alatti telephelye	Szilvásvár	Heves megye	12
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Bélapátfalvai Idősek, Fogytékosok Otthona	Bélapátfalvai Idősek, Fogytékosok Otthona Bélapátfalva, Gyár utca 8/A. szám alatti telephelye	Bélapátfalva	Heves megye	12
Legyen Mindig Otthonuk Alapítvány	Legyen Mindig Otthonuk Alapítvány	Legyen mindig otthonuk	Gyöngyös	országos	10

37. táblázat: Támogatott lakhatás fogyatékos személyek részére

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Heves megyében 16 otthon intézményt működtetnek, melyek támogatott lakhatást biztosítanak fogyatékos személyek részére. A tizenhat otthonból 15 az SZGYF fenntartásában működik és 1 otthon alapítványi fenntartású, melyben elsősorban autista fiatalok élnek. Összesen a megyében 172 fő számára tudják biztosítani a támogatott lakhatási formát fogyatékos személyek részére.

Gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások Heves megyében

Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások

A személyes gondoskodás keretébe tartozó **gyermekjóléti alapellátások** körében a törvény négy kategóriát hozott létre:

- a **gyermekjóléti szolgáltatást**,
- a **gyermekek napközbeni ellátását**,
- a **gyermekek átmeneti gondozását**,
- (2019-től) a **gyermekek esélynövelő szolgáltatásait, a tanoda és biztos kezdet gyerekház**.

Gyermekjóléti szolgáltatások

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek
Füzesabony-Szihalom Szociális, Család- és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család-és Gyermekjóléti Központ	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család-és Gyermekjóléti Központ	Füzesabony	Füzesabonyi járás
Bélapátfalvai Gyermekjóléti és Szociális Társulás	Bélapátfalvai Gyermekjóléti és Szociális Intézmény	Bélapátfalvai Gyermekjóléti és Szociális Intézmény	Bélapátfalva	Bélapátfalvai járás
Heves Város Önkormányzat	Heves Város Gyermekjóléti Központja és Családsegítő Szolgálat	Heves Város Gyermekjóléti Központja és Családsegítő Szolgálat	Heves	Hevesi járás
Hatvan Város	Szociális,	Szociális, Gyermekjóléti és	Hatvan	Hatvani járás

Önkormányzata	Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat	Egészségügyi Szolgálat		
Pétevársárai Járás Többcélú Társulás	"Aranykapu" Humán Szolgáltató Központ	"Aranykapu" Humán Szolgáltató Központ	Pétevársára	Pétevársárai járás
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Család- és Gyermekjóléti Központ	Eger	Egri járás
Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	KHSZK Lokodi úti telephelye	Gyöngyös	Gyöngyösi járás

38. táblázat: Heves megye 7 járásának család- és gyermekvédelmi központjai

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Család- és gyermekjóléti szolgálat

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek
Visonta Önkormányzata	Visonta Község Önkormányzata	Visonta Község Önkormányzata	Visonta	Atkár, Detk, Pálosvörösmart, Visonta
Ostoros Községi Önkormányzat	Alapszolgáltatási Központ	Alapszolgáltatási Központ	Ostoros	Ostoros
Ostoros Községi Önkormányzat	Alapszolgáltatási Központ	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	Novaj	Novaj
Parád Község Önkormányzat	Bendegúz Óvoda, Gyermekjóléti és Alapszolgáltató Intézmény	Bendegúz Óvoda, Gyermekjóléti és Alapszolgáltató Intézmény	Parád	Bodony, Parád,
Boldog Község Önkormányzata	Boldog Község Önkormányzata	Boldog Község Önkormányzata	Boldog	Boldog
Sirok Község Önkormányzat	Siroki Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Központ	Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Központ	Sirok	Sirok, Bükkszék, Terpes, Szajla,
Egerbakta Községi Önkormányzat	Egerbakta Községi Önkormányzat	Egerbakta Községi Önkormányzat	Egerbakta	Egerbakta, Bátor, Hevesaranyos, Szarvaskő
Felsőtárkány Község Önkormányzata	Felsőtárkány Község Önkormányzata	Felsőtárkány Község Önkormányzata	Felsőtárkány	Felsőtárkány, Noszvaj
Ecséd Község Önkormányzata	Ecséd Községi Önkormányzat	Ecséd Községi Önkormányzat	Ecséd	Ecséd
Csány Község Önkormányzata	Csány Község Önkormányzata	Csány Község Önkormányzata	Csány	Csány
Recsk Nagyközség Önkormányzat	Recski Szociális Ellátó és Gyermekjóléti Intézmény	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	Recsk	Recsk, Parádsasvár,
Hort Nagyközség Önkormányzat	Horti Szociális Ellátó Intézmény	Horti Szociális Ellátó Intézmény	Hort	Hort
Heves Város Önkormányzat	Heves Város Gyermekjóléti Központja és Családsegítő Szolgálat	Heves Város Gyermekjóléti Központja és Családsegítő Szolgálat	Heves	Átány, Erdőtelek, Heves, Hevesvezekény, Kisköre, Kömlő, Pély, Tarnabod, Tarnaszentmiklós, Tarnasádnán, Tenk, Tiszanána
Kerecsend Község Önkormányzata	Kerecsend Község Önkormányzata	Kerecsend Község Önkormányzata	Kerecsend	Demjén, Kerecsend,
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Család- és Gyermekjóléti Szolgálat Felsővárosi Csoportja	Eger	Eger

Hatvan Város Önkormányzata	Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat	Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat	Hatvan	Hatvan, Kerekharaszt,
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Család- és Gyermekjóléti Szolgálat Belvárosi Csoportja	Eger	Eger
Apc Község Önkormányzata	Apci Szociális Szolgáltató Intézmény	Apci Szociális Szolgáltató Intézmény	Apc	Apc
Tarnaörs Község Önkormányzata	Tarnaörs Község Önkormányzata	Tarnaörs Község Önkormányzata	Tarnaörs	Tarnaörs, Erk
Tarnaméra Község Önkormányzata	Tarnaméra Község Önkormányzata	Tarnaméra Község Önkormányzata	Tarnaméra	Boconád, Tarnaméra, Zaránk
Felsőtárkány Község Önkormányzata	Felsőtárkányi Szociális és Gyermekjóléti Intézmény	Felsőtárkányi Szociális és Gyermekjóléti Intézmény	Felsőtárkány	Felsőtárkány, Noszvaj,

39. táblázat: Heves megye önkormányzati fenntartású Család- és gyermekjóléti szolgálatai

Forrás: Szociális Ágazati Portál

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek
1.	Laskó-Rimamenti Szociális Ellátó- és gyermekjóléti Intézményfenntartó Mikrotársulás	Laskó-Rimamenti Szociális ellátó- és Gyermekjóléti Intézmény	Laskó-Rimamenti Szociális ellátó- és Gyermekjóléti Intézmény	Mezőtárkány	Besenyőtelek, Dormánd, Egerfarmos, Mezőszemere, Mezőtárkány
2.	Tarna-menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás	Tarna-menti Szociális Központ	Tarna-menti Szociális Központ	Kál	Aldebrő, Kál, Kápolna, Kompolt, Nagyút, Tófalu
3.	Egercsehi-Egerbocs-Szúcs-Bátor Községek Szociális Intézményfenntartó Társulás	Alapszolgáltatási Szociális Központ	Alapszolgáltatási Szociális Központ	Egercsehi	Egerbocs, Egercsehi, Szúcs
4.	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család- és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család-és Gyermekjóléti Központ	Füzesabony-Szihalom Szociális, Család-és Gyermekjóléti Központ	Füzesabony	Füzesabony, Szihalom
5.	Verpeléti Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat Társulás	Verpeléti Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat Társulás	Verpeléti Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat Társulás	Verpelét	Verpelét, Egerszalók, Egerszalót, Feldebrő, Tarnaszentmária
6.	Bélapátfalvai Gyermekjóléti és Szociális Társulás	Bélapátfalvai Gyermekjóléti és Szociális Intézmény	Bélapátfalvai Gyermekjóléti és Szociális Intézmény	Bélapátfalva	Bélapátfalva, Bükkszentmárton, Mónosbél
7.	Domoszlói Szociális Alapszolgáltatási Intézményi Társulás	Domoszlói Szociális Alapszolgáltatási Központ	Domoszlói Szociális Alapszolgáltatási Központ	Domoszló	Domoszló, Kísáná, Vécs
8.	Szilvásváradi és Térsége Szociális Társulás	Szilvásváradi Szociális Szolgáltató Központ	Szilvásváradi Szociális Szolgáltató Központ	Szilvásváradi	Balaton, Bekölce, Mikófalva, Nagyvisnyó, Szilvásváradi
9.	Abasári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Integrált Szociális Intézmény	Integrált Szociális Intézmény	Abasár	Abasár, Karácsond, Ludas, Nagyfüged
10.	Tisza- Mente Települési Önkormányzatok Mikrotársulása	Tisza- Mente- Települési Önkormányzatok Mikrotársulása Gyermekjóléti Szolgálat	Tisza- Mente- Települési Önkormányzatok Mikrotársulása Gyermekjóléti Szolgálat	Poroszló	Poroszló, Sarud, Újlőrincfalva
11.	Lőrinci Szociális Ellátó és	Szociális Ellátó- és	Szociális Ellátó- és	Lőrinci	Heréd, Lőrinci,

	Gyermekjóléti Intézményt Fenntartó Társulás	Gyermekjóléti Intézmény	Gyermekjóléti Intézmény Telephelye		Nagykőényes, Petőfibánya, Rózsaszentmárton, Zagyvaszántó
12.	Andornaktálya-Maklár-Nagytálya Család- és Gyermekjóléti Szolgálat Társulás	Andornaktálya-Maklár-Nagytálya Család- és Gyermekjóléti Szolgálat Társulás	Andornaktálya-Maklár-Nagytálya Család- és Gyermekjóléti Szolgálat	Andornaktálya	Andornaktálya, Maklár, Nagytálya
13.	Pétevárái Járás Többcélú Társulás	"Aranykapu" Humán Szolgáltató Központ	"Aranykapu" Humán Szolgáltató Központ	Pétevárára	Bükkszenterzsébet, Erdőkövesd, Fedémes, Istenmezeje, Ivád, Kiszüzes, Mátraballa, Mátraderecske, Pétevárára, Szentdomonkos, Tarnalelesz, Váraszó
14.	Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	KHSZK Lokodi úti telephelye	Gyöngyös	Adács, Gyöngyös, Gyöngyöshalász, Gyöngyössolymos, Gyöngyöspata, Gyöngyöstarján, Gyöngyösoroszi, Mátraszentimre, Markaz, Nagyréde, Halmajugra, Szúcsi, Vámosgyörk, Visznek

40. táblázat: Heves megye önkormányzati társulásai fenntartású Család- és gyermekjóléti szolgálatai
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Heves megye 121 településéből 18 településen az önkormányzat biztosítja a család- és gyermekjóléti szolgálatot saját lakosai részére, melyből 12 önkormányzat a szomszédos településen élők számára is nyújt szolgáltatást (Visonta, Parád, Sirok, Egerbakta, Felsőtárkány, Recsk, Heves, Kerecsend, Hatvan, Tarnaörs, Tarnaméra, Ostoros). Összesen 47 településen biztosított a család- és gyermekjóléti szolgálat önkormányzati fenntartás révén.

14 önkormányzati társulás biztosít család- és gyermekjóléti szolgálatot 74 településen.

Gyermekek napközbeni ellátása

Bölcsődei ellátás

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyezett befogadott létszám
1.	Hatvan Város Önkormányzata	Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat	Hajós Alfréd úti Bölcsőde	Hatvan	Kerekharaszt, Hatvan,	23
2.	Hatvan Város Önkormányzata	Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat	Mohács úti Bölcsőde	Hatvan	Hatvan, Kerekharaszt,	84
3.	Bélapátfalva - Bükkszentmárton - Mónosbél Köznevelési Intézményfenntartó Társulás	Bélapátfalvai Százszorszép Óvoda, Bölcsőde és Konyha	Bölcsőde	Bélapátfalva	Bükkszentmárton, Balaton, Bekölce, Egercsehi, Nagyvisnyó, Szúcs, Bélapátfalva, Mónosbél, Bátor, Egerbocs,	24

					Hevesaranyos, Mikófalva, Szilvásvár,ad,	
4.	Gyöngyöspata Város Önkormányzata	Gyöngyöspatai Bokréta Óvoda és Bölcsőde	Gyöngyöspatai Bokréta Óvoda és Bölcsőde	Gyöngyöspat a	Gyöngyöspata	13
5.	Apc Község Önkormányzata	Apci Szociális Szolgáltató Intézmény	Községi Bölcsőde	Apc	Apc, Boldog, Csány, Ecséd, Heréd, Hort, Kerekharaszt, Lőrinci, Nagykőnényes, Petőfibánya, Rózsaszentmárton, Zagyvaszántó, Jobbágyi, Szarvasgede,	14
6.	Pétervására Város, Váraszó és Kiszűzes Községek Önkormányzatai Óvodafenntartó Társulása	Pétervásárai Napköziotthonos Óvoda és Bölcsőde	Pétervásárai Napköziotthonos Óvoda és Bölcsőde	Pétervására	Pétervására, Váraszó, Kiszűzes,	24

41. táblázat: Bölcsődei ellátás Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Heves megyében 13 bölcsőde működik (2019.10.07. állapotok alapján), melyek közül 4 Eger városban látja el a kisgyermeket.

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Sirok Község Önkormányzat	Siroki Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatói Központ	Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatói Központ	Sirok	Parád, Recsk, Sirok, Terpes, Bükkszék, Parádsasvár , Szajla,	14
2.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Montessori Bölcsőde	Eger	Eger	78
3.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Semmelweis Ignác Bölcsőde	Eger	Eger	82
4.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Cecey Éva Bölcsőde	Eger	Eger	52
5.	Gyöngyös Város Önkormányzata	Dobó úti Bölcsőde	Dobó úti Bölcsőde Jeruzsálem úti telephelye	Gyöngyös	Gyöngyös	26
6.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Dobó Katica Bölcsőde és Családi Bölcsőde Hálózat	Eger	Eger	48
7.	Füzesabony-Dormánd Köznevelési Intézményfenntartó Mikrotársulás	Füzesabonyi Pöttömke Óvoda és Bölcsőde	Füzesabonyi Pöttömke Óvoda és Bölcsőde	Füzesabony	Füzesabony	28
8.	Füzesabony Város Önkormányzata	Füzesabonyi Hétszínvirág Óvoda és Bölcsőde	Füzesabonyi Hétszín- virág Óvoda és Bölcsőde	Füzesabony	Füzesabony	28
9.	Besenyőtelek Község Önkormányzata	Besenyőtelki Általános Művelődési Központ	Besenyőtelki Bóbita Óvoda és Bölcsőde	Besenyőtel ek	Besenyőtele k, Mezőtárkán y, Dormánd, Füzesabony ,	12

10.	Gyöngyös Város Önkormányzata	Visonta Úti Bölcsőde és Családi Bölcsőde Hálózat	Visonta Úti Bölcsőde és Családi Bölcsőde Hálózat	Gyöngyös	Gyöngyös	56
11.	Lőrinci Város Önkormányzata	Lőrinci „Napsugár” Óvoda és Bölcsőde	Bölcsőde	Lőrinci	Heréd, Rózsaszent márton, Zagyvaszánt ó, Lőrinci, Petőfibánya	12
12.	Gyöngyös Város Önkormányzata	Dobó úti Bölcsőde	Dobó úti Bölcsőde	Gyöngyös	Gyöngyös	110
13.	Heves Város Önkormányzat	Heves Városi Óvodák és Bölcsőde Köznevelési Intézmény	Heves Városi Óvodák és Bölcsőde Köznevelési Intézmény Bölcsőde Tagintézménye	Heves	Heves	40

Családi bölcsődék

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Családok Átmeneti Otthona, I. sz. Családi Bölcsőde	Eger	Heves megye	7
2.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Felsőtárkány II. Családi Bölcsőde	Felsőtárkány	Heves megye	5
3.	Felsőtárkány Község Önkormányzata	Felsőtárkányi Óvoda és Bölcsőde	Felsőtárkányi Óvoda és Bölcsőde	Felsőtárkány	Felsőtárkány	7
4.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	III. sz. Családi Bölcsőde	Eger	Heves megye	7
5.	Maklár Község Önkormányzata	Maklár Község Önkormányzata	Mesekert Családi Bölcsőde	Maklár	Heves megye	7
6.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Családi Bölcsőde Eger IV	Eger	Heves megye	7
7.	Kerecsend Község Önkormányzata	Kerecsend Község Önkormányzata	Tádé. Családi Bölcsőde	Kerecsend	Heves megye	7
8.	Kerecsend Község Önkormányzata	Kerecsend Község Önkormányzata	Mazsola Családi Bölcsőde	Kerecsend	Heves megye	7
9.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	II. sz. Családi Bölcsőde	Eger	Heves megye	7
10.	Nagyréde Nagyközség Önkormányzata	Törpike Családi Bölcsőde	Törpike Családi Bölcsőde	Nagyréde	Nagyréde	7
11.	Nagyréde Nagyközség Önkormányzata	Kis Fóka Családi Bölcsőde	Kis Fóka Családi Bölcsőde	Nagyréde		5
12.	Szúcsi Község Önkormányzata	Tündérvölgy Családi Bölcsőde	Tündérvölgy Családi Bölcsőde	Szúcsi	Szúcsi	5
13.	Visonta Önkormányzata	Visontai Szivárvány Óvoda és	Kis Delfin Családi Bölcsőde	Visonta	Heves megye	5

		Konyha				
14.	Visonta Önkormányzata	Visontai Szivárvány Óvoda és Konyha	Kis Pingvin Családi Bölcsőde	Visonta	Heves megye	5
15.	Domoszló Község Önkormányzata	Margaréta Óvoda	Manócska Családi Napközi – Manócska Családi Bölcsőde	Domoszló	Domoszló	5
16.	Abasári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Integrált Szociális Intézmény	Szociális Intézmény Családi Bölcsődéi Mini Manó Családi Bölcsőde II	Abasár	Abasár, Domoszló, Gyöngyös, Markaz, Pálosvörösmart, Visonta, Ludas, Nagyfűged, Karácsond, Halmajugra, Vécs,	7
17.	Abasári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	Integrált Szociális Intézmény	Integrált Szociális Intézmény Családi Bölcsődéi Mini Manó Családi Bölcsőde I.	Abasár	Abasár, Domoszló, Gyöngyös, Markaz, Pálosvörösmart, Visonta, Ludas, Nagyfűged, Karácsond, Halmajugra, Vécs,	7
18.	Markaz Község Önkormányzata	Markazi Többcélú Közoktatási Intézmény	Szivárvány Családi Bölcsőde	Markaz	Markaz	7
19.	Gyöngyössolymos Község Önkormányzata	Solymosy Óvoda Gyöngyössolymos	Sólyomfióka Családi Bölcsőde 2.	Gyöngyössolymos	Heves megye	7
20.	Gyöngyössolymos Község Önkormányzata	Solymosy Óvoda Gyöngyössolymos	Sólyomfióka Családi Bölcsőde 1	Gyöngyössolymos	Heves megye	7
21.	Gyöngyöstarján Község Önkormányzata	Mosolyfalva Óvoda	Gyöngyöstarjáni Napköziotthonos Óvoda Süni Családi Bölcsőde	Gyöngyöstarján	Heves megye	7
22.	Gyöngyös Város Önkormányzata	Visonta Úti Bölcsőde és Családi Bölcsőde Hálózat	Törpilla Családi Bölcsőde	Gyöngyös	Gyöngyös	7
23.	Gyöngyös Város Önkormányzata	Visonta Úti Bölcsőde és Családi Bölcsőde Hálózat	Tücsöktanya Családi Bölcsőde	Gyöngyös	Gyöngyös	5
24.	Gyöngyös Város Önkormányzata	Visonta Úti Bölcsőde és Családi Bölcsőde Hálózat	Ficánka Családi Bölcsőde	Gyöngyös	Gyöngyös	5
25.	Gyöngyös Város Önkormányzata	Visonta Úti Bölcsőde és Családi Bölcsőde Hálózat	Minimanó Családi Bölcsőde	Gyöngyös	Gyöngyös	5
26.	Szihalom Település Önkormányzata	Szihalmi Óvoda, Családi bölcsőde	Szihalmi Óvoda, Családi bölcsőde	Szihalom	Szihalom	7
27.	Egerszalók Község Önkormányzata	Csicsergő Családi Bölcsőde	Csicsergő Családi Bölcsőde	Egerszalók	Egerszalók	7

28.	Maklár Község Önkormányzata	Típegő Családi Bölcsőde	Típegő Családi Bölcsőde	Maklár	Heves megye	6
-----	-----------------------------	-------------------------	-------------------------	--------	-------------	---

42. táblázat: Családi bölcsődék önkormányzati fenntartásban
Forrás: Szociális Ágazati Portál

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Üdvhadserg Szabadegyház Magyarország	Üdvhadserg Reménység Centrum „Tarka-barka” Családi Bölcsőde	Üdvhadserg Reménység Centrum „Tarka-barka” Családi Bölcsőde	Gyöngyös	Gyöngyösi járás	5
2.	Üdvhadserg Szabadegyház Magyarország	Üdvhadserg Reménység Centrum „Izgő-mozgó” Családi Bölcsőde	Üdvhadserg Reménység Centrum „Izgő-mozgó” Családi Bölcsőde	Gyöngyös	Gyöngyösi járás	5
3.	DokiPed Egészségügyi, Oktatási Szolgáltató és Kereskedelmi Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Kertész Ölelő Családi Bölcsőde	Kertész Ölelő Családi Bölcsőde	Eger	Heves megye	7
4.	DokiPed Egészségügyi, Oktatási Szolgáltató és Kereskedelmi Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Kertész Ringató Családi Bölcsőde	Kertész Ringató Családi Bölcsőde	Eger	Országos	7
5.	Tiszáninneni Református Egyházkerület	: Eötvös József Református Oktatási Központ	: Eötvös József Református Oktatási Központ Tündérvár Óvoda Szivárvány Családi Bölcsőde	Heves	Országos	5
6.	Akkuker 60 Kft.	Hófehérke Családi Bölcsőde	Hófehérke Családi Bölcsőde	Hatvan	Országos	n.a.
7.	EuroHungaricum Alapítvány	Csiribiri Családi Bölcsőde	Csiribiri Családi Bölcsőde	Hatvan	Országos	7
8.	MINI AKADÉMIA Gyermek Alapítvány	Gólyafészek Családi Bölcsőde	Gólyafészek Családi Bölcsőde	Hatvan	Országos	5
9.	MINI AKADÉMIA Gyermek Alapítvány	Mini Akadémia Családi Bölcsőde	Mini Akadémia Családi Bölcsőde	Hatvan	Országos	5
10.	Csillagkert Alapítvány	Csillagkert Családi Bölcsőde	Csillagkert Családi Bölcsőde	Eger	Országos	7
11.	Csillagkert Alapítvány	Csillagvirág Családi Bölcsőde	Csillagvirág Családi Bölcsőde	Eger	Országos	7
12.	Andornaktályai Református Misszió Egyházközség	Hét Krajcár Családi Bölcsőde	Hét Krajcár Családi Bölcsőde	Andornaktálya	Egri járás	7
13.	Fecskefészek Csa-Na Nonprofit kft.	Fecskefészek Csa-Na Nonprofit kft.	Fecskefészek Csa-Na Nonprofit kft.	Eger	Országos	7
14.	EuroHungaricum Alapítvány	Csiribiri II. Családi Bölcsőde	Csiribiri II. Családi Bölcsőde	Hatvan		7
15.	EuroHungaricum Alapítvány	Csiribiri III. Családi Bölcsőde	Csiribiri III. Családi Bölcsőde	Hatvan		7

43. táblázat: Családi bölcsődék egyházi, alapítványi, nonprofit fenntartásban
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Mini bölcsőde

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Boldog Község Önkormányzata	Boldogi Csicsergő Óvoda és Mini Bölcsőde	Boldogi Csicsergő Óvoda és Mini Bölcsőde	Boldog	Boldog	8
2.	Recsk Nagyközség Önkormányzat	Csengővár Óvoda és Mini Bölcsőde	Csengővár Óvoda és Mini Bölcsőde	Recsk	Recsk	8
3.	Poroszló-Újlőrincfalva Köznevelési Intézményfenntartó Társulás	Poroszlói Napsugár Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde	Poroszlói Napsugár Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde	Poroszló	Poroszló-Újlőrincfalva,	7
4.	Petőfibánya Község Önkormányzata	Petőfibányai Mini Manó Óvoda és Bölcsőde	Petőfibányai Mini Manó Óvoda és Bölcsőde	Petőfibánya	Petőfibánya	7
5.	Ostoros Községi Önkormányzat	Ostorosi Szőlőfűrt Óvoda és Mini Bölcsőde	Mini Bölcsőde	Ostoros	Egri járás	7

44. táblázat: Mini bölcsődék Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Munkahelyi bölcsőde

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Állami Egészségügyi Ellátó Központ	Albert Schweitzer Kórház – Rendelőintézet	Kistücsök Munkahelyi Bölcsőde	Hatvan	országos	7
2.	Állami Egészségügyi Ellátó Központ	Albert Schweitzer Kórház – Rendelőintézet	Babóca Munkahelyi Bölcsőde	Hatvan	országos	5

45. táblázat: Munkahelyi bölcsőde
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Napközbeni gyermekfelügyelet

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Semmelweis Ignác Bölcsőde	Eger	Eger	7
2.	Üdvhadserreg Szabadegyház Magyarország	Üdvhadserreg Reménység Centrum	Üdvhadserreg Reménység Centrum	Gyöngyös	Gyöngyösi járás	5

46. táblázat: Napközbeni gyermekfelügyelet Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Gyermekek esélynövelő szolgáltatásai

Biztos Kezdet Gyerekház

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek
1.	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Mazsola Biztos Kezdet Gyerekház	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Mazsola Biztos Kezdet Gyerekház	Tarnabod	Tarnabod
2.	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	Mikka Makka Biztos Kezdet Gyerekház	Mikka Makka Biztos Kezdet Gyerekház	Erk	Erk
3.	Bükkszenterzsébet Község Önkormányzat	Aprócska Biztos Kezdet Gyerekház	Aprócska Biztos Kezdet Gyerekház	Bükkszenterzsébet	Bükkszenterzsébet, Fedémes, Szentdomonkos, Tarnalelesz
4.	Kápolna Község Roma Nemzetiségi Önkormányzata	Kápolnai Biztos Kezdet Gyerekház	Kápolnai Biztos Kezdet Gyerekház	Kápolna	Kápolna
5.	Kerecsend Község Önkormányzata	Kerecsendi Apró Lábak Biztos Kezdet Gyerekház	Kerecsendi Apró Lábak Biztos Kezdet Gyerekház	Kerecsend	Kerecsend

109. ábra: Biztos Kezdet Gyermekházak Heves megyében

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Tanoda

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Szolgáltatás vége
1.	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	Gézungúz Tanoda Tarnabod	Gézungúz Tanoda Tarnabod	Tarnabod	Tarnabod	Határozatlan
2.	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	Máltai Tankuckó Tanoda	Máltai Tankuckó Tanoda	Tarnaszadány	Tarnaszadány, Tarnaméra,	2038-07-31
3.	Hét Kútforrás Szociális Alapítvány	Szent Márton Tanoda	Szent Márton Tanoda	Pétervására	Pétervására, Bükkszék, Bükkszenterzsébet, Erdőkövesd, Istenmezeje, Ivád, Mátraballa, Mátraderecske, Sirok, Szajla, Szentdomonkos, Tarnalelesz, Terpes, Váraszó	Határozatlan
4.	Hét Kútforrás Szociális Alapítvány	Kanászvár Tanoda	Kanászvár Tanoda	Mátraderecske	MátraballaMátraderecske, Recsk,	Határozatlan
5.	Hét Kútforrás Szociális Alapítvány	Tisztaforrás Tanoda	Tisztaforrás Tanoda	Váraszó	Váraszó, Ivád, Istenmezeje, Erdőkövesd, Pétervására	2021-12-31+01:00
6.	Hét Kútforrás Szociális Alapítvány	Érckő Tanoda	Érckő Tanoda	Terpes	Sirok, Szajla, Bükkszék, Terpes	

7.	Együttható Közösségépítő Egyesület	HatásPont Tanoda	HatásPont Tanoda	Gyöngyös	Gyöngyösi járás	2019-12-31
8.	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	Pom-Pom Tanoda	Pom-Pom Tanoda	Erk	Erk	2019-12-31
9.	A Kerecsendi Fiatalok Továbbtanulásaért Közalapítvány	Kerecsendi Sólymok Tanoda	Kerecsendi Sólymok Tanoda	Kerecsend	Kerecsend	Határozatlan

110. ábra: Tanodák Heves megyében
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Gyermekek átmeneti gondozást nyújtó szolgáltatásai

Családok átmeneti otthona

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	Családok Átmeneti Otthona, Hajléktalanok Gondozóháza, Gyermekek Átmeneti Otthona	Gyöngyös	Heves megye	25
2.	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatóság	Családok Átmeneti Otthona, I. sz. Családi Bölcsőde	Eger	Heves megye	38

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Gyermekek átmeneti otthona

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Gyöngyös Körzete Kistérség Többcélú Társulása	Kistérségi Humán Szolgáltató Központ	Családok Átmeneti Otthona, Hajléktalanok Gondozóháza, Gyermekek Átmeneti Otthona	Gyöngyös	Heves megyeJász- Nagykun- Szolnok megye, Vecsés	12

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Nem hálózat keretében nyújtott helyettes szülői ellátás

	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Pétervásárai Járás Többcélú Társulás	"Aranykapu" Humán Szolgáltató Központ	"Aranykapu" Humán Szolgáltató Központ	Pétervására	Bükkszék, Bükkszenterzsébet, Fedémes, Ivád, Mátraballa, Mátraderecske, Parádsasvár, Szajla,	3

					Szentdomonkos, Terpes, Bodony, Erdőkövesd, Istenmezeje, Kisfüzes, Parád, Pétervására, Tarnalelesz, Váraszó	
--	--	--	--	--	---	--

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások

A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások:

- Területi gyermekvédelmi szakszolgálat
- Otthont nyújtó ellátás (nevelőszülői hálózat, gyermekotthon)
- Utógondozói ellátás

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Eger	Heves megye

47. táblázat: Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás
Forrás: Szociális Ágazati Portál

Otthont nyújtó ellátás

Gyermekotthon, lakásotthon, befogadó otthon, különleges gyermekotthon

	Ellátás altípusa	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
1.	Otthont nyújtó ellátás - Gyermekotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Gyermekotthona	Mónosbél	Heves megye	58
2.	Otthont nyújtó ellátás - Gyermekotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Befogadó Otthona	Eger	Heves megye	12

3.	Otthont nyújtó ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Egerbaktai Lakásotthona	Egerbakta	Heves megye	12
4.	Otthont nyújtó ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Egercsehi Lakásotthona	Egercsehi	Heves megye	11
5.	Otthont nyújtó ellátás - Különleges lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Egerszalóki Különleges Lakásotthona	Egerszalók	Heves megye	8
6.	Otthont nyújtó ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Hevesaranyosi Lakásotthona	Hevesaranyos	Heves megye	11
7.	Otthont nyújtó ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Kerecsendi Lakásotthona	Kerecsend	Heves megye	12
8.	Otthont nyújtó ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Verpeléti Lakásotthona	Verpelét	Heves megye	10
9.	Otthont nyújtó ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ Pétervására, Kossuth úti Lakásotthona	Pétervására	Heves megye	12
10.	Otthont nyújtó ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ Istenmezejei Lakásotthona	Istenmezeje	Heves megye	12
11.	Otthont nyújtó ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Pétervására, Keglevich úti Lakásotthona	Pétervására	Heves megye	12
12.	Otthont nyújtó ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ Pétervására, Szent Márton úti Lakásotthona	Pétervására	Heves megye	12
13.	Otthont nyújtó ellátás - Gyermekotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Fészek Gyermekotthona	Lórincai	Heves megye	24
14.	Otthont nyújtó ellátás - Különleges gyermekotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Heves Megyei Harmónia Egyesített Szociális Intézmény	Eger	Heves megye	6

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Nevelőszülői hálózat

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Nevelőszülői Hálózata	Eger	Heves megye	276

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Utógondozás és utógondozói ellátás

	Ellátás altípusa	Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek
1.	Utógondozói ellátás - Gyermekotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Mónosbéli Gyermekotthona	Mónosbél	Heves megye
2.	Utógondozói ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Egerbaktai Lakásotthona	Egerbakta	Heves megye
3.	Utógondozói ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Hevesaranyosi Lakásotthona	Hevesaranyos	Heves megye
4.	Utógondozói ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Egercsehi Lakásotthona	Egercsehi	Heves megye
5.	Utógondozói ellátás - Gyermekotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Fészek Gyermekotthona	Lőrinci	Heves megye
6.	Utógondozói ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ Istenmezejei Lakásotthona	Istenmezeje	Heves megye
7.	Utógondozói ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi	Kerecsend	Heves megye

			Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Gyermekvédelmi Szakszolgálat Kerecsendi Lakásotthona		
8.	Utógondozói ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Pétervására, Keglevich úti Lakásotthona	Pétervására	Heves megye
9.	Utógondozói ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ Pétervására, Kossuth úti Lakásotthona	Pétervására	Heves megye
10.	Utógondozói ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ Pétervására, Szent Márton úti Lakásotthona	Pétervására	Heves megye
11.	Utógondozói ellátás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Verpeléti Lakásotthona	Verpelét	Heves megye
12.	Utógondozás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Verpeléti Lakásotthona	Verpelét	Heves megye
13.	Utógondozás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Egerbaktai Lakásotthona	Egerbakta	Heves megye
14.	Utógondozás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Kerecsendi Lakásotthona	Kerecsend	Heves megye
15.	Utógondozás - Gyermekotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Fészek Gyermekotthona	Lőrinci	Heves megye
16.	Utógondozás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Egercsehi Lakásotthona	Egercsehi	Heves megye
17.	Utógondozás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Hevesaranyosi Lakásotthona	Hevesaranyos	Heves megye

18	Utógondozás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ Istenmezejei Lakásotthona	Istenmezeje	Heves megye
19	Utógondozás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ Pétervására, Kossuth úti Lakásotthona	Pétervására	Heves megye
20	Utógondozás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Pétervására, Keglevich úti Lakásotthona	Pétervására	Heves megye
21	Utógondozás - Lakásotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ Pétervására, Szent Márton úti Lakásotthona	Pétervására	Heves megye
22	Utógondozás - Gyermekotthon	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Mónosbéli Gyermekotthona	Mónosbél	Heves megye

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Utógondozói ellátás - Területi gyermekvédelmi szakszolgálat által működtetett külső férőhelyek

Fenntartó neve	Szolgáltató neve	Székhely/telephely neve	Telephely települése	Ellátási területek	Engedélyen befogadott létszám
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Heves Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	Eger	Heves megye	5

Forrás: Szociális Ágazati Portál

Oktatás

Óvoda

A Heves megye 121 településén 122 köznevelési intézmény összesen 156 feladat ellátási helyen lát el óvodai feladatot. Az óvodák fenntartók szerinti megoszlása a következő: 1 alapítványi, 4 állami, 9 egyházi, 1 közhasznú alapítvány, 52 községi önkormányzat, 3 megyei jogú városi önkormányzat, 18 önkormányzatok fenntartói társulása, 21 önkormányzatok fenntartói társulása – gesztor és tag, 3 önkormányzatok fenntartói társulása – társulási tanács, 1 területi kisebbségi önkormányzat, 1 többcélú

kistérségi társulás, 14 városi önkormányzat által fenntartott intézmény. Járási szinten vizsgálva a kérdéskört azt lehet mondani, hogy a Bélapátfalvai járásban 6, az Egri járásban 40, a Füzesabonyi járásban 15, a Gyöngyösi járásban 35, a Hatvani járásban 23, a Hevesi járásban 20, a Pétervásárai járásban 14 feladat ellátó helyen zajlik óvodai ellátás.

Megyei átlag fölötti az alábbi településeken működő óvodák kihasználtsága: atkári Árnyaskert Óvoda 112%, Hatvani Vörösmarty Téri Óvoda 97%, Mátraderecskei Szivárvány Óvoda 97%, Gyöngyös Város Óvodái Katona József Úti Tagóvodája 83%, recski Csengővár Óvoda és Mini Bölcsődében 107%, Vécsi Kisvakond Óvoda 108%, Kispánai Mesevár Óvoda 90%.

Általános iskola

Heves megyében két tankerületi központ, az Egri Tankerületi Központ (ETK), és a Hatvani Tankerületi Központ (HTK) minősül a legnagyobb iskolafenntartónak. Az Egri Tankerületi Központ működési területe négy járást foglalja magában, a Bélapátfalvai, Egri, Füzesabonyi és Hevesi járásokban. A megyeszékhelyen (Eger) és a három járási székhelyeken (Bélapátfalva, Füzesabony, Heves) kívül mindössze két város található a négy járás területén, az Egri járásban Verpelét, a Hevesi járásban pedig Kisköre település. Az ETK által fenntartott feladatellátási helyeken az érintett 4 járás általános iskolai tanulóinak 91%-a, összesen 11 082 diák tanul. A Hatvani Tankerületi Központ három járás területét fedi le: a Hatvani, Gyöngyösi és Pétervásárai járásokat. A területen Hatvan és Gyöngyös, illetve Pétervására járási székhelyeken kívül Lőrinci, illetve Gyöngyöspata települések rendelkeznek városi ranggal. Az ETK fenntartásában összesen 20 (51 feladatellátási helyen), a HTK fenntartásában pedig 33 általános iskola és 3 általános iskola és alapfokú művészeti iskola működik.

A tankerületi központokon kívül a megye több általános iskolája az Egri Főegyházmegye, illetve a Tiszáninneni Református Egyházkerület fenntartásában működik. Katolikus egyházházi kezelésében összesen 14, református fenntartásban pedig 2 általános iskola helyezkedik el a megye területén.

Egri Tankerületi központhoz tartozóintézmények (58 db):

Aldebrő

Kápolnai Tarnavölgye Általános Iskola Aldebrői Tagiskolája

Átány

Hanyi-menti Általános Iskola

Bélapátfalva

Bélapátfalvai Petőfi Sándor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola

Besenyőtelek

Besenyőtelki Dr. Berze Nagy János Általános Iskola

Dormánd

Füzesabonyi Teleki Blanka Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola telephelye

Eger

Egri Arany János Általános Iskola, Szakiskola és Kollégium

Egri Balassi Bálint Általános Iskola

Egri Balassi Bálint Általános Iskola Móra Ferenc Tagiskolája

Egri Balassi Bálint Általános Iskola Tinódi Sebestyén Magyar - Angol Két Tanítási Nyelvű Tagiskolája

Egri Dobó István Gimnázium

Egri Farkas Ferenc Zeneiskola Alapfokú Művészeti Iskola

Egri Hunyadi Mátyás Általános Iskola

Egri Kemény Ferenc Sportiskolai Általános Iskola

Egri Lenkey János Általános Iskola

Egri Pásztorvölgyi Általános Iskola és Gimnázium

Egri Szalparti Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola,
Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola és Kollégium

Egri Szilágyi Erzsébet Gimnázium és Kollégium

Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat

Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Egri Tagintézménye

Egerbocs

Egri Balassi Bálint Általános Iskola telephelye

Egercsehi

Egercsehi Zrínyi Ilona Általános Iskola

Egerfarnos

Mezőtárkányi Általános Iskola telephelye

Erdőtelek

Erdőteleki Mikszáth Kálmán Általános Iskola

Erk

Nagy Zoltán Általános Iskola

Feldebrő

Kápolnai Tarnavölgye Általános Iskola telephelye

Felsőtárkány

Felsőtárkányi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Füzesabony

Füzesabonyi Teleki Blanka Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Füzesabonyi Tagintézménye

Gyöngyös

Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Gyöngyösi Tagintézménye

Hatvan

Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Hatvani Tagintézménye

Heves

Benedek Elek Általános Iskola, Szakiskola és Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola

Hevesi Körzeti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Hevesi Körzeti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Hevesi József Tagiskolája

Hevesi Körzeti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Zeneművészeti Tagintézménye

Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Hevesi Tagintézménye

Kápolna

Kápolnai Tarnavölgye Általános Iskola

Kerecsend

Kerecsendi Magyary Károly Általános Iskola

Kisköre

Kiskörei Vásárhelyi Pál Általános Iskola

Kompolt

Kompolt-Nagyúti Általános Iskola

Kömlő

Sütő András Általános Iskola Gárdonyi Géza Tagiskolája

Maklár

Maklári I. István Általános Iskola

Mezőszemere

Mezőtárkányi Általános Iskola Mezőszemerei Tagiskolája

Mezőtárkány

Mezőtárkányi Általános Iskola

Nagyút

Kompolt-Nagyúti Általános Iskola telephelye

Nagyvisnyó

Szilvásvárad Jókai Mór Általános Iskola telephelye

Noszvaj

Noszvaji Fige János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Novaj

Egri Kemény Ferenc Sportiskolai Általános Iskola telephelye

Ostoros

Egri Kemény Ferenc Sportiskolai Általános Iskola Árpád Fejedelem Tagiskolája

Pétervására

Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Pétervásárai Tagintézménye

Poroszló

Poroszlói Vass Lajos Általános Iskola

Sarud

Poroszlói Vass Lajos Általános Iskola telephelye

Szihalom

Szihalmi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti iskola

Szilvásvárad

Szilvásvárad Jókai Mór Általános Iskola

Tarnaméra

Tarnamérai Általános Iskola

Tarnaörs

Tarnaörsi Általános Iskola

Tarnaszánya

Erdőteleki Mikszáth Kálmán Általános Iskola Tarnaszányai Tagiskolája

Tiszanána

Sütő András Általános Iskola

Verpelét

Verpeléti Arany János Általános Iskola és Reményi Ede Alapfokú Művészeti Iskola

Hatvani tankerületi Központoz tartozó intézmények (42 db):

Abasár

Abasári Aba Sámuel Általános Iskola

Atkár

Atkári Petőfi Sándor Általános Iskola

Boldog

Boldogi Berecz Antal Általános Iskola

Csány

Csányi Szent György Általános Iskola

Detk

Detki Petőfi Sándor Általános Iskola

Domoszló

Domoszlói III. András Általános Iskola

Ecséd

Ecsédi Richter Gedeon Általános Iskola

Gyöngyös

Gyöngyösi Arany János Általános Iskola

Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium

Gyöngyösi Egressy Béni Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola

Gyöngyösi Felsővárosi Általános Iskola

Gyöngyösi Kálváriaparti Sport- és Általános Iskola

Gyöngyöshalász

Gyöngyöshalászi Széchenyi István Általános Iskola

Gyöngyösoroszi

Gyöngyösoroszi Árpád Fejedelem Általános Iskola

Gyöngyöspata

Gyöngyöspatai Nekksei Demeter Általános Iskola

Gyöngyöstarján

Gyöngyöstarjáni Általános Iskola

Halmajugra

Halmajugrai Arany János Általános Iskola

Hatvan

Hatvani 5. Számú Általános Iskola

Hatvani Bajza József Gimnázium és Szakgimnázium

Kocsis Albert Zeneiskola, AMI

Hatvani Kodály Zoltán Értékközvetítő és Képességfejlesztő Általános Iskola

Hatvani Kossuth Lajos Általános Iskola

Hatvani Szent István Általános Iskola

Heréd

Herédi Általános Iskola

Hort

Horti Batthyány József Általános Iskola

Kisnána

Kisnánai Szent Imre Általános Iskola

Lőrinci

Lőrinci Hunyadi Mátyás Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Markaz

Markazi Várölgye Általános Iskola

Mátraderecske

Mátraderecskei Általános Iskola

Mátrafüred

Mátrafüredi Hanák Kolos Kollégium

Nagyfüged

Nagyfügedi Arany János Általános Iskola

Nagyréde

Nagyrédei Szent Imre Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Parád

Fáy András Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Pétervására

Pétervásárai Tamási Áron Általános Iskola

Recsk

Recski Jámbor Vilmos Általános Iskola

Rózsaszentmárton

Rózsaszentmártoni Móra Ferenc Általános Iskola

Sírok

Országgh Kristóf Általános Iskola

Szúcsi

Rózsaszentmártoni Móra Ferenc Általános Iskola Bajza József Tagiskolája

Tarnalelesz

Utassy József Általános Iskola

Utassy József Általános Iskola Bükkszenterzsébeti Telephelye

Visonta

Visontai Szent-Györgyi Albert Általános Iskola

Visznek

Viszneki Általános Iskola

Gyógypedagógiai módszertani és speciális nevelési-oktatási intézmények

Az Egri Tankerületi Központoz tartoznak:

Egri Szalaparti Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola és Kollégium

Egri Mlinkó István Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium, Benedek Elek Általános Iskola, Szakiskola, és Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola

A Hatvani Tankerületi Központoz tartoznak:

Gyöngyösi Petőfi Sándor Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános iskola és Készségfejlesztő Iskola

Hatvani Lesznai Anna Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelést - Oktatást Végző Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

Kulturális ellátottság

BRÓDY SÁNDOR MEGYEI ÉS VÁROSI KÖNYVTÁR

A Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár 2007-2020. között egyedüli szolgáltató könyvtárként nyújt nyilvános könyvtári szolgáltatást Heves megye települései számára.

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer 2007 óta működő rendszer, melynek célja, hogy Heves megye bármely kistépülésén élők egyenlő eséllyel, közvetve vagy közvetlenül hozzáférjenek minden számukra szükséges információhoz a legmodernebb, leghatékonyabb minőségi könyvtári ellátás

keretében, amely elsősorban a felhasználók igényeit elégíti ki. A szolgáltatást igénylő partner önkormányzatok száma évről évre folyamatosan növekszik. 2019-ben Heves megye 115 ötezeröttszáz lakos alatti települése közül 98 települési önkormányzattal kötöttünk szerződést, így az ötezer alatti települések 85 %-a tartozott.

HEVESTÉKA szolgáltatási rendszer küldetését 2019-ben minőségi szolgáltatásokkal, dokumentumállományával, technikai felszereltségével, szakmailag jól felkészült szakemberekkel valósult meg.

A települések jellemző lakásviszonyai

Heves megye lakásindexe, a lakáspiac általános jellemzői

Heves megyében – igazodva az országos trendhez – a lakásépítés volumene 2014-től láthatóan megiramodott. A KSH 2018-as mérései alapján országos szinten tovább nőtt a lakáspiaci forgalom, és a felfutó lakásépítés hatása is egyre érezhetőbbé vált. Az eladott új lakások számának növekedése az előzetes adatok alapján másfélszeresre, a használt lakásoké pedig 6,4 %-ra becsülhető. Az összes eladott lakásnak már közel 5%-a volt új építésű. A megyében 2016-ban – 43 új lakással meghaladva a 2015-ös mutatókat – az újonnan épített lakások száma 151 volt, ebből 73 darab kifejezetten értékesítési céllal épült. 2017-ben további emelkedésnek köszönhetően már 173 új ingatlant regisztrált a KSH, az értékesítési céllal épült lakások száma valamelyest elmaradt az előző évitől (65 lakás). A lakáspiac tekintetében bekövetkezett növekvő trend 2018-ban is érzékelhető volt, hiszen 224 új lakásból 117-et szánt az építő értékesítésre. Összehasonlítva a 2018-as I. féléves adatokat a 2019-es év ugyanezen időszakával, látható, hogy az előző év 43 átadott lakásához képest csekély arányú növekedés ment végbe 2019 I. félévre, az új lakóingatlanok száma 48-ra emelkedett. A CSOK, a Heves megyében 86 településen (beleértve a megye bizonyos elmaradott településeit) elérhető a falusi CSOK, az építőipar felpörgésével bekövetkező munkahelyteremtés, bevételnövekedés és az ágazat fehéredése mind pozitív hozadéka a lakáspiac gyarapodó forgalmának.

A kedvező hatású trendek mellett azonban azt is figyelembe kell venni, hogy az újonnan épített lakások javarésze a megye városaira, gazdaságilag és társadalmilag fejlettebb területeire korlátozódik. A térség elmaradottabb északi és déli részén a lakhatási jellegű beruházások jócskán elmaradnak a „gazdasági tengelyen” fekvő három városétól. Mindazonáltal az építőipar aktivizálódásával az építőanyag árak, illetve kivitelezés költségei is jócskán megnövekedtek, az ingatlanárak éves emelkedése a korábbiakban becsülnél is jóval komolyabb ütemben nőtt. A KSH legfrissebb, lakáspiac árakat elemző tanulmányából kiderül, hogy 2015-höz képest a használt lakások ára átlagosan 28%-kal emelkedett 2018-ban. Mivel az eladott lakások összetétele a korábban becsülnél nagyobb mértékben tolódott el az alacsonyabb értékűek felé, a használt lakások piacán jelentősebb, 45%-os áremelkedés következett be. Az új lakások éves átlagára a 2017. évi, kiugróan magas, 19%-os növekedés után 2018-ban további 13%-kal, a 2015. évi csaknem másfélszeresére emelkedett. A megyeszékhelyeken 2018-ban átlagosan 244 000 forintot kellett fizetni négyzetméterenként, ami 18%-kal meghaladta az előző évit. Eger esetében ez akár a négyzetméterenkénti 350 000 forintot, Gyöngyös és Hatvan tekintetében a 270 000 forintot is meghaladta. 2019. I. negyedévben 16%-kal emelkedtek az árak. A többi város lakásáiraiban tapasztalt növekedés 4,7%-os volt az év első negyedében. Az ingatlanárakhoz hasonlóan az albérletek bérleti díjai is markáns növekedésnek indultak, főleg a megyeszékhelyen, egy önálló lakásért nem ritkán 100 000 forint körüli díjszabás társul, amit főként a városban található egyetemre járó diákok jelenléte és a városban egyre bővülő munkalehetőségek tartanak a magasban.

Lakhatással összefüggő legáltalánosabb problémák

A lakhatással kapcsolatos talán legkomolyabb probléma a lakóingatlan lakhatatlanná válása, vagy a különböző okokból bekövetkező ideiglenes, vagy huzamosabb idejű, netán végleges hajléktalanság. A nehéz helyzetbe került emberek egy részét bonyolult beazonosítani, hiszen a lakhatási problémák ideiglenes megoldására jellemzően rokonoknál és vándorlással eltöltött időszakban lakcímük sokuknak a régi marad. A hajléktalanság, amely többnyire a városokban jelen lévő probléma gyakorta láthatatlan az átlagember számára. Egerben a Hajléktalanok Gondozó Házában 90 embernek jut hely, a megyeszékhelyen viszont hozzávetőlegesen 150 fedél nélküli éli mindennapjait, zömük külsejük alapján nem tűnik hajléktalannak. Jellemző továbbá, hogy a környékbeli településekről – többségük Verpelétről vagy Kerecsendről – is kerülnek emberek az ellátó intézményekbe. Azoknak a családoknak, akiknek albérletükből, lakóingatlanukból távozniuk kell, de célul tűzik ki, hogy bizonyos időn belül újra lakáshoz jutnak, a Családok Átmeneti Otthona nyújt lakhatási lehetőséget. Az Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata által fenntartott ingatlan 38 férőhelyes, ám a többszörös túljelentkezésnek köszönhetően a várólista 100 fő feletti. Ezek az emberek egy hirtelen jött betegség, vagy munkahely vesztés miatt kényszerülnek segítségre. A talpra állásuk nehézkes, főként azoknak, akiknek komolyabb volumenű hiteltartozásuk is van. Az albérletbe jutás problémás, hiszen három havi kaució, illetve a megyeszékhelyen és Heves megye városaiban tapasztalható albérletárak kifizetése szinte lehetetlen a szűkös anyagi helyzetű embereknek. Az albérletpiacon tapasztalható túlzott kereslet az ingatlantulajdonosoknak lehetőséget ad a bérlők megválogatására, amelynek során a sokgyermekes, ránézésre is szerény anyagi lehetőségekkel bíró családok versenyhátránnyal indulnak. Az egri önkormányzati bérlakások árszabásai is jelentősen nőttek az elmúlt években – bár így is a piaci árak alatt vannak –, így a rászoruló, lehetséges bérlők esetleges hiteltartozásaik és az esetlegesen fennálló gyógyszerköltségeik miatt nehezen tudnák kifizetni a bérleti díjat. Az anyagi problémákból következő túlterheltség eredménye lehet az egészségügyi állapot megromlása, melynek fokozottan kitéttek az ilyen emberek. Az adott önkormányzat ilyen esetekben méltányosságot gyakorolhat a bérleti díjszabás tekintetében, a probléma megnyugtató orvoslása azonban jogszabály módosítást igényelne. A szociális ágazatban dolgozó szakembereknek mindazonáltal nagyobb beleszólási jogkört kellene biztosítani a bérlakások lakóinak kijelölésébe. A korábban vázolt ingatlanárak pedig eleve nem kedveznek a városokban letelepedni kívánóknak. A CSOK a szigorú feltételei miatt (6 hónap munkaviszony, kb. 250 000 Ft járulékos költség) ennek a rétegnek nem kínál alternatívát. A támogatások pedig önállóan nem elégségesek egy egri ingatlan megvásárlásához. A CSOK jellemzően az alacsony árakkal rendelkező községekben nyújt lehetőséget az lakáshoz jutáshoz. Ma még komoly hiányossággként merül fel az ellátórendszer részéről, hogy a családokban bekövetkező krízishelyzetekre (hirtelen beálló állásvesztés, tartós betegség) nem áll rendelkezésre krízisalap. A karitás által nyújtott lakhatási célú támogatás mértéke alacsony, maximum 40 000 - 45 000 Ft, amelyet egy év elteltével lehet újra igénybe venni.

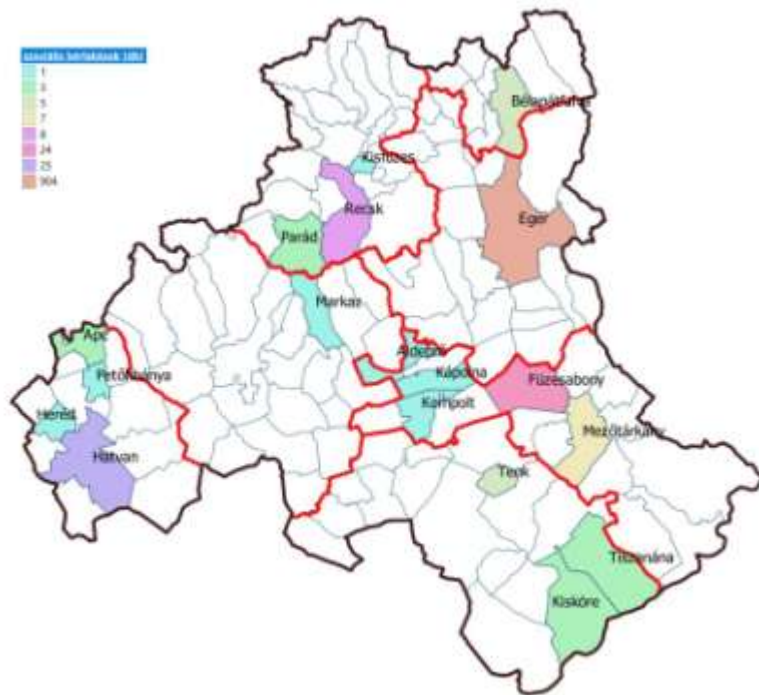
Bár a Családok Átmeneti Otthonába kényszerülők és a hajléktalanszállók által befogadott emberek között a lecsúszás esélye miatt komoly a metszés, mégis alapvetően külön problémakörként szükséges kezelni a hajléktalanságot. A Heves megyei intézményrendszer – csakúgy, mint a veszélyeztetett családok átmeneti ellátásánál tapasztalhattuk – komoly hiátusokkal terhelt. Hatvanban melegedő, Gyöngyösön kistérségi jelleggel működő hajléktalángondozó, Egerben pedig többfunkciós gondozó ház működik. Az egri létesítményben négy szervezeti egységre oszlik: utcai szociális munka, Hajléktalanok éjjeli menedékhelye, 1+1 éves hajléktalanok átmeneti szállása, illetve idős és beteg fedél nélküliek számára ápoló-gondozó otthon üzemel. Az megyeszékhely nyújtotta lehetőségek, illetve az itteni hajléktalanszálló nyújtotta szolgáltatások (pl. napi 6 órás rendelési idejű orvosi szolgálat) miatt több településről – köztük az ilyen jellegű szolgáltatást nem biztosító kisebb városokból is – Egerbe érkeznek

a hajléktalanok. A téli időszakban a 10 000 fő fölötti településeknek jogszabályi kötelezettségükből fakadóan szükséges biztosítaniuk a rászorulóknak a nappali melegedő lehetőségét. Ennek ellenére az Egerben dolgozó szociális szakemberek észrevételei szerint a tél beköszöntével a város kiemelt célpontjává válik a megyében élő hajléktalanoknak. Ez a trend köszönhető annak is, hogy a probléma megoldását adott esetben a települések is ebben látják. A hajléktalanság elkerülése a többség számára néha igen triviálisnak ható, ám a hátrányos helyzetű társadalmi elemek számára mégis elérhetetlen beruházásokon múlnak. Egy családnak az őszi-téli időszakban vitális kérdés az ingatlan tetőszerkezetének, nyílászáróinak és fűtési rendszerének állapota. Gyakorta a körülmények hirtelen megromlása okozza az otthonok lakhatatlanná válását, amelynek orvoslására a települési önkormányzatok által nyújtott természetbeni juttatások, vagy krízisalap jelenthetnek megoldást. A hajléktalanság feloldására mindössze ideiglenes megoldást jelenthet a fedélnélküli személy lakáshoz juttatása, lényeges az utókövetés rendszerének kialakítása, hogy nem következhesen be az ismételt marginalizálódás.

Önkormányzati szociális bérlakás-állomány helyzete

A megyében legnagyobb számban Egerben találunk szociális bérlakásokat. Egerben hozzávetőlegesen 900 bérlakás áll a szociális rászorulók rendelkezésére. A lakások egy részét határozatlan időre adták ki, nagyjából egyharmadukban már az 1990-es évek elejétől, vagy még annál is régebben laknak. A többi bérlővel öt évre szóló szerződésben áll a megyeszékhely. A várostól érkezett adatszolgáltatás alapján azt lehet mondani, hogy komoly igény mutatkozik az ilyen jellegű lakhatási forma iránt, nagyjából 198 fős várólistáról beszélhetünk. A nyugdíjasházi lakások száma 98, ebben az esetben is tapasztalható a túljelentkezés, hiszen – szintén a város által nyújtott tájékoztatás alapján – kb. 24 fő vár ilyen jellegű szolgáltatásra. Nyugdíjas bérlakáshoz a 65. életévét betöltött, ingatlantulajdonnal nem rendelkező személyek juthatnak. E mellett kétszáz ifjúsági garzonlakás is rendelkezésre áll a fiatalok számára Egerben a Pozsonyi és a Rákóczi úton, a fiatal generáció körében is tapasztalható a várólistán lévők magasabb száma. Ezeket a lakásokat 40 év alatti fiatalok vehetik igénybe, különös tekintettel az egyetemistákra, illetve a fiatal családokra. Hatvan városban a település adatszolgáltatása szerint 25 szociális bérlakás található, ahol szintén komoly igény mutatkozik e lakhatási forma iránt. A várások közül érdemes még kiemelni Füzesabonyt, ahol a beérkezett kérvények tekintetében szinten kevésnek bizonyuló 24 darab szociális bérlakás vehető igénybe. Bélapátfalva város visszajelzéséből viszont arra lehet következtetni, hogy a településen található 5 darab szociális bérlakás kielégíti az ottani lakhatási igényeket.

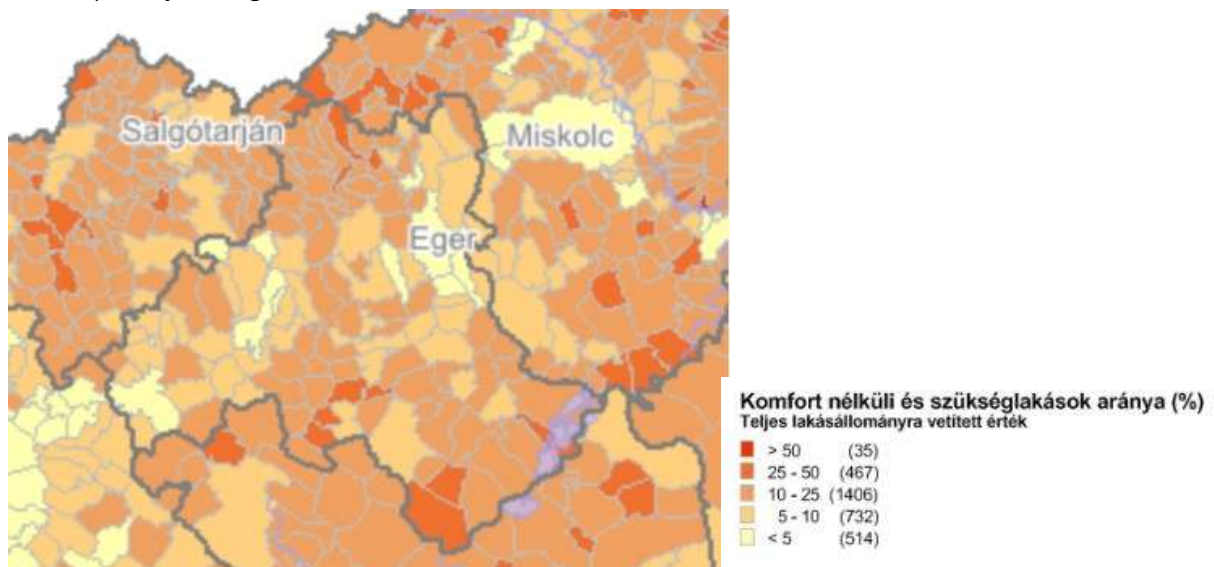
A községekben átlagosan településenként 3-5, vagy ennél kisebb a szociális bérlakás-állomány nagysága. Nyugdíjas bérlakás – a beérkezett visszajelzések alapján – a városokat leszámítva egyedül Recskén áll rendelkezésre, a nagyközségben mindazonáltal a községi átlag feletti, 8 szociális bérlakás működik. Előbbire pedig várólista is van. A szociális bérlakásokat illető mennyiségi hiányokról elérhető csekély információkból bizonyosan leszűrhető, hogy a meglévő ingatlan szám a szükségletekhez képest kevésnek mondható Apcon, Kiskörén, Mezőtárkányban, Petőfibányán és Tiszanánán.

111. ábra Heves megyei szociális bérlakás-állomány helyzete
 Forrás: saját szerkesztés

Meglévő lakásállományt érintő hiányosságok

Heves megye hátrányos helyzetű térségeiben az egyik fontos lakhatással összefüggő probléma a meglévő lakásállomány állapota. A KSH témában készült 2011-es elemzése alapján a komfort nélküli lakások megoszlása a megye északi és déli, jellemzően elmaradott, szociális problémákkal terhelt részein a legjelentősebb. A komfort nélküli lakásban sem WC, sem fürdőszoba nincs a lakáson belül, a szükséglakásban ezen kívül nincs 12 m²-t meghaladó helyiség sem. A vizsgált időszakban a megye északi felén fekvő települések majd egészen 10-25% közötti a komfort nélküli, szükséglakások aránya. Kimagasló, 50% fölötti az ilyen lakások megoszlása a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet szerint kedvezményezett településeknek számító Tarnaleleszen és Szúcson. A megye déli része hasonló lakásadottságokkal rendelkezik, az itt fekvő települések közel 70%-ában 10-25% között mozog a komfort nélküli lakások megoszlása. Ezt meghaladó arányban találunk Pélyen, Tarnaszentmiklóson és Újlőrincfalván ilyen ingatlanokat. A Hevesi járásban 50% feletti a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet szerint szintén kedvezményezett Erken, Zaránkon, Tarnasárányban és Tarnabodon a komfort nélküli lakások aránya. A megye középső részén fekvő „gazdasági tengelyen” jellemzően 5-10%, Hatvan, Gyöngyös és Eger, illetve azok vonzáskörzetében 5% alatti a komfortnélküli lakások megoszlása. A megye elmaradottabb részeihez hasonló adatokkal rendelkezik a Gyöngyösi járás északi felében található Gyöngyöspata, a kedvezményezett településnek minősülő Gyöngyösoroszi, járás a déli része, illetve a keleti részében fekvő Domoszló, Kislána, Vécs települések. A Hatvani járásban pedig Ecséd mutat ilyen sajátosságokat.

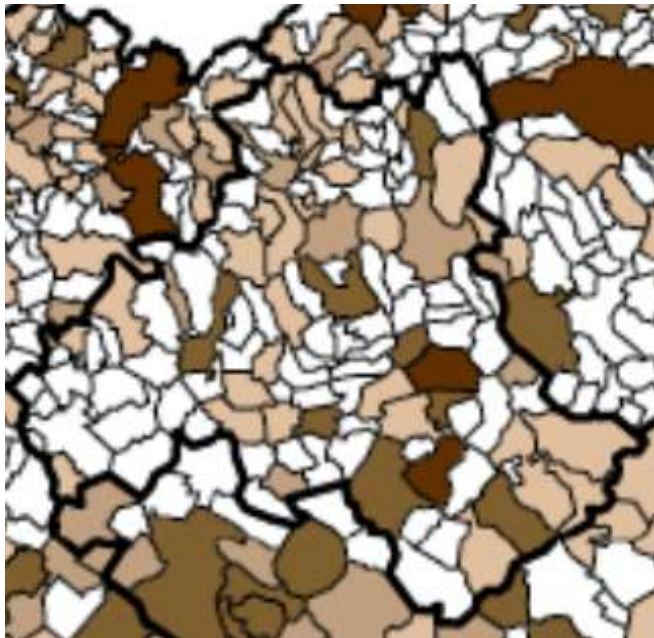
112. ábra Komfort nélküli lakások aránya Heves megyében (2011)

Forrás: Geoindex

Szegregátumok helyzete

A lakhatás kapcsán is szükséges szót ejtenünk az elmaradt településrészekről, szegregált lakókörülményekről. A problémát több tanulmány segítségével is megközelíthetjük. Érdeemes lehet először Domokos Veronika a KOR IH 2010-es adatgyűjtésre támaszkodó elemzésének eredményeit megvizsgálnunk. Ez a felmérés a szegregált falvakra nem terjedt ki, de a szakértői telepösszeírás szerint az ország területén 823 településen és 10 fővárosi kerületben összesen 1633 szegény- és romatelep, településszövetbe ágyazódott szegregátum található. Ez azt jelenti, hogy országos szinten a települések egynegyedében tapasztalható településen belüli lakóhelyi szegregáció. A felmérés másfelől nem tér ki arra az egyébként fontos kérdésre, hogy a településeken élők hány százaléka roma. A kéziratban közölt térkép a telepek, településszövetbe ágyazott szegregátumok számát jeleníti meg egészen 0-5-ig, illetve 5 felett. A Domokos által készített térkép alapján azt lehet mondani, hogy

az 5 felett regisztráltak a telepek, településszövetbe ágyazott szegregátumokat Átányban és Füzesabonyban. 3 és 5 közötti a szegregátumok száma Tiszanánán, Hevesen, Erdőtelken, Kerecsenden, Erken, Gyöngyösön, Verpeléten és Bélapátfalván. Kettő szegregátumot, vagy telepet regisztráltak Egerben, Sirokban és Pétervásárán. Az adatgyűjtés nyomán készült térkép számos egy szegregátummal rendelkező települést rögzít, e helységek nagyobb hányada a megye északi és déli részén, valamint egy részük Gyöngyös környékén kerül el.

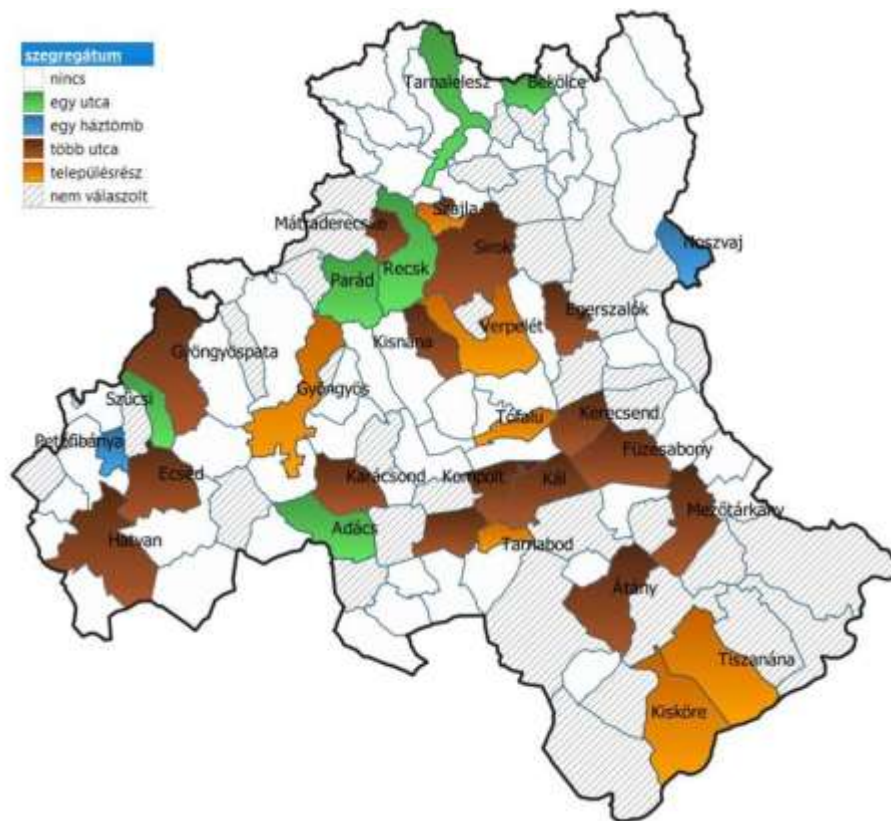

Telepek, településszövetbe ágyazott szegregátumok száma (darab)

□	nincs telep	(2334)
■	1	(481)
■	2	(158)
■	3 - 5	(145)
■	5 felett	(34)

113. ábra: Telepek, településszövetbe ágyazott szegregátumok száma Heves megyében
Forrás: Domokos 2010.

A Domokos által használtknál frissebb információkból, ám a települések válaszadási hajlandóságából kifolyólag nem teljes körű adatszolgáltatásból összeállított térkép készült jelen dokumentum kapcsán a szegregátumok aktuális helyzetéről. A térkép a települések visszajelzéseiből gyűjtött információkat tükrözi, ám mégis célszerű lehet összevetni a 2010-es adatokból előállított kimutatással. Fontos azonban leszögezni, hogy az adatgyűjtés során az előzőekhez képest eltérő módszertannal dolgoztunk. A Szolgáltatási Út Térkép adatgyűjtő táblázatában a következő kategóriákat határoztuk meg az adott településen található szegregátum kapcsán: nincs, egy utca, egy háztömb, több utca, településrész. Az adatszolgáltatást elmulasztó települések a „nem válaszolt” kategóriába estek. Az előzőekhez képest újonnan bevezetett településrésznyi kiterjedéssel rendelkező szegregátumok kategóriájába esik Kisköre, Tiszanána, Gyöngyös és Verpelét. A Domokos munkájában található térképről e települések tekintetében hasonló eredmények olvashatóak le, ameddig a 2019-es felmérés új faktorként hozta be Tarnabodot és Tófalut. A korábbi felmérésekben regisztrált 5, vagy azt meghaladó számú telep és szegregátum kategória esetében Füzesabonyban és Átányon az általunk végzett adatgyűjtés alapján a 2010-essel metszésben lévő eredményeket mutat. A Domokos által közölt térképen „nincs telep” kategóriába besorolt Hatvanban, Ecséden, Kompolton, Mezőtárkányban és Egerszalókon azonban a válaszadások szerint több utca által lehatárolt szegregátum található.

114. ábra Heves megyei szegregátumok (2019)
 Forrás: saját szerkesztés

A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése

Az Országos Területrendezési Terv és a Heves Megyei Területrendezési Terv módosításának vonatkozásai, a környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások alakulása

A 2019. március 15-én hatályba lépő, *Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény* második része foglalkozik az Országos Területrendezési Tervvel (OTrT), mely terv országos szinten biztosítja a fenntartható fejlődés elvének megfelelő térségi területhasználatot és az országos műszaki infrastruktúra rendszerek összehangolt térbeli rendjét. Országos szinten meghatározza a fejlesztés térbeli lehetőségeit, ugyanakkor védi a környezeti, a természeti és a kulturális értékeket. Az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és építmények helyének meghatározásával, a térségi területfelhasználás szabályainak megállapításával biztonságot ad a beruházók számára.

Az OTrT-ben a távlati infrastruktúra rendszerre tett javaslat törvényi elfogadásával meghatározásra kerülnek a közúthálózat és vasúthálózat országos elemei.

Az OTrT meghatározta a kiemelt térségek és a megye területrendezési terveiben alkalmazható térségi területfelhasználási kategóriákat és térségi övezeteket.

Az OTrT olyan keretű, melynek előírásai az alacsonyabb szintű területrendezési és településrendezési eszközökön keresztül érvényesülnek.

Az OTrT meghatározza a területfelhasználásra vonatkozó szabályozásban a megyei tervek számára, hogy egy adott országos területfelhasználási kategórián belül milyen megyei területfelhasználási kategóriákat lehet alkalmazni, a megyei terv pedig meghatározza a településrendezési eszközök számára, hogy egy adott megyei területfelhasználási kategóriákon belül milyen települési területfelhasználási egységeket lehet kijelölni.

Az OTrT meghatározza az utak, a vasutak és a nagyobb egyedi építmények nyomvonalát, illetve helyét az optimális térszerkezetet figyelembe véve, a terv léptékének megfelelő pontossággal.

(forrás: <http://www.terc.hu/tudastar/orszagos-teruletrendezesi-terv-otrt>)

Az OTrT kidolgozásával párhuzamosan, de annak elfogadását követően kerültek véglegesítésre, majd egyeztetésre a megyei területrendezési tervek módosításai. Az 5/2020. (V.7.) HMÖ rendelettel elfogadott új Heves Megyei Területrendezési Terv 2020. július 1. óta hatályos.

Az új jogszabályi környezet számos változást hozott a megyei területrendezési tervek kidolgozásában. A térségi szerkezeti terven egységesedett a települési térség, megszüntetve a korábbi városias és a hagyományosan vidéki települési térségek használatát. Az új területfelhasználási

kategória, a sajátos területfelhasználású térség bevezetésével megszüntetésre került a korábbi vegyes területfelhasználási és az építmények által igénybevett térség alkalmazása. A korábbitól eltérő tartalommal felruházott új területfelhasználási térségek és más új elemek megjelenése – például a vízi létesítmények változásai, a meglévő és tervezett elem megkülönböztetése – érezhető változást okoztak a megye térszerkezeti tervében.

Az övezeti tervekben is számos változás történt. A kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete új adatszolgáltatás alapján került lehatárolásra. Mindemellett új elemként megjelent a jó termőhelyi adottságú szántók övezete. Megszűnt a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete, ellenben megjelent a lényegesen nagyobb kiterjedésű erdők övezete. Az erdőtelepítésre alkalmas terület ellenében megjelent az erdőtelepítésre javasolt terület övezete. Megszűnt a tájképvédelmi terület országos és térségi jelentőségének megkülönböztetése, és területi lehatárolása is új adatszolgáltatás alapján történt. Jelentős változást hozott a világörökségi és világörökségi várományos területek övezetének lehatárolása, megszüntetve a korábbi történeti települési terület övezetét. A kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete és a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete összevonásra került, az új adatszolgáltatáson alapuló vízminőség-védelmi terület övezete tervlapon. A nagyvízi meder övezete és a rendszeresen belvízjárta terület övezete az új adatszolgáltatások alapján került lehatárolásra. Új elemként, külön övezeti tervlapra került a VTT-tározók övezete. A honvédelmi terület övezete, új elnevezéssel és új adatszolgáltatással honvédelmi és katonai célú terület övezetére változott. Az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete szintén új elnevezéssel és új adatszolgáltatással ásványi nyersanyagvagyon övezetre változott. A rendszeresen belvízjárta terület övezete csak adatszolgáltatásban és a veszélyeztetett területek kategorizálásában változott. Az új földtani veszélyforrás terület övezete már az érintett települések közigazgatási területén került kijelölésre, szakítva a korábbi lehatárolással. Az országos és térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete, települési lehatárolással, új adatokon alapuló, tájrehabilitációt igénylő terület övezetére változott.

Három korábbi övezet szűnt meg, az együtt tervezhető térségek övezete, a vízerózióknak kitett terület övezete, és a szélerózióknak kitett terület övezete. A vízerózióknak kitett terület övezete egyedi megyei övezetként tudott megmaradni. A szélerózióknak kitett terület övezetének területi adatai pedig az Ajánlások munkarészbe tudott belekerülni. Egyedi megyei övezetként került kidolgozásra a borszőlő termőhelyi kataszter terület övezete, a magas természeti értékű terület övezete, az összenövessel érintett települések övezete, és a Tisza-menti együttműködés övezete.

A 2018. évi CXXXIX. törvény 2. melléklete az Országos területrendezési Terv - **Az Ország Szerkezeti Terve**, Heves megyén belül a következő országos területfelhasználási kategóriákat határozza meg, melyekhez a törvényben előírásokat rendel.

- Erdőgazdálkodási térség:

országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe azok a – települési térségben, illetve a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek esetében a sajátos területfelhasználású térségen kívül eső – Országos Erdőállomány Adattárban szereplő erdő és erdőgazdálkodási célokat közvetlenül szolgáló földterületek, valamint erdőtelepítésre

javasolt területek tartoznak, amelyek erdőgazdálkodásra hosszú távon és fenntartható módon alkalmasak, vagy amelyekben a jövőben az erdőtelepítés a termőhelyi adottságok és a környezetvédelmi szempontok alapján kedvező, illetve javasolt.

Az országos területfelhasználási kategórián belül a **megyei területfelhasználási kategória** kijelölésénél az erdőgazdálkodási térség területének legalább 95%-át erdőgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni.

- Mezőgazdasági térség:

az országos és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe elsősorban szántó, gyp – ingatlan-nyilvántartás szerint rét, legelő művelési ágba sorolt területek -, szőlő, gyümölcsös és kert területek tartoznak, és amelyen a mezőgazdasági funkció hosszú távú fenntartása indokolt.

Az országos területfelhasználási kategórián belül a **megyei területfelhasználási kategória** kijelölésénél a mezőgazdasági térség területének legalább 95%-át mezőgazdasági térség kategóriába kell sorolni.

- Települési térség:

az országos és a megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a vízgazdálkodási térségbe és a sajátos területfelhasználású térségbe tartozó területek kivételével a település belterülete, valamint a belterületen kívüli beépítésre szánt területek tartoznak.

Az országos területfelhasználási kategórián belül a **megyei területfelhasználási kategória** kijelölésénél a települési térség területének legalább 90%-át települési térségbe kell sorolni.

- Vízgazdálkodási térség:

országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe Magyarország vízfolyásai, állóvizei, illetve azok parti sávjai tartoznak.

A vízgazdálkodási térség területét vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, és a működési területével érintett vízügyi igazgatási szervvel egyeztetve kell pontosítani.

- Sajátos területfelhasználású térség:

megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe az 5 ha-nál nagyobb külfejtéses művelésű bányaterületek, hulladékártalmatlanító létesítmény elhelyezésére szolgáló területek, egyes egészségügyi, sportolási, rekreációs, megújuló energiahasznosítás, közlekedési és honvédelmi területek tartoznak.

A sajátos területfelhasználású térségbe sorolt országos területfelhasználási térség területét a fenti számításnál figyelmen kívül kell hagyni.

Országos területfelhasználási kategóriák

- Erdőgazdálkodási térség
- Mezőgazdasági térség
- Vízgazdálkodási térség
- Települési térség

Közlekedési hálózatok és egyedi építmények

- Gyorsforgalmi út (meglévő)
- Gyorsforgalmi út (tervezett)
- Főút (meglévő)
- Főút (tervezett)
- Egyéb országos fővonalas vasúti pálya (meglévő)
- Országos kerékpárút

Energetikai hálózatok és egyedi építmények

- Egyéb 50MW vagy annál nagyobb névleges teljesítőképességű erőmű (meglévő, 2db)
- 400 kV-os átviteli hálózati távvezeték (meglévő)
- 400 kV-os átviteli hálózati távvezeték (tervezett)
- 220 kV-os átviteli hálózati távvezeték (meglévő)
- Földgázszállító vezeték (meglévő)
- Kőolajszállító vezeték (meglévő)
- Termékvezeték (meglévő)

Vízi létesítmények

- VTT - tározó (meglévő)
- VTT - tározó (tervezett)
- Országos vízkár-elhárítási célú tározó (meglévő)
- Országos vízkár-elhárítási célú tározó (tervezett)
- Országos jelentőségű csatorna (meglévő)
- Országos jelentőségű csatorna (tervezett)
- Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal (meglévő)

115. ábra: Az Ország Szerkezeti Terve – Heves megye
 Forrás: 2018. évi CXXXIX. törvény 2. melléklete - adatszolgáltatás

A 2018. évi CXXXIX. törvény IV. fejezete foglalkozik **Az ország övezeti tervével** és a következő térségi övezeteket határozza meg:

Országos övezetek

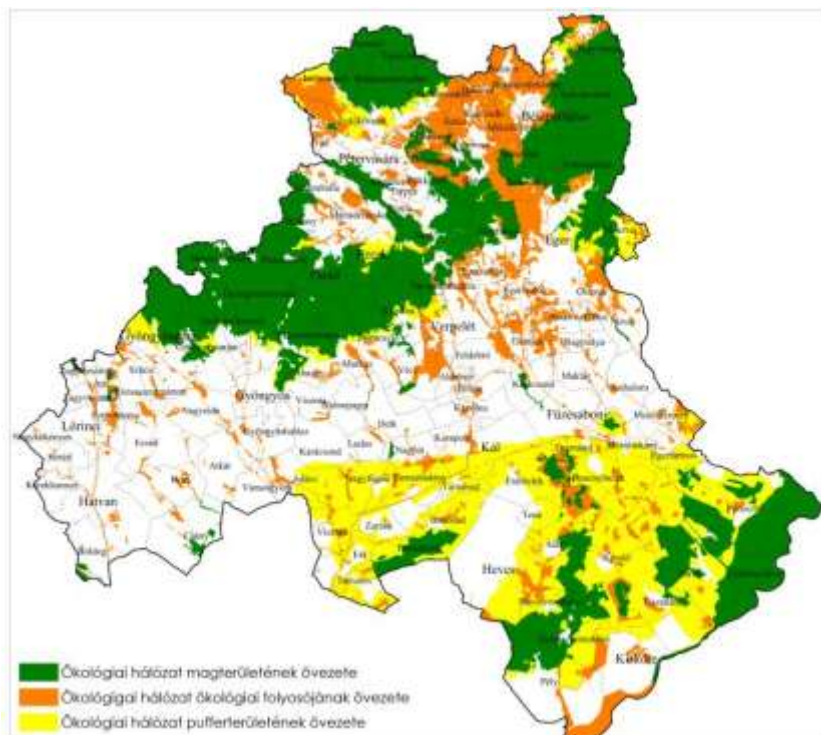
- ökológiai hálózat magterületének övezete
- ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete
- ökológiai hálózat puffterületének övezete
- kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete
- jó termőhelyi adottságú szántók övezete
- erdők övezete
- erdőtelepítésre javasolt terület övezete
- tájképvédelmi terület övezete
- világörökségi és világörökségi várományos területek övezete
- vízminőség-védelmi terület övezete
- nagyvízi meder övezete
- VTT-tározók övezete
- honvédelmi és katonai cél terület övezete.

Megyei övezetek

- ásványi nyersanyagvagyon övezete
- rendszeresen belvízjárta terület övezete
- tanyás területek övezete
- földtani veszélyforrás terület övezete
- egyedileg meghatározott megyei övezet.

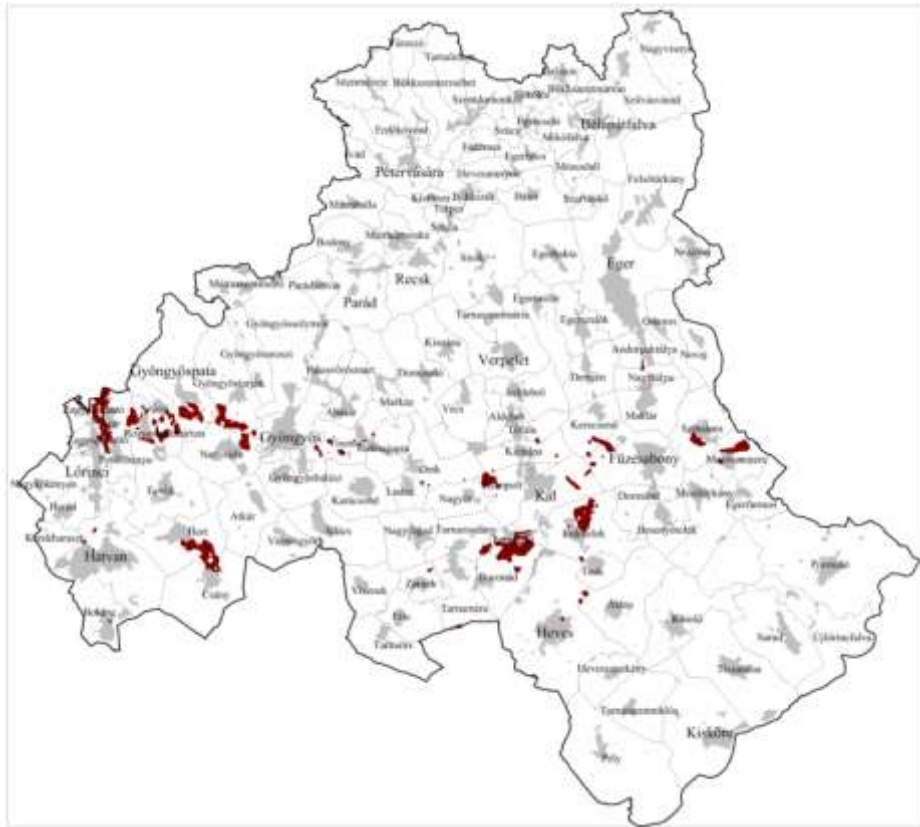
A 2018. évi CXXXIX. törvény 3. melléklete az Országos területrendezési Terv - **Az Országos Övezeti Terv** Heves megyét érintő övezetei:

Ökológiai hálózat magterületének övezete, az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete és az ökológiai hálózat puffterületének övezete

116. ábra: 2018. évi CXXXIX. törvény - 3/1. melléklete

Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete

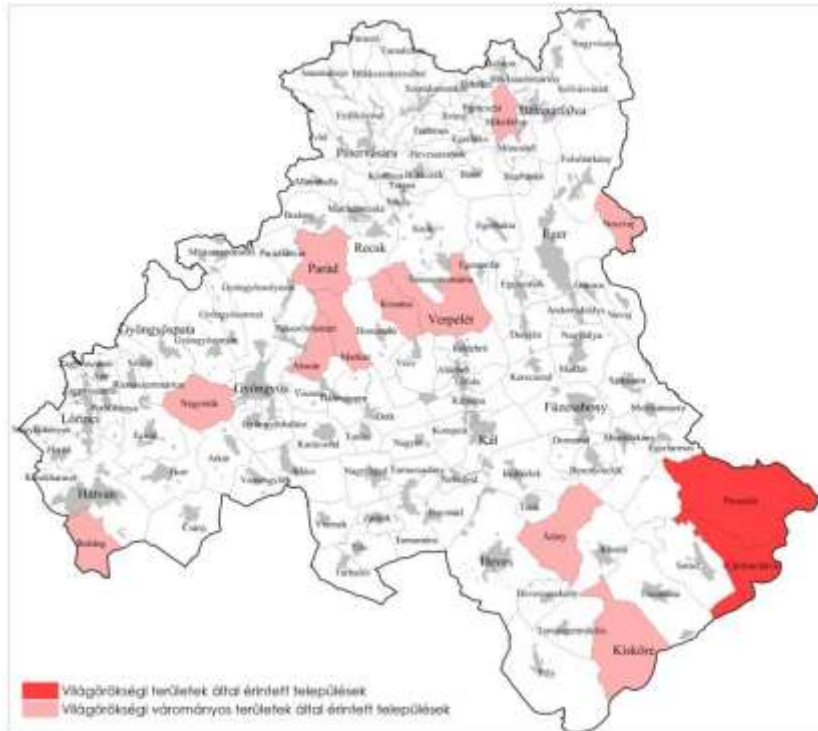
117. ábra: 2018. évi CXXXIX. törvény - 3/2. melléklete

Erdők övezete

118. ábra: 2018. évi CXXXIX. törvény - 3/3. melléklete

Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete által érintett települések

119. ábra: 2018. évi CXXXIX. törvény - 3/4. melléklete

Honvédelmi és katonai célú terület övezete által érintett települések

120. ábra: 2018. évi CXXXIX. törvény - 3/5. melléklete

A 2018. évi CXXXIX. törvény 19. § (4) bekezdése szerint egyes térségi övezetek lehatárolását és előírásait a területrendezésért felelős miniszter rendeletben határozza meg.

Ennek értelmében 2019. június 14-én megjelent és 2019. június 22-én hatályba lépett a **9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet**, mely meghatározza az országos övezetek közül a jó termőhelyi adottságú szántók övezetének, az erdőtelepítésre javasolt terület övezetének, a tájképvédelmi terület övezetének, a vízminőség-védelmi terület övezetének, a nagyvízi meder övezetének, valamint a VTT-tározók övezetének területi lehatárolását és övezeti szabályait. A rendelet továbbá meghatározza a megyei övezetek – kivéve az egyedileg meghatározott megyei övezet – övezeti szabályait, ezen övezetek területi lehatárolását a megyei területrendezési terv állapítja meg.

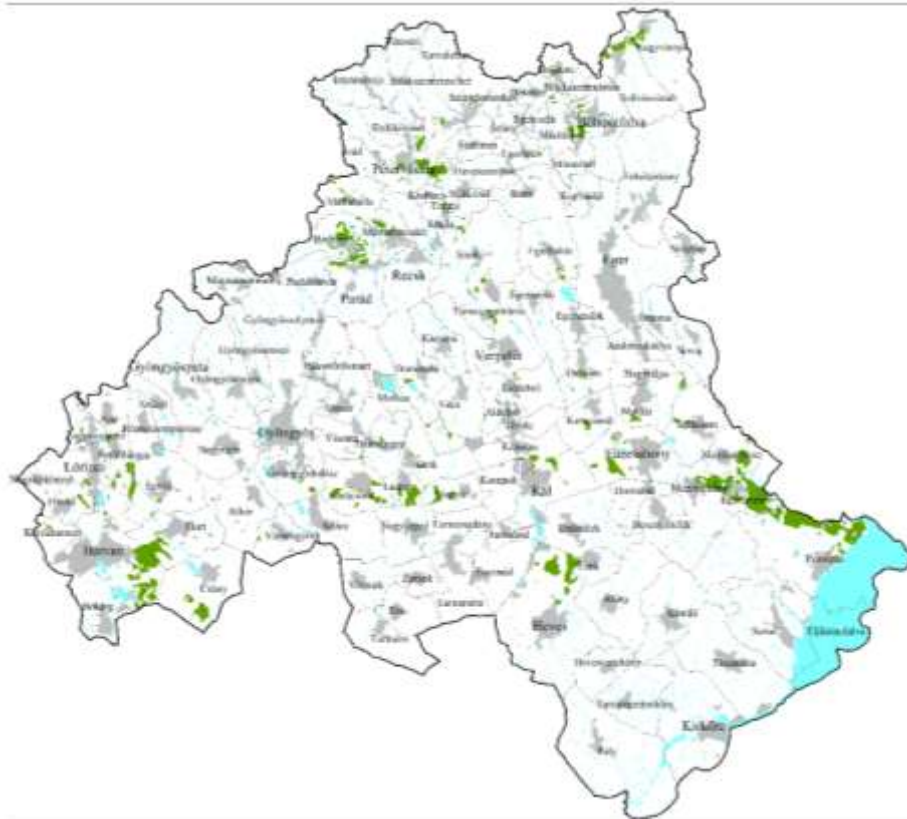
A 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet 1-6. mellékleteinek Heves megyét érintő országos övezetei:

Jó termőhelyi adottságú szántók övezete

121. ábra 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet - 1. melléklete

Erdőtelepítésre javasolt terület övezete

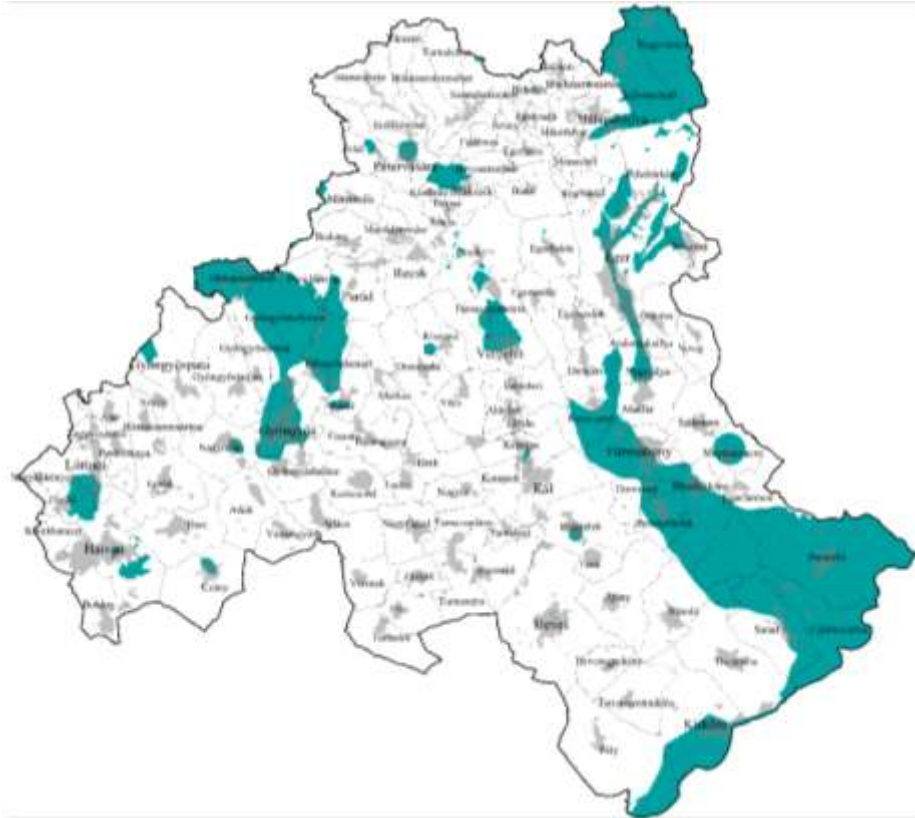
122. ábra 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet - 2. melléklete

Tájképvédelmi terület övezete

123. ábra 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet - 3. melléklete

Vízminőség-védelt terület övezete

124. ábra 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet - 4. melléklete

Nagyvízi meder övezete

125. ábra 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet - 5. melléklete

VTT-tározók övezete

126. ábra 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet - 6. melléklete

A Heves Megyei Területrendezési Terv módosításának vonatkozásai, a környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások alakulása

Nemzeti Vidékstratégia (NVS 2012–2020)

„a magyar vidék alkotmánya”

A stratégia célcsoportja a vidéken élő emberek, ezen belül is egyrészt az itt élő aktív korosztály, akiknek a megélhetése, foglalkoztatása, ezzel itt tartása fontos. A másik célcsoport azok a fiatalok, fiatal családok, akik itt élnek, illetve akik vidékre költözést terveznek. Rajtuk kívül számos intézkedés irányul a vidéken élő gyerekek és idősek életének megsegítésére is.

A fentiekből kiindulva a stratégia **átfogó célkitűzése**: *„Vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása”.*

Az Átfogó cél eléréséhez szükséges **horizontális szempontok**:

- Fenntarthatóság
- Területi és társadalmi kohézió
- Város-vidék kapcsolatok,
és **stratégiai célok:**
- tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése
- sokszínű és életképes agrártermelés
- élelmezési és élelmiszerbiztonság
- a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése
- a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.

Széchenyi (2020)

A 2014-2020 közötti időszakban jelentős uniós forrás áll Magyarország rendelkezésére. A korábbi hét éves periódushoz képest – melynek a legfőbb célja a leszakadt régiók felzárkóztatása volt – ebben a ciklusban az EU más célkitűzéseket vállalt. Ezeket 11 pontban foglalta össze. Az összes tagállamnak a 11 célhoz kell igazítania saját fejlesztési terveit, így mind a 28 ország egy irányba fejlődik majd tovább.

A 11 tematikus cél:

1. A kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése.
2. Az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés, a technológiák használatának minőségének javítása.
3. A kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági, a halászati és akvakultúra-ágazat versenyképességének javítása.
4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban.
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és – kezelés előmozdítása.
6. A környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása.
7. A fenntartható közlekedés előmozdítása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban.
8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése.
9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem.
10. Az oktatásba, a készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba történő beruházás.
11. Az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2013)

A Keretstratégia a 2012-2024-es időszakra szól, mely magában foglalja Magyarország fenntartható fejlődésének útját, stratégiáját. Négy alapvető nemzeti erőforrás amit fenn kell tartani:

- emberi erőforrások,
- társadalmi erőforrások,
- természeti erőforrások,

- gazdasági erőforrások.

Területi Agenda 2020

Az Európa 2020 céljaira építve, 2011-ben, Gödöllőn a területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterek informális ülésén született megállapodás Az Európai Unió Területi agendája 2020, „Egy sokszínű régiókból álló, befogadó, intelligens és fenntartható Európa felé” alcímmel. Azonosítja az Európát érintő legfontosabb területi kihívásokat, meghatározza az EU fejlesztésének területi prioritásait, valamint az ezek érvényesítéséhez szükséges intézkedéseket. Az említett területi prioritások:

- A policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése.
- Az integrált fejlesztés ösztönzése a városokban, a vidéki és sajátos adottságú régiókban.
- A határon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja.
- A régiók erős helyi gazdaságon alapuló globális versenyképességének biztosítása.
- A területi összeköttetés javítása az egyének, a közösségek és vállalkozások érdekében.
- A régiók ökológiai, táj és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása.

Wekerle Terv

A magyar gazdaság Kárpát-medencei léptékű növekedési stratégiája.

A Wekerle terv célcsoportja a kis- és középvállalkozások, akiket képessé kell tenni a nemzetközi, a külpiacon való megjelenésre és helytállásra.

A fő **stratégiai cél** tehát: *„hazai vállalkozások regionális piaci pozícióinak erősítése”,* melynek megvalósítását **támogató célok**:

- térségi infrastruktúra összehangolása
- egységes munkaerőpiac megteremtése.

Ágazati kitörési pontok, mely ágazatokban megvalósított intézkedések példaként szolgálhatnak más ágazatoknak is:

- jármű- és gépipar
- zöldgazdaság
- élelmiszergazdaság
- turizmus és egészségipar
- kreatív ipar és az infokommunikációs szektor.

Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia

Az Országgyűlés 2008. március 18-án elfogadta a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiát (NÉS), Magyarország felkészülési tervét a globális felmelegedési válságra. Célja a meglévő kormányzati

intézkedések megfelelő összhangjának elősegítése és a társadalom valamennyi rétegének együttes mozgósítása az éghajlatvédelem érdekében.

Stratégia fő célkitűzései:

- percepció – a felkészülés társadalmosítása,
- mitigáció – arányos kibocsátás csökkentés,
- adaptáció – arányos felkészülés az alkalmazkodásra.

A stratégia az éghajlatváltozást meghatározó környezeti terhelésként az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátását tekinti. Ennek megfelelően a magas széntartalmú gazdaságot és ahhoz tartozó szektorokat tartja hajtóerőknek. Ezek a szektorok az energiaipar, a lakossági és közsféra, az ipar, a közlekedés és a földhasználat. A stratégia a nevezett ágazatok kibocsátás-csökkentési potenciálján keresztül határozza meg az egyes ágazatokban szükséges intézkedéseket. Ezek a hatásfoknövelés, kapcsolt energiatermelés és széndioxid tárolás, energiatakarékosság a lakossági szektorban és a közsférában, átállás megújuló energiahordozókra, a közlekedési kibocsátások mérséklése, a mezőgazdasági kibocsátások mérséklése, szénmegkötés erdőtelepítéssel, hulladékgazdálkodás és szennyvízkezelés, ipari kibocsátások mérséklése, intelligens energiafelhasználás.

A célok elérése, az intézkedések végrehajtásának biztosítása állami szabályozó rendszert igényel. A stratégia fontosnak tartja a piaci megoldások keresését, mint win-win megoldások alkalmazása a problémákra, továbbá az adózási eszközöket, úgymint a stratégia az erőforrásadót, üvegházgáz adót, a környezet- védelmi adók reformját, a támogatási- és adókedvezményeket, a korlátozási/kötelezettségi és bizonyítványkereskedelmi rendszereket. Az alkalmazkodást a változó körülményekhez elkerülhetetlennek tekinti, s ezért külön alkalmazkodási stratégiát állít fel. Prognosztizálja a várható változásokat, annak hatásait a kiemelt szektorokra. Elemzi a hazai alkalmazkodó-képességet, s meghatározza a legfontosabb feladatokat.

A stratégia azzal az elvi feltétellel határozza meg az adaptációs intézkedéseket, hogy azok nem kerülhetnek ellentmondásba kibocsátás-csökkentési célokkal.

Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020

A cselekvési tervben megfogalmazott intézkedések szolgálják az energia- és klímapolitikai célok megvalósításának előmozdítását, valamint a magyar gazdaság fejlődését és versenyképességének növekedését, új munkahelyek létrehozását, a vidék fenntartható fejlesztését, hiszen a megújuló energiaforrások alkalmazása, elterjedése a zöldgazdaság fejlesztés eszközrendszerén keresztül a magyar gazdaság egyik kitörési pontját jelentheti.

Nemzeti Energiastratégia 2030

A Nemzeti Energiastratégia a hazai energiaellátás hosszú távú fenntarthatóságát, biztonságát és gazdasági versenyképességét biztosítja. Garantálja az ellátásbiztonságot, figyelembe veszi a legkisebb költség elvét, érvényesíti a környezeti szempontokat, és lehetővé teszi, hogy hazánk nemzetközi

súlyának és erőforrásai mértékének megfelelő arányban hozzájárulhasson a globális problémák megoldásához.

A célok elérése érdekében megfogalmazott öt törekvés:

- Energiatakarékosság és energiahatékonyság fokozása,
- megújuló energiák részarányának a növelése,
- a közép európai vezetékhálózat integrálása és az ehhez szükséges határkeresztező kapacitások kiépítése,
- az atomenergia jelenlegi kapacitásainak megőrzése,
- a hazai szén- és lignitvagyon környezetbarát módon való felhasználása a villamosenergia-termelésben.

II. Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2014-2020

A hazai hulladékgazdálkodást az elmúlt években egy erőteljes átalakulás jellemezte. A jövőben a környezeti elemeket kímélő hulladékkezelés, a környezetbarát, innovatív technológiák alkalmazása kerül előtérbe, csökken a veszélyes anyagok használata. A hulladékra a társadalom, mint erőforrásra tekint majd. A hulladéklerakás csökken, a jövőben csak az a hulladék kerül lerakásra, amelynek a hasznosítása nem megoldható, valamint a települési hulladék részeként a jövőben biológiailag lebomló hulladék csak minimálisan kerül lerakásra.

A jövőkép eléréséhez szükséges átfogó célkitűzések:

- hasznosítási arányok növelése,
- hulladékképződés csökkentése,
- elkülönített gyűjtés kialakítása és fejlesztése,
- a hulladékká vált termékek újrahasználatos összetevőinek elkülönítése, javítása és ismételt felhasználása.

Európai Táj Egyezmény

Nemzetközi egyezmény, melynek célja egy olyan európai együttműködés, ami elősegíti a táj védelmét, kezelését és tervezését.

Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási terve

2016. március 31-én elfogadásra került a vizeink jó állapotának elérése érdekében a 2015-2021 közötti vízgazdálkodásra és vízvédrelemre vonatkozó prioritásokat tartalmazó, a 115/2016. (III.31.) számú kormányhatározattal kihirdetett „Magyarország felülvizsgált, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási terve” . A második Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv célja, hogy védje és javítsa vizeink állapotát, megakadályozza azok állapotromlását és biztosítsa vízkészleteink hosszú távú hasznosíthatóságát. A terv tartalmazza a vizeink terhelésére vonatkozó legújabb vizsgálatokat és azok állapotát, a klímaváltozásra vonatkozó megállapításokat, a vízhasználatok gazdasági elemzését és azokat az intézkedéseket, amelyeket a jó állapot elérése érdekében 2021-ig és 2027-ig végre kell hajtanunk. (Forrás: <http://euvki.hu/>)

Tisza-stratégia megalapozása (2010)

A megalapozó tanulmány célja a Tisza-mente fejlesztési stratégia tér- és területszerkezetének kialakulásában rejlő lehetőségek feltérképezése:

- a mező- és mikrotérségi léptékű területhasználat és hálózatok alakításának lehetőségei,
- a tájrendszer (azon belül egy új típusú vízkészlet-gazdálkodás) mező- és mikrotérségi léptékű elemei alakításának lehetőségei,
- a településrendszer célirányos „finomhangolásának” lehetőségei.

A vizsgálat kiemelt célterülete a Tisza menti településekre (150 db), valamint az ehhez köthető funkcionális térségekre terjed ki.

Ezek a területek gazdasági és jövedelmi elmaradottsága éles ellentétben áll a terület kimagasló potenciális eltartó képességével.

A Heves megyét érintő Tisza-tó – Hortobágy – Borsodi-Mezőség kiemelt természetmegőrző turisztikai térség jellemzői:

- a térség számos szervező-ellátóközponttal bír,
- a Tisza-tó térsége mára egy új, táji-térséggé alakult (mint a Balaton),
- a korszerű turisztikai szolgáltatóhálózat és minőségi környezet kiépülését a tőkehiány és a hétvégihasználatok gátolják,
- a térség településeinek erdősültsége alacsony, a gyepek aránya változó, az ültetvények aránya a kedvező adottságok ellenére nagyon alacsony, egyes helyeken magas a szántók aránya,
- forgalmi szerepet betöltő települések a térségben: Tiszafüred, Poroszló.

A Tisza-tó országos kiemelt üdülőkörzet, de a státuszhoz még nincs meg a megfelelő intézményrendszere, egyelőre az idegenforgalom sem mozdítja ki a térséget.

CÉL: a turizmus fejlesztése a térségben.

Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése

Magyarország az ezredforduló éveiben ismétlődő és nagy intenzitású árhullámok levonulásának volt szenvedő alanya. 1998- 2001 között, négy rendkívüli árhullám vonult le a Tiszán, amelyek esetenként egy méterrel is meghaladták az addig mért legmagasabb vízszintet. Az árvizek hatalmas károkat okoztak, a helyreállítás óriási pénzüsségeket emésztett fel.

Az okokat keresve elmondható, hogy több tényező együttes hatására alakulhatott így a helyzet. Magyarország a Kárpát-medence legmélyebben fekvő területén helyezkedik el, így hirtelen olvadás vagy nagy esőzések esetén a Kárpátokból lezúduló vízmennyiséggel hazánknak kell megbirkóznia.

A megoldást a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése nevű programban találták meg. Az elgondolás szerint kétfajta műszaki beavatkozás ad megoldást az árhullámok levezetésére. Az egyik, hogy a lehető legrövidebb idő alatt vezessük le az árhullámot, a másik, hogy a káros víztöbbletet szabályozott körülmények között a folyó mentén újonnan épített árapasztó tározókba vezetik és az árhullám levonulása után engedik vissza a folyóba. A tározók megteremtik azokat a feltételeket, amelyek az árvízmentes időben a tájgazdálkodást, a kiegyensúlyozott vízellátást szolgálják. Az árvízvédelem

megoldása mellett a Tisza-völgy térségfejlesztését (infrastruktúra, környezet- és természetvédelem, ökoturizmus, stb.) is magában foglalja a program.

Nemzeti Környezetvédelmi Program (2015-2020)

27/2015. (IV. 17.) OGY határozat a 2015-2020 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Program feladata, hogy meghatározza az ország környezeti céljait és ezek eléréséhez szükséges feladatokat és eszközöket. A Program hozzájárul a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához.

Célok:

- Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása,
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata,
- Az erőforrás-takarékosság és a hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási stratégia II. - Tartósan rászoruló – Szegény családban élő gyermekek – Romák (2011-2020)

A stratégia átfogó célokat jelöl ki, illetve kialakítja a szakterületeket illető beavatkozások összhangjának kereteit. A stratégia céljai, összefüggésben a kormányzati keretstratégiák rendszerével, hozzájárulnak Magyarország társadalmi és gazdasági versenyképességének erősítéséhez.

Átfogó és specifikus célok:

1. A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre.

1.1 A romák, tartósan rászoruló munkaeő-piaci integrációjának elősegítése, foglalkoztatottsági szintjük emelése.

1.1.1 A roma és a tartósan rászoruló aktív korúak képzettségi szintjének emelése.

1.1.2 Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatása érdekében (elsődleges munkaeőpiacon a magas élőmunka igényű ágazatok, szociális gazdaság, atipikus foglalkoztatási formák).

1.1.3 A munkaeő-piaci integrációt támogató munkaügyi és szociális ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.

1.1.4 A közfoglalkoztatás mint a közösségért végzett értékteremtő munka rendszerének fejlesztése, bővítése, a lehetőség szerint személyre szabott közfoglalkoztatásnak a nyílt munkaeő-piacra való átmeneti jellege erősítése.

1.1.5 Az aktivitást erősítő, a munkavállalásra ösztönző segélyezési rendszer kialakítása.

1.1.6 A munkahely és a család összeegyeztetése az atipikus foglalkoztatási formák támogatásával.

1.1.7 A jövedelmi egyenlőtlenségek további növekedésének megakadályozása.

1.2 A szegény családban élő gyermekek és a tartósan rászoruló helyzetének javítását, továbbá a roma népeiséget célzó szakpolitikák, beavatkozások tervezését, nyomon követését, értékelését szolgáló adminisztrációs és statisztikai adatforrások, információs rendszerek fejlesztése.

2. A szegénység, szociális kizáródás újratemelődéének megakadályozása.

2.1 A gyermekek szegénységének csökkentése.

2.1.1 A családokat érintő jóléti transzferek szinten tartása.

2.1.2 A gyermekjóléti, gyermekvédelmi ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.

2.1.3 A fejlődési eltérések időben történő felismerése, kezelése, a korai képességgondozás, a koragyermekkorai nevelés, gondozás fejlesztése.

2.2 A roma és tartósan rászoruló gyerekek oktatáshoz való hozzáféréének javítása.

2.3 A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése.

3. A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése.

3.1 A lakhatási körülmények, a lakhatás biztonságának javítása, lakhatási lehetőségek bővítése (bérlakás).

3.2 A települési és térségi szegregáció csökkentése.

3.3 A romák, tartósan rászoruló és gyermekek egészségi állapotának javítása, a születéskor várható élettartam növelése, valamint az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférésük javítása.

3.4 A társadalmi együttélés alapját jelentő bizalom erősítése, a romákkal szembeni diszkrimináció csökkentése.

3.5 Az érintettek bevonása a programok tervezésébe, végrehajtásába, értékelésébe.

PARTNERSÉGI TERV

Heves Megye Területfejlesztési Koncepciójának felülvizsgálatához és Heves Megye Területfejlesztési Programjának elkészítéséhez kapcsolódóan

Jogszabályi háttér és annak tartalma:

A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) kormányrendelet (a továbbiakban Korm. rendelet) 13. § (1) bekezdése alapján a területfejlesztési koncepció és program kidolgozásának része az állampolgárok, az érdekképviselők, a társadalmi szervezetek és a vállalkozások tervezésbe való bevonását részletező partnerségi terv.

A 13. § (2) alapján a partnerségi tervben meg kell határozni:

- a bevonandó célcsoportot,
- a bevonás eszközeit és részvételi formáit,
- a bevonás céljait.

A 17. § (2) alapján a területfejlesztési koncepció és program egyeztetése során tett véleményeket, társadalmi észrevételeket és a tervezői válaszokat az egyes munkafázisok dokumentációjához

kell csatolni.

A 18. § (1) és (5) alapján a területfejlesztési koncepciók és programok véleményezésére jogosultak körét a Korm. rendelet 10. számú melléklete 1; 2; 6; 7; 8; 10; 13. pontjai tartalmazzák.

A bevonás céljai:

A partnerségi terv alapján történő bevonás céljai: az állampolgárok, az érintett területen működő érdekképviselők, a térség területfejlesztési szereplői és a véleményezésre jogosult szervezetek Heves megyét érintő elképzeléseinek áttekintése; helyzetértékelés és a jelenlegi kihívások feltárása; intézkedési javaslatok megfogalmazása; az elkészült anyagok véleményezése, mindezek által az érintettek tervezésbe való bevonása.

A partnerség, a partnerségi elv érvényesítésének céljai az alábbiakban foglalhatóak össze:

- egy adott térség vagy ágazat fejlesztési stratégiájának, illetve fejlesztési igényeinek részletesebb megismerése;
- a megvalósítás eredményességének erősítése azáltal, hogy a tervezés teljes életciklusa alatt bevonásra kerülnek azok a szereplők, amelyek aktív szerepet játszanak a program megvalósításában és a koncepcióban meghatározott célok elérésében; ez lehetővé teszi a sokkal összehangoltabb cselekvést, beavatkozást;
- az intézkedések és beavatkozások megfelelő fókuszálása, hiszen a különböző bevont partnerek jobban ismerik térségük valós szükségleteit, és képesek a beavatkozásokat azokra a területekre koncentrálni, amelyeken arra leginkább szükség van;
- további célja még a (elsősorban helyi) fejlesztési kapacitás erősítése a partnerek bevonásán és aktív közreműködésén keresztül.

A bevonandó célcsoportok:

- a jogszabályban megnevezett véleményezésre jogosultak (a Korm. rendelet 18. § (5) bekezdése illetve a 10. sz. melléklete alapján)
 1. miniszterek
 2. országos önkormányzati érdekszövetségek
 3. az érintett térségi fejlesztési tanácsok
 4. a szomszédos megyei önkormányzatok
 5. az érintett megyei jogú város önkormányzata

mindezekén túl bevonásra kerülnek:

- érdekképviseltek, konzultációs fórumok
- területi nemzetiségi önkormányzatok
- gazdasági szektor szereplői,
- társadalmi szervezetek;
- felsőoktatási intézmények;
- történelmi egyházak;
- állampolgárok

A bevonás eszközei és részvételi formái:

A partnerségi terv végrehajtása során elsősorban az elektronikus felületeket, illetve a digitális információs csatornákat kell alkalmazni a gyorsabb információcsere és a kialakult járványügyi helyzet miatt. Ennek figyelembevételével az egyes tervezési elemekhez/fázisokhoz kapcsolódó bevonás tervezett eszközei a következők szerint kerülnek meghatározásra. Az előkészítő fázisokban lehetőség szerint a közvetlen megkeresést (elektronikus levél) kell alkalmazni, ahol ez nem lehetséges, úgy a www.hevesmegye.hu oldalon szükséges az információkat elhelyezni. A véleményezési eljárások során a jogszabály szerint kötelezően bevonandó célcsoportok esetén közvetlen elektronikus megkeresést, az egyéb szereplők esetében a honlapon történő információközlést kell alkalmazni.

Megyei tervezéskoordinációs testület

A megyei tervezéskoordinációs testületi feladatokat a Heves Megyei Közgyűlés Vidékfejlesztési és Határon Túli Ügyek Bizottsága látja el, mely az egyes megyei szintű tervdokumentumok időközi és végső változatainak szakmai elfogadásáról és a Heves Megyei Közgyűlés elé terjesztéséről dönt. A Bizottság eljár mindazon szakmai dokumentumok tervezése kapcsán, ahol a megyének közvetlen tervezési kompetenciája van.

Területfejlesztési és Koordinációs Munkacsoport

Létrehozásra kerül a Területfejlesztési és Koordinációs Munkacsoport, amely megszervezi a stratégiai tervezési feladatok végrehajtását, valamint ellátja a partnerségi terv végrehajtásának adminisztratív, kommunikációs és szervezési feladatait.

- Vezető: Megyei Közgyűlés Elnöke
- Szakmai Vezető: Vidékfejlesztési és Határon Túli Ügyek Bizottság Elnök
- Irányító és felügyeletet ellátó: Főjegyző
- Titkár: TTO osztályvezetője

A munkacsoport feladatai:

- Szervezi a stratégiai tervezési feladatok ellátását;
- Meghatározza a társadalmi konzultáció egyes fázisainak módszereit;
- Megszervezi és megteremti a társadalmi konzultáció egyes fázisaiban alkalmazott módszereinek szervezeti, technikai hátterét;
- Azonosítja a társadalmi egyeztetés szereplőit; érintettjeit, résztvevőit;
- Kijelöli a társadalmi egyeztetés időszakát, helyszínét;
- Biztosítja a társadalmi konzultáció nyilvánosságát;
- Megtervezi a beérkezett vélemények, kérdések, észrevételek megválaszolásának formáját és módját;
- Összefoglalja és megválaszolja az egyeztetési dokumentumokkal kapcsolatos kérdéseket, felvetéseket, hozzászólásokat;
- Összegzi a társadalmi konzultáció eredményeit.

Eger, 2020. szeptember „ „